

M B M

1 5 5 1

Grammatica Hebr. Cesalerii
191 ————— de Quadros

850!

1714
1713

1715
n. 25.

10.

ff. Borend II, col. 961

No. 366

ספר חקרים

SO GRAMMATICA HE
BRÆA ELIÆ LEVITÆ GER/
mani, per Seb. Munsterum uer/
sa, & scholijs illustrata, cum
Indice copiosissimo.

ITEM Institutio elemētalis Munsteri;
cum Tabula omniū coniugationum;
& libello Hebræorum accentuum.

103

BASILEÆ M D XLIII

No 2

Digitized by the Internet Archive
in 2015

IOSEBASTIANVS

MVNSTERVS HEBREÆ

linguæ candidatis s. d.

VVM olim nobilē
illam Eliæ Leuitæ
nactus essem He-
bræam grammati-
cam, amice lector,
supersticiosus, illā
uerti, quā ut He-
braicari incipientibus commodo esse
potuerit. Verū in uotis tum mihi erat,
præceptoribus Hebrææ linguæ, qui
passim iuuentuti erudiendæ in acade-
mijs præficiebantur, suppetias aliquas
ferre: ne si nudum Hebraismū illis (uē
mihi obuenit) tradidissem, phrasi illius
non assueti animum protinus despon-
dissent. Superuenit paulo post libellus

A 2 æque

EPISTOLA

æque nobilis & utilis, cui idem Elias titulum **בְּרַפְרִי** fecit, qui tantum præsidij in re grammatica mihi contulit, ut facile cernere licuerit citra cuiusvis Mommi mordacem reprehensionem, quid perperam à me esset uersum, & ubi ab autoris mente esset discessum. Quòd quum animaduertissem, in sumpti laboris non pœnituit, præsertim quum Hebraïsmus ipse saluus & integer è regione uersionis illius manserit, & semper ueniam precatus fuerim, sicubi me hallucinari contingeret, in huius tam extraneæ linguæ propagatione, à nullo Christiano homine, aut à paucissimis, ijsq; Christo ex Iudaïsimo renatis, iam à multis annis satis cognitæ, boni id cōsulerent studiosi: quum scriptum sit **בִּי אֵין אֶרֶם אֲשֶׁר לֹא יִחַטָּא**: Alioquin, qua putas hodie studiosi Hebrææ linguæ laborarent grammaticarum

ticarum rerum penuria, quam quæ curta
 illis esset domi supellex, si ego pericu-
 lum non fecissem in euulganda hac uni-
 ca Eliæ grāmatica, & me quibusdam
 ingratissimis hominibus rodendum expo-
 suissem, & præsertim quum unum aut
 aliud exemplar Romanæ æditionis
 Germania tunc non uidisset, id quod de-
 formi & inexpolito caractere cogni-
 tu quod difficili esset excusum, & præterea
 à nemine uersum. Idem exemplar iam
 quartò studiosis communicamus, sed
 longe alia ratione uersum, ut uel à pue-
 ro intelligi posset. Nā præter id quod
 loca quædam, in priori æditione non
 bene reddita, castigauimus, etiam diffi-
 ciles & inconsuetos loquendi modos
 deliniui, aut uno & altero uocabulo
 explicui: nusquam ab autoris mente
 (quod sciam) digressus: exempla He-
 braice cum sua interpretatione adscri-

EPISTOLA

p̄si, & quid ihs Elias contestatū uoluit,
 ostendi: & planè id pro uirili mea mo/
 litus sum, ut Elias Latinos Hebraicā
 doceret grammaticam. Quod autem
 idē Elias passim meminit in hac gram/
 matica quorūdam libellorum, nempe
 Officiorum seruilium literarum, Can/
 tici, Specierum & Proprietatum, scias
 illos esse libros, quos superioribus an/
 nis typis Frobenianis euulgauimus
 cum hoc titulo, פרקי אליוהו בכללים
 קצרים באותיות ובנקורות Perstrin/
 gunt enim naturas & proprietates lite/
 rarum atq; punctorum. Dicit uix po/
 test, quantam supellectilem ad discen/
 dam Hebræam linguam, hi quatuor
 suppeditēt libelli. Tu igitur lector, qui
 cunq; es, qui cupis discere linguā san/
 ctam, hos libellos, quos coniunctos &
 simul excusos inuenies, non excludas
 à studio tuo. Id si feceris, senties aliquā
 do me

N V N C V P A T O R I A

do me tibi haud male suasisse, quippe qui iam tot annis uersatus & reuersatus in eis, sciam quam afferre possint commoditatem. Difficultatem Canticum leniet tibi Elemētarium istud, quod huic Grammaticæ adiecimus: quin & Grammatica ipsa plausibilior tibi erit, si prius te exercueris in hac nostra, aut potius Eliana elementari Institutione. Nihil enim in ea posuimus, nisi quod certum & solidum esse cognouimus. Hanc eandem hoc Christi anno sesquimillesimo trigesimo septimo, ac deinde anno quadragesimo tertio, recognouimus, auximus, & in obscurioribus locis dilucidiores reddidimus, ne quid deesset quod in Grammatica desiderari posset: quin & Tabulam conjugationū pulchre per ordines distinctam inseruimus, & per adiectas Annotatiunculas quæ cuiq; personæ per

EPISTOLA

singulos modos accidere soleat diuer-
 sitas ostendimus, & quæ uerba à com-
 muni forma recedere deprehendun-
 tur, ubiq; suis exēplis declarauimus.
 Potissimum autem hoc unum in sin-
 gulis ordinibus curauimus, ut ea uer-
 ba quæ unam ex gutturalibus comple-
 ctuntur literis non negligeremus, sed
 diligenter annotaremus, quo pacto in
 eisdem dages signandum torqueatur
 in uocem magnam, aut punctus hirec
 propter hatephatam literam mutetur
 in patha, siue in segol. Sed nō est opus
 nostra commendatione, quum tu ipse
 lector hic experiri possis quales suppe-
 tias tibi tulerimus. Iam uero nouissime
 adiecimus huic operi nostro libellum
 De ratione accentuum, ut ab Elia supe-
 rioribus annis est euulgatus: sic contra-
 ctus in compēdium, ut prolixiore non
 admodum egeas. Vale, & fruere.

INSTITVTIO ELE
MENTALIS IN HEBRAICAM
 linguam, autore Seb. Munstero.

LITERAE apud Hebraeos
 sunt duæ & uiginti, quarum
 nomina & figuræ sunt hæc,

Vau	He	Daleth	Gimel	Beth	Aleph
u	h	d	g	b & v	a e i o u

					
--	---	---	---	---	---

Lamed	Caph	Iod	Teth	Heth	Zain
l	c u e l k	i	t	h	z

					
--	---	---	---	---	---

Pe	Ain	Samech	Nun	Mem
ph & p	a e i o u	s	n	m

				
---	---	---	---	---

Tau	Sin	Schin	Res	Kuph	Zade
t & th	s	sch	r	k	z

					
--	---	---	---	---	---

INSTITVTIO
DE LITERARVM PRO/
LATIONE.

N

Quum hæc litera non sit consonans nec aspiratio, di-
stinctam prolationē à pun-
cto uocali sibi adiecto non
habet: ut לַ al, לֵ el,
וּ im, וֹ o: & cætera. Non recipit
punctum dages.

B Cum puncto uentrali, quod da-
ges uocatur, ualeat ב: ut בַ bal,
בֵ bel, בּ bu. Sed cum uirgula in ca-
pite quæ raphe uocatur, laxatur in u
consonantem: ut בֶ ual, בּ uo. Et
quando non habet raphe nec dages,
perinde est ac si haberet raphe: nam in
impressis libris rarò adiicitur raphe,
quum eiectio dages satis indicet literã
leniter proferendã: ut בּ fu, בֶ far.
Aduertes hic diligenter, ne beth pro
caph

ELEMENTALIS

aph legas: habent enim hæ duæ literæ magnam in effigie affinitatem.

☞ Cum raphe est G molle, & cū dages G forte: ut גא gam, גג gu, גג ger, גג gasch. Sine raphe & dages ualet idem quod א ut גא gam. Nos Germani nullum facimus discrimē inter gimel raphatū & dagesstatū.

☞ Facit D Latinum, lene cum raphe, & durum cum dages: ut דא dam, דד dor, דד iod, דד iad. Huic literæ multum conformis est in figura res littera, non tamen deest nota differentia: ut ד d, ד r.

☞ Est aspiratio lenis, ut דא ha, דא hu, דא hem, דא hen: &c. Quando uerò finem dictionis obtinet, non auditur, nec habet tunc discrimen ab aleph: ut דאא kara, sic דאא kara.

☞ Cum puncto substrato, aut sine omni puncto, est v cōsonans: ut דא

INSTITVTIO

ua, וּ ui, וָ gef. Cum holem in capi-
te, est o: ut וּ o, בּוּ bo. Cum puncto
schurec in uentre, est u uocale: ut בּוּ bu.
Et quando habet aliud punctū uocale
subscriptum, tunc punctus ille uentra-
lis non est schurec sed dages, ut וּ fa,
וּ fi, זִיִּף ziffa. In fine quoq; sine om-
ni puncto est u cōsonans, ut תּוּ thau
seu thaf, וּ uau seu uaf.

וּ Valet s gracile & nō acutum, qua-
liter Latini literam s proferunt: in
Germanica quoq; lingua frequens est
si quis diligenter aduertat, ut patet in
uerbo legere, læsen.

וּ Est aspiratio fortis, quæ etiam in
fine audiri potest, ut חַמּ ha-
cham. Et nota quando hæc litera in fi-
ne dictionis punctatur, uox ipsa præ-
cedit aspirationē, ut רוּחַ ruah, & non
ruha. Figura est ante & retro clausa,
he autem solum à fine est clausa.

וּ ualet

ט Valet t Latinum, ut טש tasch,
 טור tur: differt cō à tau in prola-
 tione, quòd tau non dageffatum, non
 nihil habeat aspirationis.

א Aliquando est cōsonans i, aliquan-
 do uocale. Consonans est, quādo
 habet proprium punctum uocale, ut
 יי iad, יור ior, ים ĩm seu ghim. Vo-
 cale est in fine dictionis, quādo ipsum
 præcedit camez uel patha, schurec uel
 holem: ut מֵי mai, מִי mai, גֵּי goi,
 בֵּי bui. Quiescit uerò quando ipsum
 intra dictionem aut in fine dictionis
 præcedit zere uel sægol: ut בְּנֵי bene,
 בְּנֵי benæcha. Quiescit etiam post ca-
 mez sequente uau, ut תֵּי thaf.

כ Et in fine dictionis כּ & כ Cum
 dages ualet c uel k, & sine dages
 ch: ut כּכּה cacha, כּמוּךּ camocha,
 כּמוּךּ camoch. Et cum dages in fine
 כּמוּךּ mimmæcca.

ל ualet

ELEMENTALIS

י Litera in gutture formanda, sed quam nostrates Iudæi non aliter quam aleph proferunt, nisi quum finem dictionis obtinet, ut יַרַּא ra, אַּפּ nares oreq̄ distento formato. Nunquam dageffatur.

פ Et in fine dictionis פּ quando habet dages ualeat p, & absque dages ph: ut פַּג pag, פַּר phar, פַּח caph. Pe tamen finale nunquam admittit intra se dages, aut sub se punctum uocale.

צ Et in fine צ ualeat z Latinum: ut צַר zar, צַר zor, צוּץ boz. Hieronymus dicit habere stridulum sonum, qui scilicet strictis dentibus linguæ retractione profertur, ut est cz.

ק Facit c uel k Latinum, ut קַל kal, קוֹל kol: & cætera. Figura eius cum nulla alia litera communicationem habet.

וּ ualeat

I N S T I T V T I O

ר Valet R Latinum, ut רַ ner, רַבִּי
רַבִּי : & hæc nunquam recipit
 punctum dages.

שׁ Cum puncto dextro quod שׁמֵי
שׁמֵי iamin uocatur, ualet sch, seu s
 crassum: ut שׁשׁ schem. Sed שׁ cum
 pūcto sinistro, quod שׁמֵאל smol uo
 catur, idē sonat quod שׁ samech, hoc
 est s tantum, ut שׁר sar.

ת Cum punctulo dages ualet T, ut
תָּמַר tamar: sed sine dages ualet
 θ th: ut תָּמַר meth, בַּת bath.

D E P V N C T O R V M pronunciatione.

Irgula sub litera, ut est – ua/
 let a clarum, uocatur אָתָּה
אָתָּה patha: ut אָבָּה ba. Sed si eadem
 habuerit punctū in medio adiectum,
 ut sic אָתָּה ualet a obscurū, appellatur אָתָּה
אָתָּה camez: ut אָמָּה ma. Porro duo pun
 cta sub

ELEMENTALIS

cta sub litera, hac dispositione .. posita, ualent e gracile, uocatur ζ צירי ze re: ut em em. Quòd si sic : disponuntur, ualent e breuiter raptū, aut terminant syllabam, uocatur ζ שׁוּא scheua: ut שמו schemo, בלנו calno. Tria uerò puncta in hunc modum .. disposita, ualēt æ: uocem scilicet mediam inter A & E, appellatur ζ סגול sægol: ut אל æl. At unus punctus sub litera, ualet i, uocatur ζ הירק hirec: ut im , ir . Tria uerò puncta sic .. ordinata, uocantur ζ קבוץ kybuz, ualent ζ uocem mediam inter u & i, quale u Galli proferunt: ut הקים huc kim. Vnus punctus supra literam positus, ualet o, uocatur ζ הולם holem: ut בור bor, מור mor. Et item punctus intra solam uau literam, ualet u, uocatur ζ שורק schurec: ut u , gu . Item — : ualet o breue, uocatur ζ

INSTITVTIO

שֵׁמֹר חֵטָה hatephcamez : ut שֵׁמֹר
 schemor : & — valet A raptum, sicut
 — a raptum, quorum primum uoca-
 tur חֵטָה חֵטָה hatephpatah & alterū
 חֵטָה חֵטָה hatephsægol. Et hæc duo
 solum habent locum sub literis guttu-
 ralibus. Inuenitur etiam nōnunquam
 hatephpatah sub litera duplicata, quē
 admodū est in dictione גִּלְגָּלִי gillele.

DE L I T E R A R V M M V L-
 tiplici diuisione.

Iteræ alphabeti sunt uiginti/
 duæ, & ex illis quinq; dupli-
 catur in figura: nepe מְנַזְּפָךְ
 menazpach, quæ in fine dictionis di-
 uersam ferè habent formā ab ea quā
 in medio aut principio. Hæ autē sunt,

ז	ם	נ	מ	ה
ז	ה	ו	ם	ו

Nam

ELEMENTALIS

Nam hæ quatuor, כ נ פ צ extenduntur in hunc modum ר ו ה ז

Et ob id ab Hebræis פשוטים extensa, & à Latinis finales uocantur. Et מ apertum clauditur tali figura ס uocaturq; tunc סתומה idest clausum.

Quatuor censentur gutturales, nempe א ה ח ע

Et quatuor palati, uidelicet ג י ב ק
Dentales uerò hæ signantur ז ס ש ר צ

Et istæ linguales, ט טל נח
Porro ב ו מ פ labiorum officio potissimum utuntur, ideoq; labiales uocantur.

Item alia partitione, istæ undecim נכתב שמו אליה uocantur seruales: & alia undecim, nepe יצה קצר חסר גט appellantur radicales.

Ex ministerialibus, hæ quatuor אלבש seruiunt duntaxat à capite dictionis.

Et alia septem, scilicet ח ו ר ב מ ג ת B 2 seruiunt

INSTITVTIO

seruiunt à capite & calce. Quare au-
tem istæ radicales & istæ seruales di-
cantur, infrà ostendetur.

Rursus quinque literæ sunt perpe-
tuo lenes & nunquam dageffantur, sci-
licet quatuor gutturales & res ך litera:
nisi quod semel aut secundo res ך
inuenitur habere dages.

Istæ uero sex פֿ ך ם ן ף ץ semper
habent aut uirgulam raphe in capite,
per quã lenes & asperæ fiunt, aut pun-
ctum dages in uentre per quod dupli-
ci modo fortificantur: ut paulo post di-
cemus. At hæ ט ש ץ נו זלים sus-
cipiunt quidem dages, per quod ueluti
duplicantur quando proferuntur, sed
nunquam suscipiunt raphe, per quod
in sua prolatione laxiores fiant: etiam
si à Rabbinis, hoc est magistris, lenes
seu raphatæ uocentur, quando carent
punctulo dages.

De pun

ELEMENTALIS

DE PUNCTORVM VOCALIVM DISTINCTIONE.

PVNCTA uocalia apud Hebraeos numerantur decem: quorum quinque uocantur תנועות גדולות motus seu uoces magnæ, & quinque תנועות קטנות uoces paruæ. Voces magnæ sunt -- zere, -- camez, ו uau schurec, ו uau holem, uel holem absq; uau, & iod præcedente hirec, ut hic לִי Et harū natura est, ut mox sequens scheua moueri faciāt, quod diligenter notabis: ut אומרִים omerim, & non omrim: סִיסְרָא Sifera, & non Sifra: nec facile patiuntur post se punctulum dages, nisi accētus millel, idest in penultima, ponatur iuxta eas, ut לַמָּה lamma.

Proinde uoces paruæ sunt, -- patha, -- sægol, - hirec sine iod, = ky/
 B 3 buz

buz seu schurec paruum, חֶּ: hateph/ camez. Et hæ frequenter post se habent dages, & scheua mox illas sequens quiescit, contrariam scilicet uocum magnarum tenentes legem: ut אִמוֹת im/ moth, סֵלֶם syllam, צִדִּיק zaddic, אֶסְתֵּר Esther.

NOtandum quoque quod istæ quatuor literæ יְהוָה quæ quiescentes uocantur, expresse uel implicite semper sequuntur uoces magnas, & nunquam ueniunt post uoces paruas, excepto sægol: nam dicitur אֶגְלָה & בְּרִיר

Est etiam natura literarum יְהוָה ut literis בְּגֵר בְּפֶת mox sequentibus, siue in una siue in duabus dictionibus imponant uirgulam raphe: hoc est, non facile sustinent post se dages, sicut nec uoces magnæ, quarum habitacula sunt literæ יְהוָה

Dantur tamen quædam exceptiones

ELEMENTALIS

nes, sed quæ non semper necque ubique
 constantes inueniuntur: præsertim ea
 quæ de relatiuis יְהוּ dantur, nisi com
 modus accesserit accētus. Primo, quan
 do capiuntur relatiue: ut שְׁמוֹ פָּרְעָה
 nomen eius Parao, & שְׁמוֹ דִּינָה no
 men eius Dina, & שְׁמִי בְּרַחֵל nomē
 meum Baræchel. Secundo, quando
 ponūtur in pausa. Sunt & aliæ quæ
 dam exceptiones, de quibus consule
 Canticum nostri Eliæ quartum.

DE DVPLICI DAGES

Væ sunt species dages, unū
 uocatur לֵיָל idest leue, & al
 terum בְּבָר idest forte.

Leue, solum habet locum in literis
 בְּבָר Idōque uel à principio dictio
 num, ut תְּלַמִּיד בְּרַאשִׁית Vel post
 scheua quiescens, ut תְּעוֹבֵר Et illud ni
 hil significationis habet: sed monet, li

INSTITVTIO

teram non aspere, sed duriuscule, aut potius naturali expressione sonādam. Quādo enim dico נוֹחַן nochan, caph aspiratur: sed si dixerō נִיכָר nicker, caph duriter profertur, & ueluti duplicatur: at in כֵּן ken, naturalem obtinet sonum.

Dages uero forte, locum habet nendum in memoratis sex literis בגר כפה uerum & in טס שקץ נוולים hoc est, omnes literæ sunt capaces dages fortioris, præter has quinque אההער. Nec est unquam sine peculiari significatione. Primo enim indicat defectum nun primæ radicalis literæ: ut אָבֹל cadam, pro אֲבֹל Sic מִבֵּית ex domo, pro מִן בֵּית Et אָפֶקֶר uisitor, pro אֲפֶקֶר Secundo, index est coniugationis piel & hithpael, quæ mediam radicalem semper habent dagesfatam: ut אָבֹל deuorauit, & אָבֹל deuo

ELEMENTALIS

deuoratus est. Tertio, quando duæ
 posteriores radicales sunt similes, ple-
 runq; una tollitur, relicto dages in al-
 tera loco illius: ut à סבב circuiuit, dici-
 tur in plurali סבבו uel per syncopam
 סבו circuiuerunt. Quarto, he litera
 emphatica, uel articularis, quam He-
 brai uocant he הֵי־יֵעָה idest cogni-
 tionis uel demonstrationis, etiam da-
 gessat mox sequentem literam, si mo-
 do illa capax sit pūctuli dages: id quod
 in hoc exemplo aduertere potes, נביא
 propheta, הנביא propheta ille uel ta-
 lis & tantus. Eadem etiam litera cum
 eisdem punctis interdū accipitur pro
 litera הַקְרִיאת idest uocationis: ut
 הָרִירָה ó generatio. Quinto, uau
 הַפּוּךְ hippuch, quod scilicet uertit fu-
 turum in præteritum, imprimi literæ
 futuri temporis punctum dages: ut
 יֹאמֵר dicet, וַיֹּאמֶר & dixit. Excipiun-
 tur

INSTITVTIO

tur futura coniugationis piel, ut **יִרְבֵּר**
 & loquutus est. Itē quando tau & teth
 in coniugatione hithpael conueniunt,
 absconditur tau per dages in teth : ut
 pro **יִשְׁמְרוּ** dicitur **יִשְׁמְרוּ** polluemi
 ni: ubi tria sunt dages, primum est leue
 & nihil significat, sed duntaxat indicat
 tau non aspere proferendū: secundum
 repræsentat literam tau, quæ est de es
 sentia cōiugationis: tertium quoq; est
 dages forte ut secundum, unde & sche
 ua sub mem mouetur, quod coniuga
 tio ipsa exigit, quæ semper habet me
 diam dagesfatam. Simile iudicium est
 de tau quādo in uerbo est tertia radica
 lis litera, & accesserit in secunda aut pri
 ma persona præteriti aliud tau: ut à
שָׁבַת quieuit, non dicitur **שָׁבַתָּה** quie
 uisti: sicut à **פָּצַר** dicimus **פָּצַרְתָּ** Sed
 per dages forte tollitur tau unū, & dici
 tur **שָׁבַתָּה** quieuiti, **שָׁבַתִּי** quieui. Sic
 à **בָּרַח**

ELEMENTALIS

אֶרְתָּ succidit, בָּרַתָּ succidisti: & cætera. Vitat enim hæc lingua, ubi fieri potest, geminationem unius literæ.

NOtabis postremo & hoc, quod dages quâdo defectum indicat, indicat literam defecisse, quæ mox literam illam in qua ipsum ponitur, præcedit. Sed literæ נִתְּנָּן quando quiescunt in uocalibus magnis, quod sæpe fit, præsertim iod & he, solet quies præcedere literam quiescentem: seu, quod idem est, quies indicat mox sequentem literam euanuisse. Exemplum primi, עֲטָנָּן plantabo, וְשִׁנָּנָּן accedam: ubi dages in teth & gimel designat defectum literæ nun (quæ sola, à fronte dictionis deficit) Nam radices sunt עֲטָנָּן & וְשִׁנָּנָּן. Inueniuntur etiam quædam exēpla, ubi dages, non in sequenti, sed in præcedēti litera designat defectum sequentis literæ, ut עֲטָנָּן & conuersus est

INSTITVTIO

est, à radice סבב Verum usus iste rarus est in Hebraismo. Exemplum secundi: אשב sededo, אמר dicam, עשית fecisti: ubi zere sub primo aleph complectitur iod primam radicalem literam: est enim ישב radix uerbi: & holem supra secundum aleph indicat aleph primam radicalem literam: nam aleph ibi expresse scriptum, constituit primam personam futuri temporis. Porro in tertio exemplo, hirec cum sequente iod, includit literam he. Nam radix uerbi est עשה fecit. Sic hic עשׂ surrexit, quiescit uau media radicalis litera in camez uoce magna: est enim עושה uerbi radix. Hæc diffusius tractantur ab Elia Cantico quinto.

Hinc igitur est, ut literæ אהי uocentur literæ quietis, quia plerunque quiescunt in uocibus magnis: & sicut post literas illas non facile sequitur dages

ELEMENTALIS

ges, ita nec post uocem magnam: ut
 אֶבֶר non אֶבֶר Sed post uocem par/
 uam dicimus אֶבֶר cum dages.

Et omnia illa quæ hic scribimus de li/
 teris א ו ה י intelligas necesse est
 de uau & iod quiescentibus, non de
 mobilibus. Iod יֵדָה idest mobile,
 aut uau mobile uocant Hebræi, quan/
 do pro consonantibus accipiuntur.
 Quando uero uocalia sunt, יֵדָה id/
 est quiescentia uocantur.

Appellatur deniq; eadem qua/
 tuor literæ, א ו ת ל פוּת idest
 literæ permutabiles: nam sæpe una
 commutatur in aliam, ut רַפָּא pro
 רַפָּא sanauit. In Ieremia, פִּי pro פִּה
 os. Sic פִּרְיָא pro פִּרְיָא fructus: בְּרֵיחַ
 pro בְּרֵיחַ uerbum eius: בְּרֵיחַ pro
 בְּרֵיחַ locus proprius. Et similia multa
 licebit passim in sacris Biblijs inue/
 nire.

Sciendum

INSTITVTIO

Sciendum quod uoces magnæ sæpe commutantur in uoces paruas, sequente dages: & rursus quandoq; fieri solet, ut uox parua cum dages migret in uocem magnam. Nam est æquiualentia quædam inter uocem magnam, & inter uocem parua & dages.

Exempla, ubi uox magna mutatur in uocem parua & dages: קרשה pro קרושה sanctificata, uel sanctificatio: פסיה pro פציה flores: יסיה pro יסיה incitabit. Isaiaë trigesimo sexto, הסיחור incitauerunt te: pro הסיחור Jeremiaë trigesimo octauo. Et hæc commutatio est in ordine duplicatorū frequentissima, ut à לב cor, fit plurale לבות Sic à צל umbra, dicitur צלם umbra eorum.

Subiungam nunc exempla, ubi uox parua & dages mutatur in uocem magnam, quod potissimum fit ante literas

ras

ELEMENTALIS

ras gutturales & ante literam א res.

Didicisti autem paulo superius, dages primò ostendere defectum literæ nun, tam essentialis quàm seruilis, & deinde occupare semper mediam radl calem in coniugatione piel & hitpha, el, tertio per ipsum fieri syncopam, & quartò he emphaticam literã ferè semper post se exigere punctum dages. Didicisti etiam, literam res & quatuor gutturales non admittere punctulum dages. Quid igitur tunc agendum, quando dages signandum est, & litera in qua signari debet, non est illius capax? Commutandum est dages unà cum mox præcedenti uoce parua, in uocem magnam. Et si quæris, Quæ inquam? Respõdeo, Dages & pathah in camez, dages & hatephcamez in holem, dages & kybuz in uau schu, rec, dages & hirec in zere, similiter da-

INSTITVTIO

ges & sægol in zere. Exēpla: à נִשְׁמַר
 custoditus est, fit in futuro נִשְׁמָר cu/
 stodiatur, נִשְׁמָר custodiemur, abscon/
 dita nun litera passiuua per dages in ש
 Alioqui fuerat ita dicendum נִשְׁמַר
 נִשְׁמָר Accipiatur rursum uerbum,
 cuius prima non est capax pūctuli da/
 ges, quale est נִמַר hinc fit passiuuum
 נִמָר dictus est, à quo in futuro dici/
 mus נִמָּר dicar, נִמָּר dicemur, cum
 zere: quia dages non habet locum in
 aleph. Ideo ipsum & sægol uel hirec
 punctus paruus sub aleph & nun scri/
 bendus, mutātur in uocem magnam:
 fit צָ hinc, ut zere repræsentet defectū
 nun, non per se, quum id sit quietum,
 hoc est יָדוּא sed per accidens, quod
 scilicet dages non habeat locum in li/
 tera gutturali aleph: & necessitas cogat
 ipsum mutādum cum præcedenti uo/
 ce parua in uocem magnam. Item
 forma

ELEMENTALIS

forma uerborum de cōiugatione piel est ista: רָבַר loquutus est, אָבַר perdi dit:& in cōiugatione hithpael, הִתְאַבַּר perdidit seipsum, הִתְפַּלֵּל instigauit se ad orandum. Et quādo media non est capax pūctuli dages, tunc hæc erit forma memoratarum coniugationū, בָּרַךְ benedixit, & בָּאֵר explanauit, הִתְבָּרַךְ benedixit se, הִתְבַּאֵשׁ foetidum se fecit. Et sicut in infinitiuo dicimus רָבַר loquendo, אָבַר perdendo: ita in non da gessabilibus dicimus, בָּרַךְ benedicen do, בָּאֵר explanando: mutata scilicet uoce parua & dages in uocē magnā. Haud secus he emphatica litera, quan do post se non potest habere dages, mutatur dages & pathah in camez: ut הָאִישׁ homo ille, הָרָשָׁע ille impius:& similia multa. Fit tamen nonnūquam, ut ante literas gutturales, præsertim ante הָהּ ponatur uox parua: ut בָּעַר

C depa

INSTITVTIO

de pastus est, **נחם** consolatus est,
חכם sapiens ille, **ההר** mons ille:
 & cætera.

DE PVNCTO

SCHEVA

Vnctus scheua, omniũ pun-
 ctorum minister est, & qui-
 dem quandoque mouetur,
 quandoq; omnino quiescit. Mouetur
 seu legitur à principio dictionis, sub li-
 tera dageffata, ante literã gutturalem,
 post uocem magnã, & sub litera quæ
 mox duplicatur. Exemplum primi,

עורים רברו Secundi, **הרבר בראש**

Terrij, **הסירר** Quartij, **מרעה מלאכי**

Quinti, **הנני הללו** **שמרה שומרים**

Scheua uero quiescens est, quod
 duntaxat terminat syllabam: ut **ארגו**
אשמור & cætera.

Et nota, quod nunquam ueniunt
 duo scheua à principio dictionis: nam

non

ELEMENTALIS

non possent simul legi, seu (ut Hebræi dicunt) moueri. sed primū semper mutatur in hirec: ut à שמור custodi, in plurali dicendū erat שמרו quod proferri nō potest: ideo mutatur primum scheua in hirec, dicitur צ שמרו custo dite. Quod si adieceris literā aliquam capiti dictiōis, puta iod, ut ישמר iam ex primo scheua, quod à principio dictiōnis semper est mobile, fit scheua quiescens, & alterum fit mobile. Nam quoties intra limites dictiōnis concurrerint duo scheuain, semper primum quiescit, & alterum mouetur. Quod si à principio dictiōnis duo scheuain simul uenerint, & alterum sub iod positum fuerit, utrunq; in unum hirec mutatur: ut à ירושלם dicitur ירושלם & לירושלם non ירושלם Sic à ירבר idest loquetur, ירבר & loquetur: & cetera. In fine dictiōnis scheua semper

INSTITVTIO

quiescit, nec inuenitur nisi sub literis
 בַּגַּד כַּפֹּת etiam duplicatum: ut וַיִּשָּׁב
 & captiuauit, וַיִּבֶר, & fleuit, וַאֲמָרָה, &
 dixisti. Excipiuntur וַיִּשָּׂא וַיִּשָּׂא וַיִּשָּׂא
 in quibus etiam ט & ד in fine inue-
 niuntur habere scheua.

NOtandum præterea, quod sche-
 ua componitur cum camez, pa-
 thah & sægol: uocaturçz hatephca-
 mez, hatephpathah, & hatephsægol:
 non schcuacamez, scheuapathah, sche-
 uasægol. Ex quibus hatephsægol &
 hatephpathah, solum sub literis guttu-
 ralibus locum habent: & raro sub alijs
 literis: indicantçz literam mouendam,
 non secus quàm si subscriberetur sche-
 ua mobile. Hatephcamez uero quum
 uox sit & syllabam constituere possit,
 sub omnibus literis inuenitur: licet à
 quibusdam illud camezhatuph uoce-
 tur: nam est o breue, correspondens
 holem

ELEMENTALIS

holem uoci magnæ. Vbi hæc regula in primis est notanda, quod literæ gutturales hatephataë punctuant se & præcedentem literam: hoc est, si litera gutturalis habuerit hatephpathah, mox præcedēs litera habebit pathah, etiam si cum hirec uel sægol fuerit punctuanda. Excipiūtur tamen casus quidam, præsertim he הַיְיָ quod habet plerunq; camez, ut הַיְיָ humus ipsa. Sic si litera gutturalis, propter dages sequenti literæ inscribendum, habuerit hatephsægol, mox præcedens litera habet sægol. Exempla: à בְּקָרְבָּן uisitauit, ubi non est litera gutturalis, dicimus in futuro בְּקָרְבָּן uisitabo, בְּקָרְבָּן uisitabis, בְּקָרְבָּן uisitabit: at si prima radicalis fuerit gutturalis (quæ in hoc casu raro habet scheua purum) hirec literarū futuri temporis mutatur propter literam gutturalem uel

INSTITVTIO

in pathah uel in sægol: ut ab **עלה** ascēdit, dicimus **אעלה** ascendam, **תעלה** ascendes, **יעלה** ascendet: non **יעלה** **תעלה**. Sic ab **אסח** collegit, **אאסח** congregabo, **תאסח** congregabis, **יאסח** congregabit: non **יאסח**. Et ab **עשה** fecit, **אעשה** faciam, **תעשה** facies, **יעשה** faciet.

Sciendum itaq; quod **ע ה ח** li
 Steræ gutturales dictæ, à principio dictionis nunquã habent purum scheua, sed est semper mixtũ cum pathah aut sægol: intra dictionẽ uero habent quandoq; purum scheua, & plerunq; quiescẽs, præsertim si eas præcedat accentus, ut **יענו שלחו** aut hirec sub litera seruili, ut **יהיה**. Quod si hirec scriptum fuerit sub litera radicali, habet gutturalis punctum raptũ seu mobile: ut **נאצרו** blasphemauerunt, **נאשו** negauerunt. Sic si dages leue uenerit
 post

ELEMENTALIS

post literam gutturalem, habebit ipsa
gutturalis purum & quiescens scheua:
ut תְּפֹרֵץ desiderabit: imò si sequatur
litera quæ nõ recipit dages leue, adhuc
in quibusdam uerbis litera gutturalis
habet purum scheua: ut תְּהַמֹּר concu
piscet, תְּהַסֹּר deficiet: in quibus tamen
litera quæ gutturalem mox præcedit,
habet pathah, perinde ac si gutturalis
punctuaretur cum scheua mixto. Dixi
paulo superius, scheua illud compositū
etiam sub alijs quàm gutturalibus lite
ris aliquando reperiri: & id quidem ue
rum est, quando duæ literæ in radice
sunt similes, & prima fuerit scheuāda:
ut תְּלִילִי stercora, תְּצִילִי umbrae. Idem
sentiendum, quando mugitus, hoc est
uirgula mathæg, uocem retinens est
sub he pathato, id est ante mem scheua
um, ut תְּמַקְבְּרִים sepelientes: quod ta
men non accidit singulari numero, sed

INSTITVTIO

plurali tantum. Sunt etiam quædam aliæ causæ, propter quas literæ non gutturales quãdoq; recipiunt hætephpathah: de quibus consulere poteris Eliam Cantico duodecimo.

DE OFFICIIS LITERARUM
SERUILIUM.

INTER undecim seruales literas, quæ sunt שמו בכתב אלהיæ quædam ministrant uerbis, quædam nominibus, & quædam tam uerbis q̄ nominibus. Quæ ministrant uerbis, sunt quæ constituunt personas, genera, & numeros: ut literæ איתן à capite uerborum efficiunt futurum tempus, & literæ בכלם infinitiuo inseruiunt: porrò istæ literæ תהימו uerbis subiunctæ, præteritum constituunt: & cætera. Vide Tabulam coniugationum, & harum literarum officia
ex ea

ELEMENTALIS

ex ea facilius discere poteris, quàm si sigillatim eas tibi hic explicarem.

Cæterum literæ quæ à capite seruiunt uerbis & nominibus, sunt istæ, מִשָּׁה וְכֵלֵב quarum ministeria nunc declarabimus.

מ Hæc litera primo capitur pro præpositione, significans partem ex multitudine, ut מִפְּרֵי הָעֵץ de fructu ligni: ualet enim idem quod מִן à uel ab, de uel ex: habetq; semper punctum dages sequentem, qui designat nun deficiens. Nam ubi dicendum fuerat מִן בַּיִת ex domo, dicimus breuius מִבַּיִת unica dictione. Sic pro מִן בָּרֶם dicimus breuius מִבָּרֶם ex uinea, contractis scilicet duabus dictionibus in unam. Et quando litera est gutturalis, quæ punctuli dages non est capax, agendum est iuxta regulam supra memoratam: nempe quod uox breuis & dages

INSTITVTIO

dages sunt mutāda in uocem magnā:
 ut **מֵאֲרָם** ab homine, **מֵחַמָּה** à sole:
 pro **מִן חַמָּה & מִן אֲרָם** Circum/
 loquuntur etiam Hebræi per hanc li-
 teram comparatiuum gradum: ueluti
הַנְּחֻמְרִים מִזֶּהב וּמִפָּז רַב
 præ auro & obrizo multo: hoc est, de-
 siderabilia auro: & cætera. Sic **טוֹב**
פְּרִי מִחְרוּץ bonus est fructus meus
 præ auro: hoc est, Melior est fructus
 meus, quàm aurum: dicit sapientia in
 Prouerbijis. Porrò **ם** finale ualet eo-
 rum, eis, eos: ut **רוּחַם** spiritus eorum,
אֲבַקְשֶׁם inuestigabo eos: sicut **ן** finale
 facit earū, eas, ut **בֵּיתָן** domus earum.
 Præteritum, participium & infinitiuus
 recipiunt mem finale, præcedente ca-
 mez: futurum autem & imperatiuus,
 præcedente zere.

ו Officium schin est, quod capitur
 pro dictione **אֲשֶׁר** Qui, quæ,
 quod

ELEMENTALIS

quod: & punctuatur ferè semper cum
 sægol, etiam iuxta gutturales literas: ut
 שֵׁאל יַעֲזֹב בְּעֵזֶר שֵׁאל quod deus Iacob in
 auxilio eius: Psalmo CXLIII שֵׁשׁוּפְתָהּ
 שֵׁשׁוּפְתָהּ quod intuitus est, seu irradi-
 uit me sol. Et dageffatur semper litera
 mox sequēs, nisi illa sit gutturalis: tunc
 enim nulla fit in punctis mutatio: ut
 שֵׁעֲמֹלְתִי qui laboravi. Inuenitur etiam
 aliquando שֵׁ habere pathah, loco sæ-
 gol, hoc est pathah magnum loco pa-
 thah parui. Vocatur enim שֵׁ, pathah
 paruum: ut שֵׁשָׁרַחֲתִי quod surrexi, שֵׁלֵמָה
 שֵׁלֵמָה quæ cur ero: Canticorū primo:
 שֵׁאֵתָהּ quod tu: Iudicum sexto. Apud
 magistros, usus huius seruilis literæ fre-
 quentior est quàm in libris sacris.

ה Hæc litera he, primo uocatur הָ
 הָרִיעָה quod ueluti demonstret
 rem aliquam, & eam insignem reddat:
 & solet adijci omnibus speciebus no-
 minum

INSTITVTIO

minum, exceptis proprijs nominibus:
 ut **הַבַּיִת** illa domus, **הָאָדָם** homo il-
 le. Sed non dicitur **אַבְרָהָם** Abrahā
 ille, **בֵּית-לֶחֶם** Bethlæhæm. Et no-
 ta, quod semper punctuatur hæc lite-
 ra cum pathah sequente dages, nisi se-
 quatur una ex literis **א ע ר** tunc enim
 camezatur: ut **הַרְבֵּשׁ** currus ille: ubi ca-
 mez uox magna ponitur loco uocis
 paruæ & punctuli dages. Iuxta heth
 uero & he, habet pleruncq; pathah: ut
הַחֵרֶשׁ mēsis ille, **הַחַיָּא** hæc ipsa. Item
 iuxta literas scheuatas aliquando ha-
 bet litera scheuata post he illud dages
 punctum, ut **הַיְהוּדִים** Iehudæi: ali-
 quando non habet, ut **הַיָּאֹר** piscina,
הַיְסוּד fundamentum. Et quando lite-
 ra gutturalis mox sequens habet ca-
 mez, he ipsum non raro habet sægol,
 ut **הַחָכָם** ille sapiens, **הַחֲרִים** illi mon-
 tes: excipiuntur paruæ dictiones, quæ
 les

ELEMENTALIS

les sunt תַּעֲס תַּחַר Inuenitur deniq; hæc litera iuxta uerba , loco relatiui אֲשֶׁר ut תְּשׁוּמֵר qui custodit: de quo in Grammatica, oratione prima, fundamento quinto.

Secundo uocatur ista litera he, הָא הַאִימָה idest, he admirationis: uel הָא הַאִימָה he interrogationis: & tunc semper punctuatur cum hatephpathah, & additur tam uerbis quàm nominibus cōsignificatiuis: ut הָא הַאִימָה nunquid filia? הָא הַאִימָה nunquid est? הָא הַאִימָה nunquid prosperabitur? Quando autem uenit iuxta literam scheuatam, habet pathah purū, quum duo scheua à capite dictionis simul stare nequeāt: ut הָא הַאִימָה nunquid ut scortum? הָא הַאִימָה nunquid benedictio una? nec uenit post he illud pathatum dages, sicut post he הָא הַאִימָה nisi in paucis locis, quādo scilicet ipsum sequitur litera aliqua

INSTITVTIO

qua ministerialis: ut **הַבְּמַחֲנֵי** nunquid in castris? Numeri decimotertio.
הַבְּצַעֲצָתָהּ num secundum clamorem? Geneseos undecimo.
הַבְּמוֹת נָבָל num iuxta mortem Nabal? secundi Regum quarto. Nec est quod hic facile impingas, & agnoscas he demonstratio- nis, pro he interrogationis: quia he demonstrationis nunquā post se admittit literam seruilem, quemadmodū he interrogationis. Notandum præterea, quod he interrogatiua litera, ante literam gutturalem habet pathah solum: ut **הָאִישׁ** nunquid uir? **הָעֶבֶר** nunquid seruus? **הַחַיִּים** num uiuificastis? Et quando litera gutturalis camezatur, he quæsituiua litera habet sa- gol: ut **הַחָכָם** nunquid sapiens? **הַחַשִּׁיב אֲשֵׁיב** num reducendo reduc- cam? Geneseos uigesimoquarto.

De seruitio literæ he in fine dictio- nis

nis, dicetur paulo post in suo ordine.

7 Vocatur hæc litera אות המחברת
litera coniunctiua: est enim à principio dictionis coniunctio copulatiua, & punctuatur in hoc officio cum omnibus simplicibus uocalibus, præterquam cum holem & kybuz. Tamen punctum illi ferè proprium & naturale est scheua, sed quod non raro ob certas causas in alia mutatur puncta.

Primo quidem in schurec, quando scilicet hæc litera uenit ad literam scheuatam, uel ad unam ex istis quatuor literis בּוֹמֵה Veluti, וְרַבֵּשׁ & mel, וְשִׁמְרֵתֶם & custodietis, וְיִשְׂרָאֵל & Moses, וּבְנֵימִין & Benjamin, וּפְרָעֹה & Pharao, וּנְשֵׂתִי & Vasthi, וּמְלִכָּה & regnabis. Secundo habet uau camez, quando duo nomina copulantur, & alterum habet accentum מְלֵעִיל uel uocem magnam:

INSTITVTIO

ut אָרֶץ & תָּחִי cœlum & terra, רְבוּחַ
 uacua & desolata: de quo latius
 in Grammatica Eliæ. Tertio habet
 uau hirec, quando uenit iuxta iod sche
 uatum, ut וַיְחֹרֶךְ & Iehudas: quiescen
 te iod, וַיִּמְיִנָּךְ & dextera tua, וַיִּרְעָתֶם
 & cognoscetis, וַיִּהְיֶה & erit: quæ absq̃
 uau habent sub iod scheua: nempe sic,
 וַיְחֹרֶךְ וַיִּמְיִנָּךְ וַיִּרְעָתֶם וַיִּהְיֶה
 Item quar
 to punctuatur uau coniunctio cum pa
 thah quando accedit ad literam guttu
 ralem punctuatam cum hatephpa
 thah, ut וַעֲבָדִים & serui, וַחֲמֹרִים
 & asini, וַאֲמַרְתֶּם & dixistis: & cætera.
 Quod si litera gutturalis habuerit ha
 tephægol, uau coniunctio accedens
 quoq̃ obtinebit sægol, ut וַאֲמִית & ue
 ritas, וַאֲכֹל & comede. Sed zere ha
 bet solum, iuxta nomen וַאֲלֵהִים ut
 וַאֲלֵהִים & deus, וַאֲלֵהִיו & deus eius.
 Idem obseruant hæ tres literæ ב ל ב
 quando

ELEMENTALIS

quādo accedunt ad nomen אֱלֹהִים ut
 בְּאֱלֹהִים in deo, לְאֱלֹהִים deo:& cæte
 ra. Porrò quomodo uau uertat præte
 ritum in futurum,& futurum in præte
 ritum,explicat Elias in Grammatica,
 oratione prima,fundamento quarto.

כ Caph,quando est litera seruilis,
 uocatur primo בֶּתָּהּ צִמְיוֹן caph
 similitudinis:ut בַּעַם בְּבֵתוֹ sicut popu
 lus sic sacerdos. Et alio modo uocatur
 בֶּתָּהּ שְׁעוֹר caph mensuræ,uel coniectu
 ræ:ut בְּאַלְפִים אִישׁ quasi duo milia ui
 rorum: Iehosua quarto.Et punctua
 tur ut literæ beth atque lamed:de quo
 paulo post.

ל Litera lamed uno modo articulus
 est datiuu casus, ut לְעַם populo,
 לְאָדָם homini:alio modo indicat geni
 tium casum,significans קִנְיָן מִהּ id
 est, rei possessionem: ut לִיהוָה הָאָרֶץ
 Domini est terra, מִזְמוֹר לְדָוִד Psal
 D mus

INSTITVTIO

mus Dauidis. Sic à pronomibus
 אֲנִי אַתָּה הוּא ego, tu, ipse: & à plurali/
 bus eorū אַתְּמוּ אַתְּמוּ דִּכְמוּ לִי
 mihi uel mei, לְךָ tibi uel tui, לוֹ illi uel
 illius, לָנוּ nobis uel nostri, לָכֶם uobis
 uel uestri, לָהֶם illis uel illorum: &c.

ב Litera beth quando seruit à capi/
 te, accipitur uno modo pro præ/
 positioe עם cum: uocatur **בְּ** בית העֵר
 idest beth subsidij, ut **בְּחַרְבִי וּבַקְשָׁתִי**
 cum gladio meo & cum arcu meo: Ge/
 nesis quadragesimonono. Sic **בְּאֱלֹהִים**
בַּעֲשָׂה חַיִל cum deo faciemus uirtutē:
 Psalmo sexagesimo. Alio modo ca/
 pitur pro **תוֹךְ** uel **קֶרֶב** intra uel me/
 dio: uocatur **בְּ** בית הַבְּלִי beth instru/
 menti, ut **בְּבַיִת** in domo, **בַּשָּׂדֶה** in a/
 gro. Tertio consignificat **רַבּוֹק** ad/
 hætionem, & **נִגְעָרָה** approximationem:
 ut **וַרְבֵּק בְּאִשְׁתּוֹ** & adhærebit in
 (uel cum) uxore sua: Genesis secundo.

ELEMENTALIS

הַמִּוֹצֵעַ בְּהַר accedens in montem: Exo
di decimonono capite.

Porro punctuatio harum trium lite
rarum ב ל ב est talis. Punctus genui
nus illis est scheua, sicut & literæ uau,
ut בָּרַבֵּר in uerbo, לָרַבֵּר ad uerbum,
בְּאִישׁ quasi uir. Quod si accesserint ad
literam scheuatam, mutatur scheua ea
rum in hirec, quum duo scheua à capi
te dictionis simul stare non possint: ut
בְּשֵׁמִי in nomine meo, & non בְּשֵׁמִי
Excipitur hic iod à capite scheuatū, ut
sunt יְרוּשָׁלַם יְהוּדָה & similia, in qui
bus utruncq; scheua, tam literæ seruilis
q̄ ipsius iod, mutatur in unū hirec, ut
בִּיהוּדָה in Iehuda, בִּירוּשָׁלַם in Ierusa
lem. Quod si memoratæ tres literæ ue
nerint ad gutturalem hatephatā, fiunt
& ipsæ illi conformes in puncto: quia
littera gutturalis hatephata, punctuat
se & præcedentem literam: ut בְּעֵבְרִים

INSTITVTIO

in seruis: & non בְּעִבְרִים Sic לַעֲבָדִים
 seruis ipsis, לְאֵרִיל Stulto, בְּאֵרִיל cum
 Stulto. Excipitur nomen אֱלֹהִים iuxta
 quod habent zere, quiescente aleph: ut
 בְּאֱלֹהִים in deo: & cætera. Idem fit in
 infinitiuo uerbi לְאָמַר ut אָמַר pro
 לְאָמַר ad dicendum.

Item quando dictæ tres literæ ad/
 iunctæ fuerint à capite dictionis literæ
 he תִּירֵיעָה excludunt ferè semper li/
 teram he, & usurpant sibi punctum il/
 lius: ut pro בְּהַבִּיתָ in ipsa domo, dici/
 tur בִּבִּיתָ Sic pro לְהֵאָרֵם ipsi homi/
 ni, dicitur לְאָרֵם in eodem significato:
 & nihil est quod suprà diximus de he
 תִּירֵיעָה quod hic locum non habeat.

Excipiuntur tamen quædam, in
 quibus תִּירֵיעָה manet, iuxta li/
 teram seruilem: ut sunt בְּהַשְׁמַיִם in
 ipsis cælis, לְהַגְרוֹר in ipsum cuneum:
 & cætera.

De literis

ELEMENTALIS

DE LITERIS A FINE
dictionum seruilibus.

Iteræ quæ à fine seruiunt,
computantur inter affixa.

Affixa uocamus pronomi-
na, quæ uerbis & nominibus affigun-
tur & coeunt cum illis in unam dictio-
nem: ut נַפְשֶׁךָ anima tua, נַפְשִׁי ani-
ma mea, נַפְשׁוֹ anima illius, נַפְשָׁם
anima eorum, נַפְשֵׁנוּ anima nostra,
נַפְשֵׁכֶם anima uestra. Sic cum uer-
bis: שָׁמַרְךָ custodiuit te, שָׁמַרוּ cu-
stodiuit eum, שָׁמְרָה custodiuit eam,
שָׁמַרְנִי custodiuit me: & cætera.

Sed hoc interest, quod uerbis
subiungi possunt affixa, uel pronomi-
na absoluta: ut שָׁמַרְנִי uel שָׁמַר אֹתִי
custodiuit me, שָׁמְרָם uel שָׁמַר אֹתָם
custodiuit eos, אָהַב אֹתָן uel אָהַב
dilexit eas: & cætera. Nominibus

D 3 autem

INSTITVTIO
autem adhærent sola affixa, & non
pronomina absoluta.

AFFIXA SIMPLICIA.

IOD ualeat Meus, mei, me,
mea: & cætera: ut à מֶלֶךְ fit
מֶלֶכִי rex meus, מְלָכֵי reges
mei: רוֹדְפֵי & רוֹדְפֵי
persequens me, & רוֹדְפֵי
persequentes me. Et in uerbis præteri-
tis atque futuris & in imperatiuo uti-
mur pro simplici iod syllaba וִי ueluti
שָׁלַחְנִי misit me, תִּשְׁאַלְנִי interroga-
bis me, שְׁמֹרְנִי custodi me, & קְרָאֵנִי
inuoca me. Porrò plurale eius est נוֹ
nos, nostrum: ut מְלָכֵנוּ rex noster,
מְלָכֵינוּ reges nostri, עֲזַבְנוּ deseruit
nos, זָכַרְתָּנוּ recordatus es nostri.

וָו Vau in fine cum holem, aut sine
omni puncto, ualeat Eius, ei, eum,
uel illius, illi, illum: ut מְלָכֵי rex eius,
דְּבַרְיוֹ uerbum illius, & דְּבָרָיו uerba il-
lius

ELEMENTALIS

lius. Et cum uerbis, שָׁמַר custodiuit
eum, uel שָׁמְרָה addito scilicet he, &
puncto holem mutato in schurec.

Præmittitur etiam sæpe ipsi uau li-
tera nun dageffata: ut יִשְׁמְרֵהוּ custo-
diet eum pro שָׁמְרָהוּ

Plurale eius est mem finale, & sæpe
syllaba תָּם ut בָּרָם uerbum eorum,
בְּרִיתָם uerba eorum, שָׁלַחַם misit
eos, יִלְבָּשֵׁם induet eos, יִהַרְגֵם oc-
cidet eos.

הּ He cum puncto mappic est relati-
uum fœminini generis. Et habet
punctum illum quando præcedere po-
test camez: sin alius punctus præcedat,
puta zere uel sægol aut schurec, habet
he punctum camez. Exempla, בְּרָהּ
uerbum eius, scilicet mulieris, בְּרִיתָהּ
uerba illius, שָׁמְרָה custodiuit illam,
אֶשְׂנֵאתָ odiam eam. Habet quoq; he
illud aliquando ante se nun dageffatū,

INSTITVTIO

ut תמצאתה inuenies eam. Eius plurale est nun finale, & syllaba תו ut תברו uerbum earum, דברייהו uerba earum, אהבו dilexit eas, אשמרו custodiam eas, יחרגו occident eas.

Constituit alioquin he radici superaddita, fœmininum genus: ut à מלך rex, מלכה regina, & קדוש sanctus, קדושה sancta.

Capitur quoq; in fine localiter, significans scilicet motum ad locum: ut ab ארץ terra, בא ארצה uenit in terram, הביט השמימה suspexit in cœlum.

Ⲡ Caph seruire à fine cum camez, ualet Tu, tuus, te, tibi: & cum scheua, Tu, tua, in fœminino: ut תברך uerbum tuum, דבריך uerba tua, או uir, אשתך uxor tua, ביקרך uisitauit te, ישמרוך custodient te. Plurale eius est syllaba כם uos, uester: ut דברכם uerbum uestrum, דבריכם uerba uestra

ELEMENTALIS

stra, אֶשְׁמְרוּכֶם misit uos, אֶשְׁמְרוּכֶם
custodiam uos, אֶשְׁמְרוּכֶם custodie-
tis uos ipsos.

In fœminino uero dicitur, דְּבַרְךָ
uerbū tuum, דְּבַרְיֶךָ uerba tua, ó mu-
lier, שְׁלַחְךָ misit te, שְׁלַחוּךָ miserunt
te, אֶשְׁמְרוּךָ custodiam te, יִזְכְּרוּךָ recor-
dabuntur tui. Et in plurali habet כֹּן
ut דְּבַרְכֶם uerbum uestrum, דְּבַרְיֶכֶם
uerba uestra, אֶהְבֶּבְכֶם dilexit uos, &
יִשְׁמְרוּכֶם custodient uos: & cætera.

DE NUMERIS

Numerant Hebræi per lite-
ras alphabeti, haud secus
quàm nos per ciphras.
Nam uox ipsa Ciphra,
uidetur ab Hebræis mutuata. Vo-
cant enim illi numerationem, סְפִירָה
sphiram.

Vfus

INSTITVTIO

Vfus literarum pro numeris hic est,

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

יא	יב	יג	יד	טו	טז	יז	יח	יט	כ
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20

כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ
20	30	40	50	60	70	80	90

ק	ר	ש	ת	תק	תק	תק	תק	תק	תק
100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000

ה	א	ב	ג	ד	ה
1000	1000	2000	3000	4000	5000

Superstitioſe enim יח pro numero 15 non ponunt: eo quod ſit pars diuini nominis יהוה Sed accipiūt literam ט quæ denotat nouem, cui iungunt figuram ו quæ ſex deſignat.

Quidam uſurpant etiam literas finales pro numeris, ſcilicet

ו	ח	ז	ם	ך
900	800	700	600	500

Nume

ELEMENTALIS

Numerum annorum mundi, hoc
 CHRISTI anno Millesimo quin/
 gentesimo quadragesimo tertio, cur/
 rente usque ad Septembrem, Hebræi
 scribunt hoc pacto,

ג ש ה

5 3 0 3

hoc est, quinquies millesimum tricen/
 tesimum tertium.

Vbi uides quòd literæ aleph, beth,
 & reliquæ: ante literas centenarium si/
 gnificantes positæ, tot millenaria im/
 portant, quot unitates seorsum posi/
 tæ significant.

Hebræi tamen pleruncq; omittunt
 millenarium numerum, & scribunt in
 hunc modum, מבריאת העולם בשנת
 שג ל"ג hoc est, anno à creatione mun/
 di tricentesimo tertio, iuxta minorem
 numerū. Facit enim ל"ג idem quod
 לפרט קטור

Numeri

INSTITVTIO

NVmeri cardinales & ordinales
masculini & foeminini generis,
hic in promptu habes.

Cardinales masculini,

Vnus	Duo	Tres	Quatuor
אֶחָד	שְׁנַיִם	שְׁלֹשָׁה	אַרְבָּעָה
Quinque	Sex	Septem	Octo
חֲמִשָּׁה	שֵׁשׁ	שִׁבְעָה	שְׁמוֹנֶה
Nouem	Decem.		
תְּשַׁע	עֶשְׂרֵה		

Cardinales foeminini,

Vna	Duæ	Tres	Quatuor
אֶחָת	שְׁתַּיִם	שְׁלוֹשׁ	אַרְבַּע
Quinque	Sex	Septem	Octo
חֲמִשׁ	שֵׁשׁ	שִׁבַּע	שְׁמוֹנֶה
Nouem	Decem.		
תְּשַׁע	עֶשְׂרֵה		

Ordina

ELEMENTALIS

Ordinales masculini,

Primus ראשון	Secundus שני	Tertius שלישי
Quartus רביעי	Quintus חמישי	Sextus ששי
Septimus שביעי	Octauus שמיני	Nonus תשיעי
Decimus. עשירי		

Ordinales foeminini,

Prima ראשונה	Secunda שנית	Tertia שלישית
Quarta רביעית	Quinta חמישית	Sexta ששית
Septima שביעית	Octaua שמינית	Nona תשיעית
Decima. עשירית		

Inuenitur

INSTITVTIO

Inuenitur etiam sæpe אָהַר pro אָהַר
& אָהַת pro אָהַת

Dicitur quoq; in fœminino שְׁתַּיִם
pro שְׁנַיִם duæ.

Proinde masculina cardinalia in
בְּסִמּוּךְ idest subiunctione nominum,
habent hanc formam,

שְׁנֵי שְׁלֹשָׁה אַרְבָּעָה חֲמִישָׁה שֵׁשֶׁת
שִׁבְעָה שְׁמוֹנֶה תְּשַׁע עָשָׂר

Et in fœminino,

שְׁתֵּי שְׁלֹשׁ אַרְבַּע חֲמֵשׁ שֵׁשׁ שִׁבְעַת
שְׁמוֹנֶה תְּשַׁע עָשָׂר

POST decem, ordinalis numerus
non differt à cardinali. Dicitur enim,
אָהַר עָשָׂר undecim & undecimus: &
עָשָׂר חֲדָשׁ undecimus mensis:
& in fœminino, עָשָׂר יָרִיעוֹת
undecim cortinæ: עָשָׂר שָׁנִים duode-
cim & duodecimus, שְׁלֹשָׁה עָשָׂר tre-
decim & tredecimus, אַרְבָּעָה עָשָׂר
quatuordecim & decimusquartus.

עָשָׂרִים

ELEMENTALIS

עשרים uiginti & uigesimus, שלשים
 triginta & trigesimus, ארבעים qua-
 draginta & quadragesimus, חמשים
 quinquaginta & quinquagesimus,
 ששים sexaginta & sexagesimus,
 שבעים septuaginta & septuagesimus,
 שמונים octoginta & octogesimus,
 תשעים nonaginta & nonagesimus,
 מאה centum & centesimus, מאתים
 ducenti & ducentesimus, שלש מאות
 trecenti & trecentesimus. אלה mille,
 millesimus, אלפים millia, אלפים
 duo millia, רבא & רבא atque רבבא
 decem millia: idem רבו aleph mutato
 in uau, רבו רבותיים uiginti millia,
 רבבו decies decem millia, idest cen-
 tum millia.

In fœminino genere, post decem hoc
 pacto numeramus, אחת עשרה &
 עשתי עשרה undecim & undecima,
 שתים עשרה duodecim & duodecima.

שלש

INSTITVTIO

שְׁלֹשׁ עָשָׂר tredecim & decimatertia,
אַרְבַּע עָשָׂר quatuordecim & quarta
decima: עֶשְׂרִים uiginti & uigesima,
שְׁלֹשִׁים triginta & trigesima.

Et sic de reliquis, ut in
masculino ge-
nere.

PRIMÆ PARTIS IN-
STITVTIONIS HE-
BRAICÆ LIN-
GVÆ FINIS

INSTITVTIO
ELIANAE GRAM-

MATICÆ SVMMARIVM

& ueluti compendium quod/
dam in pulchrum reda/
ctum ordinem.

E simplici Lectori & mutis præceptoribus linguam sanctam discere instituenti, Hebraismi incōsuetus loquendi modus imponat, aut à studio eius absterreat: cōsultum nobis uisum fuit breuibus ostendere, quid Elias in nobili sua grāmatica & ex doctiorum rabbinorum commentarijs excerpta, summarie doceat, quas regulas præscribat, quem ordinem sequatur: & sic ueluti semitam præparare in eandem, ut uel omnibus usui esse possit, etiā si iam bonam partem explicuerimus.

E Igitur

IGITUR in primis docet apud Hebræos tres esse orationis partes, Nomen, Verbum, & Consignificatiuas dictiones, per quas intelliguntur Aduerbia, Præpositiones, Coniunctiones & Interiectiones. In Verbis maior uis est. Porrò omne Nomen & Verbum tribus radicalibus constat literis. Vocāt enim uocabuli originem, שׁוּרָשׁ radicem. Et omnes aliæ literæ à capite uel calce adductæ, nuncupantur שׁימוּשׁוֹת ministeriales. Denomināt autē literas cuiuslibet radicis, à tribus literis huius uocabuli שׁעַל Primā scilicet cuiuslibet radicis literam uocātes pe uel pepoal, secundam ain seu ainpoal, & tertiam lamed siue lamedpoal: ut in radice שׁמַר schin est pepoal, mem ainpoal, & res lamedpoal.

Præterea secernunt totius linguæ radices, in octo classeis seu ordinibus.

Primum

INSTITVTIO

Primum ordinem tenent פְּעִלִים
 שלמים uerba & nomina perfecta,
 quæ scilicet nunquam ob quamcunq;
 inflexionem amittunt unam ex radi-
 calibus literis: ut sunt שָׁמַר custodiuit,
 בָּרַל diuisit, חָרַג occidit. De his Aben
 Ezra ita scribit, אֲוֹתֵיהֶן הַעֵיקָר שֶׁהֵם
 רָגוּ קָטַח עֵץ חָסַר אֵינָם בְּגִרְעִים לְעוֹלָם
 זֹלָתֵי הַפְּבֹלִים הַמְרוּמִים מִהֶעֱתָ וְהַלְמֹד:

Secundum ordinem constituunt de-
 fectiua in pe nun, hoc est quæ primam
 radicalem literam habent nun: ut גָּשַׁח
 accessit, נָפַל cecidit: & alia multa, quæ
 ob id חֲסֵרִים defectiua uocitantur,
 quia haud raro amittitur nun prima li-
 tera radicalis, & loco eius dageffatur
 ainpoal aut secunda radicalis: ut אָפַל
 pro אֶנַּפַּל cadam, & תָּגַשׁ accedes.

Tertium ordinem efficiunt omnia
 uerba & nomina, quorum prima lite-
 ra radicis est iod, & ea uocantur חֲסֵרֵי יוֹד

ELEMENTALIS

יָרַח quiescentia in pe iod: nam nōnunquam quiescit iod in uoce magna, præsertim in zere, ut à יָשַׁב sedit, dicitur in futuro אֲשַׁב sedebo, תֵּשַׁב sedebis. Et ab eodem uerbo fit uerbum transituum quod hiphil uocāt, hunc in modum הוֹשִׁיב fecit sedere, seu collocauit: ubi iod litera quiescit in uoce magna, uau holem. In hunc quoque ordinem reijciuntur uerba quæ ab אָ incipiunt: nam & ea nonnunquam in futuro permittunt quiescere אָ literam, quemadmodum ab אָכַל comedit, dicitur אֲכַל comedam, quiescente aleph essentiali in holem: aleph uero expresse scriptum cōstituit primā personam futuri tēporis. Et illa quies solum inuenitur in prima persona singulari: nam in alijs personis dicitur תֵּאכַל comesdes, יֵאכַל comedet, אָ expresse scripto, sed non lecto. Quartum ordinem

uen

ELEMENTALIS

uendicāt sibi uerba, quorum media radicalis est uau quiescens, quæ plerunq; eliditur, & in uoce magna quiescit: ut **שָׁם** pro **שׁוּם** surrexit, **שָׁם** pro **שׁוּם** posuit. In imperatiuo tamen & futuro uau expresse scribitur: de quo in grammatica. Huc etiā pertinent uerba quorum media radicalis est iod quiescens: ut **רִיק** uacuus fuit, **גִּיחַ** clausit, **טִיל** tulit: & cætera. Dixi signanter, quando iod uel uau quiescit: quia si mouerentur, iam radix illa alteri ordini adscribenda erit: ut **גָּרַע** expirauit, quod est de primo ordine: **חָיָה** uixit, quod est de quinto ordine.

Quintus ordo complectitur uerba, quæ habent primas duas radicales literas inuariabiles & tertiam **ח** uel **שׁ** uocanturq; quiescentia in lamed he: ut **עָשָׂה** fecit, **קָרָא** clamauit. Quæ desinunt in he, mutant plerunque he in iod uel uau: ut **עָשִׂיתָ**

E 3 fecisti

fecisti, עָשׂוּ fecerunt, עָשׂוּהוּ facere: de quo habebis in Coniugatiōibus. Quæ uero terminantur in literam aleph, in illis quiescit aleph: hoc est, non habet proprium punctum uocalem: ut קָרָאתָ uocasti, נִקְרָאתָ uocatus es: & cætera.

Sextus ordo habet radices בְּפֹלִים quæ scilicet duplicant alteram radicalem, sed in hoc ordine una similium reijcitur, & relicta dageffatur: ut à תָּמַם quod est de primo ordine, fit תָּמַם perfecit, eiusdem scilicet significati cum תָּמַם. Et illico ut aliam literam adieceris ei à fine, recipit mem litera punctum dages, ut תָּמַמוּ perfecerunt. Sic à וָּוּ fit וָּוּ totondit, absq; dages: quia ultima dictionis litera non dageffatur, nisi punctuetur: & si addideris literam, dageffatur zain: ut וָּוּוּ totondisti, וָּוּוּוּ totonderunt. In septimo ordine sunt uerba, quæ primam radicalem literam

INSTITVTIO

ram habent nun uel iod uel aleph, & tertiam he uel aleph: ut נָבַח וָטַח quæ ratione nun sunt defectiua, & ratione he quiescentia in tertia radicali: sunt igitur compositi ordinis. Hæc uero אָבַח וָרַח & similia, quiescunt in prima & tertia radicali. Octauus ordo habet uerba מִרְבָּעִים quæ scilicet constant quatuor radicalibus literis, quæadmodum sunt גָּלַגַל שָׁעָשַׁע בָּרַבַל & similia. Hæc de ordinibus dicta sufficiant. In Elia, copiosiora de illis inuenies: nos solum uiam in eundem sternimus.

DE CONIUGA-

TIONIBVS

DOCET Elias in Coniugationibus duo obseruanda, formam & significationē. Et ut iam uerba discreuimus in octo ordines, ita notabis, quod in quolibet ordine, octauo excepto, inueniuntur quatuor coniugationes, iuxta

INSTITVTIO

xta quas quodq; uerbum quadruplici
 ter coniugari potest, haud secus quàm
 apud Latinos unum uerbũ in duabus
 aut tribus coniugationibus inflectitur:
 ut est pario & parturio, edo edis, esito
 esitas, esurio esuris: &c. Sic enim in pri
 ma cõiugatiõe Hebræa dicimus שָׁמַר
 In secunda שָׁמַר In tertia הִשְׁמִיר Et
 in quarta הִשְׁתַּמֵּר Et item si acceperis
 uerbum de secundo ordine, poteris il
 lud per singulas quatuor inflectere cõ
 iugationes: ut נָגַשׁ in prima, נִגְשׁ in
 secunda, הִגִּישׁ in tertia, הִתְנַגֵּשׁ in
 quarta. Exemplũ in tertio ordine, יָשַׁב
 in prima, יֹשֵׁב in secunda, הוֹשִׁיב in
 tertia, הִתְיַשֵּׁב in quarta. Ista autem
 multiplex coniugatio unius uerbi, so
 lum propter transitiuam significatio
 nem habēdam, apud Hebræos poni
 tur. Est enim mirabile dei artificium in
 hac lingua, ut ex una uoce multa fluāt
 signifi

ELEMENTALIS

significata. Nam ubi Latinus dicit se-
 deo in neutro genere, & colloco in acti-
 uo genere, Hebræus id explicat una
 uoce, sed in diuersis coniugationibus:
 nempe יָשַׁב in prima, & הוֹשִׁיב fecit
 sedere seu collocauit, iu tertia. Sic יָצָא
 exiuit, הוֹצִיא eduxit, לָמַד didicit,
 לָמַד docuit, נִגַּשׁ appropinquauit,
 נִגַּשׁ penetrauit, הִגִּישׁ applicauit,
 הִתְנַגַּשׁ applicauit seipsum. Vides
 quàm breuis & quàm lata sit hæc lin-
 gua. Sed nunc coniugationes ipsas ser-
 mone succincto explicabo.

PRIMA coniugatio uocatur פָּל
 idest leuis: quia non habet dages ut se-
 cunda coniugatio, nec he ut tertia, nec
 syllabam הָהּ ut quarta. Forma eius
 est triplex, scilicet שָׁמַר custodiuit,
 חָפַץ desiderauit, & יָכַל potuit. Prima
 forma habet camez & pathah, secūda
 camez & zere, tertia camez & holem.
 Signifi

ELEMENTALIS

Significatio uero eius est plerūq; neu-
tra, & solum propter uerba neutra po-
nitur, sicut aliæ propter uerba transiti-
ua: tametsi multa quoq; in ea inueni-
untur transitiva uerba. Exempla: שָׁבַן
quieuit, mansit, in prima: שָׁבַן posuit,
in secunda. Sic שָׁבַב iacuit, in prima:
הִשְׁבִּיב posuit in lectum, in tertia. Item
שָׁמַע audiuit, שָׁמַע in secunda: & in
tertia, הִשְׁמִיעַ diuulgauit: שָׁלַח mi-
sit, in prima: שָׁלַח ablegauit, in tertia.
Sic פָּתַח aperuit, puta ostium uel simi-
le quid, quod iterum clauditur: & פָּתַח
aperuit cum uiolentia, uel quod nō ite-
rum clauditur. Sic שָׁבַר fregit, שָׁבַר
contriuit: הִשְׁבִּיר fecit frangere, scili-
cet per alium: אָכַל comedit, אָכַל de-
uorauit, אָכַל cibauit. Sunt etiam
multa, quæ in prima cōiugatione sunt
neutra, & in secūda atq; tertia sunt ad
alterum trāsitiua: ut מָתַם mortuus est,
in

INSTITVTIO

in prima coniugatione: מוֹתָה occidit,
in secunda: & הִמִּיתָ interfecit, in ter-
tia. Sic חָבֵם sapiens fuit, חָבֵם sapien-
tiam docuit: idem ferè חָבֵם

Regulariter itaq; uerba quæ in pri-
ma coniugatione sunt neutra, in secun-
da & tertia ex æquo fiunt transitiva: &
quæ in prima sunt transitiva ad alte-
rum, in secunda addunt significato ue-
hemētiam quandam, & in tertia fiunt
transitua ad tertium. Nunc exem-
pla ponemus in hac prima con-
iugatione pro singulis ordi-
nibus, & secundum mo-
dos, ut ab Hebræis
describuntur.

Coniugatio

INSTITVTIO

CONIVGATIO ACTIVA uerborum kal, per omnes ordines, & primo in uerbis perfectis.

Præteritum, עבר

שָׁמַר הַסֵּךְ	custodiuit, masc. gen.
שָׁמַרְתָּ הַפֶּצֶת	custodiuiſti, mascul.
שָׁמַרְתִּי הַפֶּצֶתִי	custodiui, cōmunisg.
שָׁמְרוּ	custodierunt, cōmu.
שָׁמַרְנוּ	custodiuiimus, cōmu.
שָׁמַרְתֶּם	custodiuiſtis, mascu.
שָׁמַרְתְּ הַפֶּצֶת	custodiuit, fœminini
שָׁמַרְתְּ שְׁבֻעַתְךָ	custodiuiſti, fœmini.
שָׁמַרְתֶּן	custodiuiſtis, fœm.

Secunda singularis masculini sæpe recipit paragogen he: ut שָׁמַרְתָּה custodiuiſti. Porro sub accentibus paucis tantibus, dicimus שָׁמַרְתְּ שְׁבֻעַתְךָ Et in fœminino, שָׁמַרְתְּ שְׁבֻעַתְךָ

Inue

ELEMENTALIS

Inueniuntur quoque quaedam uerba habere duplex camez extra pausam, sed non ubique: ut מִלֵךְ regnauit, שָׁאָג rugiuit. שָׁפֵט iudicauit.

Participium praesens, בִּירוֹנֵי

שׁוֹמֵר הַפֶּז זֶרַע	custodiens, mascul.
שׁוֹמְרִים	custodientes, masc.
שׁוֹמְרֵת שׁוֹמְרֵת	custodiens, foemin.
שׁוֹמְרוֹת	custodientes, foem.

Forma הַפֶּז est communis praeterito & participio praesenti. Utuntur autem Hebraei hoc participio loco uerbi praesentis temporis, praeponuntque pronomena primae, secundae & tertiae personae: ut אֲנִי שׁוֹמֵר custodio, אַתָּה שׁוֹמֵר custodis, אֲנַחְנוּ שׁוֹמְרִים custodimus. Sic in foeminino, אַתְּ שׁוֹמְרֵת custo-

dis: & caetera. Participium praeteritum, פְּעוּל

שְׁמוֹר קְרוּעַ	custoditus, mascul.
שְׁמוֹרִים שְׁמוֹרֵי	custoditi, masculini
שְׁמוֹרָה	

ELEMENTALIS

שְׁמוּרָה שְׁמוּרָה custodita, fœminini
שְׁמוּרוֹה custoditæ, fœmini.

Et hoc participium recipit pronomina sicut participium præsens. Porrò quæ sunt neutra, usurpant adiectivum pro utroq; participio: ut à גִּבּוֹר prævaluit, fit גִּבּוֹר fortis. Sic רְחוֹק longè absistens, pro רְחוֹק & רֹחֵק Sunt tamen multa neutra quæ primū habent participium pro utroque, ut עוֹמֵר stans, הוֹלֵךְ incedens.

Infinitivus, מִקּוֹר

שְׁמוֹר שְׁמַע custodire, custodiēdo
לְשְׁמוֹר לְשַׁמַּע ad custodiendum:
בְּשְׁמוֹר בְּשַׁמַּע in custodiendo:
בְּשְׁמוֹר quum custodiret:
מִשְׁמוֹר à custodiendo.

Infinitivus sine literis bachlam habet sub prima camez, & cū literis bachlā mutatur camez in scheua. Post mem autem bachlam sequitur dages, quia mem

INSTITVTIO

mem illud est à præpositione מן ab/
sconditurq̄ nun per dages in schin.

Porrò quando prima radicalis est gut-
turalis, mem habet zere: ut מהרג ab
occidendo. Cum uirgula macaph, mu-
tatur holem in hatephcamez: ut שמר
custodiendo.

Imperatiuus, צווי

שמר & שמרה וברה	שמרו שמרו שמרו שמרו	שמרו שמרו שמרו שמרו	שמרו שמרו שמרו שמרו

Abijcitur etiam nonnūquam litera he
à plurali fœminino, ut שמרו Item
neutra, & quæ desinunt in literam gut-
turalem, habent plerunq̄ pathah lo-
co holem: ut שמע audi, שבע iace, &
שמח lætare: & cum uirgula macaph
שמרו recordare. Sed de hoc uide Eli-
am, oratione secunda, fundamēto pri-
mo, signo sexto.

Futurum

INSTITVTIO

Futurum, עתיד

Formatur futurum ab imperatiuo, literis איתו praepositis: recipitque prima utriusque numeri persona nonnunquam paragogen he. Punctuatur autem litera aleph cum saegol, & reliquae tres literae יתו cum punctulo uocali hirec.

אֶשְׁמֵר אֶשְׁמְרָה אֶשְׁבֵּב	custodiam, c.
תִּשְׁמֹר תִּשְׁמְרֵהָ תִּשְׁמְרֵהוּ	custodies, m.
יִשְׁמֹר יִשְׁמְרֵהָ	custodiet, m.
יִשְׁמְרוּ יִשְׁמְרוּהָ	custodiēt, m.
תִּשְׁמְרוּ תִּשְׁמְרוּהָ	custodietis, m.
נִשְׁמֵר נִשְׁמְרָה	custodiēus, c.
תִּשְׁמְרֵהָ תִּשְׁמְרֵהוּ	custodies, fœ.
תִּשְׁמֹר תִּשְׁמְרֵהָ	custodiet, fœ.
תִּשְׁמְרוּהָ תִּשְׁמְרוּהוּ	custodietis, cu

stodient, fœminini generis.

Et cum abiectioe literæ he, תִּשְׁמְרוּ lætabimini: & quorum prima est gutturalis, אָעִמָּר stabo, תִּתְּנוּ praeualibus

ELEMENTALIS

lebis, יִאָרְבוּ infidiabuntur, תְּחַזְקֶנָּה
præualebunt.

EXEMPLAR PRIMAE
coniugationis in se/
cundo ordine.

נִגַּשׁ נִגַּשׁ appropinquauit, masculini

נִגַּשְׁתָּ נִגַּשְׁתָּ appropinquasti, masculini

Totum præteritum coniugatur ut in
perfectis.

Participium præsens,

נוֹגֵשׁ נוֹגֵשׁ appropinquās: ut in perfectis.

Participium præteritum,

נִטְוֵעַ נִטְוֵעַ plantatus: ut in perfectis.

Infinitiuus, מִקְרֶה

נִגַּשׁ נִגַּשׁ appropinquare. Et cum literis
bachlam, מִגַּשְׁתָּ מִגַּשְׁתָּ לְגַשְׁתָּ

Quæ in infinitiuo abijciunt nun, assu/
munt à fine literam ה Quæ uerò non
abijciunt, tenent formam perfectorū,
sicut & purus infinitiuus est sine defe/
ctu: ut נִגַּשׁ נִגַּשׁ appropinquando, נִגַּשׁ

F caden

INSTITVTIO

cadendo: & cum literis bachlam לְבַחֵל
more perfectorum. Sic à לְבַטֵּעַ בָּטֵעַ
A גַּעַע autem, לְגַעַע ad tangendum:
mutato duplici sægol in duplex pa/
thah, propter literam gutturalem. Sic
itaq; quædam ueniunt more perfecto
rum, & quædam cum defectu primæ
radicalis literæ.

Imperatiuus, צווי

אֲשׁוּבָה	appropinqua, mascul.
אֲשׁוּבוּ	appropinquate, masc.
אֲשׁוּבִי	appropinqua, fœmin.
אֲשׁוּבֵי	appropinquate, fœm.

Dicitur etiam in singulari masculino,
אֲשׁוּבָה Quædam itaq; ueniunt integra,
& quædam cum defectu literæ nun.

Futurum, עתיד

Omnia ferè uerba huius ordinis, in
futuro abijciunt nun primam radica/
lem literam, & dageffant alteram.

אֲשׁוּבָנָא	appropinquabo, cõmu.
-------------	----------------------

אֲשׁוּבָנָא

ELEMENTALIS

תָּגַשׁ תְּבִיל	appropinquabis, m.
יִגַּשׁ יִגְרַח	appropinquabit, m.
נִגַּשׁ נִגְשָׁה	appropinquabitis, c.
תִּגְשׁוּ תִדְרוּן	appropinquabitis, m.
יִגְשׁוּ יִקְסוּ	appropinquabūt, m.
תִּגְשׂוּ תִבְלִי	appropinquabis, fœ.
תִּגְשְׁנָה תִבְלִנָּה	appropinquabitis, & appropinquabunt, fœminini generis.

EXEMPLAR PRIMAE

conjugationis in ter/
tio ordine.

יָשַׁב יָרַע אָמַר	habitavit, masculini:
יָשַׁבְתָּ יָרַעְתָּ	habitasti, masculini:

Præteritum hoc nō differt à perfectis.

Participium præsens,

יוֹשֵׁב יוֹרֵעַ אוֹמֵר	habitans, masculi.
------------------------	--------------------

Participium præteritum,

יָשׁוּב יָרֹעַ	habitatus, masculini gen.
----------------	---------------------------

Hæc duo participia fiūt ut in perfectis.

Infinitivus, מִיקוֹר

שָׁבַח יָעַת	habitare, sedere.
--------------	-------------------

INSTITVTIO

לְלֶבֶת לְרַעַת ad eundum.

בְּלֶרֶת בְּאִמֹר quum pareret.

Abijcitur pleruncq; prima iod & adne-
ctitur litera tau, habentq; hi infinitiui
formam nominum, quæ duplici con-
stant sægol: nam sicut à קָרַב dicimus
קָרְבוּ interiora eius, sic à שָׁבַח שְׁבַחוּ
sessio eius. Porrò in רַעַת utrunq; sæ-
gol mutatur in pathah propter literā
gutturalem.

Imperatiuus, צווי

שֵׁב שְׁבַח רַעַת sede, habita, mascul.

שְׁבוּ רִשׁוּ אִמֹר habitate, masculini:

שְׁבִי רַעַי sede, fœminini gen.

שְׁבַנְהוּ רַעֲנַח sedete, habitate, fœ.

In hoc modo iod abiectum, nullum
post se relinquit uestigium.

Futurum, עתיר

אֲשֵׁב אֲשַׁבְּה אִמֹר sedebo, communi

תֵּשֵׁב תִּרְעֵה אִמֹר sedebis, masculini

יֵשֵׁב יִרְטֵב יִישָׁר sedebit, masculini:

בִּשְׁב

ELEMENTALIS

נִשְׁבַּ נִרְעָה	habitabimus, com.
תִּשְׁבוּ תִרְעוּן	habitabitis, mascul.
יִשְׁבוּ יִרְרוּן	habitabunt, mascu.
תִּשְׁבִּי תִינְקִי	habitabis, foemini.
תִּשְׁבַּ תִּרְרִי תִיֶסֶר	habitabit, foemini.
תִּלְרַנֶּה	pariet, parietis, foem.

Hic facile licet uidere, quomodo iod prima radicalis sub literis futuri tēporis quiescat in zere uoce magna, etiam si pauca quędam inueniantur quę iod in futuro non abiiciunt: sicut indicaui per exempla יִיֶסֶר & יִיֶנְקִי. Quod autem secunda quoque habet zere, ut יִרְרִי id aiunt esse propter conformitatem, licet illa non ubiq; obseruetur: ut וִיֶלֶךְ & abiit.

EXEMPLAR PRIMAE

coniugationis in ordine quarto.

Præteritum, עָבַר

קָם מֵת אִוֵּר גִּית surrexit, masculini:

F 3 קָמַת

INSTITV TIO

קָמַתְּ מִתְּ אֶרֶץ	surrexisti, masculi.
קָמַתִּי מִתְּי גַּפְתִּי	surrexi, communis
קָמוּ מִתְּ אֶרֶץ	surrexerunt, com.
קָמַתְּ מִתְּם	surrexistis, mascul.
קָמַנּוּ מִתְּנוּ	surreximus, cōmu.
קָמַתְּ מִתְּהָ	surrexit, fœminini:
קָמַתְּ מִתְּ	surrexisti, fœmini.
קָמַתְּ מִתְּן	surrexistis, fœmin:

Quiescit in hoc ordine media radicalis uau, in camez & zere: id est solum in ter tia persona utriusque numeri. In reli quis autē personis mutatur camez in pathah, ne sequēs scheua mobile fiat. Adieci mus exēplum מִתְּ quod illud frequens sit in Biblijs sacris, etiam si aliud sibi simile raro occurrat. Inueniuntur quoque quatuor aut quinque, in quibus zere mutatur in iod hirec aliā uocem magnā: ut מִתְּ בֵּין טִיִּל מִתְּ. Quod autem à מִתְּ fit in secunda מִתְּ & non מִתְּ id commune est omnibus uer bis

bis

bis in tau literam desinentibus.

Participium præsens, **בִּיגוּרִי**

קָם מֵת אִוֵּר surgens, masculini ge.

קָמִים מֵתִים surgentes, masculini g.

קָמָה מֵתָה surgens, fœminini ge.

קָמוֹת מֵתוֹת surgentes, fœminini g.

Fœmininum huius participij non dif-

fert à præterito fœminini generis, nisi

in accentu: nam præteritum est מִלְעִיל

millel, hoc est, habet accentum in pe-
nultima syllaba: participium uero est

מִלְרַע milra, hoc est, habet accentum

in ultima syllaba.

Participium præteritum, **בְּעוּל**

מוּל סוּר circumcisus, masculini:

מוּלִים circumcisi, masculini g.

מוּלָה סוּרָה circumcisa, fœminini g.

מוּלוֹת circumcisæ, fœminini.

Hæc participia sunt rara in isto ordi-

ne, & secundum quosdam sunt nomi-

na תוֹאֵר idest formalia.

INSTITVTIO

Infinitiuus, מִקְוֹר

קום שׁוֹב surgere.

לְקוֹם בְּקוֹם ad surgendum.

Imperatiuus, צוֹר

קום קוֹמֵה שׁוֹב surge, masculini: רָץ

קוֹמוּ גִילוּ שׁוֹב surgite, masculini:

קוֹמוּ סוֹרֵי שׁוֹשׁי surge, foeminini g.

קוֹמְנָה סְרְנָה surgite, foeminini.

Mutatur saepe in imperatiuo uau litera
in iod: ut שִׁירוּ cantate, שִׁשׁוּ læ/
tamini.

Futurum, עֲתִיר

אֶקוּם אֶמֶת יִסִּית אֲשִׁירָה surgā, com.

תֶּקוּם תֶּשׁוּב surgēs, masculini:

יֶקוּם יֶקֶם יִבּוֹא surget, masculini:

נֶקוּם נֶקוּמָה surgemus, comm.

תֶּקוּמוּ תֶּקוּמוּן surgetis, masculini:

יֶקוּמוּ יִסִּיתוּ surgent, masculini:

תֶּקוּמֵי תֶּשׁוּשׁי surgēs, foeminini:

תֶּקוּם תִּבּוֹא surget, foeminini:

תֶּקוּמְנָה surgetis, surgent: f.

Quando

ELEMENTALIS

Quādo uau hippuch (quod scilicet futurum mutat in præteritum) accesserit, mutatur plerunq̄ue uau in camez uel alium punctum: ut וַיָּקָם & surrexit, וַיִּשָׁר & dominatus est, וַיָּרַץ & currit, וַיָּמָת & mortuus est.

EXEMPLAR PRIMAE
coniugationis in ordine quinto.

Præteritum, עָבַר

גָּלָה חֵהָ קָרָא	reuelauit, masculini:
גָּלִיתָ קָרָאתָ	reuelasti, masculini g.
גָּלִיתִי בָּרָאתִי	reuelauī, cōmunis ge.
גָּלִינוּ בָּרָאנוּ	reuelauimus, comm.
גָּלִיתֶם בָּרָאתֶם	reuelastis, masculini:
גָּלוּ קָרְאוּ	reuelauerunt, comm.
גָּלְתָה חֵיָתָה	reuelauit, fœmini ge.
גָּלִיתְּ גָּלִיתְּ	reuelasti, fœminini:
גָּלִיתֶן חֵיִיתֶן	reuelastis, fœminini.

Mutatur hic litera he tertia radicalis in iod, & in tertia fœminini mutatur unū

he

INSTITVTIO

he in tau raphatum: excipiūtur tamen
 quatuor uerba, in quibus he tertia radi-
 calis perpetuò stabilis manet: ut גבה
 גבה exaltauit, exaltaſti: גבה נגדה
 ſplenduit, תמהה miratus eſt, כמהה con-
 cupiuit: & hæc numerantur inter perfe-
 cta, quantum attinet ad literam he: at-
 que ob id non habent duo camez, ſed
 he ſignatur pūcto uentrali ad indican-
 dum hanc ſtabilitatem.

Participium præſens, ביוני

עושה גולה faciens, masculini gener.

עושים facientes, masculini gen.

עושה faciens, fœminini gene.

עושות facientes, fœminini gen.

Habet hic fœmininum genus ſingu-
 lare diſcrimen à masculino ſingulari in
 ſolo puncto finali, quia masculinū ha-
 bet ſægol, & fœmininum camez. Ma-
 ſculina in regimine mutāt ſægol in ze-
 re, ut עושה שמים factor cœlorum:
 fœminina

ELEMENTALIS

ſceminina autem mutant camez in pã
thah, & he in tau: ſed tũc proprie ſunt
nomina, abſoluunturq; à tempore.

Participium præteritum, פִּעוּל

- גָּלוּי reuelatus, masculini generis:
גָּלוּיִם reuelati, masculini generis:
גָּלוּיָה reuelata, ſceminini generis:
גָּלוּיוֹת reuelatæ, ſceminini generis.

Iſte modus in hoc ordine non differt
à perfectorum ordine, niſi quod mu-
tat he in iod quieſcens: hoc eſt, uocale
in ſingulari masculini, & mobile in re-
liquis formis.

Infinitiuus, מִקְוֹר

- גָּלַח הוּי reuelare, eſſe:
לְגַלוֹת ad reuelandum:
בְּגַלוֹת in reuelando.

Infinitiuus huius ordinis mutat aliquã
do he in uau holem, ſed cum literis ba-
chlam ſuperadditur litera ה ut ab הוּי
ſit הוּיָה eſſe, & cum literis bachlam
לְהוּיָה

INSTITVTIO

להיות ad effendum.

Imperatiuus, צווי

גלה עשה	reuela, masculini generis:
גלו	reuelate, masculini gener.
גלי עשי	reuela, fœminini generis:
גלינה	reuelate, fœminini gene.

Definit iste imperatiuus in zere, futurum autem ab eo formatum definit in sægol, & perditur he ubi accedit uau surec pluralem constituens numerum.

Futurum, עתיד

אגלה אעשה	reuelabo, cõmunis ge.
תגלה תעשה	reuelabis, masculini g.
יגלה יעשה	reuelabit, masculini g.
נגלה נעשה	reuelabimus, cõmunis
תגלו תעשו	reuelabitis, masculini:
יגלו יעשו	reuelabunt, masculini:
תגלי תעשי	reuelabis, fœminini g.
תגלה תעשה	reuelabit, fœminini g.
תגלינה	reuelabitis, reuelabunt

fœminini generis.

Futurum

ELEMENTALIS

Futurū huius ordinis hoc proprium
 habet, ut quum à fronte accesserit uau
 conuersiuum, abijcitur he tertia radica
 lis: ut וַיֵּרָא pro וַיִּרְאֶה & uidit, וַיַּעַשׂ
 pro וַיַּעֲשֶׂה & fecit, וַיִּבֶן pro וַיִּבְנֶה
 & ædificauimus. Ab וַיְהִי uero dicitur וַיְהִי
 pro וַיִּהְיֶה & fuit: & cætera.

EXEMPLAR PRIMAE
 coniugationis uerborum
 duplicatorum, siue
 sexti ordinis.

Præteritum, עָבַר

הֵם גָּל	perfecit, masculini gene.
תְּמוֹתָ גְלוּתָ	perfecisti, masculini gen.
תְּמוֹתַי	perfeci, communis gen.
תְּמוֹתָם סָבֹר	perfecerunt, communis:
תְּמוֹתָם	perfecistis, masculini ge.
תְּמוֹנֵנוּ גְלוּנוּ	perfecimus, communis:
תְּמוֹתָ	perfecit, fœminini gene.
תְּמוֹתָ	perfecisti, fœminini ge.
	תְּמוֹתָ

INSTITVTIO

תָּמַתְּ perfectistis, fœminini generis.
 Verba huius ordinis semper dagef-
 sant alteram radicalem, quando post
 illam alia sequitur litera: alioquin si illa
 fuerit ultima litera, non potest dageffa-
 ri, quum nunquam ultima dictionis li-
 tera dageffetur, paucis exceptis. Ha-
 bet autem præteritum pathah ad diffe-
 rentiam uerborum quarti ordinis quæ
 habent camez.

Participium præsens, בִּיבְנֵי

הָם רַב	perficiens, masculini ge.
תָּמִים רַבִּים	perficientes, masculini:
תָּמִיָּה רַבָּה	perficiens, fœminini ge.
תָּמִיָּה רַבּוֹת	perficientes, fœminini.

Participium præteritum, פָּעַל

הוּם	perfectus, masculini generis:
הוּמִים	perfecti, masculini generis:
הוּמָה	perfecta, fœminini generis:
הוּמוֹת	perfectæ, fœminini generis.

Rarum est hoc participium, sed loco
 eius

ELEMENTALIS

cuius plerunque uenit paul integrum.

Infinitiuus, מִקְוֶה

תּוֹם בּוֹו perficere:

לְתוֹם לְתוֹם ad perficiendum.

Non differt iste infinitiuus ab infiniti-
uo uerborum quarti ordinis, nisi quod
quartus ordo plerunque facit infiniti-
uum desinere in kybuz: & cætera.

Imperatiuus, צוֹרֵי

סוֹב תּוֹם circui, gyra, masculini gen.

סִבּוֹ תּוֹמוֹ gyrate, masculini generis:

סִבִּי gyra, fœminini generis:

סִבִּינָה gyrate, fœminini generis.

Differt hic imperatiuus ab imperati-
uo uerborū quarti ordinis per holem
& dages, abiectam repræsentans lite-
ram, non obstante uoce magna.

Futurum, עָתִיד

אֶתּוֹם & אֶתּוֹם perficiam, commu.

תִּסּוֹב תִּסּוֹב gyrabis, masculinis:

יִתּוֹם perficiet, masculini:

נִתּוֹם

INSTITVTIO

נָמוּס	perficiemus, communis gē.
תִּסְבוּ	gyrabitis, masculini gener.
יִסְבוּ	gyrabunt, masculini gener.
תִּחְבוּ	perficies, fœminini generis
תִּחֹס	perficiet, fœminini generis
תִּחְמוּ	perficietis, perficient, fœmi.

Habes in hoc futuro duplicē formā: una dageſſat alteram radicalem, quando poſt illā ſequitur litera pluralis uel fœminini: Altera dageſſat primam radicalem, ut patet in exemplo תִּחֹס ubi dages in tau contra morem ſuum designat defectum literæ ſequentis, & non præcedentis. Idem ſolet uſu uenire in hiphil, ut וַיִּסֹבּ חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל קִיר & uertit Hizkijahu faciem ſuam ad parietem: ubi punctus dages in litera ſamech, repræſentat defectum ſequentis literæ beth: quod mihi aliquādo magnum fecit negociū, quum non uidere poſſem quid dages forte eo loci ſignifica

ELEMENTALIS

significaret, sed lectio Eliæ mihi hoc ad-
demit dubium.

EXEMPLAR PRIMAE
coniugationis uerborum
septimi ordinis.

Sunt in hoc ordine triplicia uerba: quæ-
dam nanq; quiescunt in utraq; extre-
mitate: unum deficit in utraq; extremi-
tate, nempe נָתַן & quædam deficiunt
in prima & quiescunt in tertia. Exēpla,

נָטַח נָשָׂא Diuertit, masculini g.

נִפְחָה נִרְאָה pulcruit, masculini ge.

נָתַן dedit, masculini gene.

נָטַחְתָּ נָשָׂאתָ Diuertisti, masculini:

נִפְחַחְתָּ נִרְאָחְתָּ pulchruiſti, masculini:

נָתַחְתָּ dedisti, masculini gen.

נָטַחְתִּי נָשָׂאתִי Diuertit, communis g.

נִפְחַחְתִּי נִרְאָחְתִּי pulchrui, communis:

נָתַחְתִּי dedi, communis gen.

נָטַחוּ נָשָׂאוּ Diuerterunt, commu.

נִפְחָחוּ נִרְאָחוּ pulchruerunt, comm.

G נתנו

INSTITVTIO

נתנו	dederunt, commun.
נטיחם ונשאחם	Diuertistis, masculi.
נפיתם ונראתם	pulchruistis, masculi.
נתתם	dedistis, masculini:
נשאנו ונטינו	Tulimus, commun.
נפינו ונראנו	pulchruimus, com.
נתנו ונתנו	dedimus, commun.
יראה ופחה	Timuit, fœminini:
נטיחה ונשאח	diuertit, fœminini:
נתנה	dedit, fœminini ge.
יראת ופיה	Timuisti, fœminini:
נשאח ונטיח	tulisti, fœminini ge.
נתת	dedisti, fœminini g.
נפיתו ונראתו	Pulchruistis, fœmi.
נתתו	dedistis, fœminini:
נטיחון ונשאחון	diuertistis, fœmini.

Hic uides hæc quatuor uerba נפת נשא ונטיח ונרא in præterito non differre à uerbis quinti ordinis. At נתן abijcit ultimum nun in secunda persona utriusque numeri & generis, atque in prima

ELEMENTALIS

prima persona singularis numeri.

Participium præsens, בִּינְוִי

נוֹטָה נוֹשֵׂא	diuertens, maf.
יוֹפֵה יֵרָא	pulchrescēs, m.
נוֹתֵן	dans, masculini
נוֹטִים נוֹשְׂאִים	diuertentes, m.
יוֹפִים יֵרָאִים	pulchrescētes, m.
נוֹתְנִים	dantes, mascul.
נוֹטָה נוֹשְׂאָה נוֹשֵׂאת	diuertens, fœ.
יוֹפֵה יֵרָאָה	pulchrescēs, fœ
נוֹתְנָה & נוֹתֵנָה	dans, fœminini
נוֹטוֹת נוֹשְׂאוֹת	diuertētes, fœ.
יוֹפוֹת יֵרָאוֹת	pulchrescētes, f

Nec hoc participium differt à forma uerborum quinti ordinis.

Participium præteritum, פְּעוּל

בְּטוּי בְּשׂוּא	extensus, masculini:
יְפוּי נְתוּן	pulchrefactus, maf.
בְּטוּיִם בְּשׂוּאִים	extensi, leuati:
יְפוּיִם נְתוּנִים	pulchrefacti, dati:
בְּטוּיָה בְּשׂוּאָה	extensa, leuata:

INSTITVTIO

יְפוּרָה נְהוּנָה pulchrefacta, data:
 יְפוּרָה נְטוּוּת pulchrefactæ: & cæt.
 Est & hæc forma similis formæ uerbo
 rum quinti ordinis.

Infinitiuus, מְקוּר

נְטוּת נְשֵׂא	diuertere, leuare:
יְפֹחַ יְרוּא	pulchrescere, timere:
לְנְטוּת לְשֵׂאָה	ad diuertendum:
תַּת לְתַת	dare, ad dandum:
לִיְפוּת לִירוּא	ad pulchrescendum:
בְּתַת בְּשֵׂאָה	in dando, in ferendo:
מִתַּת מִירוּא	à dando, à timendo.

Hic uides quomodo absolutus infini-
 tiuus definit in holem, cum literis autē
 bachlā definit in oth, sed sine defectu
 literæ nun & quiete iod primæ radi-
 calis literæ: præter uerbum, נְשֵׂא
 quod cum literis bachlam, abiicit nun
 literam, & uerbum בְּתַת quod utrun-
 que nun abiicit, & assumit in fine li-
 teram tau.

Impera

ELEMENTALIS

Imperatiuus, צווי

בטח שא	diuerte, tolle, masculini
ירא יפה	time, pulcher sis:
תן	da, masculini generis:
בטו שאו תנו	diuertite, tollite, date:
יפו יראו	pulchri sitis, timete:
יפי תני יראי	pulchra sis, da, time: fę.
בטינה תנינה	diuertite, date: fœmin.
שאנה יפינה	tollite, pulchræ sitis.

Futurum, עתיר

אטה אשא	diuertam, tollam:
אירא איה	timebo, pulchrescam:
אתן יתן תתן	dabo, dabit, dabis:
תטה תשא	declinabis, tolles:
תירא תיפה	timebis, pulcher eris:
ייפה יירא	pulchrescet, timebit:
יטה ישא	declinabit, leuabit:
נייפה נירא	pulchrescemus tiebuis
נטה נתן	diuertemus, dabimus:
תיפו תיראו	pulchrescetis, timebitis
תתנו יתנו	dabitis, dabunt:

INSTITVTIO

חָטוּ תִּשְׂאוּ	diuertetis, tolletis:
יִבְנוּ יִירָאוּ	pulchri erūt, tēbunt
יָטוּ יִשְׂאוּ	decliabūt, portabūt
תִּתְּנִי	dabis tu mulier:
חָטִי תִּשְׂאֵי	diuertes leuabis, fœ.
תִּיבִי תִירָאֵי	pulcresces tu mulier
תִּתְּנֶנָּה תִתְּנֶנָּה	dabitis, dabunt, fœ.
תִּיבִינָה תִירָאנָה	pulchrę eritis et erūt
תִּטְּינָה	diuertetis, diuertent
	fœminini generis.

Hic licet uidere, ubiq; manere iod primam radicalem, sed ab incipientibus à nun abijcitur nun & recipit sequens litera punctū dages: tertia he uel aleph quiescit more uerborū quinti ordinis. Porrò cum uau hippuch abijcitur he in singulari, ut וַיֵּט & diuertit, וַיִּירָא & pulcher fuit: & cætera.

Tantum de actiuis primæ coniugationis.

De passiuo

ELEMENTALIS

DE PASSIVO PRIMÆ
 mæ coniugationis.

PASSIVVM huius primæ con-
 iugationis uocatur **נפעל** habetq̄ sem-
 per in præterito & participio præsentis
 augmentum nun à fronte: ut **נשמר**
 custoditus est, **נשמרת** custoditus es:
 & cætera. In participio **נשמר** custo-
 ditus, **נשמרים** custoditi: & cætera. In
 imperatiuo uero, infinitiuo & futuro
 absconditur nun per dages in pepoal:
 quod ut forte fiat, præmittimur illi in
 imperatiuo & in infinitiuo litera he, ut
השמר custodire uel sis custoditus: sic
 in infinitiuo, **להשמר** ut custodiatur.
 In futuro non est opus he, quum lite-
 ræ **איתו** radici præficiantur, & illæ da-
 ges fortificent: ut **אשמר** custodiar,
אשמרי custodiaris: & cætera.

INSTITVTIO

CONIVGATIO נִפְעַל PAS-
siva uerborum kal per omnes
ordines, & primò in ordi-
ne perfectorum.

Præteritum, עָבַר

נִשְׁמַר נִחַפֵּץ	custoditus est,
נִשְׁמַרְתָּ	custoditus es,
נִשְׁמַרְתִּי נִבְרַחְתִּי	custoditus sum,
נִשְׁמַרוּ	custoditi sunt,
נִשְׁמַרְתֶּם	custoditi estis,
נִשְׁמַרְנוּ	custoditi sumus,
נִשְׁמַרְהָ נִבְרַחְהָ	custodita est,
נִשְׁמַרְתְּ	custodita es,
נִשְׁמַרְתֶּן	custoditæ estis.

Retinet præteritum in omnibus perso-
nis passiuam literam nun pūctuatam
cum hirec, nisi quando prima essentia/
lis litera est gutturalis, tunc punctus hi-
rec mutatur in sægol. In uerbo נִבְרַחְתִּי
excisus

ELEMENTALIS

excisus sum, absorbetur unum tau per dages, propter geminationem scilicet unius literæ, quæ plerunq; in Hebraïsmo uitatur.

Participium præsens, בִּינוּנִי

נִשְׁמָר נֶחֱפֵץ custoditus,

נִשְׁמָרִים custoditi,

נִשְׁמָרָה custodita,

נִשְׁמָרוֹת custoditæ.

Non differt hoc participium à præterito, nisi ubi aïn in præterito habet pathah, hic habet camez. Nec inuenitur in hac passiuâ uoce paul.

Infinitiuus, מִקָּוֶר

הַשְּׁמָר custodiri,

לְהַשְּׁמָר ut custodiatur,

בְּהַשְּׁמָר dum custoditur,

בְּהִתְרַג quum occideretur.

Abijcit infinitiuus regulariter passiuâ literâ nun, & loco eius dageffatur prima radicalis: & ut dages illud fortifice-

tur

INSTITVTIO

tur, præmittitur ei litera he cum hirec.
 Quando autem prima est gutturalis,
 quæ non est capax puncti dages, mu-
 tatur hirec in zere uocem magnam: ut
 patet in exemplo הָהָרַג occidi.

Imperatiuus, צווי

הַשְׁמֵר הָהָרַג	custoditus sis:
הַשְׁמְרוּ	custodiamini:
הַשְׁמְרִי	sis custodita:
הַשְׁמֵרְנָה	sitis custoditæ.

Futurum, עתיר

אֲשַׁמֵּר אֶהָרַג	custodiar, communis:
תִּשְׁמֵר תִּהָרַג	custodieris, masculini:
יִשְׁמֵר יִהָרַג	custodietur, masculini:
נִשְׁמֵר	custodiemur, commu.
תִּשְׁמְרוּ	custodiemini, masculi.
יִשְׁמֹר	custodiētur, masculini:
תִּשְׁמְרִי	custodieris, fœminini:
תִּשְׁמֹר	custodietur, fœminini:
תִּשְׁמֵרְנָה	custodiemini & custo-
	dientur, fœminini generis.

Hic

ELEMENTALIS

Hic non est opus litera he quæ fortificet dages, quū hæ quatuor literæ אֵיִו id exequi possint. Quādo uero prima litera est gutturalis, mutatur punctus dages & hirec in zere uocem magnā, ut prius.

EXEMPLAR PASSIVAE

uocis in secundo ordine.

Præteritum, עָבַר

נָבַח	impulsus est,
נָבַחְתָּ	impulsus es,
נָבַחְתִּי	impulsus sum,
נָבַחוּ	impulsi sunt,
נָבַחְתֶּם	impulsi estis,
נָבַחְנוּ	impulsi sumus,
נִבְחָה	impulsa est,
נִבְחָתְּ	impulsa es,
נִבְחָתֶי	impulsæ estis.

Hic notandum, quod uerba incipientia à nun, in passiuua uoce abijciunt nun primam radicalem, & loco eius dages fiant

INSTITVTIO

sant secundam radicalem, & assumunt
nun passiuam literam.

Participium præsens, **בִּינְוִי**

נָדַח	impulsus,
נִדְּבִים	impulsi,
נִדְּבָה	impulsa,
נִדְּבֹת	impulsæ.

Infinitiuus, **מִקְוֶה**

תִּדְּרָה	impelli,
בְּתִדְּרָה	dum impelleretur,
מִתִּדְּרָה	ne impelleretur.

In infinitiuo abiicitur nun passiuua lite-
ra, & ob id prima radicalis nun dages-
satur, præponitur ζ he cum hirec ad
roborandum ipsam. Idem fit in impe-
ratiuo & futuro.

Imperatiuus, **צִוִּי**

תִּדְּרָה	sis impulsus,
תִּדְּרֹבוּ	sis impulsus,
תִּדְּרָפִי	sis impulsa,
תִּדְּרֹפֹת	sis impulsæ.

Futurum

ELEMENTALIS

Futurum, אִתָּן

אֲנֵרָה	impellar, cōmunis generis:
תִּנָּרָה	impelleris, masculini gener.
יִנָּרָה	impelletur, masculini gene.
נִנָּרָה	impellemur, communis ge.
תִּנָּרְבוּ	impellemini, masculini gen.
יִנָּרְבוּ	impellentur, masculini gen.
תִּנָּרָה	impelletur, fœminini gene.
תִּנָּרְפִי	impelleris, fœminini gener.
תִּנָּרְבְּנָה	impellemini, impellentur, f.

EXEMPLAR PASSIVAE

uocis kal in tertio ordine.

Præteritum, עָבַר

נֹרַע נֹשֵׁב	cognitus est,
נֹרַעַת נְאֻמְרָת	cognitus es,
נֹרַעְתִּי	cognitus sum,
נֹרַעוּ נְאֻמְרוּ	cogniti sunt,
נֹרַעְתֶּם	cogniti estis,
נֹרַעְנוּ	cogniti sumus,
נֹרַעַת נְאֻמְרָת	cognita est,
נֹרַעַת	cognita est,

נֹרַעְתִּי

INSTITVTIO

נִרְעִיתִי cognitæ estis.

Hoc peculiare est huic ordini, ut in præterito passiuo mutet iod in uau holem.

Participium præsens, בִּיבוּנִי

נִרְעֵנָּה cognitus,

נִרְעִים cogniti,

נִרְעָה cognita,

נִרְעוֹת cognitæ.

Infinitiuus, מִקֹּרֶה

הִנְרַע הָאִמֹר cognosci,

לְהִנְרֹס לְהָאִמֹר ut fundaretur,

בְּהִנְרֹס quum fundaretur.

Mutat infinitiuus, imperatiuus & futurum uau literam, quæ in præterito est quiescens, in uau mobilē, ut literæ passiuæ nun per dages sit locus. Præponitur etiam he cum hirec ad roborandū dages.

Imperatiuus, צִוֵּי

הִנְרַע sis cognitus,

הִנְרַעִי sitis cogniti,

הִנְרַעִי

ELEMENTALIS

חֹרֵעַ	lis cognita,
חֹרֵעַנָּה	litis cognitæ.
	Futurum, עָתִיד
אֲנֹכֵי	cognoscar, communis gen.
תִּסָּר	fundaberis, masculini gene.
יִסָּר	fundabitur, masculini gen.
נִרְעֵי	cognoscemur, communis:
תִּרְעֵוּ	cognoscemini, masculini ge.
יִרְעֵוּ	cognoscentur, masculini ge.
תִּרְעֵי	cognosceris, fœmini gener.
תִּרְעֵנָּה	cognoscemini & cognoscentur, fœminini generis.

EXEMPLAR VERBORVM

passiuorum quarti ordinis.

Præteritum, עָבַר

בְּמוֹג	dissolutus est,
בְּמוֹגוֹת	dissolutus es,
בְּמוֹגוֹתִי	dissolutus sum,
בְּמוֹגֵי	dissoluti sunt,
בְּמוֹגֵינוּ	dissoluti sumus,
בְּמוֹגוֹתֵיכֶם	dissoluti estis,

בְּמוֹגַת

INSTITVTIO

בְּמוֹצָה dissoluta est,
 בְּמוֹצוֹת dissoluta es,
 בְּמוֹצוֹתֵינוּ dissolutæ estis.

Participium præsens, בִּינוּנִי

בְּמוֹג dissolutus,
 בְּמוֹגִים dissoluti,
 בְּמוֹלָה circumcisa,
 בְּמוֹלוֹת circumcisæ.

Habet passiuum huius ordinis nun cā
 mezatū, & camez illud propter exten
 sionē uocabuli mutatur in scheua: id cōp
 tam in præterito, quàm in participio.

Infinitiuus, מִקֹּר

הַמוֹג dissolui, liquefieri:
 לְהַמוֹג ut dissoluatur,
 בְּהַמוֹג dum dissolueretur,
 מִהַמוֹג ne dissolueretur.

Imperatiuus, צוּרִי

הַמוֹל sis circumcिसus,
 הַמוֹלֶה sitis circumcिसi,
 הַמוֹלֵי sis circumcिसa,

הַמְלַנָּה

ELEMENTALIS

חִמּוּלְנָה	sitis circumcisæ.
	Futurum, עתִיר
אִמּוּל	circumcidar, communis g.
חִמּוּל	circumcideris, masculini g.
יִמּוּל	circumcidetur,
נִמּוּל	circumcidemur,
חִמּוּלוּ	circumcidemini,
יִמּוּלוּ	circumcidentur,
חִמּוּלוּי	circumcideris, foeminini g.
חִמּוּל	circumcidetur, foeminini:
חִמּוּלְנָה	circumcidemini & circum-
	cidentur, foeminini generis.

Cæterum quæ primam radicalem ha-
 bent gutturalem, mutant duo puncta
 hirec & dages in zere: ut ab עור exci-
 ravit, נִעוּר excitatus est, חִעוּר exci-
 tare, אִעוּר excitabor, חִעוּר excitate-
 ris: & cætera.

EXEMPLAR VERBORVM

passiuorum in quinto ordine.

נִגְלָה נִקְרָא reuelatus est.

H נגלית

INSTITVTIO

בגלית נקראת	reuelatus es,
בגליתי	reuelatus sum,
בגלו בעשו	reuelati sunt,
בקליתם	uilipensi estis,
בגלינו	reuelati sumus,
בגלתה בעשתה	reuelata est,
בגלית	reuelata es,
בגליתו בעיותו	reuelatæ estis.

Quæ in hoc ordine desinūt in aleph, retinent ubiq; aleph, & in secūda atq; prima persona habēt zere ante aleph: quæ autem in he desinunt, mutant in iam dictis personis he in iod, præcedente zere. Quæ à litera gutturali incipiunt, mutant hirec sub nun passiuo in pathah.

Participium præsens, בינוני

בגלה נקרא	reuelatus, uocatus:
בגלים נקראים	reuelati:
בגלה נקראה	reuelata, uocata:
בגלות נקראות	reuelatæ.

ELEMENTALIS

Infinitiuus, מְקוֹר

הַגְלוֹת הַעֲשׂוֹת	reuelari,
בְּהַגְלוֹת	dum reuelatur.
לְהַקְרִיא	ut uocaretur,
מִהַעֲשׂוֹת	ne fieret.

Definit hic infinitiuus ut in actiua uoce in oth, absorbetur c̄; nun passiuua li-
tera in dages: & cetera.

Imperatiuus, צוּי

הַגְלֵה הַקְרֵא	reuelatus esto,
הַעֲשֵׂה	factus esto,
הַגְלוּ הַקְרֵאוּ	reuelamini,
הַגְלֵי הַקְרֵאֵי	reuelata esto,
הַגְלִיבֵה	reuelamini.

Futurum, עָתִיד

אֶגְלֶה אֶקְרֵא	reuelabor,
אֶעֱשֶׂה יֵעֲשֶׂה	fiam uel efficiar, (ris)
יִגְלֶה יִקְרֶה	reuelabitur, reuelabe-
נִגְלֶה נִקְרֶה	reuelabimur, (būtur)
תִּגְלוּ יִגְלוּ	reuelab mini, reuela-
תִּגְלִי תִגְלֶה	reuelaberis, reuelabitur

INSTITVTIO

תגלינה reuelabimini, reuelabuntur.

Hic nihil duximus monendum, nisi quod prius monuimus, nempe passiuam literam absorberi per punctum dages, & quando dages propter gutturalem literam non habet locum, mutatur in zere uocem magnam: ut אֲרָאָה uidebor, יֵרָאָה uidebitur, וַיֵּרָאָה & uisus est, seu apparuit.

EXEMPLAR PASSI-
uorum uerborum in
sexto ordine.

נִמְקָה	liquefactus est, tabuit.
נִחְמוֹתְךָ	consummatus es,
נִחְמוֹתִי	consummatus sum,
נִחְמוֹתֵי נְגִלוֹ	consummati sunt,
נִמְקַחְתֶּם	tabuistis,
נִחְמוֹנוּ	consummati sumus,
נִחְמָה	consummata est,
נִחְמִיתְךָ	consummata es,
נִחְמוֹתֵיךָ	consummatæ estis.

Habet

ELEMENTALIS

Habet nun passiva litera punctum ca
mez, nisi quando uerbum in prima &
secunda persona extenditur una sylla
ba, tunc mutatur in scheua. Per dages
distinguuntur uerba huius ordinis à
uerbis quarti ordinis: & signatur per
dages illud una duplicium literarum.

Participium praesens, בִּינּוּבֵי

נָחַם נֶקַל נָבַר consummatus,

נְחָמִים consummati,

נְחָמָה נְבָרָה consummata,

נְחָמוֹת consummatae.

Infinitiuus, מִצָּרֵר

חָמַק liquefieri, tabescere:

לְחָמַק ut liquefieret.

Imperatiuus, צוּרִי

חָתַם esto consummatus,

חָתַמוּ sitis consummati,

חָתַמְיִי sis consummata,

חָתַמְיֶנָּה sitis consummatae.

Hic primū dages index est nun pas
siva

INSTITVTIO

suæ literæ, alterum literæ duplicatæ.

Futurum, עתיד

אֶחָד אֶחָד אֶחָד consummabor,

אֶחָד אֶחָד אֶחָד אֶחָד consummabimur.

Et quando prima non est capax puncti dages, mutatur punctus literarum

אֶיֶה in zere uocem magnam: ut אֶחָד

conterar, יֶרֶךְ in teneritudinem redi-

getur. Inueniuntur etiam quædã quæ

desinunt in holem, ut אֶשׂוּם deuastra-

bitur, אֶשׂוּמוֹ deuastabuntur.

EXEMPLAR VERBORVM

passiuorum septimi ordinis.

In his quæ incipiunt à iod & desinunt in he, nullū inuenitur passiuum, præter unū יֶרֶךְ iecit, quod in futuro passiuo iuenitur habere יֶרֶךְ proijcietur. sagittabitur: Exodi decimonono.

Poterit autem hoc pacto per omnes modos coniugari.

In præterito, יֶרֶךְ proiectus est.

In infi

ELEMENTALIS

In infinitiuo, תִּירָה

In imperatiuo, תִּירָה

In futuro, אִירָה & cætera.

Inuenitur quoq; יָרָא timuit, habere
passiuam uocem: ut in præterito נִירָא
formidatus est, נִירָא formidatus es.

In participio, נִירָא terribilis.

In infinitiuo & imperatiuo, תִּירָה

In futuro, אִירָה uel תִּירָה timebor:
& cætera.

Porro quæ incipiūt à nun & desinunt
in he, raro quoq; inueniuntur in uoce
passiua, & inter multa hoc unum inue-
ni, נִטָּה inclinatus est, נִטָּה inclina-
tus, יִנָּטוּ inclinabūtur: Ieremiæ sexto.
Reliqui modi fiunt cōformiter uerbis
secundi & quinti ordinis.

Hactenus explicuimus coniugatio-
nem primam siue kal per omnes ordi-
nes, iam idem agemus in secunda con-
iugatione, quæ est piel.

SECUNDA CONIUGATIO

Coniugatio secunda uocatur **בְּבֵר**
 idest grauis, quia media radica/
 lis semper grauatur puncto dages, un
 de & à quibusdam uocatur **בְּנֵן דָּגוּשׁ**
 coniugatio dageffata : uocatur etiam à
 forma ipsa **בְּעַל** piel: nam uerba eius
 constant his punctis: ut **בְּבֵר** loquu/
 tus est, **בְּחַר** inuestigauit: & cætera.
 Et ponitur hæc cōiugatio propter uer
 ba neutra primæ coniugationis, quæ
 fiunt hic transitiuæ: aut si sint in prima
 coniugatione transitiuæ, sunt etiam in
 ista transitiuæ, sed habent hic efficacio
 rem significationem: ut **בְּפִתַח** aperuit,
 in prima coniugatione: & **בְּפִתַח** impe/
 tu aperuit, uel aperiendo effregit, in se/
 cunda coniugatione. Sic **בְּשַׁלַּח** misit,
 cuius scilicet reditus expectatur in kal,
 in piel uero **בְּשַׁלַּח** emisit, ablegauit.

Item

ELEMENTALIS

Item exempla quę hic fiunt ex neutris transitiva, שָׁבַן quieuit, mansit, in prima coniugatione. In piel uero שָׁבַן po-
suit, collocauit. Sic מָלָא plenius fuit,
& מָלָא impleuit: טָמָא immundus
fuit, טָמָא inquinauit: & cætera.

Habet tamen hæc coniugatio sicut
& cæteræ, uerba quædã propria quæ
non inueniuntur in kal, & sunt hic neu-
tra: ut דִּבֶּר loquutus est: habet etiam
quædã transitiva, quę in prima quoq;
coniugatione non inueniuntur, ut אֶרְבֵּן
inuestigauit, אֶרְבֵּן ordinauit: & cætera.

Libuit & id hic annotare, quod om-
nium ordinum uerba in hac coniuga-
tione sine ullo defectu & quiete coniu-
gantur: idcõ propter mediam literam
dageffatã, quum defectus nun primæ
radicalis literæ aut defectus tertię radi-
calis (quando secũdæ similis est) signa-
ri non possit per dages, quod prius ra-
tione

I N S T I T V T I O

tione coniugationis occupat mediam
 radicalem. Sic nec iod in tertio ordine
 aut aleph hic quiescere possunt in uoce
 magna, quandoquidem uox magna
 ante dages locum non habeat. Idem
 sentiendum quando media est guttu/
 ralis aut res litera: tunc enim plerunq;
 dages & hirec mutantur in uocem ma/
 gnam: ut בִּרַרְ benedixit, אִבְרַרְ be/
 nedicam, בִּאֵרְ declarauit, אִבְאֵרְ de/
 clarabo: & cætera. In quarto uerò ordi/
 ne loco dages duplicatur tertia radica/
 lis: ut אֵרַם surrexit, fit אֵרַםִּם erexit:
 de quibus multa habes in Grammati/
 ca. Huc etiam pertinent omnia uerba
 octauis ordinis, quæ quatuor con/
 stant radicalibus literis: ut
 אֵרַםִּם & cætera.

Nunc inspicere exempla.

Coniuga

ELEMENTALIS

CONIUGATIO PIEB
in primo uerborum
ordine.

Præteritum, עבר

דָּבַר דָּבַר	loquutus est,
דִּבַּרְתָּ	loquutus es,
דִּבַּרְתִּי סִבַּרְתִּי	loquutus sum,
דִּבְרוּ	loquuti sunt,
דִּבַּרְתֶּם	loquuti estis,
דִּבַּרְנוּ	loquuti sumus,
דִּבְרָה	loquuta est,
דִּבַּרְתְּ	loquuta es,
דִּבַּרְתֶּן	loquutæ estis.

Habet hæc coniugatio duplicem formam : una habet hirec, zere: & altera, hirec, pathah: ut ostendunt exempla à principio præteriti posita. Quando littera media radicalis est res, mutantur dages & hirec in zere: ut בִּרַךְ benedixit, בִּרַבְתָּ benedixisti, בִּרְבוּ benedixerunt

INSTITVTIO

runt. Idem obseruatur nonnunquam in his quæ mediam literā habent gutturalem: ut מאן reuuit, באנת reuuiti, מאני reuuerunt. Dixi nonnunquam quia in multis id non obseruatur: quemadmodum in בער eliminauit, בערת exterminasti. Sic טהר mundauit, טהרת mundasti. רחם misertus est, רחמית misertus es.

Participium præsens, בינוני

מְדַבֵּר	loquens, masculi.
מְדַבְּרִים	loquentes, masculi.
מְדַבֶּרֶת	loquens, scæmini.
מְדַבְּרוֹת	loquentes, scæmi.

Participium hoc præsens haud differt à præterito, nisi quod habet mem literam à fronte superadditam, & mutat punctum hirec in pathah, & quæ in præterito habent zere, substituunt in hoc participio punctum uocale camez: ut מְבַאֵר explanans.

Parti

ELEMENTALIS

Participium præteritum, פִּעוּל

מִסְפָּר מְבוּאָר	numeratus,
מִסְפָּרִים מְאוּרָמִים	numerati,
מִסְפָּרָה מְסֻפָּרָה	numerata,
מִסְפָּרוֹת	numeratae.

In hoc participio ante mediam dages fatam ponitur kybuz: quando autem media non est capax dages, mutatur dages unà cū kybuz in holem uocem magnam: ut ab אִרְשׁ desponsauit, מְאוּרָשׁ despósatus, מְאוּרָשָׁה desponsata, מְבוּרָךְ benedictus, & cum uau surec מְבוּאָר declaratus. Inuenitur etiam (licet raro) hatephcamez poni loco kybuz, ut exemplum hic signatum monstrat.

Infinitiuus, מְקוּר

רִבֵּר סֵפֵר	loqui, numerare:
בִּרַךְ בְּאֵר	benedicere, explanare:
לְסַפֵּר	ad numerandum:
בִּרְבֵּר	in loquēdo, dū loqueretur

מִסְפָּר

INSTITVTIO

בִּסְפֵר à numerando.

Quæ desinunt in gutturalem, mutant interdum zere in pathah: ut à שֶׁלַח di-
misit, שֶׁלַח dimittere, בָּלַע deuora-
re: & cætera.

Imperatiuus, צוּרִי

סִפֵּר רַבָּה	numera, loquere, mascu.
סִפְרוּ רַבְרוּ	numerate, masculini ge.
סִפְרִי	numera, fœminini gene.
סִפְרְנָה	numerate, fœminini ge.

Et quæ mediam non dageffant, בִּרַךְ
benedic, בְּאֵרוּ explainate, אֲרָשִׁי de-
sponsa tu mulier. Non itaq; differt im-
peratiuus in forma ab infinitiuo.

Futurum, עָתִיד

אֲרַבֵּר אֲסַפֵּר	loquar, numerabo,
תִּרְבֹּר יִרְבֹּר	loqueris, loquetur,
אֲבַרַךְ תִּבְרַךְ	benedicam, benedices,
נִרְבֹּר נִבְאֵר	loquemur explanabius
תִּרְבֹּרוּ יִרְבֹּרוּ	loquemini, loquentur,
תִּסְפְּרִי	numerabis, fœminini:

תִּסְפֵּר

ELEMENTALIS

תִּסְפֹּר numerabit, fœminini gen.
 תִּסְפְּרֶנָּה numerabitis, numerabūt, f.
 Hic duo sunt obseruanda: primum,
 quod in hac coniugatione, mem utri-
 usque participij & literæ futuri tempo-
 ris habent scheua: alterum, quod par-
 ticipium præsens, infinitiuus, imperati-
 uus, & futurū habent unam formam,
 nisi quod participium huic communi
 formæ superaddit mem, infinitiuus li-
 teras בבלם & futurum literas איתו
 omnes cum scheua punctuatas.

EXEMPLAR VERBORVM

secundi ordinis in coniu-
 gatione piel.

נִבְּחָה נִבְּחָה נִבְּחָה cornupetijt, sonuit,
 נִבְּחָתָה נִבְּחָתָה נִבְּחָתָה cornupetijsti.

Coniugantur uerba huius ordinis
 in piel omnino ut uerba perfecta, sine
 ullo defectu primæ literæ nun, & ratio
 huius est, quod media ex ipsa coniu-
 gatione

INSTITVTIO

gatione habet dages, & ob id nun nō potest abijci, quia defectus ille nō posset signari per dages, quum sequens littera prius ex ipsa cōiugatione habeat dages, nec unum dages possit duo signare officia, necq; duo dages possint poni in una littera. Quę mediā habent gutturalem, plerunq; seruāt formam communem: ut נֶאָץ execratus est, נֶאָר maledixit: à quo inuenitur quoq; נֶאָרַת maledixisti: Psalmo octogesimo nono. Sic dicitur נָחַל & נָחַל duxit: & cætera.

Participium præsens, בִּינְנִי
בִּנְנָה melodiam faciens.

Participium præteritum, פָּעוּל
פִּנְנָה corrupetitus.

Infinitiuus, מִקְוֹר
בִּנְנָה melodiam facere.

Imperatiuus, צוּרִי
בִּנְנָה fac melodiam.

Futurum

ELEMENTALIS

Futurum, עָיִר

עָיִר עָיִר faciam melodiam.

Omnes personæ omnium modorum formari debent ut in perfectorum ordine.

EXEMPLAR VERBORUM

tertij ordinis in coniugatione piel.

Coniugantur & huius ordinis uerba more perfectorum: nec potest prima radicalis iod uel aleph quiescere in uoce magna, propter mediam dagesiam tam: ut יָסַר castigauit, יָסַר funda-
uit, מִיָּסַר castigans, יָסַר castigare,
יָסַר castiga, מִיָּסַר castigabo.

EXEMPLAR VERBORUM

quarti ordinis in coniugatione piel.

Quartus ordo qui habet mediam radicalem uau literam quiescentem, non potest formare piel per dages, ob id quod dages & quies simul stare ne-

I queant

INSTITVTIO

queant: sed quia dages forte est loco literæ, & hic dages poni non potest, duplicamus loco eius tertiam radicalem, & habemus quoque piel in hoc ordine: ut si à **וּרַב** surrexit, uolo facere piel, non possum dicere **וּרַב** quia iam ex uau quiescente factum est uau mobile, quod quidem dages recipere potest: sed manente uau in sua quiete, fieri non potest ut per dages fortificetur: duplico igitur loco dages literam mem, & dico **וּרַבִּי** erexit. Vides hic primum manere quietem, deinde de loco dages scribi mem, & tertio uerbum ipsum more piel desinere in zere, quarto ex kal neutro fieri piel transitium. Quin & mem litera participij atque **וּרַבִּי** literæ futuri, hic punctuantur cum scheua, sicut in præcedentibus ordinibus: de quo uide disputationem Eliæ in Grammatica sua.

Præte

ELEMENTALIS

Præteritum, עבר

קומם שובב	erexit, conuertit, masc.
קוממת	erexisti, masculini ge.
קוממתי	erexi, communis gen.
קוממו עוררו	erexerunt, communis:
קוממתם	erexistis, masculini ge.
קוממונו	ereximus, communis:
קוממה	erexit, fœminini gene.
קוממת	erexisti, fœminini ge.
קוממתן	erexistis, fœminini ge.

Participium præsens, בינוני

מקומם	erigens, masculini gener.
מקוממים	erigentes, masculini gen.
מקוממה	erigens, fœminini gener.
מקוממות	erigentes, fœminini gen.

Participium præteritum, פעול

מבונן מהולל	paratus,
מבוננים	parati,
מבוננה	parata,
מבוננות	paratae.

Differt hoc participium à participio

I 2 præ

INSTITVTIO

praesenti per camez, & raro inuenitur.

Infinitiuus, מִקוֹר

קוֹמִים בּוֹיֵן	erigere, parare:
לְקוֹמִים בְּקוֹמִים	ad erigendum.

Imperatiuus, צוֹר

קוֹמִים בּוֹיֵן	erige, para:
מוֹתְחוּ קוֹמֵמוֹ	interficate:
מוֹתְתֵי בּוֹנְגֵי	interfice:
קוֹמְמִנָה	erigite.

Futurum, עֲתִיד

אֶקוֹמִים אֶמוֹתְתֵי	erigam, occidam:
תִּקְוִים יִקְוִים	eriges, eriget:
נִקְוִים תִּקְוִימוֹ	erigemus, erigetis
יִקְוִימוֹ תִּקְוִימֵי	erigent, eriges:
תִּקְוִימִנָה	erigetis, erigent.

EXEMPLAR VERBO

rum quinti ordinis in

coniugatione piel.

Non differunt uerba huius ordinis
in cōiugatione piel à uerbis perfectis,
nisi quod ratione literæ he recipiunt

mutatio

ELEMENTALIS

mutationes illas quas habent in coniu-
gatione kal: hoc est, mutant in præteri-
to he literam in iod, in infinitiuo desi-
nunt in oth, & in futuro in he, præce-
dente sægol.

Præteritum, עבר

הִבַּח גִּלְחָה expectauit, reuelauit:
הִבִּיתָ גִּלְחָתִי expectasti: & cætera.

Et quæ mediam dageffare nequeunt,
mutant hirec in zere: ut עָרַח עֲרִיתָ nu-
dauit, nudasti: sic זָרַח זָרַח uentilauit, זָרַחְתִּי
uentilauit.

Participium præsens, בִּינוּגִי

מִחָבָה מְעֵרָה expectans, masculi.
מִחָבִים מְעֵרִים expectantes, comm.
מִחָבָה מְחַבֵּוֹת expectans, fœmini.

Participium præteritum, פְּעוּל

מִחָבָה מְגֻלָּה expectatus,
מִחָבָה מְחַבֵּוֹת expectata: & cætera.

Infinitiuus, מְקוּר

תְּחַבֵּוּת גִּלְוֹת expectare, reuelare.

INSTITVTIO

Imperatiuus, צווי

תִּפְחַ גִּלְחָ expectata, reuela:

תִּכְוּ תִכְוִי expectate, expectata:

תִּכְוִינָה expectate, fœminini gene.

Futurum, עתיד

אֶחְבֹּה תֶחֱבֹה expectabo,

יֶחֱבֹה יֶחֱבֹו expectabit, expectabūt

EXEMPLAR CONIV-

gationis piel, in sex-

to ordine.

Sextus ordo nonnunquam usurpat in piel uerbum primitiuū, ut תִּתָּה quod coniugatur haud secus quàm תִּבֵּר aut aliud uerbū perfectū. Sequitur etiam non raro formam piel quarti ordinis, ut est uerbum סוּבַב circumduxit, הוֹדֵק legē tulit: & sic de similibus, quæ haud secus quàm uerba de quarto ordine in piel coniugantur: ut הוֹדֵק הוֹדֵקֶה & in participio הוֹדֵקֶה legem statuens: & cætera. In septimo ordine nulla aut pauca

ELEMENTALIS

pauca inueniuntur uerba, quæ sub coniugatione piel inflectuntur.

EXEMPLAR CONIUGATIONIS piel in octauo ordine.

Quum iste ordo complectatur uerba quæ quatuor radicalibus constant literis, ea autem solum in coniugatione piel inueniantur, ut supra memorauimus: constat illis potissimum appropriatam istam coniugationem. Et licet non habeant dages, habent tamen formam dageffatorum, & suppletur dages per literam tribus radicalibus superadditam, & ueniunt plerumque ex duplicatis: ut à גלל fit גלגל rotauit, uoluit: & à קלל dicitur קלקל rubiginem amouit. Sunt etiam aliqua quæ quatuor distinctis constant literis: ut ברבל inuoluit, ברסס demolitus est. Et hæc omnia sic coniugantur,

In præterito, ברבל ברבלת

INSTITVTIO

In participio præsentis temporis,

מְבַרְסֵם מְבַרְסֵם

In participio præterito,

מְבַרְסֵת

In infinitiuo & imperatiuo,

בְּבָרַס

In futuro,

אֲבָרַס אֲבָרַס

& cætera, ut in uerbis perfectis.

Sunt tamē hæc duo posteriora exempla magistralia, quorum prius significat sibilare, & posterius dispensare.

FORMATIO PVAL SEV

passiuæ uocis piel, per
omnes ordines.

Non differt forma huius passiuui à forma actiuę uocis, nisi quod mutat hirec in kybuz, & ubi mediã non est capax punctuli dages, mutatur kybuz in holem uel in uau surec. Et inuenitur hæc coniugatio tantum duos habere modos, præteritum scilicet & futurum, imperatiuum nunquam, infinitiuũ & participiũ præsens raro habet. Dico non habere

ELEMENTALIS

habere imperatiuū, eo שלא נקבר שם
 בועלו quod non fiat mentio nominis
 sui agentis: id est, actio ab alio infertur
 passo, & nō potest præcipi alicui, ut ab
 alio uel ametur uel beneficijs foueatur
 uel in numerum ciuium inscribatur: &
 cætera. Coniugantur itaq; uerba hu/
 ius passiuæ uocis in hunc modum,

ספר אפל	numeratus est,
ספרת ספרתי	numeratus es, sum,
ספרו ספרתם	numerati sunt, estis,
ספרה ספרת	numerata est, es.

Et quando media non est capax pun/
 cti dages, בָּרַךְ benedictus est, בְּרַכְתָּ
 בְּרַכְתִּי Et à בָּאָר fit בּוֹאָר declaratus
 est. In futuro superadduntur præteri/
 to literæ איתן cū scheua, ut אֶסְפֵּר nu/
 merabor, תְּבַרַךְ benediceris, & יִסְפֵּר
 numerabitur. Idem sentiēdum de uer/
 bis pual in secundo & tertio ordine. In
 quarto ordine raro inueniuntur uerba
 huius

I N S T I T V T I O

huius coniugationis, quale est **הוֹלֵלְתִי** formatus sum. Quintus ordo non dif- fert à primo, nisi quod ratione he ter- tiæ radicalis, aliam habet terminatio- nem in futuro, & in secūda atq; prima persona præteriti mutat more consue- to he in iod. Exemplis non est opus.

C O N I U G A T I O T E R T I A

Tertia coniugatio uocatur à forma ipsa **הִפְעִיל** hiphil, & obtinet à fronte augmentum he, & iod ante la- medpoal: ut in primo ordine **הִשְׁמִיר** fecit custodire. In secundo uerò or- dine deficit nun prima radicalis, & lo- co eius dageffatur altera radicalis: ut à **נָשָׂא** appropinquauit, **הִגִּישׁ** obtulit, applicauit: sic à **נָפַל** cecidit, **הִטִּיל** de- iecit. In tertio ordine mutatur iod in uau holem, ut à **יָשַׁב** sedit, **הוֹשִׁיב** collo

ELEMENTALIS

collocavit, à יָרַע cognouit, הוֹרִיעַ no-
 tificauit. Sunt tamen aliqua quæ reti-
 nent literam iod, ut à יָטַב bonus fuit,
 הִיטִיב benefecit: sic à יָצַק suxit, הִיטִיץ
 lactauit. In quarto ordine, hæc for-
 ma seruatur à קָם surrexit, הִקִּים ere-
 xit, & רָם eminuit, הִרִים eleuauit, &
 מָת mortuus est, הִמִּית interfecit, &
 לָאוֹר luxit, הִאִיר illustrauit. In
 quinto ordine, propter tertiam radica-
 lem literam, quæ est una ex אָחַר non
 interponitur iod litera inter ain & la-
 med: ut à גָּלָה fit הִגָּלָה transtulit,
 הִגָּלִיתָ transtulisti, litera he mutata in
 iod. A מָצָא uero, fit הִמְצִיא fecit
 inuenire. In sexto ordine, à סָב
 fit הִסִּב reduxit, הִסְבֹּתָ reduxisti,
 הִסְבֹּתִי reduxi: & cætera. In se-
 ptimo ordine, à נָטָה fit הִטָּה incli-
 nauit uel extendit, הִטִּיתָ inclinasti, &
 הִטּוּ inclinauerunt.

Coniuga

INSTITVTIO

CONIVGATIO HIPHIL

per omnes ordines, & primo in perfectorum ordine.

Præteritum, עָבַר

הִכְרִיחַ הָעֵבִיר	separauit, traiecit:
הִכְרַחְתָּ הָעֵבֶרְתָּ	separasti:
הִכְרַחְתִּי הִחְבַּמְתִּי	separauī, sapuī:
הִכְרִיחוּ הִכְרַחְתֶּם	separauerūt, rastis
הִכְרַחְנוּ	separauimus,
הִכְרִיחַ הָעֵבִירָה	separauit, fœmini.
הִכְרַחְתְּ הִכְרַחְתְּ	separasti, rastis.

Hæc forma regulariter seruatur in omnibus uerbis hiphil, nisi quod prima radicalis litera quando est gutturalis, mutat hirec sub he in sægol.

Participium præsens, בִּיבֹרֵי

מִמְקִיר מְעִיר	constituens, mas.
מִמְקִירִים	constituentes, m.
מִמְקִירָה מְעִירָה	constituens, fœ.

מִמְקִ

ELEMENTALIS

מִפְּקִירוֹת constituentes, fœminini.

Abijcitur in hoc participio litera he, & pro מִפְּקִירֵי dicitur מִפְּקִירֵי Notandum quoque quale punctum habet mem huius participij, tale habet literæ אֵיִן in futuro, nempe pathah.

Participium præteritum, פְּעוּל

מוֹבָרֵל מוֹבָרֵלִים separatus,

מוֹבָרֵלָה מוֹבָרֵלוֹת separata.

Et hic quoque abijcitur he, & dicitur מוֹפְקָר pro מוֹחוּפְקָר ut scilicet vitetur multitudo servilium literarum.

Infinitiuus, מְקוֹר

הַפְּקִיר & הַפְּקִירֵי constituere,

לְהַבְרִיל בְּהַבְרִילֵי ad distinguendum.

Et quando prima litera est gutturalis,

לְהַתְּרִישׁ ad tacendum.

Imperatiuus, צוּרִי

הַתְּרִישׁ הַבְּרִיל tace, separa:

הַתְּרִישׁוּ הַבְּרִילוּ tacete, separate:

הַתְּרִישׁי הַבְּרִילֵי tace, fœminini ge.

הַתְּרִישׁ

INSTITVTIO

תַּחֲרֹשְׁנָה תַּחֲרֹשְׁנָה tacete, foeminini

Futurum, עָתִיד

אֲשַׁמִּיעַ אֲבִירָל	faciam audire,
תִּשְׁמָעוּ יִבְרִיָל	facies audire,
נִשְׁמָעוּ תַּבְרִירָל	diuulgabimus,
יִשְׁמָעוּ יִבְרִירָל	diuulgabunt,
תִּשְׁמָעוּ תַּבְרִירָל	diuulgabis, foemi.
תִּשְׁמָעוּ תַּבְרִירָל	diuulgabitis, diuul/ gabunt.

Mutatur etiam nonnunquam iod hi
recin zere, ut וַיִּבְרַל & distinxit.

EXEMPLAR CONIV/
gationis hiphil in se/
cundo ordine.

Præteritum, עָבַר

תִּגִּישׁ תַּפִּיל	applicauit, deiecit:
תִּגִּשְׁתָּ תַּפִּילָתִי	applicasti, deieci:
תִּגִּשׁוּ תַּפִּילָנוּ	applicauerunt:
תִּגִּשְׁתֶּם	applicastis:
תִּגִּישׁ תַּפִּילָתִי	applicauit, foeminini:
תִּגִּשְׁתִּי תַּפִּילָתִי	applicastis.

Non

ELEMENTALIS

Non differt hoc præteritum à præteri-
to perfectorum, nisi quod nun prima
radicalis per dages absorbetur. Quan-
do autem media non est puncti dages
capax, nun minime abijcitur: ut à **נָתַל**
fit hiphil **תִּנְתַּל** & in futuro **תִּנְתַּל**
more perfectorum. In participio præ-
senti **מִנְתֵּל** & in sceminino **מִנְתֵּלָה**
applicās. In participio præterito **מִנְתֵּל**
applicatus, **מִנְתֵּלִים** applicati. Vbi pro-
pter dages mutatur uau surec in ky-
buz. In infinitiuo **תִּנְתַּל** uel **תִּנְתַּל** Ean-
dem formam habet imperatiuus, ut
תִּנְתַּל deijce. In futuro **תִּנְתַּל** deijciam,
תִּנְתַּל deijciet, **תִּנְתַּל** deijcient: &c. Item
תִּנְתַּל deijciemus, **תִּנְתַּל** cōtingemus: &c.

EXEMPLAR CONIV-

gationis hiphil in ter-
tio ordine.

In tertio ordine mutatur iod prima ra-
dicalis in uau holē, & præmittitur con-
sueti

INSTITVTIO

sueta litera he:ut à יָשַׁב sedit, הוֹשִׁיב collocavit. Sunt tamen aliqua quæ iod non mutant, ut à יָנַס suxit, fit הִנִּיקָ lactavit: sic à יָלַל in hiphil, הִלִּיל ululavit.

Præteritum, עָבַר

הוֹרִיעַ הוֹשִׁיב	notificauit, locauit
הוֹרַעְתָּ הִנִּיקָתָּ	notificasti, lactasti
הוֹשַׁבְתִּי הִלִּלְתִּי	collocavi, ululaui,
הוֹרִיעוּ הוֹשִׁיבוּ	notum fecerunt,
הוֹשַׁבְתֶּם הִלִּלְתֶּם	collocastis,
הוֹרַעְנוּ הִנִּיקְנוּ	notum fecimus,
הוֹרִיעָה הִנִּיקָה	notū fecit, lactauit
הוֹרַעְתָּ הִנִּיקְתָּ	notificasti, lactasti
הוֹרַעְתֶּם	notificastis.

Participium præsens, בִּינְוִי

מוֹבִיל מוֹרִיעַ	baiulans,
מוֹבִילִים מוֹלִירִים	baiulantes,
מִיִּנִיקָה מִיִּנִיקוֹת	lactans.

Participium præteritum, פְּעוּל

מוֹשָׁב מוֹשָׁבִים	collocatus, collocati,
מוֹרַעַת	

ELEMENTALIS

מוֹרְעָה מוֹרְעָה notificata, notificatae.

Infinitivus, מְקוֹר (cere.

הוֹשִׁיב הִיטִיב collocare, benefa-

לְהוֹשִׁיב לְהִיטִיב ad ponendum,

בְּהוֹשִׁיב בְּהִיטִיב in ponendo,

בְּהוֹשִׁיב מִהוֹשִׁיב quum collocaret.

Imperativus, צוּרִי

הוֹשִׁיב הוֹרִיעַ colloca, notifica,

הוֹשִׁיבו הוֹרִיעוּ colloca, te,

הוֹרִיעֵי הוֹרִיעֵנָה notifica, notificate, f.

Futurum, עֲתִיד

אֲרִיעַ אוֹשִׁיב notificabo, locabo,

תֹּרִיעַ תִּיטִיב notificabis,

יֹרִיעַ נוֹרִיעַ notificabit, bimus.

תֹּרִיעוּ יוֹרִיעוּ notificabitis, bunt.

תֹּשִׁיבוּ תִשְׁבְּנוּ notificabis, fecerim.

EXEMPLAR CONIV-

gationis hiphil in quar-

to ordine.

הִבִּיז הִבִּיאוּ הִרְעַר paravit, introduxit,

הִבְנֵת הִבְנִיתָ parasti,

K הִבִּי

INSTITVTIO

הַבִּינוּתִי הַבֹּאֵתִי	parauī, adduxi:
הַבִּינוּ הַרְעוּ	parauerunt:
הַקִּיצוּתֶם הַקָּמַתֶם	euigilastis:
הַקָּמַנוּ הַרְעָנוּ	ereximus:
הַשִּׁיבָה הַקִּימָה	conuertit, erexit:
הַשִּׁיבוֹתָ הַבֹּאֵת	reduxisti:
הַשִּׁיבוּתֶן הַשֶּׁבַתֶּן	reduxistis.

Participium præsens, בִּינוּנִי

מְשִׁיב מִבִּין	reducens,
מְעִירִים מְקִימִים	excitantes,
מְשִׁיבָה מְשִׁיבוֹתָ	reducens,

Et quando tertia est gutturalis מַרְע
malum inferens: quod tamen de heth
& ain est accipiendum.

Participium præteritum, פְּעוּל

מוֹקָם מוֹמָת	erectus, interfectus;
מוֹקָמִים מוֹבְאִים	erecti, adducti:
מוֹקָמָה מוֹקָמוֹת	erecta, erectæ.

Infinitiuus, מְקִיר

הָקַם הָרַע	erigere, malignare:
בְּהָקִים לְהָמִית	in erigendo.

Impe

ELEMENTALIS

Imperatiuus, צווי

הָקֵם הַסִּירָה	erige, aufer:
הַקִּימוּ הַסִּירוּ	erigite, auferte:
הַקִּימֵי הַקְּמֵנָה	erige, erigite.

Futurum, עתיר

אָשִׂים אֶקֶם	ponam, erigam:
תִּרְיַע תִּאִיץ	iubilabis, urgebis:
יָקִים יִרְיַע	eriget, clanget:
נָקִים נִקְיֵמוּ	erigemus, erigent:
תִּקְיֵמוּ תִקְיֵמוּ	erigetis, eriges:
תִּקְמֵנָה	erigetis, erigent, fœ.

Et quando nun est ultima, absorbetur in hac ultima persona unum nun per dages: ut à תִּבְיוּ fit תִּבְנֶנָה uel תִּבְנֶה intelligere facietis.

EXEMPLAR CONIV

gationis hiphil in ordine quinto.

Præteritum, עבר

הִגְלָה הִגְלָה הִרְאָה	transmigrauit,
הִגְלִיתָ הִרְאִיתָ	transmigraſti,

INSTITVTIO

הָגְלוּ הַגְּלוֹתָם	transmigrauerunt,
הִרְאִינוּ	demonstrauimus,
הַגְּלִיחָה הִרְאִיחָהּ	trāsmigrauit, scēmi.
הַגְּלִיחָה הִרְאִיחָהּ	transmigraſti.

Inuenitur he aliquando habere sægol pro puncto hirec: he uerò finalis litera more suo in prima & secunda persona mutatur in iod.

Participium præsens, בִּיגוּבִי

מִרְאֵה מוֹגֵלָה	ostendens,
מִרְאִים מוֹגְלִים	transferentes,
מִרְאֵה מִרְאֵהוּ	faciens uidere, scēmi.

Participium præteritum, פְּעוּל

מוֹגֵלָה מוֹגְלִים	translatus,
מוֹגְלָה מוֹגְלוֹת	translata.

Inuenitur etiam cum hatephcamez, ut מִרְאֵה factus uidere.

Infinitiuus, מִקוּר

הַגְּלוֹת בְּהַגְּלוֹת	transferre.
------------------------	-------------

Imperatiuus, צוּרִי

הִרְאֵה הִרְאֵהוּ	ostende, ostendite.
-------------------	---------------------

הִרְאֵה

ELEMENTALIS

הֲרָאִי הֲרָאִינָה ostende, fœminini g.

Futurum, עָתִיר

אֶעֱלֶה תֶּעֱלֶה faciam ascendere,

יֶעֱלֶה נֶעֱלֶה faciet ascendere,

תֶּעֱלוּ יֶעֱלוּ facietis ascendere,

תֲּרָאִי תֲּרָאִינָה ostēdes, fœminini ge.

Inuenitur etiam pro אֶפְנֶה per apocopen אָפוּ potissimum quando à fronte accedit copula uau.

EXEMPLAR VERBORUM

hiphil in sex

to ordine.

הִסִּבְתָּ הִסִּבְתָּהּ reduxit, perfectit:

הִסִּבְתָּהּ הִסִּבְתָּהּי reduxisti, incepti:

הִסִּבוּ הִסִּבוּהֶם reduxerunt, xistis.

הִסִּבוּנוּ הִסִּבוּנוּהֶם reduximus:

הִסִּבְתָּהּ הִסִּבְתָּהּי reduxit, fœminini:

הִסִּבְתָּהֶם הִסִּבְתָּהֶםי reduxistis, fœmini.

Participium præsens, בִּינּוּנִי

מִסִּבְתָּ מִסִּבְתָּהּ reducēs, perficiens:

מִסִּבְתָּם מִסִּבְתָּםי reducentes:

INSTITVTIO

מִסְבֵּה מִסְבֹּת reducens, foeminini.

Participium praeteritum, פִּעוּל

מוֹסֵב מוֹסְבִים reductus, reducti:

מוֹסְבֵה מוֹסְבֹת reducta, reductae.

Infinitiuus, מִקְוֹר

חֵסֵב לְחֵסֵב בְּחֵסֵל reducere.

Imperatiuus, צוּרִי

חֵסֵב חֵסְבוּ reduc, reducite:

חֵסְבֵי חֵסְבֵינָה reduc, foeminini gen.

Futurum, עֲתִיר

אֶסֵב אֶסְבִי reducam:

תֶּסֵב תֶּסְבִי reduces, reducet:

נֶסֵב נֶסְבִי reducemus, reducetis:

יֶסֵב יֶסְבִי reducent, reduces:

תֶּסְבֵי תֶּסְבֵינָה reducet, foeminini ge.

EXEMPLAR VERBORUM

hiphil in septimo

ordine.

Pauca sunt in hoc ordine, quae normam hiphil obseruant. Frequentiora sunt,

חָשִׂיָה portauit, אֶנְשֵׂיָה Et חָפָה percussit

ELEMENTALIS

cussit, à uerbo נָבַח Item הִטָּה inclina
uit:& quæ à iod incipiunt, הוֹרָה do/
cuit, cuius primaria radix est יָרַח iecit.

Hæc in præterito sic coniugantur,

הִשָּׂאת הוֹרִית הִטִּית הִבִּית

In plurali numero,

הִשִּׂיאוּ הוֹרוּ הִטוּ הִבוּ

In fœminino genere,

הִבִּיתָ הִשִּׂיאתָ הוֹרִיתָ הִטִּיתָ

In participio præsentis,

מוֹרָה מִטָּה מִבָּח מִשִּׂיא

In participio præterito,

מוֹרָה מִטָּה מִבָּח מִשָּׂא

In infinitiuo,

הוֹרוֹת הִטוֹת הִבּוֹת הִשִּׂאת

In imperatiuo,

הוֹרֵחַ הִטֵּחַ הִבֵּחַ הִשִּׂא

In futuro,

אוֹרָחַ אִטָּח אִבָּח אִשִּׂיא

Reliquas personas efficies conformi/
ter uerbis quinti ordinis.

INSTITVTIO

EXEMPLAR PASSIVAE

uocis hiphil, quæ hophal uocatur.

Passiuum huius coniugationis uocatur à forma ipsa הִפְעַל hophal: ut ab הִכְרִית succidit, fit הִכְרַת succisus est: & ab הוֹשִׁיב collocauit, fit הוֹשַׁב collocatus est: & cætera. Et inuenitur rarius in alijs modis, quàm in præterito & futuro. Et quantum attinet ad significationem, non differt à passiuo piel, quod est pual.

Præteritum, עָבַר

הִפְקַר הַשְׁמַר	constitutus est,
הִפְקַרְתָּ	constitutus es,
הִפְקַרְתִּי	constitutus sum,
הִפְקַרוּ	constituti sunt,
הִפְקַרְתֶּם	constituti estis,
הִפְקַרְנוּ הַפְקַרְתָּ	constituti sumus,
הִפְקַרְתְּ	constituta es,
הִפְקַרְתֶּן	constitutæ estis.

Futu

ELEMENTALIS

Futurum, עתיר

אֶפְקֹר אֶפְקֹר אֶפְקֹר constituar:& cætera:

IN SECUNDO ORDINE

Præteritum, עבר

הָגֵשׁ adductus est,

הָגַשְׁתָּ adductus es,

הָגַשְׁתִּי adductus sum,

הָגֵשׁוּ adducti sunt,

הָגַשְׁתֶּם adducti estis,

הָגַשְׁנוּ adducti sumus,

הָגֵשְׁהָ adducta est,

הָגַשְׁתְּ adducta es,

הָגַשְׁתֶּן adductæ estis.

Futurum, עתיר

הָגֵשׁ adducar,

הָגַשְׁתָּ adduceris,

הָגֵשׁ adducetur,

הָגַשְׁנוּ adducemur:& cætera.

IN TERTIO ORDINE

Præteritum, עבר

חִוְרַע notificatus est,

חורעה

INSTITVTIO

הוֹרַעַתְּ notificatus es,

הוֹרַעַתִּי הוֹרַעַתְּ notificatus sum:&c.

Futurum, עֲתִיר

אֹרַע הוֹרַע notificabor,

יֹרַע נוֹרַע notificabitur:& cætera,

IN QVARTO ORDINE

Præteritum, עָבַר

הוֹקַם erectus est,

הוֹקַמְתָּ erectus es,

הוֹקַמוּ erecti sunt.

Reliqua huius ordinis uerba non differunt à forma tertij ordinis.

IN QVINTO ORDINE

Præteritum, עָבַר

הִגְלָה translatus est,

הִגְלִיתָ translatus es,

הִגְלִיתִי translatus sum,

הִגְלוּ translati sunt,

הִגְלָתָה translata est:& cætera.

Futurum, עֲתִיר

אִגְלָה תִּגְלָה transferar:& cætera.

In sexto

ELEMENTALIS

IN SEXTO ORDINE

Præteritum, עָבַר

הוֹסַב circumdatus est,

הוֹסַבְתָּ circumdatus fuisti,

הוֹסַבְתִּי הוֹסַבְתִּי circumdatus sum: &c.

Futurum, עָתִיד

אוֹסַב אוֹסַב circumdabor, circumdaberis

יוֹסַב יוֹסַב circumdabitur: & cætera

CONIUGATIO QUARTA

Quarta cōiugatio à forma ipsa uocatur הַתַּעֲלָה habetq; à fronte augmentum syllabæ הָהָ & mediam literam semper dagestata: unde fit ut nūquam in ea uerbum aliquod, cuiuscunq; sit ordinis, possit pati defectum, Et nota q; augmentū illud הָהָ omni- bus uerbis adijcitur, nisi quādo prima radicalis fuerit una ex literis פֿ ו ז ס ש tunc enim הָ augmenti ponitur post li-
teras

INSTITVTIO

teras ו י ש ו & post ז mutatur in ט sed post ז mutatur in ך licet de hoc posteriori in Hebraismo ipso nulum reperiatur exēplum, sed in Chaldaismo duntaxat & apud magistros. Exempla: הַשְׁתַּמֵּר pro הַתְּשַׁמֵּר & הַסְתַּבֵּל pro הַתְּסַבֵּל Sic הִצִּטִּיק pro הִתְצַדֵּק Et apud magistros הִתְצַדֵּק pro הִצִּטִּיק Porro significatio huius coniugationis est retransitiua seu reciproca, aut si malis actiuapassiuā, redit enim actus in eum à quo profectus est: ut ab אָהַב dilexit, dicis הִתְאַהַב dilexit se: sic à בָּרַךְ benedixit, fit in futuro יִתְבָּרְכוּ benedicent se: à קִדְּשׁ sanctificauit, $\text{הִתְקַדְּשׁוּ$ sanctificastis uos, הִתְגַּלְּוּ reuelauerūt seu prodiderunt se. Habet tamen quædam uerba peculiaris sibi, quæ non uidentur habere reciprocam illam significationē: ut הִתְהַלֵּךְ deambulauit, הִתְפַּלֵּל orauit: & cætera.

Coniu

ELEMENTALIS

CONIUGATIO HITHPAEL

in primo uerborum
ordine.

Præteritum, עָבַר

הִתְגַּדַּל הַשָּׂמַיִם	magnificauit se,
הִתְגַּדַּלְתָּ הַיָּמִינִים	magnificasti te,
הִתְגַּדַּלְתִּי	magnificauī me,
הִתְגַּדְּלוּ הַשָּׂמַיִם	magnificauerūt se
הִתְגַּדַּלְתֶּם	magnificastis uos
הִתְגַּדַּלְנוּ	magnificauī nos
הִתְגַּדַּלְתָּ	magnificauit se, f.
הִתְגַּדַּלְתָּ	magnificasti te, f.
הִתְגַּדַּלְתֶּן	magnificastis uos
	fœminini generis.

Media in hac coniugatione semper
dageffatur, nisi ea non sit capax pun-
ctuli dages, tunc præcedens punctus
paruus mutatur in uocem magnā: ut
הִתְגַּדַּלְתָּ benedixit se, הִתְטַהַר purifica-
uit se. In quo exemplo, tau litera ple-
runcq̄

INSTITVTIO

runcq; per punctum dages absorbetur
in teth: ut הִטְהַר purificauit se. Sunt
enim tau & teth, literæ eiusdem prola-
tionis, atque ideo facile una abscondi-
tur in alia.

Participium præsens, בִּיבּוֹנִי

מִתְקַדֵּשׁ	sanctificans se,
מִתְקַדְּשִׁים	sanctificantes se,
מִשְׁתַּמְרֵה	obseruans se, fœminini:
מִשְׁתַּמְרֵה	obseruantes se, fœmini.

Paul non habet ista coniugatio, sed
benoni actiuũ passiuum satisfacit pro
utroque participio.

Infinitiuus, מְקַדֵּשׁ

הִתְקַדֵּשׁ	sanctificare se,
בְּהִשְׁתַּמְרֵה	in custodiendo se

Imperatiuus, צֹוֵה

הִצְטַדֵּק	iustifica te,
הִשְׁתַּמְרוּ	custodite uos,
הִתְבַּרְרֵה	purifica te, fœminini ge.
הִתְקַדְּשׁוּ	sanctificate uos.

Futurum

ELEMENTALIS

Futurum, עתיד

אֶחְלֵךְ	deambulabo,
תִּשְׁמֹר	custodies te,
יִקְדֹּשׁ	sanctificabit se,
נִקְדָּשׁ	sanctificabimus nos,
תִּקְדָּרוּ	purificabitis uos,
יִצְדָּקוּ	iustificabunt se,
תִּקְדָּשׁוּ	sanctificabis te, foemini.
תִּקְדָּשׁ	sanctificabit se, foemini.
תִּקְדָּשׁוּנָה	sanctificabitis uos, foem.

EXEMPLAR CONIUGA-

tionis hithpael in secun-
do ordine.

Non differunt uerba secundi ordinis in hac coniugatione à uerbis primi ordinis, quum nun prima radicalis non possit deficere propter mediam dageſatam: ut

הִתְנַפַּל	deiecit se,
מִתְנַפַּל	deñciens se,
אִתְנַפַּל	deñciam me: & cætera.

Exem

INSTITVTIO
EXEMPLAR CONIVGA/
tionis hithpael in ter/
tio ordine.

Verba tertij ordinis in hac coniuga/
tione non differunt à uerbis primi or/
dinis, nisi quod quædam mutant lite/
ram iod primam radicalem in uau mo/
bilem, & alia non mutant: ut הִתְוַדַּע
cognouit se, & הִתְוַדָּה confessus est,
reum se prodidit: item הִתְרַצַּב consti/
tuit se. In futuro; אֶתְרַצַּב constituam
me, אֶתְוַדַּע cognoscam me. Reliquæ
personæ & modi conformiter fiant or/
dini primo.

EXEMPLAR CONIVGA/
tionis hithpael in or/
dine quarto.

Pendet coniugatio hithpael in quarto
ordine à forma uerborum piel, præpo/
niturq; duntaxat characteristica sylla/
ba הָ ut à קָוַם erexit, dicitur in
hac

ELEMENTALIS

hac coniugatione, **התקומם** erexit se,
התקוממת erexisti te, **התקוממה** ere/
 xit se mulier. In participio, **מתקומם**
 In futuro **תתקומם** Duplicatur itaque
 hic sicut & in piel tertia radicalis litera
 loco punctuli dages.

EXEMPLAR CONIV/
 gationis hithpael in or/
 dine quinto.

Non differunt uerba quinti ordinis in
 coniugatione hithpael à uerbis primi
 ordinis, nisi quod ratione he tertiæ ra/
 dicalis, in præterito mutant he in iod,
 & in infinitiuo terminantur in oth: si/
 cut in prima, secunda & tertia coniuga/
 tione. Exempla,

התגלה reuelauit, seu prodidit se,

התגלית prodidisti te,

התגליתי prodidi me.

In infinitiuo,

התגלות reuelare se.

L In im

INSTITVTIO

In imperatiuo,

התגלה reuela te: cum zere.

In futuro,

אתגלה reuelabo me,

תתגלה prodes te: cum sægol.

EXEMPLAR CONIUGATIONIS HITHPAEL IN

sexto ordine.

Non habet sextus ordo in hac coniugatione propriam aliquã formam, sed usurpat uel formam sui perfecti uerbi, uel formam quarti ordinis: ut à סב circuiuit, fit in hithpael התסבב uel התסובב gyrauit se. Posterior tamen forma frequentior est, ut התגלל uoluit se, התגללת uolutasti te: & cætera, ut in quarto ordine.

In septimo ordine pauca inueniuntur uerba, quæ formam huius coniugationis imitentur: ut est התודה confessus est, התנבב percussit se.

In octauo

ELEMENTALIS

In octauo quoquè ordine, præter unum aut alterum uerbum non inuenitur.

HÆC de uerbis dicta sufficiant.

Elias in quibusdam copiosior est, in multis destinat lectorem ad Tabulam coniugationum, multa tractat quæ & ego inter coniugationes tractaui & diligenter inculcaui, sciens quòd nihil satis dici & moneri potest in hac extranea lingua propaganda: & ob id nemo miretur, si quædam bis dicta in diuersis inueniat locis.

SECUNDÆ PARTIS

Institutionis Hebrææ
linguæ, finis.

INSTITVTIO

DE NOMINE

altera orationis

parte.

UOCANT Hebræi no-
men propriū שם עצם
ut sunt nomina homi-
num, mōtium, fluuior-
rum: & cætera.

Nomen uerò substantiuum uocant

שם דבר nomen rei.

Et nomen adiectiuum שם תואר

ideſt, nomen formæ.

Et omne nomen uel eſt masculinum
uel fœmininum, & pauca inueniuntur
quæ utrunque habent genus.

Masculina constant tribus dunta-
xat radicalibus literis, ut

לֶחֶם panis,

דָּבָר res, uel uerbum,

סֵפֶר liber.

nifi

ELEMENTALIS

nisi quòd adiectiua plerunq; habent
literam iod uel uau interpositam, ut

חָסִיד	pious,
צַדִיק	iustus,
גָּדוֹל	magnus,
אָרוֹךְ	longus: & cætera.

Fœminina uerò habent communi
ter à fine literam he uel tau adiectam,
nedum adiectiua uerum & substanti
ua: ut

נְקִיָּה	fœmina,
אִשָּׁה & אִשָּׁה	mulier,
מַלְכָּה	regina,
חוֹמָה	murus,
בְּנַיִת	synagoga,
לְבָנָה	luna,
גְּדוֹלָה	magna,
צַדִיקָה	iusta: & cætera.

Sunt tamen plurima, quæ ab hac regu
la excidunt: nam

חֶרֶב	gladius,
אֶבֶן	lapis,

INSTITVTIO

אִם mater,

אֶרֶץ terra: & alia multa similia.

Itemq̄ nomina omniũ membrorum,
quæ à natura dualitate quadam con-
stant, sunt fœminina: ut

יָד manus,

רֶגֶל pes,

עֵינַי oculus: & cætera.

quamuis à fine non habeant superad-
ditam literam he uel tau.

Horum genus cognoscitur uel ex ad-
iuncto uerbo uel adiectiuo, aut ex sub-
iuncto affixo, aut ex plurali fœminini
terminatione, etiam si & hæc termina-
tio nonnunquam fallat: quia sunt non
pauca masculina, quæ habent in plu-
rali numero fœmininam terminatio-
nem, quemadmodum sunt

אָב pater,

קוֹל uox,

מָקוֹם locus,

ELEMENTALIS

בַּר cisterna.

Sicut è diuerso multa fœminina habent terminationem in plurali numero masculinam, ut sunt

אֲבָן

חֶרֶב

עֵיר & cætera.

Desinunt autem masculina in plurali numero, in

יִם

& fœminina in וֹת ut

בָּעַר בְּעָרִים puer, pueri:

בְּעָרָה בְּעָרוֹת puella, puellæ.

Quæ uerò dualitate constant, desinunt in

יִם

ut

רַגְלִים רַגְלָיִם pes, pedes:

עֵינַיִם עֵינָיִם oculus, oculi:

בְּרַךְ בְּרָכָיִם genu, genua: & cætera.

Iam ad ipsas Nominum inflexiones ueniendum est.

INSTITVTIO

DE INFLEXIO/ ne Nominum.

Esciunt Hebræi aliam inflexionem in nominibus quàm quæ fit de singulari numero in pluralem, aut de masculino genere in fœmininum, aut de statu absoluto in statum regiminis & affixionis : & hic nonnihil laboris & difficultatis est iuxta diuersas Nominum formas.

Verum ut hic obiter commemorem quod Elias prolixè tractat, notabis, quatuor esse puncta uocalia in Nominibus, quæ mutari solent, licet non semper, nec ubique. Et sunt ista,

- Camez,
- .. Zere,
- .. Sægol,
- Holem,

Exem

ELEMENTALIS

Exemplis rem ipsam secundum diuer-
sas formas, ostendemus.

Q Væ enim sunt huius formæ,
זָקֵן aut קָצִיר aut לֵבב aut דָּבָר
mutant in regimine singulari puncta
in hunc modum,

דָּבָר יְהוָה	uerbum Domini:
זָקֵן בַּיִת	senex domus,
לֵבב הָאָרֶץ	cor hominis,
קָצִיר הַשָּׂנָה	messis anni.

Et cum affixis,

לָבְבוּ קָצִירוּ זָקְנוּ דְבָרוּ

Et in plurali numero,

לָבְבוֹת קָצִירִים דְּבָרִים זָקְנִים

Et in regimine plurali,

קָצִירֵי זָקְנֵי דְבָרֵי לְבוֹת

Et cum affixis,

קָצִירֵי דְבָרֵי

Sed cum affixis הם בן & הם הן ha-
bent formam pluralis constructiui: ut

דְּבָרֵיהֶם זָקְנֵיהֶם & cætera.

Hæc

INSTITVTIO

Hæc autem forma,

אָבוס præsepe,

אָפּור humerale,

nihil mutat: nam dicimus in plurali,

אָבוסים Et cum affixis,

אָפּורי cinctorium meum, & cætera.

Hæc autem forma מֶלֶךְ quæ frequens est, nō mutatur in regimine singulari: sed cum affixis quædam nomina mutant primum sægol in pathah, & quædam in punctum hirec: ut

מֶלְכִי rex meus,

מֶלְכָּה regina,

רַגְלִי pes eius,

בְּגָדָה uestis eius,

בְּתָרָה pars, seu membrum eius.

De quibus hæc datur regula, quòd ea quæ incipiunt à litera gutturali, mutant sægol in pathah, quando eis subijcitur affixum: reliqua mutant sægol in hirec: ut

ELEMENTALIS

חֶסְרִי pietas mea,
 עֲבָרִי seruus meus. item
 בְּגָרִי uestis mea,
 בְּתָרִי portio mea.

Sunt tamen multa quæ extra casum
 literæ gutturalis, mutant sægol in pa-
 thah: ut

זְרַעִי semen meum,
 מֶלֶכִי rex meus: & cætera.

In plurali & eius regimine, non differ-
 runt à forma nominis צָבָר nisi quòd
 quædam habent pathah in regimine:
 ut מְלֻכֵי אֶרֶץ reges terræ.

Et hæc eadem forma, quando me-
 dia est gutturalis, mutat utrunq; sægol
 in pathah: aut si tertia est gutturalis, mi-
 grat posterius sægol in pathah: ut

שֶׁבַע	פָּרַח	צָמַח
&	נֶעַר	נָחַל

Et tenent in quatuor dictis mutationi-
 bus normam מֶלֶךְ & בְּגָר ut

פָּרַח

INSTITVTIO

פְּרָחִי flos meus,

בְּעָרִי puer meus,

Est deinde alia forma nominum,
quæ habet zere & sægol: ut

חֶלֶק עֵשֶׂב סֶפֶר

Et hæc in regimine singulari non mu-
tantur: cum affixis uero mutant zere
in punctum hirec: ut

סֶפֶרִי liber meus,

עֵשְׂבוֹ herba eius,

Sunt tamen quæ zere sub litera gut-
turali mutant in sægol: ut

עֲגָלִי uitulus meus,

חֶלְבֵן adeps tuus,

חֶלְקוֹ pars eius: & cætera.

De quibus solum gustum hic præbe-
mus, quandoquidem in Eliæ Gram-
matica omnia emunctiora inuenies.

Item forma ista,

פְּוֹת mors,

עֲוֹל iniquitas,

est de

ELMENTALIS

est de quarto ordine: & mutat in regimine uau mobile iu uau quiescens, ut

מֹות הָאָרֶם mors hominis.

Nomina istius formæ

חֶרֶשׁ קֶרֶשׁ אֶן

In regimine singulari non mutantur, sed cum affixis mutatur holem in haphcamez: ut

קֶרֶשׁוֹ sanctitas eius.

& in plurali numero, אָזְנַיִם aures.

At hæc forma,

אֹצֵר thesaurus,

בֹּבֵב stella,

עֹלֵל infans,

nunquam mutat punctulum holem.

In plurali numero, אֹצֵרוֹת בֹּבֵבַיִם

In regimine singulari, אֹצֵר יְחִנָּה

Sicut à מֶקְרֶשׁ יְחִנָּה dicitur מֶקְרֶשׁ

puncto camez mutato in pathah.

Et cum affixo, אֹצֵרוֹ thesaurus eius.

Habet tamen עֹלֵל in plurali numero

INSTITVTIO

ro עוללים **infantes: Psalmo octauo.**

Porro אורה בובע & similia, non differunt à forma פּרש quum litera gutturalis mutet sægol in pathah: quæ admodum etiam paulò superius diximus de פרה & נער

De nominibus uerò quæ mediam literam habent dageffatam est una regula, quòd nunquam mutantur: ut

גִּבּ

סֵלֶם

צִרִיָּה

Et quando media non est capax punctuli dages, mutatur uox parua in magnam, & illa uox magna non mutatur propter adiectionem affixorum, sicut nec dages mutatur: ut

פּרש est eiusdem formæ cum גִּבּ

גִּבּ Et ut in plurali dicimus

גִּבִּים nullo mutato puncto: sic

פּרשים dicimus פּרשים

Sic

ELEMENTALIS

Sic סְרִיס & צְרִיץ sunt eiusdem formæ, habentes etiam in plurali סְרִיסִים eunuchi, & צְרִיץִים iusti.

Item nomina quæ à principio habent scheua, nūquam mutant illud: ut

דָּבַשׁ mel:

זֶמֶב lupus,

זֶמְבָּה lupa:

חֲמֹר asinus, hinc

חֲמֹרִי asinus meus.

Excipiuntur ea quæ habent punctum camez post scheua. Illa enim in regimine plurali mutant camez in scheua, & tunc primum necessariò mutantur in hirec: ut à

יָקָר honor, יָקָרִי

Sic à פָּתַב scripta, פָּתַבִּי

Hæc de masculinis, aut quæ formam habent masculinorum.

Nunc de fœmininis.

Nomina

Nomina fœminina quæ desinūt
in literam he præcedēte camez,
habent unam regulam, nempe quòd
in prædictis quatuor mutatiōibus mu-
tant literam he in tau.

ut à צַדִּיקָה dices

צַדִּיקָה יְהוָה iustitia Domini,

צַדִּיקָתוֹ iustitia eius,

צַדִּיקוֹת iustitiæ,

צַדִּיקוֹתֶיךָ iustitiæ tuæ,

צַדִּיקוֹת יְהוָה iustitiæ Domini.

Vbi scheua primum mutatur in hirec
propter scheua secundum.

Item ab אֲבִילָה comestio, facies

אֲבִילוֹת אֲבִילָתוֹ אֲבִילָת & cætera.

Vide Eliam in oratione tertia, funda-
mentis octauo & nono.

Fœminina uerò quæ in statu abso-
luto desinunt in literam tau præceden-
te sægol, dageffant literam illam tau in
affixorum subiunctione: ut

ELEMENTALIS

עֶטְרָת corona,

עֶטְרָתוֹ corona eius: &

תְּפָאֵרֶת decor,

תְּפָאֵרֶתוֹ decor eius.

Vbi tau primum est litera hæemanthica seu denominatiua.

Sunt enim sex literæ, quæ dicuntur hæemanthicae, uidelicet istæ

י ת נ מ א ה

quæ quum radicibus adiectæ sunt, denominatiua constituunt: uulgus autem eas appellat תְּפָאֵרֶת. Exempli causa,

מִשְׁקָל pondus,

תְּשֻׁלֹּם compensatio.

De quibus uide Eliam in oratione tertia, fundamentis duodecimo & decimotertio.

NOMINA SECUNDI ORDINIS, quæ scilicet deficiunt

in pe nun.

Nomina quæ deficiunt in pe poal

M nun

INSTITVTIO

nun assumunt à fronte literam hæc
manthicam mem cum pathah sequen
te punctulo dages:ut

מִטֵּעַ	plantatio,	à
בִּטֵּעַ	plantauit:	&
מִטְרָח	custodia,	à
בִּטְרַח	custodiuit.	
מִשְׁבַּח	conflatile:	&
מִפָּח	percussio,	à
בִּפָּח	uapulauit.	

In quibus, punctulus dages index est
perditæ nun radicalis literæ.

NOMINA TERTII ORDINIS,
quorum prima radicalis
litera est iod uel aleph.

QVæ ab aleph litera in hoc ordine
incipiūt, minime differunt à per
fectis, quando in formam nominum
rediguntur:ut ab

אָמַר	dixit,	fit
מֵאָמַר	oratio.	

Quæ

ELEMENTALIS

QVAE uerò à litera iod incipiunt,
multiplicem habent formam : & ea tibi
trademus per familiaria quaedam
exempla.

Aspice igitur sequentia exempla.

מוצא exitus, &

מושב sessio,

à ישב יצא

מוער tempus, &

מוקש offensio,

à יקש יער

In plurali numero,

מוצאות מושבים & מוקשים

תולדה generatio,

תוכחה correptio,

תורה confessio,

חורה lex, instructio,

תוחלת spes,

תועלת utilitas,

מוסר disciplina, &

מוצק infusorium.

M 2

Vides

INSTITVTIO

Vides in his exemplis quomodo iod
mutetur in literam uau, accedatq̄ à
fronte una ex literis hæmanthicis.

At in his,

שנה somnus,

עצה consilium,

דעה scientia.

Iod omnino deficit, assumpta in fine li
tera he fœeminina.

FORMAE NOMINVM

quarti ordinis.

HAbet etiã is ordo quartus mul
tas & uarias nominum formas,
quas per exempla quoq̄ tibi ob ocu
los ponemus,

מקום locus,

מלון diuersorium,

משובת auersio,

מלונת mansio,

תקומת resurrectio,

תלונת murmuratio.

Quæ

ELEMENTALIS

Quæ sub mem denominatiuo habent camez, mutant illud in scheua: ut

מִקְוֵה יְהוָה locus Domini.

זָר alienus,

גֵּר peregrinus,

סִיר olla,

עִיר ciuitas,

יוֹם dies,

כִּוֵּז caldarium.

רָע malus,

אָר pernicies,

קִיר paries,

אֹר lux,

טוֹב bonus,

שׁוֹק platea.

Ex his, quædam non mutantur, alia uero mutantur: ut sunt,

יָמִים dies,

עָרִים ciuitates,

שׁוֹקִים plateæ,

כִּוֵּזִים olla.

M 3 Sequitur

INSTITVTIO

Sequitur alia forma, cum iod mobili.

בֵּית domus,

עֵינַי oculus,

לַיְלָה nox.

Hæc mutantur in punctum zere: ut

בֵּית יְהוָה domus Domini.

עֵינַי oculus meus,

לַיְלָה noctes.

Dicitur tamen בָּתִּים pro בֵּיתִים do-
mus, in numero plurali: iod litera quie-
scente in punctulo dages, præter mo-
rem suum.

FORMAE NOMINVM

quinti ordinis.

IS quoq; ordo suas habet formas: ut

מִצְוָה præceptum,

תְּקוּנָה spes,

תְּבִלָּה consumptio.

Et cum literis gutturalibus,

מִתְצָה medietas,

תַּאֲוָה concupiscentia.

In quibus

ELEMENTALIS

In quibus nominibus he litera non radicalis est, sed fœminina litera. Quando autem est radicalis litera, ante se habet punctum sægol: ut

מִצְנָה acquisitio,

מִתְנָה turma: & similia.

Et hæc nomina mutant in regimine punctum sægol in zere: ut

מִתְנַה דָּן turma Dan,

מִעֲשֵׂהוּ opus eius: & cætera.

He uerò fœminina litera mutatur more suo in literam tau raphatam: ut

מִצְוַת יְהוָה præceptum Domini.

Item alia nominum forma: ut

תְּבִנִית similitudo,

תְּבִלִית consummatio.

Et hæc nomina non mutantur.

Item שֵׁפֶה labium,

מִנָּה pars,

פֶּאֶה angulus, &

שָׁנָה annus.

INSTITVTIO

Quæ in regimine singulari habent,

בַּאת שֵׁפֶת & cætera.

Item

צֵלִי coctio,

קָלִי pulmentum,

שָׁבִי captiuitas,

פְּרִי fructus,

חֹלִי infirmitas,

עֹנִי afflictio.

In quibus nominibus punctus camez more suo mutatur in scheua: ut

צֵלִי Et holem in hatephcamez, ut

חֹלִי Scheua uero in פְּרִי & simili- bus, migrat in sægol, quando in pausa uenerint: ut בְּלִי uas uel instrumētum.

Item aliæ formæ,

עֲמִית proximus,

אָחוֹת soror,

הַנֵּיף lancea,

שָׁבִית captiuitas,

גְּלוּת transmigratio,

חֹזֶה uisio,

ELEMENTALIS

שְׁבוּת	captiuitas,
פְּרוּת	redemptio,
רְצוּן	uoluntas,
קְלוּת	ignominia,
בְּנֵי	ædificatio,
קְנֵי	possessio.

Quæ habent camez sub prima, mutant illud in statu regiminis in scheua: quæ uero habent camez sub secunda, mutant illud in pathah: ut

אָב	pater,
אָח	frater,
יָד	manus,
יָג	piscis,
יָר	regula,
בִּי	combustio.
בִּי	planctus,
רִי	irrigatio,

Ex quibus אָב & אָח in regimine singulari mutant camez in hatephpathah, assumpto iod in fine loco he ter-
 tiæ

INSTITVTIO

tiae radicalis literæ: ut iam hic uides,

אָחִי עֵנֶר frater Aneri,

אָבִי גוֹיִם pater gentium.

Sic in plurali numero,

אֲבוֹת הַמִּטּוֹת patres tribuum.

Sed absolutè

אֲבוֹת patres.

Sic cum affixo,

אָבִי pater meus,

אָבִינוּ pater noster.

Sed cum affixis אָחִי & אָחִים mutatur punctus camez in hatephpathah: ut

אָחִיכֶם frater uester.

Mutatur etiam in אָחִי camez in pathah magnum & paruum: ut

אָחִים fratres,

אָחִי & אָחִי fratres mei.

FORMAE NOMINVM

sexti ordinis.

HVius ordinis sexti tales sunt for-
mae: ut

ELEMENTALIS

חם	calidus,	
דל	pauper,	
טל	ros:	&
עוז	fortitudo,	
חום	calor,	
קור	frigus:	&
חן	gratia,	
שן	dens,	
צל	umbra.	

Hæc & eis similia quum mutantur in pluralem numerū uel in fœmininum genus, aut suscipiunt affixa, dageffant alteram radicalem literam: & quæ habent uocem magnam commutant illam in paruam: ut

חמה	calida,
דלים	pauperes,
עוי	fortitudo mea,
שני	dens eius.

De quibus uide in Eliæ Grammatica, in oratione quarta, fundamento undecimo

INSTITVTIO

cimo & duodecimo, plura inuenies.

Sed & hoc notandum, quod in pausa, hoc est in fine sententiæ, quem Hebræi uocant סוף פסוק item in membro quod uocant אַתְּחִלָּה & sæpe in subdistinctione, quam appellant וְאֵת קֶטֶף mutantur uoces parua in magnas: puta pathah & sægol in camez, & scheua in camez uel zere uel sægol.

Exempla hic habes,

חָבַל	pro
חָבַל	uanitas,
זֶרַע	pro
זֶרַע	semen tuum,
תִּבְחֹרֶנּוּ	pro
תִּבְחֹרֶנּוּ	negabitis,
לֶחֶם	pro
לֶחֶם	panis: & cætera.

Vide sacros Biblicos libros, & ubique deprehendes quo pacto scheua, uel

ELEMENTALIS

etiam puncta minora, mutentur in maiora propter pausas.

HÆC in genere de Nominibus dicta sufficiant. In Grammatica Eliæ Leuitæ hæc omnia latius & copiosius describuntur.

F I N I S

IAM expediti à duabus prioribus orationis partibus, transeundum est ad tertiam, quæ & ultima est: in qua inuenies ordine Consignificatiuas dictiones.

De consi

INSTITVTIO

DE CONSIGNIFICATI
uius dictionibus.

& primò

DE PRONOMINIBVS

OS SVNT Pronomi
na quemadmodū Ad
uerbia & Præpositio
nes, inter dictiões con
significatiuas numera
ri: etiam si genus & numerum, ut No
mina habeant.

ITaque Pronomina separata sunt
tria: uidelicet,

אני	&
אנכי	ego,
אתה	tu,
הוא	ille.

Declina

ELEMENTALIS

DECLINATIO PRO/ nominis Ego.

E Go, communis generis est: & in
singulari numero hoc pacto de-
clinatur,

אני	& in pausa
אני	Ego,
שלי	mei,
לי	mihi,
אותי	me,
מפני	à me.

In plurali numero,

אנחנו	& apud Rabinos
אנו	& quandoque
נחנו	Nos,
שלנו	nostrum,
לנו	nobis,
אותנו	nos,
מפני	&
מפני	à nobis.

Infle

INSTITVTIO
INFLEXIO PRO/
nominis Tu.

TV, secunda persona, in masculino
genere, & numero singulari, hoc
modo declinatur:

אַתָּה	Tu,
שֶׁלְךָ	tui,
לְךָ	tibi,
אוֹתָךְ	te,
מִמּוֹךְ	à te.

In plurali numero, & masculino ge/
nere,

אַתֶּם	uos,
שֶׁלְכֶם	uestrum,
לְכֶם	uobis,
אַתְּכֶם	uos,
מִמֶּנּוּ & מִמְּכֶם	à uobis.

IN fœminino genere, & numero
singulari,

אַתְּ	Tu,
שֶׁלְךָ	tui,

ELEMENTALIS

לְ tibi,

אוֹתָךְ te,

מִמֶּךָ à te.

In plurali nūero & fœminino genere;

אַתֶּן uos,

שֵׁלֶכֶן uestrum,

לְכֶן uobis,

אַתֶּכֶן uos,

מִכֶּן &

מִמֶּכֶן à uobis.

DECLINATIO PRO/
nominis Ille.

Ille, in masculino genere, & numero singulari, declinatur hoc pacto,

הוּא Ille,

שֵׁלוֹ illius,

לוֹ illi,

אוֹתוֹ eum,

מִמֶּנּוּ ab eo.

N In

INSTITVTIO

In masculino genere, & plurali numero,

הֵם & הֵמוֹ	illi,
שֵׁלֵהֶם	illorum,
לָהֶם	eis,
אֹתָם & אֵתָם	eos,
מֵהֶם	ab eis.

IN fœminino genere & numero singulari,

הִיא & הִיא	Illa,
שֵׁלָהּ	illius,
לָהּ	illi,
אוֹתָהּ	eam,
מִמֶּנָּהּ	ab ea.

In plurali nũero & fœminino genere,

הֵנָּה & הֵנָּה	illæ,
שֵׁלָהֶן	illarum,
לָהֶן	illis,
אוֹתָן & אֵתָן	illas,
מֵהֶן	ab illis.

Sic habes tria illa pronomina inflexa.

Varia

ELEMENTALIS

VARIA PRONOMINA

Sunt quoque & alia quædam Pronomina, sed indeclinabilia apud Hebræos: nempe,

אֲשֶׁר Qui, quæ, quod.

זֶה Iste: Et in fœm.

זֵאת atque הַזֶּה & הַזֵּה ista.

הַזֶּה & הַזֵּה Iste.

הַהוּא & הַהִיא Illi, Isti:

אֲנִי Ipsemet.

DE Pronominibus affixis, iam supra mentionem fecimus.

DE ALIIS CONSIGNIFICATIUIVS

ditionibus.

Inter Præpositiones multæ inueniuntur quæ perinde atque Nomina recipiunt affixa. Idem iudicium est de quibusdam Aduerbijs, quorum catalogum hic tibi subiungemus.

INSTITVTIO

אֶל	A	D,
אֵלַי	ad	me,
אֵלֶיךָ	ad	te,
אֵלֵיהֶם	ad	eos.
עַל	Super,	
עָלַי	super	me,
עָלָיו	super	eum,
עָלֵיהֶם	super	eos.

Istæ duæ Præpositiones in affixorum susceptione omnino insequuntur formam nominum pluralis numeri masculini generis: mutātq; cum omnibus affixis sægol in zere, & pathah in ca-
mez: nisi cum affixis הֵן & הֵם הֵן
ubi sægol & pathah mutantur in ha-
tephpathah.

עִם	Cum,
עִמּוֹי	mecum,
עִמּוֹנֵנוּ	nobiscum.

Cum omnibus affixis dageffatur lite-
ra mem.

ELEMENTALIS

	בְּנִי	Coram,
	בְּנִי	coram me,
	בְּנִיהָ	coram ea.
	אֵצֶל	Iuxta,
	אֵצֶלִי	iuxta me,
	אֵצֶלְךָ	iuxta te.
	בְּעַד	Per, pro,
	בְּעֵרְנוּ	pro nobis.
	לְמַעַן	Propter,
	לְמַעַנְכֶם	propter uos,
	בְּעִבּוֹר	ob,
	בְּעִבּוֹרָהּ	propter eam.
	אַחַר	Post,
	אַחֲרֵיהֶם	post eos,
Etiam absolutè	אַחֲרֵי	post.
	זוֹלַת	Præter,
	זוֹלַתֶם	præter eos,
	זוֹלַתִּי	præter me.
Et quandoque iod non est affixum.		
	תַּחַת	Sub,
	תַּחַתֵּיהֶם	sub: pro eis.
		N 3 לְבַר

INSTITVTIO.

לְבַד	Solum
לְבַדִּי	solum ego.
אִתּוֹ	Cum,
אִתּוֹ	secum,
אִתִּי	mecum,
אִתְּךָ	secum,
אִתְּךָ	tecum.
לְפָנַי	Ante,
לְפָנָיו	ante eum,
לְפָנֵיהֶם	ante eos,
לְפָנֵיכֶם	ante uos,
לְפָנֶיךָ	ante te.
עוֹד	Adhuc,
עוֹדוֹ	adhuc ipse.
אֵין	Non,
אֵינִי	non ego,
אֵינֶם	non ipsi,
אֵינֵנוּ	non nos.
אֵינָה	Vbi,
אֵינָתָּה	ubi tu: uel sine paragoge he
אֵינָה	ubi tu.

ELEMENTALIS

בין Inter

ביני inter me,

ביניהם inter eos,

ביניכם inter uos.

ET in hunc modum tu ipse poteris singulis his Præpositiōibus & Aduerbijs adijcere etiam alia affixa. Nos solum per hæc uoluimus formā quamdam tibi præscribere generalē, quam tu imitareris. Nihil enim est quod te prohibere potest, quin Præpositioni לִּי facile adijcere possis mem finale, aut nun finale, aut he fœmininam litteram, aut uau : & cætera. Idem de alijs sentiendum est. Sunt & aliæ multæ Præpositiones & Aduerbia, quæ nullum recipiunt affixum, sicut nec Coniunctiones.

TERTIAE PARTIS

Institutionis linguæ

Hebrææ, finis.

N 4

De ac

DE ACCENTIBVS

VOCANT Hebræiacentum טעם Taam, quod sonat rationem & gustū: habetq̃ quælibet dictio proprium accentum, nisi per uirgulam מַחַף ma- caph sic pictam — cohæreat ad aliam dictionem: ut hic, בִּי-יְהוָה tunc enim reputantur duæ dictiones pro una, & habent unum accentum.

Accentus qui ultimam dictionis syllabam possidet, uocatur Chaldaica dictione מִלְרַע milra, quod Hebraice sic interpretari posset לַתְּחִלָּה

Qui uerò penultimam tenet syllabam, is Chaldaica uoce appellatur mil el, מִלְעִיל Hebraice uero uocari potest לְמַעַל quod una syllaba aut duabus

ELEMENTALIS

bus superiorem in dictione habeat locum, quàm accentus milra.

Porrò figuræ accentuum sunt multæ, distinguuntur quæ omnes accentus in duos ordines.

Quidam uocantur Reges, & sunt numero quindecim.

Alij uerò uocantur Ministri, & sunt numero septem.

Inter Reges, quatuor aut quinque sunt, qui ceteris in oratione potentiores sunt, distinguentes scilicet orationem in sententias, membra, & alias subdistinctiones.

Qui tenet finem sententiæ uocatur **סוף פסוק** soph pasuc, signatur quæ his duobus punctis : præcedente perpendiculari uirgula | sub finem literarum. Et qui sententiam in membra diuidit, uocatur **אֲתַחְתָּא** seu **אֲתַחְתָּא** athnachta.

Qui

INSTITVTIO

Qui uerò subdistingtiones faciunt,
 sunt וְהָאֵתְנַחְתָּא וְרַבִּיעַ וְסִפְתָּא &
 & nonnunquam
 qui & סִפְתָּא

Figuræ horum trium accentuum
 additæ sunt nominibus ipsis: item fi-
 gura æthnacha, posita est quoq; iu-
 xta nomen suum.

CAETERVM nolui hic copiosior
 esse De accentibus, quum hæctenus
 ab Elia expectauerimus proprium li-
 bellum de illis, quem quidem Romæ
 iam diu incepit & fermè absoluit: sed
 in illius proxima depopulatione ami-
 sit, & mea sollicitatione iam denuo sub
 incidem reuocauit, & iam absoluit, fe-
 citq; per Typographos multiplicari:
 qui quum peruenisset ad manus meas,
 curauit ut Latinè quoq; uersus, multis
 inseruire posset. Is è Venetijs, anno
 Christi sesquimillesimo trigesimo secū-
 do, mihi

ELEMENTALIS

do, mihi ita scripsit, דאחר כך אראה
 : להשלים גם בן ספר הטעמים: Dicit,
 Postea uidebo ut resarciam librū Ac/
 cētuum, absoluto scilicet libro לשונות
 המשונות qui est De uarijs & diffici/
 libus uocabulis Rabbīnorum, quem
 tunc conscribebat.

Promisit ergo se daturum librum
 Accentuum, promissioniꝫ suæ satis/
 fecit: & nos pro fine huius nostræ
 Institutionis elementalis, uo/
 luimus breuiter indica/
 re quid in eo libello
 De accentibus
 senserit.

Compen

INSTITVTIO

☞ COMPENDIUM

ACCENTVVM HEBRAI-

corum, ex Eliæ Leuitæ

סֵפֶר טוֹב טַעַם

per Seb. Munsterum
excerptum.

Non conuenit inter
Hebræorū gram/
maticos de nume/
ro accētuum. Qui/
dam enim plures
aliī pauciores po/
nūt: præsertim ubi
numerum regum signant. In figuris
non admodum discrepant.

Ponuntur autem triginta figuræ ac
centuum, & hæ quidem distribuuntur
in treis partes,

Nam

ELEMENTALIS

Nam quatuordecim uocantur מַלְכִים
Reges, quod scilicet dominium quod
dam habent in oratione, retinentes sci
licet lectorem & pausam facientes, gu
stumq; quendam afferentes lectori in
subiecta materia & sanum lectionis in
tellectum offerentes, quare & טַעֲמִים
idest gustus, uocantur, tam hi quàm
omnes alij accentus.

Sunt deinde undecim, qui מְשֻׁרְתִים
idest ministri uocantur: & hi obsequun
tur regibus, faciuntq; lectorem festina
re in oratione, donec perueniat ad Re
gem, cui illi ministrant.

Tertiò inueniuntur quinque accen
tus, qui neq; Reges sunt, neque Mi
nistri: de quibus infra suo loco dice
mus.

Reges

INSTITVTIO

Regum accentuum figuræ, nomina,
& situs hic habentur: qui numerari so-
lent quatuordecim.

Ⲁ	אַתְּנַח	infra literam
Ⲃ	אַרְקָא	supra literam
Ⲅ	אַקְתַּ קָטָן	supra literam
Ⲇ	אַקְתַּ גְּרוֹל	supra literam
Ⲉ	אַרְשׁ	supra literam
Ⲋ	אַרְשִׁים	supra literam
Ⲍ	אַלִּישָׁח	supra literam
Ⲏ	אַבִּיר	infra literam
Ⲑ	אַטְפָּחָא	infra literam
Ⲓ	אַרְבִּיעַ	supra literam
Ⲕ	אַתִּיב	infra literam
Ⲗ	אַפְשָׁטָא	supra literam
Ⲙ	אַגְרָמִי	inter literas
Ⲛ	אַפּוֹר	supra literam

Ministro

ELEMENTALIS

Ministorum nomina, figuræ, & situs: qui in numero sunt undecim.

\	קָרְמָא	supra literam
s	קָרְמָא	infra literam
ו	מוֹנֵחַ	infra literam
Y	יָרַח בֶּן יוֹמוֹ	infra literam
c	מִחְפֵּץ	infra literam
Q	תְּרַסָּא	supra literam
/ /	מִרְבָּא פְּשׁוּטָה	infra literas
= =	מִרְבָּא כְּפוּלָה	infra literas
ו	מִבְּרַבֵּל	infra literam
ו	עֲלוּי	infra literam
\	מֵאֵילָא	infra literam

Quinque postea accentus sunt, qui necque reges, necque ministri appellantur.

Eorū nomina, figuræ & situs, hic sunt,

ξ	שֶׁלְשֶׁלַח	supra literam
Q P	קָרְנֵי פָּרַח	supra literam
l	פְּסִיק	inter literas
=	סָגוּל	supra literam
l	סְלוּק	infra literam

Isti

INSTITVTIO

Isti quinque non censentur ministri,
 quod pauas constituent inter literas
 יהוא & literas בגר בפת instar omni-
 um Regum, nec tamen annumeran-
 tur regibus, quia שלשלה non inue-
 nitur in Biblijs, nisi septem uicibus: at-
 que ob id non attribuitur ei regia di-
 gnitas. Eadem ratione קרני ברת
 non usurpat sibi regnum, quum con-
 tractum habeat imperium, quia non
 inuenitur nisi decem & septē uicibus.

Reges uero latissime imperant, quū
 millesies & ultrā inueniantur. Sic
 סגול priuatur regio honore, quia non
 uenit nisi post zarca. Et si zarca non
 esset, nec sægol unquam esset. Porro
 בסיק ob hoc non uocatur rex, quod
 nūquam ueniat, nisi unus ex ministris
 secum statuatur: quemadmodum suo
 loco dicetur. Item סילוק eñcitur è
 numero regū, quod perpetuò ad unū
 arctetur

ELEMENTALIS

arctetur locum, nempe ad finem uer-
sus seu sententiæ. Quòd si dixeris,
נחנח eadem ratione separandum à re
gibus, quum nunquam ueniat nisi in
medio sententiæ: Respondeo, hunc ac-
centum non inueniri in omnibus uersi-
bus: quū plurimi sint pesukim, in qui-
bus athnah non inuenitur.

Sunt tamen multi Grammatici, qui
hos quinque accentus numerauerunt
iuter Reges, ponentes scilicet decem &
nouem Reges.

Sic Germani Iudæi ex undecim Mi-
nistris fecerūt tantum septem, qui an-
te Reges duntaxat ministrant, & non
post eos. Tres qui è numero Mini-
strorum semouentur, sunt מַלְאָכִים
מִבְּרֵכַל & עֲלֵי מִרְכָּבָה
is comprehenditur sub מִרְכָּבָה
מְשֻׁטָּח

Notandum præterea, quod omnes

memo

INSTITVTIO

memorati triginta accentus inueniuntur duntaxat in uigintiuno libris Biblicis. In his uero tribus libris, Iob, Psalterio, & Prouerbijs, quidam accentus mutant nomina, figuras, & tonos: idc̄q; propter uersiculorū breuitatem.

Quæstio,

Quid opus fuit, ut בְּעֵלֵי מִצְוֹת Quid est magistri accentuum, posuerint tam multos accētus, tot & tam uarios Reges & Ministros? Nōne satis fuisset, si singulis dictiōibus unius speciei accentus suppositus fuisset: utpote ubi pausa fuerat facienda, illic ordinatus fuisset unus rex, quicumq; tandem ille fuisset, athnah, uel zakeph, aut rebia, aut pasta, & cætera? Quid opus fuit tam multos & uarios Reges subordinare? Nōne ex tot Ministris unus quoquē potuisset facere satis? Quid opus fuit ponere nunc munah,

nunc

ELEMENTALIS

nunc mahpach, nunc darga, & cætera?

Responsio.

Accentus non ponuntur tantum ad ostendendam pausam aut cursum orationis, ut multi putant: sed extendit quoque sese officium illorum ad modulationem musicam, & orationis ornamentum: quum manifestum sit, modulationem & sonorum concentum etiam excitare spiritum, & ipsum ingenium acuerre. Hinc est quod nulla inuenitur diæctio, quæ non proprium habeat accentum. Vbi notandum, quod Hispani & Itali non sigillatim exprimunt cantu suo, nisi maiores reges: ministros vero ferme omnes sub una melodia cantant. At Iudæi Germani singulis accentibus, tam Regibus quam Ministris, suas peculiare tribuunt melodias.

Et hic rursum alia oritur quæstio.

An accentus simul inuenti sint cum

INSTITVTIO

punctis uocalibus, uno scilicet & eodem tempore, & ab iisdem magistris.

Responsio. Mihi uidetur, quod tam puncta uocalia, quàm accentuum characteres simul accesserint ad literas, quodq; ab eisdem inuēti sint Rabinis. Primum enim aduerterunt, ubi faciendus esset sententiæ finis, & ibi signauerunt duo ista crassa puncta :
 In balternatim posita. Deinde diuiserunt sententiam in duas medietates commodiori modo quo id fieri potuit, & pausam illam signauerunt figura **וְאֵת** Rursum alias fecerunt minores subdistinctiones à capite sententię usq; ad athnah, & ab athnah usq; ad finem sententię, adijcientes Reges & Ministros secundum quod illis commodum uisum fuit: ordinē scilicet seruantes in Regibus, ut unus maior & potentior esset altero: primum pausandi locum

ELEMENTALIS

di locum tribuentes Soph pasuch, secundum ipsi Athnah, tertium Zakeph caton : & cætera. Immo zakeph caton, plerunq; æqualem fecerunt ipsi athnah: quum nō raro propter ipsum puncta uocalia mutantur, parua scilicet in maiora : id quod in Grammatica quoq; ostendimus. Vbi uero non magnæ pausæ fuerant faciendæ, illuc ordinauerunt reges minores, respectū semper habentes ad longiores & breuiores sententias. Quando enim uersus breuissimus fuit, non scripserunt in eo athnah, sed tiphcha tantum, & soph pasuc cum Ministris suis: ut

וַיִּדְבֶּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

Vbi mercha primum, seruit accentui tiphcha: & alterum, soph pasuc. Virgula uerò makaph, quæ adhæret dictioni -ל non accensetur accentibus: ut suo loco dicetur.

○ 3 Quod

INSTITVTIO

Quòd si uersus adhuc breuior fuerit, in eo inuenies scriptos mercha dun taxat & tiphcha atq; soph pasuc: ut

ובני רן השום :

Porrò in prolixiori sententia posuerunt athnah & duo tiphchot: unum ante athnah, & alterum ante finem sententiæ: ut hic uides,

בראשית ברא אלחים את

השמים ואת הארץ :

Quòd si uersus adhuc duabus aut tribus dictionibus longior fuit, posuerunt in eo zakcph, aut pasta, aut thebir cum ipsorum ministris.

Et quando uersus longissimus fuit, signauerunt in eo unum, duos aut tres maiores reges: puta pazer, zarka, thelifa gedola: & cætera. quosdam ante athnah, & quosdam post.

In summa, posuerunt Accentus secundum beneplacitum suum: atq; ob id non

ELEMENTALIS

id non est quærendum, quare aliquando usi sint zarka, aliquando pazer aut rebia, & similibus. Et fortassis id non fecerunt sine certa ratione, quum doctissimi fuerint, & longe superauerint intelligentiam nostram.

Notabis quoque hic, quod in his uersibus in quibus athnah non est signatum, rarissime inuenitur unus ex regibus maioribus, sed semper habent accentum tiphcha. Exemplum habes Genesis capite septimo,

כָּל אִשׁוֹר נִשְׁמַת רִוַח חַיִּים בְּאִפְרָיִם
 מִכָּל אִשׁוֹר בְּחֶרֶב מָהוּ :

idest, Quicquid habuit flatum & spiritum uitæ in naribus suis, quod fuit in arida, mortuum est.

De regibus, מִתְרַגְּמִים

Sunt ex regibus quidam, qui sese speculariter consequuntur: sunt alij quorum neuter alterum unquam sequitur

INSTITVTIO

tur. Qui sese consequuntur sunt pazer, pasta, zarka, zakeph utrunqꝫ, thebir & legarme. Qui sese non consequuntur, sunt gæres, gerasim, thelisa, tiphcha, rcbia, athnah & soph pasuc. Inter eos qui sese consequuntur, quidam sæpius repetuntur in uno & eodem uersu, præsertim pazer: ut primi Paralipomenon decimoquinto,

וְבָרִיחוּ בְּוַעֲזֵיאל וְגֹמֶר

PORRO accentus qui neqꝫ Reges neqꝫ Ministri sunt, nunquam sese consequuntur, præter unum pelic.

Idem est iudicium de Ministris, nisi quod munah & mercha non raro sese consequuntur.

NOTANDVM etiam hic, quod omnes figuræ Regum signantur supra literas: præter quinque, quæ sub litera pinguntur. Ratio hæc signatur: Athnah & soph pasuc plerunque mutant puncta

ELEMENTALIS

puncta uocalia: atque ob id signantur
 & ipsi sub litera iuxta ipsa puncta uo-
 calia. Tiphcha uero quoniam est Rex,
 accedens ad athnah & ad soph pasuc,
 habet & ipse locum sub litera. Et the-
 bir, quandoquidem propinquus est
 ipsi tiphcha, nec unquam est sine eo,
 sortitus est quoque sedem sub litera.
 Iethib autem quum semper præcedat
 puncta uocalia, designatus est ei locus
 iuxta ipsa infra literam.

Cæterum, Ministri omnes scribun-
 tur sub literis: præter thalsa, cadma &
 pasta, quæ supra literam sibi uendicant
 locum. Ratio hæc signatur: Thalsa, in
 figura nullum habet discrimen à the-
 lisa: & ideo sicut thelisa supra literam
 scribitur, sic quoque thalsa, nisi quod
 Rex tenet initium dictionis, & Mini-
 ster finem. Cadma uero & pasta, quo-
 niam uirgulæ sunt à dextra ad sinistra
 ascen

INSTITVTIO

ascendentes, conformitatem habentes cum tiphcha quæ infra literam scribitur, necessario supra literam ueniunt scribendæ: alioquin si infra scriberentur, nulla esset differentia inter eas & uirgulam tiphcha.

Restant adhuc duo accentus, pefic & legarme: & hi dicuntur fratres esse, scribuntur quæ neque supra neque infra literam, sed ponuntur inter duas dictiones.

De potestate regum.

Docetur in Grammatica, decem & nouem Reges unam & eandem habere pausandi rationem inter literas ירום & בגר בפת Sed quantum attinet ad rationem distinguendi sententiam, differunt inter se: quum gradus inter eos sint, & summum locum teneat soph pasuc, secundum athnah, tertium zakeph, quartum thebir, quintum

ELEMENTALIS

tum tiphcha: deinde zarka, pazer, kar
ne para: & cætera.

Notabis etiam hic, nullum esse re-
gem qui non habeat unum aut plures
ministros: exceptis tribus regibus, qui
nullum unquam habent Ministrũ: &
hi sunt, zakeph gadol, iethib, & schal-
schælet. Alij quoq; Reges ueniunt
aliquando absq; Ministris, præsertim
quando scribuntur ab initio sententiæ
aut post athnah: sed in alijs locis non
carent Ministris: sicut rursus nullus
unquam inuenitur Minister sine Re-
ge: nec Rex ullus mutatur in Mini-
strum, & e contra: nisi quod munah
quum uenerit ante legarme, transmua-
tatur in Regem. Et schalschælet ali-
quando est Rex, aliquando Minister:
sicut suis locis dicetur.

Notandum quoq; quod interdum
unus Rex bis uenit in una dictione:
præser

I N S T I T V T I O

præsertim zarka, pasta, & sægol: idem iudicium est de thalsa ministro. Hi enim accentus quum ultimam dictio- nis exigant syllabam, dictio autē ipsa sit millel: hoc est, requirat accentum in penultima: necessario uenit accentus in duobus signandus locis.

S V N T etiam quatuor Reges, qui semper exigunt post se quatuor alios Reges. Nam post zarka, uenit sægol: post thebir, tiphcha: similiter post za- keph gadol, tiphcha: & post tiphcha, athnah aut soph pasuc. Sic Minister thelisa, non patitur secum, nisi Mini- strum unum: & mercha geminatum, nunquam ministrat, nisi ipsum præce- dat darga. Item, quidam Ministri non seruiunt, nisi uni Regi: ut mah- pach ministrat ipsi pasta, & iærah ben iomo ministrat karne para. Sunt deinde duo Ministri, quorum quili-
bet

ELEMENTALIS

bet non seruit, nisi duobus Regibus:
nempe darga, qui seruit thebir & re-
bia, & mercha seruit tiphcha atque
soph pasuc. Cadma uero seruit tri-
bus Regibus & quatuor Ministris.

DE FIGVRIS

accentuum.

HIC primum ostendam, quales
figuras habeant Ministri, illi
enim præcedunt Reges.

Figura מונה

Munah, est instar literæ nun: uoca-
turq; alio nomine שופר ישר cornu
rectum, aut שופר חולך cornu pro-
cedens: seruitq; frequentius, quàm om-
nes alijs Ministri. Seruit autem omni-
bus Regibus, præterquàm his tribus,
soph pasuc, tiphcha, schalschælet. Nec
est ullus Minister, qui frequentius in
una sententia repetatur, quàm iste mu-
nah. Seruit & omnibus alijs Mini-
stris

INSTITVTIO

stris, his exceptis cadma & mercha

Figura עלוי

Ilui, non differt à munah: uocaturq̄
tunc ilui, quando præcedit accentum
athnah, aut accentum zarka. Similiter
quando uenit ante zakeph, & scribitur
sub litera secunda, uocatur ilui: ut
טַפְּקֵט וְשִׁיבֵט

Figura מֵבַרְבֵּל

Mecharbel, est eadem cum munah:
uocaturq̄ tunc mecharbel, quando
præcedit accentum zakeph, & scribitur
sub litera prima: ut מִי-גֹי גְדֹל
Deuteronomij quarto: & רָצַע אֶרֶבֶר
Ieremias decimo octauo.

Figura מַחְפַּח

Mahpach, est quasi caph inuersum:
quidam tamen signant ipsum, ut nun
inuersum: uocantq̄ eum שׁוֹפַח חֶפְזִי
Et non seruit nisi accentui pasta: ut
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ

Figura

ELEMENTALIS

Figura דרגא

Darga, conformis est ascensui scallæ: uocaturq; à quibusdā שופר גלגל Seruitq; Regibus thebir & rebia, & Ministris cadma atque munah: ut ברע שבב בארי & cætera.

Figura תלישא קטנה

Telischa ketanna, est instar clypei caudati: unde & à nonnullis uocatur תלישא atq; תרסא Et non ministrat nisi accentui azla siue gares, quando scilicet post ipsum uenit cadma. Veniunt autē in quatuor locis post ipsum cadma & azla in una dictione: ut יהוה כל חנופלים Iehosuah octauo. Veniunt quoquē duo thelisoth in dictione una: ut Geneseos trigessimoseptimo, ויקומי

Figura קדמא

Cadma, est uirgula una in medio dictionis, à dextra ad sinistram ascendens

INSTITVTIO

dens: quam quidam uocant (& rectè quidem) אַזְלָא quia pergit ut ministret. Germani uero Iudæi uocant azla regem, quem alij appellant גַּרְשׁ uel טַרְס. Seruit autē cadma, his quatuor Ministris, mahpah, darga, munah, mercha: & tribus his Regibus, zarka, azla, thebir.

Figura מִירְכָא

Mercha, quæ magis מִאַרְכָא fuerat appellanda, sed quiescit aleph litera in zere: ab alijs uocatur מִאַרְיָרַךְ quæ uox communis est huic Ministro & uirgulæ מִתְּחַלּוּתָא siue זַעֲרָא. Et est mercha, uirgula sub litera, descendens à dextra ad sinistram: respondetq; concentus eius nomini suo, quia uocem habet simplicem & extensam. Ministrat autem duobus his Regibus, tiphcha & soph pasuc: ut

את, תְּשָׁמִים וְאַת, תְּאַרְיָרַךְ:

Ministrat

ELEMENTALIS

Ministrat & interdum regi zarka. Et quando ministrat regi tiphcha, duplicatur nonnūquam mercha: uocatur q̄ tunc מִירְבָּא בְּפֻלְחָה ab alijs autem תָּרִין חוּטְרִין idest, gemina uirgula.

Figura יָרַח בֶּן יוֹמוֹ

Iæra ben iomo, est similis lunæ unius diei: hoc est, lunæ cornutæ: quam alij uocant גִּלְגַּל & non ministrat nisi karne para.

Figura מֵאֵיִלָּא

Meaiela, non differt à figura tiphcha: neque unquam uenit unica in dictione, nisi sequatur athnah, soph pasuc aut tiphcha, intercedēte uoce unas: ut וַיֵּצֵא בָּתְּ Geneleos octauo. Venit quoquè decem & octo uicibus inter cadma & zarca.

Hactenus de figuris

Ministorum.

P

De figu

INSTITVTIO
De figuris Regum
accentuum.

Primo de figura **רָאָה**

Figura **רָאָה** quam hic supra lite-
ram **ר** uides signatam, nunquam
uenit sine Ministro, nisi quum obtinet
principium uersus, aut mox sequitur
accentum athnah uel rebia. Habet au-
tem quatuor Ministros, munah, ilui,
thelisa atque cadma. Inuenitur quoq;
(sed raro) ei seruire mercha: ut

בִּי-הָשָׂא אֶת-רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

Item quando ipsum præcesserint duo
munah, alterum uocatur ilui. Venit
quoq; aliquoties meaiela inter azla &
zarca: ut Geneleos trigesimo,

וַיָּבֵא יַעֲקֹב מִן-חִשְׁבֹּן

Item duo zarca super una dictione: ut
בְּפֶתַח primi Regum secundo.

Figura **רְבִיעַ**

Rebiha, est punctus unus supra
teræ

ELEMENTALIS

litteræ medium . Holem uerò signatur in angulo litteræ: deinde rebia quorū què debet esse crassior punctus, quàm holem. Habet autem duos ministros, munah & darga. Ministrat etiam ei munah quinquies in eadem dictione: ut habes in quadragesimo quinto capite Geneseos תעצב

Figura פשטא

Pasta, est uirgula obliquè confurgens in ultima dictionis litera: habet quæque quinque ministros, inter quos præcipui sunt mahpach & mercha. Reliqui sunt munah, cadma, thelisa. Veniunt etiam aliquando duo pasta in una dictione, quādo illa scilicet est millel: hoc est, quando exigit accentum in penultima: ut תבסת

Figura יתיב

Iethib, est conformis figuræ mahpach, nisi quod est minor: & non scribitur

INSTITVTIO

bitur, nisi in initio paruarū dictionum, idest monosyllabarum, aut quæ sunt millel: & ideo à quibusdam uocatur שׁוֹפָר מוֹקֶרֶט idest, cornu præfixum. Seruit autem accentui pasta. Venit aliquando etiam post ipsum rex zakeph.

Figura זָקֶף זָקֶף

Zakeph caton, duo punctula sunt supra literam: habetq̄ peculiarem ministrum munah, licet non semper. Veniunt etiam interdum duo zakeph sine intermedio ministro: sicut etiã post pasta nullum habet ministrum. Nonnunquam mediat munah inter duos zakeph. Porrò quando munah ante zakeph uocetur ilui uel mecharbel, supra indicauimus, ubi Ministrorum figuras & officia conscripsimus. Item quando regem zakeph præcedunt duo munah, primum uocatur mecharbel, & secundum ilui. Aliquando quum di
ctio

ELEMENTALIS

ctio aliqua habet tria uocalia, signatur in ea zakeph sine ministro, & ad initium dictionis ponitur uirgula in hūc modum, וְהִבְתִּי וְהִבְשִׁיר

Idem fit, quando duæ dictiones per macaph cohærent: ut מִבְנֵי-שָׁהִם

Et quidam uocant hanc uirgulam בִּזְוֵה asserētes illam poni loco בִּזְוֵה quæ in omni dictione signari debebat, quæ habet tres uoces coniunctas: sicut & munah atque zakeph aliquando ueniunt in una & eadem dictione loco uirgulæ mæthæg: ut וְהָאֲנָשִׁים & בְּאִשָּׁם & וְאִבְרָהִם & cætera.

Figura זְקֵה גָדוֹל

Zakeph gadol, habet erectam uirgulam, & duo punctula ad dextram subalternatim adiuncta: nec habet ministrū, sed semper sequitur post ipsum accentus tiphcha. Venit etiam quandoq; zakeph caton inter hunc accen-

INSTITVTIO

tum & tiphcha. Venit & iethib ali-
quando post zakeph magnum. Item
thebir quãdoq; ponitur inter zakeph
magnum & tiphcha. Regula.

Post zakeph magnum perpetuo ue-
nit unus ex maioribus accentibus.

Figura תְּבִיר

Thebir, est uirgula curua habens in
medio punctum paruum: ministratq;
ei darga, non tamen ubiq;, sed quãdo
interfunt duo uocalia: ut וַיִּלֶן הָעַם

Extra hunc casum ministrat ei mer-
cha: ut וַיִּבֶן מִשְׁתֵּה

Inueniuntur tamen quindecim loca,
ubi inter darga & thebir solum unus
inuenitur punctus uocalis.

Figura טִפְחָה

Tiphcha, quam alij טִפְחָה uocant,
est uirgula una obliquè descendens
uersus dextram: habetq; ministrum
mercha, exceptis quatuordecim locis,
ubi

ubi mercha geminatum ei ministrat.
 Inueniuntur etiam octo loca, in quibus
 mercha ministrat regi tiphcha in ea-
 dem dictione. Autores Masoreth uo-
 cant ipsum **מַחֲלָה** Quod si extra
 hos casus inueneris hanc uirgulam, no-
 ueris eam esse **מַחֲלָה** & non mercha.

Notabis etiam, nullum unquam
 inueniri pasuc, seu Biblicum uersum,
 in quo non inuenitur tiphcha. Post
 tiphcha uenit athnah aut soph pasuc.
 Item in quocunq; uersu inuenitur ath-
 nah, ibi inueniuntur duo tiphcha, unū
 ante athnah & alterū ante soph pasuc.
 Et si inter athnah & soph pasuc nul-
 lus uenerit accentus, satisfacit tiphcha
 quod athnah præcedit, pro utroq; : ut

בְּאֶשֶׁר בְּחֵילָהּ וְאִיֶּזֶז

Geneseos quadragesimo primo,

Figura **מַחֲלָה**

Athnah, habet ferè similitudinem

P 4 literæ

INSTITVTIO

literæ teth inuersæ: ministratq; ei ac-
centus minah ilui. In undecim locis mi-
nistrat ei מִיִּלָּה Notandum etiam
hic, accentum athnah semper obtine-
re medium sententiæ, ubi scilicet pausa
fuerit facienda, siue id fuerit prope siue
longe à capite uersus, immo aliquan-
do cadit in primam dictionem: ut

וַיִּסְעוּ בְיַחַי תַּתַּת הָאֱלֹהִים

Genesis trigesimoquarto. Et tunc uo-
catur סִתְמָה uel סִתְמָה Ratio nomi-
nis ignoratur. Porrò in breuioribus
uerbis loco athnah ponitur accen-
tus tiphcha.

Figura פִּזֵּר

Pazer, est fermè conformis zade fi-
nali: & non habet ministrum alium,
quàm munah simplex, aut geminatū,
aut implicatū. Sed quādo uenit ab ini-
tio sententiæ, aut mox post athnach,
tunc nullum habet Ministrum. Scri-
buntur

ELEMENTALIS

buntur etiam nonnunquam duo, tria, quatuor aut quinque pazer, unum mox post alterum, sine alio intermedio accentu. Post pazer uero communiter sequitur thalsa, & post thalsa cadma. Sequitur quoque nonnunquam thelisa magnum, & aliquando (etiam si raro) geralim.

Figura תְּלִישָׁא גְדוּלָה

Telischagedora, non differt à figura thelischaminoris, nisi quod Minister scribitur à fine dictionis, Rex autem scribitur ab initio: habetque Ministrum munah, aliquando unum, aliquando duos, tres, quatuor, quinque, aut sex. Nunquam est sine ministro, nisi quum ponitur à capite uersus aut post athnah aut post pazer. Inuenitur etiam semel thelisa geminatum in duabus dictionibus, quarti Regum decimo quarto.

Figura

INSTITVTIO

Figura טָרֵס אוֹ גָרֵשׁ

Tæres siue gæres, est uirgula in medio dictionis ad dextrum latus confurgens, quam quidam uocant אֲזְלָא. Suprà etiam ostendimus, quando ante שֶׁ גָרֵשׁ uenit minister, ille uocatur cadma: & accentum illum gæres, Germani Iudæi uocant azla: ut

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ

Quando uero accētum azla non prædit cadma, tunc azla uocatur gæres. Famulatur huic accentui aliquādo munah: ut הֵן חֶבֶת Numeri trigesimo primo: quando scilicet minister signatur in prima litera. Sin fuerit in secunda litera, erit cadma: ut וַיִּקַּח לָרַח

Porro quando duo Ministri præcedunt, primus semper est thalsa, & secundus cadma uel azla. Est etiam aliquādo cadma & azla in dictione una:

ut וְהִסִּירוּתִי & וְסִלַּחְתִּי

Gemina

ELEMENTALIS

Geminatur quoque interdum iste accē-
tus, & ex גרשׁים fit גרשים ut

וַיִּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ

Regula. Minister peculiaris ipsius
azla, est cadma: & si accentum cadma
præcesserit minister alius, hic erit mu-
nah simplex, geminatum uel etiam tri-
plicatum. Exemplum habes Ieremiæ
octauo capite.

Figura גרשים

Geraschim, quam alij uocant tera-
sim טרסׁים habet plerumque pro mi-
nistro munah: ut הוּן גְּבִיר Genesis
uigesimoseptimo: & שְׂמַח קָבְרוּ Ge-
nesis quinquagesimo.

Figura לגרמיו

Legarme, est uirgula consurgens
inter duas dictiones, instar הַבְּסִיקָה
non quod uirgula illa sit accentus, quū
non cadat supra aut infra literam: sed
munah quod eam præcedit, illud mi-
nistrat

INSTITVTIO

nistrat: & uirgula ipsa, signum est mu-
nah supplere regium officium: unde
& לְגַרְמֵי uocatur, quod interpretatur
solus: quoniam omnia alia, munahim
ministrant, & solum illud quod mox
præcedit uirgulam legarme, regio fun-
gitur honore. Sequitur etiam plerūq;
post legarme, munah aliud: & post
munah, rebia: nisi quum legarme obti-
net initium uersiculi, tunc illico sequi-
tur rebia: ut Geneseos tertio,

וַאֲבֵתָהּ אֲשֵׁרֶת

Inueniuntur præterea undecim loca,
ubi post legarme sequitur azla cum
cadma. In summa, non ueniunt
post legarme, nisi hi quatuor accen-
tus: rebia, azla, pasta, & pazer. Ei au-
tem ministrant duo hi accentus, mu-
nah & mercha.

Hactenus De regibus.

Figuræ

ELEMENTALIS

Figuræ & officia quinque
accentuum, qui neq; Re/
ges sunt neque
ministri.

Figura פסיק

PEsic, conformis est legarme: ue/
nitq; solum inter ministrum & re/
gem, nempe inter mahpach & pasta,
inter darga & thebir, inter mercha &
tiphcha, inter munah & athnah, inter
munah & pazer. Inuenitur etiam pe/
sic post pesic: ut Iudicum duodecimo,

מרועו עברתו להלחם

idest, Quare transisti ad pugnādum?

Figura סגול

Sægol, quam alij uocant סגולתא
conformis est puncto uocali sægol, ni/
si quod in uerse ponitur supra literam.
Et uenit semper post accentum zarca,
excepto uno loco Isaiæ quadragesimo
quinto. Venit etiam plerunq; absque
ministro.

INSTITVTIO

ministro. Et quum habet ministrum,
seruit ei munah.

Figura קָרְנֵי פָּרָה

Figura הַקָּרְנֵי פָּרָה est talis ut hic uides pictam supra literam ך̄ Quidam tamen signant ipsam instar cornuum uaccæ, taliter ך̄ Significat enim carne para, cornua uaccæ. Inuenitur autem decem & septem uicibus in sacra Biblia, & ministrat ei יָרַח בֶּן יוֹבָב unâ cum munah. Exempla habes Numeri trigesimo quarto, & Esther septimo.

Figura שֵׁלֶשֶׁלֶת

Schalschæleth, sic pingitur ξ respondens uoci suæ, quia instar catenæ est: & non habet ministrum, propterea quod nunquam uenit nisi à capite uersus: habetç̄ semper post se pesic. In uniuersa autem Biblia non inuenitur nisi septies: nempe Genesis trigesimo nono, Leuitici quinto, & cætera.

Figura

ELEMENTALIS

Figura סִלּוּק

Siluc, est soph pasuc. Et hic multi errant, putantes duo puncta quæ in fine sententię subalternatim ponuntur, esse accentum soph pasuc: quum potius signum quoddam sint fini sententię adiectum. Accentus uero soph pasuc, qui etiam siluc uocatur, est uirgula recta, scripta sub litera: seruitq; ei mercha, & in quinque locis uenit meaie/ la in eadem dictione. Exempla habes Leuitici uigesimo primo, Isaia octauo, Hoseæ undecimo, & cætera.

NOTANDVM quoq; hic, quod nullus uersus in scriptura inuenitur, in quo simul omnes duodecim Reges inueniantur: sed secūdi Paralipomenon uigesimo quarto, scribitur unus uersiculus, in quo decem signantur Reges in uno pasuc: & est iste,

וַיִּקְבְּצוּ אֶת הַכַּהֲנִים וְגוֹמֵר

In quo

I N S T I T V T I O

In quo uersiculo hi duo Reges defunt
 יְהִיב & thebir: alij omnes inueniuntur
 in eo. At secundum illos, qui nouem/
 decim ponunt Reges, deerunt adhuc
 alij quidam, nempe schalschæleth, gæ
 res, gerasim, zakeph gadol, thelisa ge/
 dola & pefic. Scribitur etiam quar/
 ti Regum primo uersus unus, in quo
 omnes nouemdecim reges signantur,
 præter pazer caton & pazer gadol,
 atque schalschæleth: nam complecti/
 tur sedecim reges & omnes ministros,
 præter istos duos, darga & galgal.
 Incipit autem sic,

וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיךָ לְבוֹ שִׁבְבוֹ

Vide ibi si libet.

Q U I D P E R V O C A B V L A

מִלְרַע & מִלְעִיל in hoc
 opusculo intelligatur.

EXplicuimus hæctenus omnium
 accentuum figuras, & discrimina
 quæ

ELEMENTALIS

quæ inter reges & ministros sunt, iam ostendam quem locum sibi uendicent in dictione, quando ponendi sint à capite uel calce dictionis aut in medio.

Notandum ergo, quod omnes dictiones, quantum attinet ad accētuum rationem, diuiduntur in duas partes: quædam enim sunt מִלְרַע hoc est, habent accētum in ultima: aliæ uero sunt מִלְעֵיל hoc est, habent accētum in penultima aut antepenultima.

Item quædam sunt milra, & tamen ob facilem mutationem fiunt millel. Sunt autem duæ species earum dictionum quæ sunt millel. Prima est, quando accentus signatur in prima dictionis litera. Altera, quando signatur in medio dictionis. Quando uero accentus residet apud ultimum dictionis uocale, erit milra. In uerbis, facilis est mutatio sedis accentus: idēq; propter

Q tres

INSTITVTIO

tres causas: nempe, propter קירוב accessum dictionis, בייסוק pausam, & היפוך conuersionem.

Propter accessum dictionis: ut קרא uocauit, cum milra. At hic קרא לילה cogit millel in לילה uerbum קרא esse quoq; millel. Requiruntur tamen hic tres conditiones: nempe, quod dictio posterior sit millel, & accentus sit sub uel supra literã primam, & non secundam: id quod ex his exemplis aduerte repotes, יקום milra, איש יקום millel, יקום אורה milra: Iob uigesimo quinto. Secunda conditio, quod accentus qui est in dictione prima, sit minister, & non rex: ut שמע עבר Geneleos uigesimo quarto. Vbi licet עבר sit millel, tamen non cogit שמע esse millel. Tertia conditio, quod prima dictio non habeat dages forte: ut בפר לקח. Item in participio præsentii pluralis

ralis, אֲבִלִי לְהֵס, Et in paul foemini/
ni generis, quum uenit in regimine,
וְעֲצוּבַת רוּחַ

Secundo, פִּיטוּק uariat accentum.
Grammatici uocant hunc modum,
חֶבֶסֶק Et habet potissimum locum in
athnah & soph pasuc, atq; alijs pau/
santibus accentibus: ut sunt zakeph,
rebia, thebir, & tiphcha: qui interdum
mutant & uocalia & accentus, præser/
tim millel in milra. Vbi sciendum,
quod accentus nunquam uenit in lite/
ra quæ signatur pūcto scheua: nisi sub
pauſa, scheua mutetur in camez, zere
aut holem, & tunc accentus milra com/
mutatur in millel: ut שְׁמֵרוּ & שְׁמֹרוּ
Sic רִבְרוּ & רִבְרוּ

Tertio, הַפּוּר mutat sedem accen/
tus, quando scilicet uau pathatum mu/
tat futurum in præteritum: tunc enim
ex milra fit millel: quod intelligēdum

INSTITVTIO

est de uerbis tertij, quarti, quinti & sexti ordinis: in perfectis autem hæc regula non habet locum. Regula,

Omnia futura, in quibus inueniuntur duo uocalia coniuncta in fine absque scheua & absque intermedio puncto dages, & post uocem ultimam sequitur quies explicitè uel implicitè, à fronte autem accedit uau hippuch, erit dictio illa millel.

Ex qua regula patet, futura kal non mutari in millel: quia habet scheua inter uocalia, & in defectiuis in pe non est dages: ideo non mutantur in millel.

In alijs uero ordinibus, ubi non est dages uel scheua, fit mutatio milra in millel: exemplum, יאכל & cum uau hippuch ויאכל Sic à יאמר dicimus ויאמר at in pausa dicitur ויאמר cum milra. Sic à יירך fit ויירך Excipitur ויצא quod est milra: idè propter quietem

ELEMENTALIS

tem aleph. Itē à יָקוּם in futuro, cum
 uau hippuch וַיָּקָם & in hiphil וַיִּקָּם
 & in duplicatis וַיִּגַּל Item in quiescen-
 tibus in tertia he, וַיִּבּוּ וַיִּצַר Et sine
 uau, יַעֲשֶׂה הַפֶּן Regula,

Omne futurum quod habet duo
 uocalia, quorum alterum est sægol, aut
 pathah loco sægol, est millel.

De uirgula גַּעְיָה idest mu-
 gitus, quæ & מִתְּגָג idest
 retinaculum uocatur.

Est & alia uirgula, quæ rectè sub
 litera scribitur: quæ non est accen-
 tus, sed uocatur à quibusdam מִתְּרִיר
 productionis nota: ab alijs רֶסֶן fre-
 num, & ab alijs מִתְּגָג retinaculum seu
 postomis, quæ ori equi imponitur,
 quaç equus ducitur atç dirigitur in
 suo gressu: sic ista uirgula moderatur le-
 ctionem, ne tumultuariè sed tardè &
 distinctè atç cum gratia exprimat.

Q 3 Addi

INSTITVTIO

Additur autem dictionibus ab initio ante accentū, aut in medio dictionum, sed nūquam iuxta ultimum uocale inuenitur. Distinguitur proinde uirgula ista in sex species.

Prima habet מַתְּגֵי הַמְּלָכִים idest retinacula regalium uocalium, quādo scilicet in dictione aliqua inueniuntur tria regalia uocalia sine intermedio scheua aut dages, & accentus signatur iuxta ultimū regium uocale, tunc uox prima habet retinaculū: ut אֲנֹכִי אֱלֹהִים
 Vocalia regalia sunt quinque uoces magnæ, & duæ paruæ, sægol scilicet & pathah. Iuxta alias uoces paruas non uenit retinaculum, quod plerunque post illas ueniat aut dages aut scheua: unde istæ & similes dictiones, אֲבִרְהָם
 יִשְׂרָאֵל וְבָרוּךְ nunquam recipiunt retinaculum. Scheua tamen post secundum regem non impedit: ut יִחְרְרוּ
 וְשָׂא

וְשִׂאלָהּ Idem est iudicium, quando
uenit rex post accētum tertio regi ad-

iectum: ut יַחְרְגוּנִי בְרֵכְתֵי הַרְקִיעַ

Aut si tribus regibus à fronte accesserint uocalia impertinentia retinaculo:

ut וְחַמֵּי שִׂיתוּ וְהַחֲנִחְלָתָם

Aut si à fronte accesserit rex alius ad tres reges,

ut הָאֲנָבִי Quod si dages aut scheua

uenerit post regem tertium, habet retinaculum locum sub quarto rege: ut

וְאֶתֶר הַרְמוֹנִים הַחֲרָטְמִים

Vertitur etiam aliquando retinaculum in accētum ministrum, & tunc ueniunt mini-

ster & rex in una & eadem dictione:

sed quod nūquam fit, nisi quando rex fuerit zakeph paruum, tunc uertitur

retinaculum in munah: ut בְּאֵשׁ

וְהַעֲצִים

Item quando cadma & azla ueniunt in una dictione, retinaculum

mutatur in cadma: ut נִיצָאוּ וְהִבְיֹאוּתִים

Hæc de prima specie retinaculorum.

INSTITVTIO

Secunda species habet retinacula
 התנועות uocalium. Et hic notandum,
 quod scheua fit mobile post uocalia
 magna, præceditq; semper scheua il-
 lud retinaculum: ut אמרו ימינו שופטים וישבו
 Idem est iudicium
 quãdo mutatur uox illa magna in par-
 uam: ut גבלך ישמך Mutatur au-
 tem & istud retinaculũ in munah ante
 zakeph paruum, ut ירך manus tua:
 & in cadma ante azla, ut זבורך Deu-
 teronomij decimoquinto.

Tertia species habet retinacula
 הגוניות gutturalium. Constat autem
 gutturales literas execrari scheua pu-
 rum, sed quum illud suscipiunt, accedit
 simul uel pathah uel sægol & sæpe ca-
 mez: & uox quæ hatephatũ punctum
 præcedit, ferè semper habet retinacu-
 lum, siue uox illa fuerit magna siue par-
 ua: ut יעמר יאסות תועבת מאנו,
 יעבור

ELEMENTALIS

יַעֲבוּהָ Idem iudicium est de hateph/
 pathah, quod scribitur sub litera mox
 geminata: ut צִלְלוּ רַבְבוֹת בְּהַרְרָם
 Item in alia forma: ut וַיִּחַב הָאָרֶץ
 Genesis secundo, וַיִּקְרַב לָבוּ Psalmo
 quinquagesimooctauo.

Quarta species habet retinacula
 capitalia, ut וַיִּשְׁלַחֵהוּ Gene/
 sis trigesimo septimo, וַיִּבְרַבְהוּ וַיִּרְבְּרוּ
 Et cum duplici scheua in medio dictio
 nis, וַיִּבְתְּהוּ וַיִּשְׁמְעוּ Item duplex
 retinaculum inuenies in hac forma,
 וַיַּעֲמֵר וַיַּעֲבֵר Et cum mem
 præpositione מִמַּעֲשֵׂיו מִיַּעֲקֹב In
 quibus exēplis post initialem literam
 sequitur litera dageffata, deinde litera
 hatephpathah. Necessè est etiam ut di
 ctio habeat accentum regalem. Item
 sub uau initiali surecato sequenti ac/
 centu regali, וַבְּעַמֵּר וּלְמוֹעֵזִים
 Habet quoq; omne uerbū hithpaël
 ante

I N S T I T V T I O

ante scheua primū uirgulam mætheg,
 quando habet accentum regalem : ut,
 מִשְׁתַּחֲוִים וְהִתְעַבְּרָה
 Item quando
 dictio aliqua habet duo uocalia absq̄
 scheua & dages, exigens accētum mil/
 ra, ponitur q̄ in regimine mediāte uir/
 gula macaph, uenit mætheg sub uoca/
 li priori: ut קְבֻרַת רַחֵל idest, sepultu/
 ra Rahelis. מֵעַם פְּרָעָה

Præter memorata retinacula inue/
 niuntur & alia quædam, quæ גְּבֻרִים
 idest aliena uocantur, qualia sunt hæc,
 שְׂבֻבָה זָרָע & הַסְרֵי יְהוֹנָה & תְּרִשָׁא
 לַחֲנוּת יְהוֹהָ & וְיַחֲיִי הָאָרֶץ
 & יְהוֹהָ item omne mem scheuatum
 quod non est seruire, & accedit he haie
 dia aut he interrogationis, habet ante
 se retinaculum: ut הַמְּבֹסָה & הַמְּלִמָּה
 posito retinaculo ad latus sinistrum li/
 teræ he. Sed quando scribitur ad latus
 dextrum, est he interrogationis: ut,
 הַמְּבֹסָה

ELEMENTALIS

המבסה Post he haiedia semper sequitur dages, at uirgula mætheg eijcit illud. Huc quoq; pertinent ista exempla & similia, בורוער לצבאר

Item paruæ quædam dictiones exigunt ante se retinaculum: ut מעם לעם בעם Sic מעל מאת & cætera.

De געיא idest mugitu.

MVgitus, est uirgula mætheg, quæ uenit iuxta scheua: ubi lector aliquantulum retinet uocem suam. Vbi notandum lectionem talis scheua fieri tripliciter. Quando enim post scheua illud sequitur una gutturalium, prolatio eius declinat ad uocale quod habet litera gutturalis: ut תהי געו duu. Quando uero post scheua sequitur iod, migrat scheua in hirec: געו ביהדעו uijedeu, ביהד משה bñad Mosche. Ante alias uero literas prolatio scheua uergit

INSTITVTIO

uergit in pathah: ut שלמים schale-
mim, לבב lafaf. Regula,

Omne mugiens scheua quod in Bi-
blijs inuenitur, profertur instar pa-
thah: nisi quū uenerit post ipsum una
gutturalium uel litera iod, tunc tenet
normā illam, quam iam signauimus.

De uirgula macaph.

HAEC uirgula supernè connectit
duas dictiones, uocatur מִקָּפָה
quasi סיבוב quia sic contrahit duas di-
ctiones, ut ille legatur quasi una essent:
uude & à quibusdam uocatur סְמִיךְ
subiunctio. Subiungitur autem ple-
runque dictionibus paruis: ut sunt,

גַּם אֵךְ רַק אִם עַל אֵל

& similes, in hunc modum

גַּם-אִישָׁה עַל-הַשָּׁמַיִם עַם-אֱלֹהִים
אֵךְ-הַפְּעַם Item dictio אֵךְ cum sæ-
gol habet semper uirgulam macaph:
quando autem habet accentum, signa-

tur

ELEMENTALIS

tur cum zere. Idem iudicium est de quibusdam alijs dictionibus, ut sunt בן לב שם Dictio quoque בל quando habet accentum, punctatur cum hollem: & sine accentu, cum camez & macaph. Item omnes dictiones monosyllabæ, quæ desinunt in unam litterarum יהוא ut sunt או מי בי לא יח אה quando præcedunt dictionem millel, habent plerumque macaph: ut מי-יח לא-באח בי-נפש Ante rebia uero macaph non habet locum: ut או נפש

Inuenitur quoque non raro macaph inter nomen & uerbum, inter uerbum & nomen, itemque inter duo nomina: at inter duo uerba nunquam inuenitur. Venit autem plerumque inter duas dictiones, quarum prior est milra & posterior millel: ut משפט-צדק iudicium iusticiæ, לשמר-רעה docuit scientiam. Item hic ישמר-רעה propter

I N S T I T V T I O

pter macaph, holem mutatur in camez hatuph. Idem iudicium est de similibus. Inuenitur etiam לַעֲשׂוֹת-לוֹ & לְבוֹנָה-לָהּ & בְּנוֹת-לוֹט in quibus exemplis, holem non mutatur in camez hatuph: cuius una ratio est, quòd tau litera non est radicalis: altera, quòd uau plenum in his exemplis scribitur. Sic post uau surec, quando non est ultima quiescens, non sequitur macaph, nisi surec mutetur in kybuz:

ut נָאִם-יְהוָה Sunt tamen
 ubiq; exceptiones, quas
 breuitatis gratia
 omittimus.

Q V A R T Æ P A R T I S
 Institutionis sacrae
 linguæ, finis.

De abbrevi

DE ABBREVIAT-

TVRIS HEBRAICIS;

autore Seb. Munstero.

BBREVIANT HE/
braei Dictiones suas
duplici modo.

Vno, quòd tollunt
unam uel duas literas
à fine dictionis, & consignant literam
ultimam uirgula quadam erecta: ut,

נִקְבָּה	pro	נִקְבָּה
יִשְׂרָאֵל	pro	יִשְׂרָאֵל
מַלְכֵי	pro	מַלְכֵי

Alio modo, quòd accipiunt solum
initiales dictionum literas, & illas si-
gnant duabus uirgulis: uocantq; hu-
iusmodi literas (integras scilicet Di-
ctiones repræsentantes) ראשי תיבות
idest, capita dictionum.

Et in

INSTITVTIO

ET IN hunc modum generales
 quasdam abbreviaturas habent, quæ
 omnibus Iudæis usque adeo sunt in
 usu, ut de his nemo facilè dubitet: qua-
 les sunt quæ sequuntur, fermè ordine
 literarum alphabeti Hebraici.

חַקְבָּה	pro	חַקְרוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא	idest Sanctus benedictus ipse.
אָמַר	pro	אָמַר בְּרוּךְ הוּא	idest dixit benedictus ipse
אֶרְעָה	pro	אָמַר דָּוִד עָלָיו הַשְּׁלוֹמִים	idest dixit Dauid, qui est in pace.
אָמַר	pro	אָמַר הַבְּסוּקִים	idest dicit uersus Biblicus.
אֶעֱמִי	pro	אֲתָּה עַל פִּי	idest tametsi, licet.
אָמַר	pro	אָמַר רַבִּי	idest inquit Rabbi.

ELEMENTALIS

גַּל	pro	בְּעֵרָו	idest
		Paradisus.	
אֲחֵב	pro	אַחַר כֵּן	idest
		postea.	
רוּל	pro	רַבּוֹתֵינוּ וְזֵבְרוֹנֵם לְבִרְכָּת	
		Magistri nostri quo	
		rum memoria sit in	
		benedictione.	
אֶרֶץ	pro	אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל	idest
		terra Israel.	
אֵל	pro	אִם יַעֲרַךְ יְהוָה	idest
		si iuuerit deus.	
אֵין	pro	אִם כֵּן	idest
		si sic, igitur.	
אָל	pro	אָמַר לוֹ	idest
		dixit ei.	
אִשׁ	pro	אֲבִשֶׁר	idest
		possibile est.	
אִשְׁעָה	pro	אָמַר שְׁלֹמֹה עָלָיו הַשְּׁלוֹם	
		Dixit Salomo, pax	
		super eum.	

R בגה

INSTITVTIO

- בגה pro בגבורת יי idest
cum dei fortitudine.
- ברח pro ברברי הימים idest
in Verbis dierum:
hoc est, in Paralipomenon libro.
- ברו pro בשר ודם idest
caro & sanguis.
- במש pro במלות שונות idest
uarijs dictionibus.
Hac abbreviatura
frequentissimè utitur
Rabbi Dauid Kimhi.
- בנלר pro ברור נוחו ליעה בח
Benedictus qui dat
lasso uirtutem.
- ברו pro בראשית רבה idest
Genesis magna. Est
liber quidam sic uocatus.

ELEMENTALIS

ואת pro ואם תאמר idest
& si dicas.

בר pro בית דין idest
domus iudicij.

בה pro בית המקדש idest
domus sancta: hoc
est, templum Hiero
solymitanum.

Capitur etiam pro
בעזרת האל idest
cum auxilio dei.

גב pro גם כן idest
etiam sic.

לא pro דבר אחר idest
uerbum aliud.

רמ pro דרך משל idest
figuratiuè.

רת pro דברי תורה idest
uerba legis.

האע pro החכם אבן עזרא idest
sapiens Aben Ezra.

INSTITVTIO

חַל	pro	חֲבֵר לְמַעַל	ideft memoratum est su- pra.
עָה	pro	עָלֵי הַשָּׁלוֹם	ideft Qui est in pace. Sic loquuntur de his qui piè mortui sunt.
וְגוֹ	pro	וְגוֹמֵר	ideft & cætera.
וְיֵל	pro	וְיֵשׁ לֹמֵר	ideft & est dicendum.
וְיִמ	pro	וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים	ideft sunt qui exponunt.
וְיִת	pro	וְיִוְנָתָן חֲרָגִם	ideft Et Ionathan inter- pretatus est.
וְיֵל	pro	וְיִרְצֶה לֹמֵר	ideft uult dicere.
וְיֵב	pro	וְיֵבֵלֵי	ideft & reliqua.

ELEMENTALIS

רע pro וְצִרְיָר עֵינָיו idest
Opus est aduertentia.

ל pro זְכוּרָתוֹ לְבִרְכָה idest
eius memoria sit in
benedictione.

Capitur etiam pro
זֶה לְשׁוֹנוֹ idest
Hæc interpretatio
eius.

ל pro זְכוּר צְדָקָה לּוֹ idest
Memoria iusticiæ
sit ei.

ל pro חֲכָמֵינוּ וְזָכוּרָם לְבִרְכָה
sapientes nostri bo-
næ memoriæ.

א pro יֵשׁ אֹמְרִים idest
sunt qui dicunt.

Item pro
יְיָ אֱלֹהִים idest
Dominus deus.

INSTITVTIO

יָא pro יוֹם הַכִּפּוּרִים idest
dies expiationum.

יֵט pro יוֹם טוֹב idest
dies solennis.

יָמָא pro יֵשׁ מְבַרְשִׁים idest
sunt qui exponunt.

יָצָא pro יִשְׁמְרֵהוּ צִוְּנוֹ idest
custodiat eum crea-
tor noster.

יִרְחָא pro יִרְוֹם חוֹרֵן idest
exaltetur magnificen-
tia eius.

יָהָא pro יִתְעַלֶּה idest
exaltetur.

Capitur quoque pro

יִתְבָּרַךְ idest
qui sit benedictus.

Item capitur pro

יוֹנָתָן חֲרָם idest

Jonathan interpre-
tatus est.

ELEMENTALIS

א	pro	יְהוָה	idest
		Dominus.	
ב	pro	בְּלִפְנֵי	idest
		à deo, tantum.	
ג	pro	בִּי אֵם	idest
		nisi, sed.	
ד	pro	בַּחַן גָּדוֹל	idest
		sacerdos magnus, seu	
		pontifex.	
ה	pro	בֵּן הוּא אָמַר	idest
		sic ipse dixit.	
ו	pro	בְּלוֹמַר	idest
		quasi diceret.	
ז	pro	בְּמוֹ שֶׁאָמַר	idest
		secundum quod dixit.	
ח	pro	בְּלִשְׁבוֹן	idest
		quanto magis.	
ט	pro	לְשׁוֹן אַחֵר	idest
		expositio alia.	
י	pro	לְסֵפֶר תּוֹרָה	idest
		libro legis.	

INSTITVTIO

ללש	pro	לְעֶרֶב שַׁבָּת	idest
		ad uesperam sabbati.	
ממ	pro	מִבֶּל מְקוֹם	idest
		nihilominus, omnino.	
מא	pro	מִשְׁקַל אַחֵר	idest
		forma alia.	
מח	pro	מֵאֵרֶת הַגּוֹלָה	idest
		lumen captiuitatis.	
מועה	pro	מִשֵּׁחַ רַבִּינוּ עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם	
		Moses magister no-	
		ster, pax super eum.	
מת	pro	מִתַּן תּוֹרָה	idest
		datio legis.	
נע	pro	נֹחַח עֵרֶן	idest
		requies eius Paradi-	
		sus.	
נל	pro	נִרְאָה לִי	idest
		uidetur mihi.	
סח	pro	סֵפֶר תּוֹרָה	idest
		liber legis.	

ELEMENTALIS

עַח pro עֵינַי אַחֵר idest
res alia, uel negocium
aliud, sensus alius.

עַל pro עַל דְּרַךְ idest
per modum.

עַל pro עָלָיו הַשְּׁלוֹם idest
super eum pax.

Capitur quoq; pro
עֵינַי הַזֶּה idest
res ista.

עַל pro עֲבוֹדַת זָרָה idest
idololatria.

עַל pro עַר בְּאֵן idest
hucusque.

עַל pro עַל יְדֵי idest
per manus.

עַל pro בִּירוֹשׁ idest
glossa, expositio.

עַל pro עַר בְּאֵן לְשׁוֹנוֹ idest
hucusque expositio
eius.

INSTITVTIO

עמ	pro	על משקל	ideft
		secundum formam.	
עש	pro	עם שלום	ideft
		cum pace.	
מא	pro	פירוש אחר	ideft
		expositio alia.	
צל	pro	צריך לומר	ideft
		neceffe est dicere.	
קק	pro	קהלה קודש	ideft
		congregatio sancta.	
קפ	pro	קל וחומר	ideft
		facile & difficile.	
		Capitur q̄ pro argu-	
		mento à minore ad	
		maius.	
ר	pro	רבי	ideft
		Rabbi, magister.	
רח	pro	ראש השנה	ideft
		initium anni.	
רל	pro	רוצה לומר	ideft
		vult dicere.	

ELEMENTALIS

- חל"ל pro רבוחינו זכרונם לברכה
 Rabbini nostri quo-
 rum memoria est in
 benedictione.
- רע"ה pro רבינו עליו השלום idest
 Doctor noster, qui
 est in pace.
- רשי"י pro רבי שלמה ירחיי idest
 rabbi Schlomo Iarhij.
- רת"א pro ראשי תיבות idest
 capita dictionum.

SVNT & alia abbreviaturæ,
 sed nos communiores
 duntaxat anno/
 tauimus.

ELEMENTALIS INSTI-
 TUTIONIS SEB.
 MVNSTERI
 FINIS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
TEL: 773-936-3700
WWW.CHICAGO.EDU

UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

ספר חבור

GRAMMA-
TICA ELIAE
LEVITAE

QVAM IPSE AP-

pellat Librum
electum,

per

SEBAST. MVNSTERVM

ex Hebraismo in Latinum

olim uersa, nunc denuo

recognita & Scho-

lijs illustrata.

THE NEW YORK

GRAMMAR

THE NEW YORK

GRAMMAR

THE NEW YORK

GRAMMAR

THE NEW YORK

THE NEW YORK

GRAMMAR

THE NEW YORK

GRAMMAR

THE NEW YORK

ELIAE

LEVITAE GER-

MANI IN GRAMMA-

ticam Hebraeam

Præfatio.

Sebastiano Munstero
interprete.

INNO A CREA-
tione mundi, quin-
quies Millesimo
ducetesimo septua-
gesimo, excitavit
dominus spiritum
cuiusdam pruden-
tis & in omni scientia periti uiri, cui
perspicax erat ingenium: nempe do-
mini Georgij (gloria eius magnifice-
tur

PRÆFATIO

tur) qui scrutatus uerba oblectatione plena, desiderioq̄ flagrans singulari ad eam scripturam quæ rectissima in libris linguæ nostræ sanctæ habetur, me seruum suum, minimum quidem inter Grammaticos, ELIAM Leuiten natione Germanum, uocans dixit: Quid tu hic agis Elia? Surge obsecro, & æde librum aliquem, qui complectatur uerba elegantia, unde grammatica doceatur linguæ sacræ: præsertim quum omnes Grammaticales libri, saltem quos me uidere cōtigit, non sufficiant implere desiderium meum, aut extinguere sitim quam habeo ad huius linguæ דברי Nam sunt qui plus æquo proluxi inueniuntur, multiplicantes uerba quæ arti huic nihil conducunt. Et sunt rursus qui adeo succinctè scripserunt, ut etiam omittant ea quæ maximè in hac scientia tractari debue

ti debuerant. Quapropter accinge
 (quæso) ut uir fortis lumbos tuos, &
 elige tibi inter hæc duo extrema me-
 dium iter, & profer nobis arcana artis
 Grammaticæ Hebrææ, præsertim ea
 quæ ab alijs sunt neglecta, & tamen
 ueluti necessaria tradi debuerant, &
 compone ex his librum unde multi
 erudiantur, qui stet in signum popu-
 lorum, quod gentes inquirant, inueni-
 antq; refrigerium animæ suæ. Fa-
 ctum est autē quum aures arrexissem
 uerbis illius, illaq; placuissent, surrexi
 satisfactorius desiderio eius, & excita-
 tus iussu illius cœpi cōscribere librum
 istum, paruum quidem mole, sed ma-
 gnum qualitate. Nam complectitur re-
 gulas quasdam succinctas, utiles atq;
 cuius necessarias, qui cupit proficere
 in semitis sacræ linguæ. Nec prolixus
 ero in his quæ scripta sunt à Gram-
 S. maticis

PRÆFATIO

maticis ante me, quum omnes libri Grammatici illis redundant: sed principale propositum meum in ista ædificatione erit, scribere regulas quasdam & res huiuscemodi, in quibus nullus hominum me hactenus anteuertit. Nec tamen intermittam uerba aliqua optima quæ scripserunt ingeniosi Grammatici in uarijs librorum suorum locis, hic aliquid, modicum ibi & modicum ibi: sed ea in unum congeram, & explicabo ea, redigens in Regulas & Fundamenta, quo scilicet facilius à studiosis memoriæ commendentur.

Istud autem ubique locorum habebis pro certo signo, aliquid de corde meo explicatum aut innouatum, si inueneris figuram manus tangentis marginem exteriorem, digito ostendentis & more suo loquentis: huc respice, & noui quippiam inuenies:

critop

eritq; hoc ueluti libri indicium & auctoris sui sententia. Cæterum, temperabo mihi ab ijs, quæ minimè insequuntur normam & proprietatem Grammaticæ: uersaborq; in ijs, quæ simplicem & cõmunem tenent usum, quæq; iudicium certum præ se ferunt, puta tale uel tale. Quòd si occurrerit dictio aliqua, aut aliquæ, quæ ordinem uariant consuetum, excipianturq; à communi regula, non occupabor circa illas: potissimum si fuerint dictiones, quas Grammatici uocant Extraneas, seu compositas. De his enim iam cœpi cõponere librum paruum, in quo suam habebunt expositionem.

Hoc quoq; te scire uolo Lector, me Biblicos uersus, quos in hoc libro citaturus sum, signaturũ nomine illius libri, in quo uersus ille inuenitur: nec

PRAEFATIO

hoc contentus, annotabo etiam numerum capituli in quo sententia illa continetur, idque iuxta ordinem quem Christiani obseruant in uigintiquatuor Biblicis libris, qui sectiones illas lingua sua, capitula uocant. Et certè uideo id necessarium esse, & ingentem hinc haberi commoditatem, quum subito cer nere possis, in quo libro & capite certa quæque contineatur autoritas. Nam multoties id euenire uidemus, ut quispiam sciat in quo Biblico libro certa quædam contineatur autoritas, & tamen aliquando per integrum diem, aliquando per duos dies illam quærit, fatigatque se non modicum, donec inueniat ingressum portæ seu caput loci, ubi illa scribitur sententia. Et uerum quidem est, autores תַּמְסוּרָה hoc est Traditionis (qui scilicet Annotationes scripserunt, & Collationes fecerunt Biblicarum

blicarum dictionum) iam distinxisse singulos quosq; libros in certas quasdam subdiuisiones, uocantes quamlibet earum סדר hoc est, ordinem: & præter id quod distinxerunt quinque libros legales in quinquagintaduas diuisiones, partiti quoque sunt eos in quosdam ordines, afferentes librum Creationis habere duodecim diuisiones & ordines quadragintatres: librū autem Exodi, undecim diuisiones & ordines uigintinouem. Idem sentientium de alijs. In hunc quoque modum diuiserunt reliquos Bibliorum libros in ordines: utpote librum Iosue in trigintaquatuor ordines, librū Ieremiæ in triginta & unum ordines: & sic de alijs, magnum taxantes iuxta magnitudinem suam, & paruum iuxta modulum suum. Hinc igitur robur uirile suscipiens, miratus sum quur non

PRAEFATIO

consueuerint in Israel hoc modo signa
 re in capite singulos ordines, per mo/
 dum I II III IIII V VI VII
 & cætera, magistros imitantes Tradi/
 tionis, qui hoc ordine libros signauer/
 runt. Hoc quoq; notandum, Chri/
 stianos distinxisse tam librum Samue/
 lis quàm librum Regum atq; librum
 Paralipomenon, quenque horum in
 duas partes. Vnde ubicunq; inuene/
 ris signatum, Samuelis secundo: uolo
 per id indicare quicquid scribitur ab
 eo loco, Et fuit post mortem Samue/
 lis. & sic deinceps. Quando autem
 inueneris, Regum secundo: intelligas
 ab eo loco, Et peccauit Moab. & sic
 consequenter. Proinde per Paralip/
 omenon secundum, uolo indicare id
 quod sequitur ab eo loco, Et roborat/
 us est Salomon.

*Id initiũ
 est 2 Re
 gũ apud
 nos.
 Initium 3
 Regum*

Porro contextum huius libri diuisi
 in qua

in quatuor Orationes: quarum duæ
 explicant Verba, & aliæ duæ Nomi-
 na. Et rursus quamlibet Orationem
 subdistingxi in tredecim Radices, seu
 Fundamenta: id est iuxta tredecim fun-
 damenta legis fidei nostræ. Et ita con-
 surgunt ex quatuor Orationibus, quin-
 quaginta duo Fundamenta: quorum
 signum numerale est nomen meum,
 מלך Subdistingxi insuper quod-
 libet Fundamentum in minores sectio-
 nes, signavi que illas per numerum
 1 2 3 4 5 6 & cætera.

Cæterum, qualis utilitas hinc tibi
 sit accessura, haud puto opus fore ut
 id hic scribam, quod neminem latet.

Vocaui autem nomen libri istius,
 LIBRVM ELECTVM.
 Id que ob triplicem rationem.
 Primò, quòd is liber sit electus atque
 bonus, & totus similagineus absque

PRAEFATIO

ullo fuffure. Deinde, quod cōscriptus
fit in fauorem studiosorum iuuenum,
qui uiriliter in eo sese exercent in die/
bus iuuentutis suæ atque in electiori
illa ætate, beneq; fit in nouissimo cor/
di eorum. Tertio, ut habeat cogno/
men rarum & diuersum, ideo nomine
Electo, cognomino ipsum.

PRAEFATIONIS

FINIS

Gramma

GRAMMATICA

ELIÆ LEVITÆ GERMANI

SEB. MVNSTERO

INTERPRETE

Vnà cum Scholijs ipsius
interpretis.

ELIAS

RATIO prima explicat &
declarat ordinem atque par-
tem uerborum, diuiditurq̃
in tredecim fundamenta.

MVNSTERI SCHOLION

VT nos uolumen aliquod secerni-
mus in libros uel tractatus, & li-
brum rursus distinguimus in capita,
capita autem in paragraphos: ita Elias
hanc Grammaticam taxauit in qua-
tuor orationes, orationem in tredecim
fundamenta, & fundamentum in cer-
ta signa.

Elias

ORATIO

QVOMODO OMNIVM VER/
borum radices in octo secernan/
tur parteis seu ordines, Fun/
damentum primum.

Elias.

I

In primis sciē
dū, multipli/
ces illas radi/
ces lingue san/
ctæ in dupli/
cia secerni uer/
ba: tota uerò
uerborū con/
geries distinguitur in sex classeis seu or/
dines: & rursus quilibet ordo habet se/
ptem cōiugationes, & unaquæq; con/
iugatio sex tempora: quodlibet uerò
tempus duo genera, quodlibet genus
duos numeros: quilibet numerus tres
perso

PRIMA

personas, & quælibet persona habet proprium atque peculiarem loquendi modum: quæ omnia nunc sigillatim explicabo.

Seb. Munsterus.

Radice[m] uocant Hebræi primariam aliquam & nudam ipsam dictionem, à qua per adiectionem literarum fluunt personæ, numeri, genera, nomina, & reliqua id genus discrimina.

Elias.

2

Duplicia illa uerba quæ in Hebræo inueniuntur, sunt, **פַּעַל עוֹמֵר** uerbum neutrum, & **פַּעַל יוֹצֵא** uerbum transitium. Neutrum, ut **הִלֵּךְ** iuit, **עָמַר** stetit, **יָשַׁב** sedit: & alia his similia, quæ nos stantia uocamus: eo quòd operatio ipsa, seu significatio stet in persona agentis, nec foras extra ipsum prodeat. Transitium, ut **בִּיקַר** uisitauit, **שָׁמַר** custodiuit, &

*Verbum
neutrum
& tran-
sitium.*

חָרַג

O R A T I O

אָרְבֵּי occidit, & alia his similia, quæ ob id transitiva uocantur, quòd operatio seu significatio transeat extra personam agentis. Differunt autem in multis uerba neutra à transitiuis, quemadmodum infrà in hoc nostro compendio declarabitur.

Sex ordines uerborum.

3 Verba quæ in sex ordines seu classeis digeruntur, sunt uerba perfecta, defectiua, duplicata, atque tres species quiescentium nempe quiescentia in prima radicali litera, quiescentia in secunda litera, & quiescentia in tertia litera. En hi sunt sex ordines. Sunt tamen & alij uerborum ordines, ut quiescentia in extremitatibus, deficientia in extremitatibus, & quadrata, hisq; similia. At omnes illi posteriores ordines sunt compositi, nascunturq; ex iam commemoratis sex ordinibus, ut iam infrà dicetur.

Munste

PRIMA

Seb. Munsterus.

In septimum ordinem reſciuntur
 quiescentia in extremitatibus, ut אבה
 ירה Aut deficientia in prima & quies
 scentia in tertia, ut גטה גבה Aut de
 ficientia in utraque extremitate, ut est
 גהג dedit. Octauus autem ordo ha
 bet uerba quatuor essentialium litera
 rum, ut est ברבל

Elias

4

Coniugationes uerò sunt septem:
 tres actiuæ, quas parentes uocare pos
 sumus: & tres passiuæ, quas proles ap
 pellare placuit: & una actiuapassiuæ,
 seu parens & proles, nempe quæ par
 tim est agens & partim patiens, hoc
 est, retransitiua reciprocæq; significa
 tionis, ut suo loco declarabitur. Coniu
 gationes actiuæ sunt, קל leuis, פעל
 seu בבר grauis, הפעיל hiphil: Pas
 siuæ uerò sunt הפעל פועל ni
 phal

ORATIO

phal, pual, hophal. Porrò illa quæ agit
& patitur, uocatur לְהַפְּאֵל hithpael.

Seb. Munsterus.

Nos commodiori uia omneis coniugationes Hebræorum redigere possumus in quaternarium: ut scilicet prima more Latinorum complectatur actiuam uocem atq; passiuam: sic secunda atq; tertia: quarta uerò sub una forma habet utranq; significationē, actiuam scilicet & passiuam.

Elias.

5

Sed & hoc notandum, quòd inuenitur adhuc & alia coniugatio quæ uocatur מְרַבֵּעַ quadrata: ut שִׁפְטִי fuit iudicans, שִׁפְטִיָּהּ fuisti iudicans, & cætera: de qua dicemus infrà in ordine quiescentium in ain siue media radicali oratione secunda, fundamento octauo, signo secundo. Vbi quoq; ostendam claris rationibus & æquis, quòd hæc

PRIMA

hæc coniugatio non debet uocari coniugatio propria & per se.

Seb. Munsterus.

Docet Elias eo loco, hanc coniugationem propriè piel esse in quarto ordine: nam quum in eo ordine media littera sit uau quiescens, quæ non est capax puncti dages, dages autem sit inscribendum, duplicatur tertia radicalis loco dages.

*Modi 4
pud Hebræos,
tempora.*

Elias.

6

Sex tempora, sunt sex operationes: nempe עבר præteritum: בינוני in termedium, idest participiũ præsens: פעול participium præteritum: מוקור infinitiuus: צוי imperatiuus: עתיד futurum.

Masculina & foemina uerba.

Duo uerò genera sunt: זכר masculinum, & נקבה foeminum.

Duo numeri sunt: יחיד singularis, & רבוי pluralis.

Tres personæ sunt: uidelicet, נכה præsens:

ORATIO

præsens, מְרַבֵּר בְּעֵרוּ absens, & מְרַבֵּר בְּעֵרוּ
 quæ loquitur pro seipſa. Loquēdi mo/
 dus proprius & peculiaris cuiusq; per/
 ſonæ nascitur ex additione unius aut
 duarum literarum super tres literas es/
 ſentiales: ut ſunt literæ מְרַבֵּר in fine
 perſonarum præteriti, & literæ מְרַבֵּר
 in capite perſonarum futuri.

Seb. Munſterus.

Habent uerba apud Hebræos ma/
 ſculinum & fœmininum genus, haud
 ſecus quàm nomina. Per loquēdi mo/
 dos, intellige diſtinctas formas perſo/
 narum præteriti atque futuri.

FUNDAMENTVM SECVN/
 dum, quomodo memoratæ
 octo diuisiones inter
 ſe differant.

Eliás

NOtabis quoquè & hoc, quòd
 quum dixerimus in ſingulis or/
 dinibus

PRIMA

dinibus esse septem coniugationes: id solum uerū est in parte illa quæ complectitur uerba transitīua. Nam alia pars quæ habet neutra, non habet nisi treis coniugationes, uidelicet actīuas, quum coniugationes passiua, illis non sint necessaria. Nam uerba neutra in seipsis sunt passiua: ut iam indicauimus capite seu signo secundo. Sunt tamen pauca quædam quæ inueniuntur in coniugatione nīphal & hithpael: ut ab קָלַךְ iuit, habes Psalmo centesimo nono בַּצֵּל בְּנִטּוֹתָיו בְּהִלְבֵּתָי idest, Quasi umbra quum ipsa declinat, pertransij. Sic קוּם הִתְהַלֵּךְ בְּאֶרֶץ idest, Surge, ambula, uel fac te ire in terram: Genesis decimotertio. Et alia his similia, quæ significandi habent modum; iuxta accommodationem rei.

Seb. Munsterus.

Neutra quæ sub passiua uoce in-

T . . . terdum

ORATIO

terdum inueniuntur, formam habent
 uerborum Latinorū, quæ sub eadem
 significatione inueniuntur sub actiua
 & passiua uoce: ut cœno, cœnaui, &
 cœnatus sum. Sic עָלַע euasit, עָלַע
 ereptus est.

Elias.

2

Et quod dicimus, unamquamque
 coniugationem habere sex tempora,
 seu modos: id non intelligi debet, nisi
 de tribus cōiugationibus actiuis: quia
 alijs quatuor non competit paul, hoc
 est, participium præteritum, quum in
 seipsis includant passionem: immo qui
 busdam earum non competit impera-
 tiuus, quemadmodum declarabimus
 in suis quibusque locis.

3 Quod etiam dicimus, cuilibet
 modo esse duo genera: id quidem ue-
 rum est pro omnibus modis, solo infi-
 nitiuo excepto: cui regulariter nō com-
 petit

petit genus, quia ferè similis est nomi-
 ni, & idcirco communis est omnibus:
 uocatur קַיִן idest scaturigo seu *Quir in-*
 fons quia ex ipso scaturiunt omnes mo- *finitius,*
 di uerborum. Item quum dixerimus, *macor.*
 unumquodque genus habere duos nu-
 meros: id competit omnibus modis,
 præterquam infinitiuo.

Seb. Munsterus.

Est apud Hebræos ut apud Lati-
 nos infinitiuus incertæ personæ, incer-
 ti numeri, atque incerti generis. Et dici-
 tur esse fons aliorum modorum, non
 quod formæ aliorum modorum tra-
 hantur ab eo, quum in defectiuis &
 quiescentibus infinitiuus sæpe prima
 destituatur essentiali: sed quod modus
 significandi ab ea fluat, & in diuersa
 discriminetur tempora.

Elias.

4

Et quum rursus dixerimus utrunque

T 2 nume

ORATIO

Persona tantum in præterito & futuro numerū habere tres personas, id non habet locum nisi in præterito & futuro. Nam alij modi non habent nisi unam personam: id quod uidere licet in benoni & paul, idest utroque participio, quod habet duntaxat personam absentem. Et si quispiā eam uelit usurpare pro alijs personis, necesse est ut superaddat dictionem connotatiuam: hoc est, pronomen præsens addat uerbo præsentis, & dictionem connotatiuam seu pronomen loquens pro seipso copulet cum persona loquente pro seipsa: ut **אָתָּה פּוֹקֵר** tu uisitans seu uisitas, **אֲנִי פּוֹקֵר** ego uisitans seu uisito, **אַתָּם פּוֹקְרִים** uos uisitantes seu uisitatis, **אֲנַחְנוּ פּוֹקְרִים** nos uisitantes seu uisitamus, **אַתָּ פּוֹקֵרֶת** tu mulier uisitas, **אַתָּן פּוֹקְרוֹת** uos mulieres uisitatis. Idem sentiendum de paul. Imperatiuus uero non habet nisi personam

PRIMA

nam præsentem & in prospectu constitutam: nec possumus eo uti pro reliquis personis, quum non præcipiamus nisi præsentem.

Seb. Munsterus.

Habent solum præteritum & futurum tres distinctas formas personarum: utrunquæ uero participium habet duntaxat unam formam, sed quæ per pronomina distrahitur ad tres personas. Circumloquuntur proinde Hebræi tempus præsens per participium præsens.

Elias.

5

Diximus præterea, quod quælibet *Prima* persona habeat propriam loquendi formam: quod uniuersaliter non est uerum, sed duntaxat pro præsentem & absentem: at loquutio loquentis pro seipso est communis masculo & foeminae. Et si dixeris, nonne loquutio absentium,

T 3 hoc

ORATIO

hoc est, tertia pluralis, etiam communis est masculis & foeminis: ut est וירא
uisitauerunt, uiri uel mulieres. Respon-
demus, id non inueniri, nisi in praeteri-
to solum.

Seb. Munsterus.

*Personae
singulae
res &
plurales.*

Pro eo quod nos dicimus, prima, se-
cunda, & tertia persona: Hebraei di-
cunt, loquens pro se, loquens ad praesentem, & loquens de absenti. Sic in
plurali, loquentes pro se, loquentes ad
praesentem, & loquentes de absenti.

Elias.

6

Regula. Omnis loquutio hominis
diuiditur in quatuor parteis, uidelicet
In singularem & pluralem masculini,
& in singularem & pluralem foemini-
ni: habetque quaelibet earum treis lo-
quutiones, praesentem, absentem, & lo-
quentem pro seipsa. Et sic nascuntur
in quolibet modo, duodecim loquu-
tiones

PRIMA

tiones: tres scilicet pro masculino singulari, & tres pro masculino plurali, tres pro singulari fœminini, & tres pro plurali fœminini: sed quia in præterito tres sunt communes pro masculis & fœminis, ut iam explicuimus, relinquuntur in eo nouem duntaxat loquutiones.

Seb. Munsterus.

Præteritum habet primam personam utriusque numeri, & item tertiam personam pluralis numeri in una forma atque communi genere: & sic remanent tantum sex distinctæ formæ, quæ cum prioribus tribus communibus nouenarium efficiunt.

Elias.

7

Sic quoque in futuro debuerant esse duodecim loquutiones: sed quia duæ personæ in eo communicant, nempe Loquentes pro seipsis, non

T 4 relin

ORATIO

relinquuntur in eo nisi decem loquutiones. *Nota* Præterea quum tertia persona pluralis fœminini, & item secunda pluralis fœminini habeant unam formam, ut dictio **תְּפַקְרְנָה** uisitant & uisitabitis, ministrat pro utraque persona: illa tamen non uocatur communis uel comunicã: id quod propter duas causas: Vna est, quod omnes personæ quæ æquales seu communes inueniuntur, de quibus iam mentionem fecimus, communes sunt masculo & fœminæ: quod hic non est. Altera, quod significatio eius non est eadem: quia una est ad absentes, altera ad præsentem. Sic quoquẽ faciemus duas loquutiones de **תְּפַקְרְנָה**. Ideo quod non potest uocari communis, quum una significatio sit ad præsentem uirum, & altera de absente muliere, nec interpretemur unam ut alteram

PRIMA

teram : & idcirco non uocatur com-
munis.

FUNDAMENTVM TERTIVM,
in quo explicantur tria nomina impo-
sita tribus literis radicalibus: expla-
natur quoq; definitio uerbo-
rum perfectorum & im-
perfectorum.

Elias.

I

HVcusq; loquuti sumus de ordini-
bus, coniugationibus & modis
earum in genere: nunc uero loquemur
de eisdem in particulari. Ante om-
nia autem necesse est, ut scias quod li-
bet uerbum linguæ Hebraicæ, siue id
sit de perfectis siue de imperfectis, ha-
bere tres literas radicales. Et iam qui-
dem conuenit inter Grammaticos, ut
exigant omnem radicem ad formam
dictionis לַעַבּ uocantq; primam lite-
ram cuiusque radiceis pe (quum prima
litera

לַעַבּ

Lydius

lapis uer-

borum &

nominum

ORATIO

litera in **ל** sit pe) secundam ain, tertiam uero lamed. Vnde omnes radices, in quibus deficit uel quiescit una ex tribus radicalibus literis, uocant uel defectiua in pe, uel quiescentia in pe aut in ain aut in lamed. Porrò in Oratione secunda, fundamento sexto, capite sexto, declarabimus differentiam quæ est inter defectiua & quiescentia.

Seb. Munsterus.

Quia in lingua sancta omnes radices seu themata tribus constant radicalibus literis, facile fieri potuit apud grammaticos, singulas singulorum thematum literas appellari literis huius radices **פעל** ut in radice **שמר** secundum analogiam istam uocamus Schin pe, mem ain, & res lamed: hoc est, ut in **פעל** pe habet primum locum, ita in **שמר** schin: & cætera.

Elias

Memineris igitur, in omni loco ubi inueneris scriptum pepoal uel ainpoal uel lamedpoal, tam in uerbis quam in nominibus, intelligi literam dictionis primam, literam secundam, & literam tertiam. De qua re adhuc loquemur in Formis nominum, in principio Orationis tertiæ.

3 Nota, quod omne uerbum uocatur perfectum, seu est de ordine perfectorum, in quo non est una litera rum **נ** nec est nun prima radice: quia tunc non deficit unquam una ex tribus essentialibus literis, & hæc est ratio quare uocetur perfectum. Verbum uero quod habet à principio literam radicalem nun, illud dicitur esse de ordine defectiuorū. Nam deficit nun in imperatiuo & futuro: sicut à **נָּ** appropinquauit, dices **נָּ** appropinqua

*Verbum
perfectio*

ORATIO

qua, **שגו** appropinquabo, **שגו**
 appropinquabit: & cætera. Succedit
 autem dages in locum defectus nun:
 ut declarabitur in ordine suo. Pro/
 inde uerbum in quo est una ex literis
אהוי dicitur esse de ordine quiescen/
 tium: & nos quidē iam dcllarabimus
 modum quietis eorum.

Seb. Munsterus.

Quando una harum literarū **אהוי**
 inuenitur in radice aliqua, uerbum il/
 lud non erit de perfectorum ordine,
 nisi aleph poneretur in medio radiceis,
 & he poneretur primo aut secundo lo/
 co, & uau in medio esset consonās, aut
 etiam iod in medio esset mobilis, id est
 consonans: ut iam Elias sigillatim de
 illis explicabit.

Elias.

4

Quiescit
 aleph

Aleph, quiescit in capite uel in fi/
 ne uerborum: sicut ab **אכל** come/
 dit

PRIMA

dit, dices אכל comedam, יאכל comedet, & cætera: quiescente aleph in holem. Et in fine: ut קרא uocauit, קראת uocasti, & cætera. In medio autem non quiescit: ut שאל rugiuit, שאל interrogauit, & similia.

Litera he *Quiescit* non quiescit, nisi in fine uerbi: ut גלה *he litera* reuelauit, עשה fecit, & similia.

In capite autem & medio non quiescit: ut חרג occidit, בחל horruit, & similia.

Vau non quiescit nisi in medio: ut *Quiescit* קום surrexit, שוב reuersus est, & si- *uau* milia. At in capite uel fine nunquam inuenitur uau essentielle.

Iod non *Quiescit* quiescit nisi in capite: ut à ירע cogno- *iod* uit, ישב sedit, dicimus ירע sciam, ירע sciet. In medio uero non inuenitur essentielle in uerbis, iuxta quorundam sententiam: & in fine nunquam uenit essentielle, iuxta omnium opinionem.

Seb.

ORATIO

Seb. Munsterus.

Quiescere dicitur litera quãdo non legitur, id quod propriũ est literarum אהוי quæ non leguntur quando non punctantur, etiam si expresse scribantur. Sæpe etiam dicuntur quiescere, quando non scribuntur, sed in uocem aliquam magnam coguntur. Voces magnæ sunt holem, zere, camez, surec. Exempla habes in Elia.

Elias.

5

Dupli-
cata

Verbum in quo sunt duæ literæ essentialis similes in fine dictionis, dicitur esse de ordine duplicatorũ. Et pauca inueniuntur quæ duas primas literas habent simileis: & ea quidem imitantur normam perfectorũ: ut à ברה dicimus ארה leniter incedam: Isaia trigesimo octauo. Et à ששה Ezechielis trigesimo nono, ושייתיר & sextabo se, seu in sex parteis diuidam

te

PRIMA

te. & וְשִׁיחָם אֶת-הָאֵפֶת idest, &
 sextabitis ephi: Ezechielis quadragesi
 mosexto. Et ferè nullum aliud inue-
 nies in uerbis, quod geminet primam
 literam radicalem. In nominibus uero
 plura inueniuntur: ut צֶרֶר בָּבֶב pro-
 cessit stella: Numeri uigesimoquarto.
 Et מִשׁוֹחַ בַּשָּׁשֶׁר colorando cum
 minio: Ieremiæ uigesimosecundo. Et
 בְּבַת עֵינָיו pupilla oculi sui: Zachariæ
 primo. & similia pauca.

Seb. Munsterus.

Tantum ea uerba uocamus dupli-
 cata, quæ secundam & tertiam radica-
 lem habent simileis. Quæ uero primam
 & tertiam, aut primam & secundam si-
 mileis habent, inter duplicata non po-
 nimus. Exempla habes in Elia.

Elias. 6

Verba uerò in quibus pe & la-
 med sunt similia, in perfectis nec
 unum

ORATIO

unum inuenies. Et dictio יעלעו רם
 absorbebunt sanguinem: Job trigesi/
 monono. non habet pro radice עלע
 quemadmodum id in libro Composi/
 tionis indicabo. Sed in radicibus im/
 perfectis inuenitur היה fuit, נתן de/
 dit:& alia quædam pauca. In nomi/
 nibus plura inueniuntur, præsertim
 cum schin:ut שמש sol, שרש radix,
 ששש tres:& alia quædam.

FUNDAMENTVM QVARTVM
 in quo incohatur declaratio sex modo/
 rum, qui operationes uocantur. Ex/
 plicantur autem bini & bini,
 initio sumpto à præte/
 rito & futuro.

Elias. I

NOueris itaq; præteritum & futu/
 rum esse fundamenta seu origi/
 nes omnium modorum seu operatio/
 num, poteritq; homo per hos duos
 modos

PRIMA

modos satisfacere & loqui uice omniū aliorum modorum. Et is quoque usus est Bibliæ, quæ abutitur illis modis loquendo præsentis, infinitiui & imperatiui: quemadmodum postea dicemus.

Præteritum & futurum, præcipui modi.

2 Proinde literæ, quæ seruiunt præterito, significantes distinctas loquentium personas, sunt hæc, תהימון ponunturque semper in fine. Quæ autem ministrant futuro, sunt illæ, תהינן præficiunturque capiti uerborum. Verum non opus est ut hic diu morer, indicando modum ministerij earum, quum id uidere liceat in Tabula coniugationum, quam auxiliante Deo componam in fine libri.

Seb. Munsterus.

Istæ sex literæ תהימון radicibus subiunctæ constituunt omnes personas præteriti: tau, ut תשמרת custodisti: he, ut תשמרה custodiuit mulier:

V uau

ORATIO

uau, ut שָׁמַר custodiuerunt: Et per
compositionem וַיְשַׁמְרֵנִי ut שְׁמַרְתִּי cu/
stodiui, וְשָׁמַרְתָּ ut שְׁמַרְתָּ custodiui/
stis, וַיְשַׁמְרֵנוּ ut שְׁמַרְתֶּם custodiuistis uos
mulieres, וַיְשַׁמְרֵנוּ ut שְׁמַרְנוּ custodiuimus.

Elias.

3

Scias quoq̄, adhuc tres esse literas
quæ seruiunt in capite præteritorum
& futurorū, & sunt ex numero earum
literarum, quæ literæ עֵינַי idest nego
cij uocantur, quarum signum seu me/
moriale est שָׁנָה De quibus amplius
loquemur in tractatulo Officiorum.
Inter has principalior est uau, cuius mi
nisterium duas habet formas: Vnum
uocatur uau וַיְשַׁמְרֵנִי idest coniunctio
nis, cuius conditio explicabitur in me/
morato tractatu. Alterū uocatur uau
וַיְשַׁמְרֵנוּ idest conuersionis: nam præter
id quod est copula, uertit præteritum
in futurum, & futurum in præteritum,
quem

quemadmodum declarabimus.

4 Vnde quum uolueris mutare præteritū in futurum, pones uau in capite eius: ut à שָׁמַר custodiuit, וְשָׁמַר יִהְיֶה idest, Et custodiet Dominus: Deuteronomij septimo. quod idem est ac si diceres וְשָׁמַר & custodiet. Sic וְשָׁמַר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל idest, Et custodient filij Israel: Exodi trigesimo primo. quod idem est perinde ac si diceretur וְשָׁמַר & custodient. Punctatur autē uau illud semper cum scheua, nisi quum necessitas aliud exegerit punctum quàm scheua, tunc enim uertitur aut in surec aut in pathah aut in hirec, quemadmodum declarabitur in tractatu Officiorum.

Seb. Munsterus.

Naturale punctum literæ uau coniunctiuæ, est scheua: at illud ante literas בְּמֵה mutatur in surec, & ante li-

ORATIO

teras gutturales hatephatas in pathah
 uel sægol, & ante iod scheuatum in hi-
 rec. Et quando mutat futurum in præ-
 teritum, habet pathah loco scheua se-
 quente dages. Ante aleph uerò lite-
 ram futuri temporis, quæ non est ca-
 pax dages, mutatur pathah illud in ca-
 mez. De hoc uide infrà signo undeci-
 mo huius fundamenti.

Elias.

5

Quod si dixeris, In quo cogno-
 scam an uau sit **הבּוּר** idest coniuñcti-
 uum tantum, aut **הבּוּר** idest conuer-
 siuum? In hoc cognosces: quando non
 præcedit ipsum uerbum præteritum
 aliud, tunc est uau conuersiuū: sin præ-
 cedat aliud uerbum præteritum, tunc
 est uau coniuñctiuū: ut **מִי פָעַל וַעֲשֵׂה**
 idest, Quis operatus est & fecit? Isaiaë
 quadragesimo primo. Sic quãdo duo
 uau scribuntur **וַקְרָא וְהָאֵל וְהָאָמַר**
 idest

ORATIO

mus, id moris esse scripturæ, ut ponat
 futurum loco præteriti, præsertim in lo
 cis ubi loquens in loquendo consuevit
 esse continuus, ut sunt duo superius
 memorata exempla. Tale quoquè est
 על פי יחנה יחנה hoc est, Secundum
 uerbum Domini castrametabantur:
 Numeri decimo. Sic per totum istud
 caput, futurū usurpatur loco præteriti.
 Aliud, תחרוס קמיר תשלה תרוגך con
 teres insurgētes contra te, mittes iram
 tuam: Exodi decimoquinto. Sic בבה
 יעשה איוב id est, sic faciebat Iob: Iob
 primo capite.

7 Scias quoq; morem esse scri
 pturæ, ut loquatur in præterito loco fu
 turi: id quod frequēs est in uerbis pro
 pheticis. Nam uerbum adeo clarum
 est corā deo, perinde ac si iam factum
 esset. Sed quum recenset rem gestam,
 id non obseruatur.

Noue

8 Noueris quoque dictiones
 seu uerba secundæ & primæ personæ
 singularis numeri, habere & aliud si-
 gnum per quod cognosci potest uau
 coniunctiuum à uau cōuersiuo. Nam
 quando illæ personæ habent uau con-
 iunctiuum, habent plerunque accen-
 tum מֵעַיִל idest suprâ (qui scilicet
 penultimam occupat syllabam,) ut
 וְאָבֵלֵי הַטָּאֵת הַיּוֹם idest, Et consum-
 psi peccatum hodie: Leuitici decimo.
 וְדַבַּרְתִּי עַל הַנְּבִיאִים idest, Et loquu-
 tus sum per prophetas: Hoseæ duode-
 cimo. Horum iudicium non aliud est,
 quàm si uau non esset additum. Quan-
 do uero habent uau cōuersiuum, tunc
 ferè semper habent accentum מֵלְרַע
 subtus, idest in ultima: ut וְשִׁמְרָתָ אֵת -
 בְּל חֲסִיר idest, Et custodies omnia
 legitima eius: Exodi decimoquinto.
 וְדַבַּרְתִּי מִשְׁפָּטַי Et loquar iudicium

ORATIO

meum: Jeremiæ primo. Et ita fit per omnes coniugationes omnium ordinum, exceptis quiescentibus in lamed aleph uel he, quæ semper habent accentum in penultima cum uau & sine uau: ut וְקָרָאתָ & clamabis, וְיָצֵאתָ & inuenies, וְבִנִּיתָ & ædificabis, וְאָפַיִתָ & coques: similiaq; eis. Dabimus autem tibi regulam unam pro omnibus nouem personis præteriti, ut scias utrum habeant accentum in penultima uel ultima.

*Quintus
ordo ac-
centū ha-
bet in pe-
nultima.*

Seb. Munsterus.

Vocabula ista, millet & milra, Chaldaica sunt: significatq; prius, locum penultimum dictionis quem accentus occupat: & posterius, syllabam ultimam: id quod Hebræi per supra & infra explicant. Nec refert utrum accentus supra literam aut subtus scribatur. De hoc habes supra in tractatu De accētibus.

Elias

Vnde scias, quinque ex illis perso/ *Accentus*
nis semper habere accentum מלרע *in ultima*

idest in ultima, cum uau & sine uau.

Sunt autem istæ, פִּקְרוּ פִּקְרוּ פִּקְרוּ

פִּקְרוּ פִּקְרוּ פִּקְרוּ Et duæ ex eis semper

sunt מלעיל idest habent accentum

in penultima cum uau & sine uau: &

sunt פִּקְרוּ פִּקְרוּ Sunt præterea

duæ ex eis, quæ absque uau sunt sem/

per millel, & cum uau interdum sunt

millel & aliquando milra: & sunt hæ,

פִּקְרוּ & פִּקְרוּ ut scripsimus. Et hæc

regula est uniuersalis per omnes con/

iugationes perfectorum uerborum.

10 Nota, quod tres sunt perso/

næ absentes: nempe, פִּקְרוּ פִּקְרוּ פִּקְרוּ

quæ proprium habēt iudicium quan/

do construuntur cum dictione parua,

uel quando coniungūtur cum dictio/

ne millel, tunc enim & ipsæ habēt mil/

lel: ut

ORATIO

lel: ut קרא לילה idest, Vocauit no-
 ctem: Geneseos primo. ושאַל לוֹ id
 est, Et rogauit eum: Numeri trigesimo
 septimo. וקראו לוֹ idest, Et clama-
 uerunt ei: Deuteronomij trigesimo/
 quinto. בגרו בה idest, Præuarica-
 ti sunt in eam: Threnorum primo. &
 ויה רבקה בה idest, Ruth adhæsit ei:
 Ruth primo. & similia.

11 Nota etiam, quod in futu-
 ro est aliud signum, per quod cogno-
 scas uau coniunctionis à uau conuer-
 sionis: nempe, quod uau coniunctionis
 habet punctum scheua, ut וְשִׁמּוֹר
 וְהִשְׁמֹר nisi iod fuerit scheuatum,
 tunc enim habet hirec: quẽadmodum
 declarabitur in tractatu Officiorum.
 Sed uau conuersionis semper habet
 pathah, ut וַיֹּאמֶר & dixit, וַיִּרְבֵּר
 & loquutus est: & similia. Nec excipi-
 tur ab hac regula nisi aleph, quæ quũ
 sit

PRIMA

Et litera gutturalis, uenit uau coniu-
 ctionis iuxta eam cum pathah : ut,
 וְאֶבְרַחְמוֹ וְאֶבְרַחְמוֹ idest, Et benedicam
 ei, atq; multiplicabo eum : Isaiaë quin-
 quagesimoprimo. Sed uau conuersio-
 nis uenit iuxta eam cum camez : ut,
 וְאֶבְרַחְמוֹ גַם בְּרוּךְ יְהוָה idest, Et be-
 nedixi ei, etiam erit benedictus: Gene-
 seos uigesimoseptimo.

Seb. Munsterus.

Vau coniunctio in prima coniuga-
 tione mutans futurum in præteritum
 habet pathah sequente dages. Idem
 iudicium est in tertia & quarta coniu-
 gatione, hoc est, in hiphil & hitpael.
 In piel uero habet pathah tantum, &
 nõ sequitur dages. At uau scheuatum
 non mutat futurum tempus : & illud
 scheua in piel, mutatur in hirec ante li-
 teram iod, in pathah ante aleph, & in
 surec ante tau & nun.

Elias

Vnū præ-
teritū a/
pud He-
bræos

Sed & hoc notabis, quod in lin-
guis gentium tres sunt species præte-
riti: uidelicet præteritum perfectum,
præteritum imperfectum, & præteri-
tum quod iam perfectum est: at in lin-
gua sancta ueniunt ista tria præterita
in una forma, & iuxta exigentiam rei
interpretandum est unumquodq; illo-
rum iuxta tres illas differentias.

13 Et ut id apertius uideas, da-
bimus tibi similitudinem in dictione
פָּקַד quæ inuenitur in Biblijs sub me-
morata triplici forma: nempe, וַיִּהְיֶה
פָּקַד עָלַי idest, Et ipse uisitauerat me
ad ædificandum ei domum: Ezræ pri-
mo: quod est præteritum perfectum.
וַיִּהְיֶה פָּקַד אֶת שָׂרָה idest, Et Domi-
nus uisitabat Saram: Geneseos uigesi-
moprimo: quod est præteritū imperfe-
ctum. Nam idem est quod וַיִּהְיֶה פָּקַד
fuit

PRIMA

fuit uisitans. **בִּי פָקַד יְחִנֵּה אֶת-עַמּוֹ**
 idest, Quia uisitauit Dominus popu-
 lum suum: Ruth primo: quod est præ-
 teritum iam trāfactum. Nam idem est
 quod **בָּבֵר פָּקַד** idest, iam uisitauit.

14 Sic itaq; uau conuertens

futurum in præteritum, mutat ipsum
 plerunq; in præteritum imperfectum:
 ut **וַיֹּאמֶר** & dixit, **וַיְדַבֵּר** & loquu-
 tus est, **וַיִּקַּח** & accepit, **וַיִּתֵּן** & de-
 dit: quæ sunt exponenda ut **הָיָה אֹמֵר**
 fuit dicens, siue dicebat: **הָיָה מְדַבֵּר** fuit
 loquens, siue loquebatur: **הָיָה לוֹקֵחַ**
 fuit accipiens, siue accipiebat: **הָיָה נוֹתֵן**
 fuit dans, siue dabat. Sunt tamen ex-
 ceptiones in quibusdam locis, quando
 scilicet ipsum præcedit præteritum per-
 fectum, tunc enim & ipsum reddend-
 dum est in præterito. Exemplum: **בִּי**
מִיַּעַט אֲשֶׁר הָיָה לִי לִפְנֵי וַיִּפְרוּץ לְרוּב
וַיִּבְרַח יְחִנֵּה אֹתִי idest, quoniam mo-
 dicum

ORATIO

dicum quod fuit tibi coram me & au-
ctum est in multum, & benedixit Do-
minus mihi: Geneseos trigesimo. En
hæc sunt quasi פָּרַץ & בָּרַךְ propter
uerbum תָּהָה quod illa præcedit.

15 Verum scias, quod non est
uis ulla in uau, ad mutandum futurum
in præteritum quod iam transiit, nisi in
paucis locis: ut וַיִּשְׁלַח יִצְחָק אֶת-יַעֲקֹב
וַיֵּלֶךְ בְּרֶגֶל אֲרָם idest, Et misit Isaac Ia-
cob & abiit in Mesopotamiam: Gene-
seos uigesimooctauo. quæ sunt, quasi
iam misit, & iam abiit: quæ admodum
exposuit Rabbi Schlomo Iarhij.

FUNDAMENTVM QVINTVM,
in quo explicantur participia præ-
sentis & præteriti temporis.

Elias.

1

SCias itaque, quod operatio seu a-
ctio quæ fit in tempore præsentis,
uocatur operatio intermedia, quia est
media

PRIMA

media inter præteritum & futurum, hoc est בינוני participium præsens componitur ex præterito & futuro. Exemplum. Quando dicis, ראובן אכל idest, Ruben comedit: sensus est, quod iam cœpit comedere, & adhuc comedet. Vbi & hoc aduertendum, quod Hebraismus non habet uerbum proprium, quod significet istud tempus præsens: quia id quod nos uocamus בינוני intermedium, uocatur secundum ueritatem שם הפועל nomen operans, & est uerius adiectiuum quàm uerbum.

2. Est tamen differentia inter illa, quia nomen poel, siue בינוני non potest uerificari nisi de homine pro tempore quãdo fit ipsa operatio. Nomen autem תואר idest formale, seu adiectiuum, uerificatur etiam de homine habente illam formam, pro tempore, quando

ORATIO

quando nullam perficit operationem.
 Exemplum: גַּנֵּב furans, & גַּנֵּב fur.
 Et quidē גַּנֵּב dicitur de homine pro
 hora qua actu furatur: sed גַּנֵּב est no-
 men formale denominans hominem
 qui consuetudinem habet furandi: qui
 etiam pro hora quando dormit uoca-
 tur fur. Et hoc est quod exposuit rab-
 bi Schlomo Iarhij super hunc locum
 Exodi octauo, וְאִם מֵאֵן אָפֵחַ לְשֵׁלַח
 idest, Et si renuis tu mittere: & cætera.

Seb. Munsterus.

Frequens est in Hebraismo, ut par-
 ticipia absoluātur à tempore & trans-
 eant in nomina absoluta, manente ea-
 dem forma: ut שׁוֹמֵר usurpatur pro
 custodiente & custode, & בּוֹרֵא capi-
 tur pro creante & creatore: & sic de si-
 milibus multis. Discrimen obseruari
 potest per adiectum nomen. Nam si
 illud ponitur in genitiuo, poel est no-
 men

PRIMA

men absolutum. Sin accusatiuus sequatur, poel erit participium præsens. Accusatiuus deprehenditur ex interposito articulo **הַ** sicut infrà signo sexto & septimo docetur.

Elias.

5

Sic quoquè paul, idest participium præteritum uocatur **בִּינוּנִי** intermediū: quia operatio eius facta est in tempore præsentis, componiturq; ex præterito & præsentis. Exemplum. Quando dicitis **הַבַּיִת בָּנוּי** domus extructa: sensus est, quod iam extructa sit, duretq; adhuc. Et hæc est differētia quæ est inter ipsum & inter niphāl, idest passiuum. Nam quum dicitis, **הַבַּיִת נִבְנוּ** domus extructa: possibile est domum illam iam esse dirutam aut combustam. Paul uero habet similitudinem nominis formalis, & differentia quæ est inter ipsum & inter formale,

X

non

ORATIO

non est alia quàm sit differentia quæ est inter benoni & nomen formale: de quo iam suprâ scripsimus.

Seb. Munsterus.

Hoc participium præteritum sicut & præsens, nonnunquam absoluitur à tempore & fit purum adiectiuum: ut **מִכָּתוּב** percussus, qui iam uel olim est percussus. Sic **סֵפֶר בְּתוֹב** liber scriptus, qui scilicet non est impressus, sed ante mille annos calamo exaratus, & adhuc existens. At **סֵפֶר נִבְתָּב** liber scriptus, uerificatur etiam de libro iam olim abolito. Non tamen constanter obseruatur ista differentia.

Elias.

4

*Adiecti-
ua sup-
plent par-
ticipia.*

Aliquando quoque ministrant adiectiua ipsa loco benoni & paul, præsertim in uerbis neutris: nam illa ut plurimum non habent hæc duo participia. Exemplum de **נִבְרַר** præualuit, non dices

PRIMA

dices גביר ualens, aut גביר ualidus factus: sed גביר ualidus, quod est nomen formale, loco utriusq;. Sunt quoque multa ex illis, quæ non habent paul, sed benoni uenit loco utriusque: ut à יושב sedens, & עומד stans: non opus est ut dicas, יושב sessus; עומד status: quum עומד sit idem qui עומד sedens & sessus.

5 Et quoniam hæc duo participia benoni & paul, sunt similia nominibus, hinc est quod etiam septem hæc literæ משה וכלי ministrant illis, perinde atq; nominibus: quæ admodum id explicabitur in tractatu Officiorū.

Seb. Munsterus.

Sensus est: hæc duo participia admittunt à fronte præpositiones à, ad, in, secundum, iuxta, instar, quòd, æque ut nomina: id quod exemplis clarissimis demonstratur in libello quem

Elias ædedit De literarum seruilium officijs.

Elias.

6

Et ecce dabimus tibi aliquas regulas, per quas cognoscas quando participia capiantur loco benoni aut loco adiectiui. Igitur quando inueneris iuxta participia seu iuxta nomina formalia unã ex literis ministerialibus בְּבָלִם tunc capiuntur adiectiue & non participialiter: ut אַחִיתֹּפֶל בְּקִוְשָׁרִים idest, Ahitophel inter conspiratores: secundi Regum decimosexto. בְּנוֹשָׁה בְּאֶשֶׁר בְּנוֹשָׁה בְּנוֹשָׁה בְּנוֹשָׁה idest, Sicut foenerator sic mutuum accipiens: Isaiaë uigesimoquarto. לְעוֹשֵׂה אֹרִים idest, Factori luminum: Psalmo centesimo trigesimoquinto. מִשׁוֹמְרִים לְבוֹקֵר idest, Ab obseruantibus auroram seu lucem matutinam: Psalmo centesimo trigesimo. & similia multa quæ omnia formaliter capiun

PRIMA

capiuntur, eo quod quatuor istæ literæ non seruiunt uerbis nisi in infinitiuo, qui etiã quodammodo gerit formam nominis: sicut explicuimus in Fundamento secundo, capite tertio: & ob id uocatur à quibusdam grammaticis nomen **לפעל** idest uerbale.

7 Verum quando hæ tres literæ **והש** ministrant participio benoni, solent etiam in hunc modum seruire præterito & futuro: ut declarauimus in Fundamento secundo, capite tertio: & tunc illa participia poterunt accipi uel participialiter uel formaliter, cognoscenturq; per alia signa quæ nunc indicabimus tibi. Scias igitur, quod participia uerballyter accepta non construuntur, nec ueniunt unquam in statu regiminis: & propterea quando inuenieris benoni & paul in constructione (ut **רועה צאן** idest, Pastor ouium:

ORATIO

Geneseos quarto. **וְעַם יְהוָה** idest, Iratus Domini: Prouerbiorum uigesimo secundo. Sic **שׁוֹמְרֵי מִשְׁמֶרֶת** idest, Custodes custodiae: Numeri decimo. **גְּאוּלֵי יְהוָה** idest, Redempti Domini: Psalmo centesimo septimo. & alia his similia.) sunt adiectiua & non participia.

Seb. Munsterus.

Quia utrunque participium solet transire in nomen, diligenter est obseruandum quod hic scribitur: nempe, quod participia participialiter capta non mutantur in punctis, sed nominaliter capta in statu regiminis, mutant puncta more aliorum nominum, cum quibus in forma communicant: ut si dicas, **רֹעֵה צֹאן** cum saegol, erit sensus, Pascens oues: qui scilicet actu pascit. at tunc plerumque interponitur articulus **אֵת** Sin **רֹעֵה** cum zere scribas

bas, id quod fit in regimine: erit sensus, Pastor ouium: etiam si actu non pascit oues. Siquidem omnia nomina quinti ordinis desinentia in sægol, mutant in regimine sægol in zere: participia autem quæ regunt accusatiuum, sicut uerba ipsa à quibus descendunt, sægol non mutant in zere, sed actum ipsum in subiectum transmittunt casum absq; ulla punctorum mutatione. Participia autem præterita participialiter accepta, formam habent adiectiuorum, & non mutantur in punctis: ut **עַם יְהוָה** idest, Iratus deus. Quando uero ponuntur in regimine, fiunt nomina absoluta: ut **עַם יְהוָה** idest, Iratus Domini: hoc est, qui est in ira Domini, uel cui iratus est Dominus. De participio præsentis, Elias adhuc dilucidius in mox sequentibus signis.

Est adhuc & aliud signum, nempe quòd omne benoni post quod uenit dictio אַתּ est benoni, & non adiectiuum. Exemplum, בַּה אָמַר יְהוָה עַל הַרְעִים הַרְעִים אֶת-אֲנָנִי idest, Sic dicit Dominus super pastores pascentes gregem meum: Ieremiæ uigesimalitimo. ubi primum est formale, quia non construitur: secundum uero est benoni, id quod arguit dictio אַתּ Annumerantur etiam huic regulæ dictiones seu pronomina ista אֲנִי אַתָּה אַתָּם eum, te, me, eos: & omnia affixa quæ construuntur cum paul.

Seb. Munsterus.

Hoc uult, quod participia capiuntur participialiter, si post benoni sequatur hæc pronomina אֲנִי אַתָּה אַתָּם uel eorum nomina, aut participijs paul subiuncta fuerint affixa memoratis

PRIMA

moratis affixis correspōdētia: ut יְלוּדְךָ
natus tuus, אֲהוּבִי dilectus meus.

Elias.

9

Quinetiam quando construuntur
cum pronomibus secūdæ & primæ
personæ: ut תְּשׁוּמֵר אֲחֵי אָנֹכִי idest,
Num custos fratris mei ego? Genesis
quarto. אֲנֹכִי הוֹלֵךְ idest, Egoambu
lo: Geneseos uigesimooctauo. אַתָּה
עוֹשֶׂה לְעַם idest, Quæ tu facis popu
lo: Exodi decimooctauo. אֲנַחְנוּ עוֹשִׂים
idest, Nos facimus: quarti Regum se
ptimo. אַתֶּם עוֹשִׂים idest, Vos faci
tis: Ieremiæ quadragesimoquarto. om
nia ista sunt formalia & non partici
pia: quia ut dicere non potes אַתָּה פָּקַד
tu uisitauit, אָנֹכִי פָּקַד ego uisitauit:
& cætera. sic non poteris dicere אַתָּה
פּוֹקֵד tu uisitans, אָנֹכִי פּוֹקֵד ego uisi
tans, participialiter. immo bene usur
pabis has uoces pro nomine formali:
quem

ORATIO

quemadmodum scripsimus. Habemus & alia quædam optima signa, his quæ annotauimus haud dissimilia: uerum quia hæc opus habent magnis præfationibus, consultò illa hic omit-
timus, loquuturi ore tenus de ijs ad discipulos.

FUNDAMENTVM SEXTVM,
in quo explanatur infiniti-
uus & imperatiuus.

Elias.

NOta, quod literæ infinitiuo ser-
uientes, sunt אַלֵּם Nec opus
est, ut illis annumerem literam uau,
quum illa indifferenter seruiat uerbis,
nominibus, & dictionibus consigni-
catis: præter dictionem אַלֵּם & præ-
ter uocabula quorum initialis litera est
he admiratiuum: ut docebimus in li-
bro Compositionis.

2 Scias quoq; infinitiuum ut
plu

PRIMA

plurimum non uenire absque literis
בבלם nisi coniunctus fuerit alteri uer/
bo: ut שמור השמרון idest, Custodiendo custodietis: Deuteronomij un/
decimo. אפר האפרו idest, Perden/
do perdetis: Deuteronomij duodeci/
mo. & similia. Venit autem sic infi/
nitius ad exaggerandum uerbi ope/
rationem, & plerunque præcedit uer/
bum ipsum cui coniungitur, paucis ex/
ceptis locis, ubi ipsum sequitur: ut,
ויברך ברוך idest, Et benedixit bene/
dicendo: Iosue uigesimoquarto. & si/
milia. Sed quãdo infinitius iungitur
imperatiuo, semper sequitur ipsum: ut
שמעו שמעו idest, Audite audien/
do: Isaie sexto. & similia. Et id quoquẽ
fit ad augendam significationem im/
peratiui.

3 Notabis & hoc, quod litera
frequentius seruiens infinitiuo est la/
med

ORATIO

med: ut לְשָׁמֹר ad custodiendum,
 לְזָבוֹר ad recordandū:& similia. Etiam
 quando uenit absq̄ literis bachlam, &
 non adhæret uerbis, significatio eius
 ut plurimum non alia est quàm si ha-
 beret expressam literam lamed adiu-
 ctam: ut חֲסַבְלָתָ עָשׂוּה idest, Stulte
 præsumpsisti facere: Geneseos trigesi-
 moprimo. רָאָה פָּנֶיךָ idest, Videre fa-
 ciem tuam: Geneseos quadragesimo/
 octauo. quæ sunt sicut לַעֲשׂוּה לְרָאוּה
 ad faciendum, ad uidendum. Sic quan-
 do infinitiuus uenit loco imperatiui, ut
 זָבוֹר אֶת-יוֹם idest, Recordando diei:
 Exodi uigesimo. שָׁמֹר אֶת-הָרֶשֶׁת id/
 est, Custodiendo neomeniam: Deute-
 ronomij decimoquinto. & similia, quæ
 sunt exponēda perinde ac si scriberen-
 tur לְזָבוֹר ad recordandum, לְשָׁמֹר
 ad custodiendum: uel capiūtur simpli-
 citer pro imperatiuis, ut זָבוֹר שָׁמֹר

Porro

Porro in omnibus coniugationibus, præterquam in coniugatione kal, non est differētia siue scribendo siue legendo, inter infinitiuum quando caret literis בבלם & inter imperatiuum singularem.

Seb. Munsterus.

Forma imperatiui & infinitiui est eadem in tribus his coniugationibus, piel, hiphil, & hithpael: solum in coniugatione prima kal, hi duo modi inueniuntur dissimiles in forma: idcirco in actiua uoce tantū: in passiuua enim uoce similes sunt. In quarto ordine etiam in actiua uoce non differunt inter se.

Elias.

4

Et quum iam dixerimus, infinitiuum non habere tempus: notandum est etiam illud, quando uenit cum literis bachlam, est in eo quædam temporis ratio: nam beth & caph ut plurimū
impor

ORATIO

important tempus præteritum : ut, **בְּנִסּוֹעַ הָאָרֶץ** idest, Quum proficisceretur arca: Numeri decimo. **בְּשִׁמוֹעַ עֵשָׂו** idest, Quum audiret Esau: Geneleos uigesimosexto. quæ idem sunt ac si diceretur, **בְּאִשְׁרֵי נִסֵּעַ** idest, Quum profectus fuisset. **בְּאִשְׁרֵי שָׁמַע** idest, Quum audisset. Cæterum cum lamed & mem, pleruncq; significat tempus futurum: ut **לְשִׁמּוֹר אֶת דְּרָגְךָ** idest, ad custodiendū uiam: Genesis tertio. **מִדְּבַר עִם יַעֲקֹב** idest, à loquēdo cum Iacob: Geneleos trigessimoprmo. quæ futuri habent rationem. Vbi hanc regulam tibi in manus trado: Omne mem in finitio ministro, exponitur perinde ac si deficeret ab eo lamed: ut, **מִדְּבַר מִעֲבוֹר** à loquendo, à transeūdo: quæ idem ualent ac **מִלְּעֲבוֹר מִלְּדְּבַר** ab eo quod transibit, ab eo quod loquetur. & sic de reliquis. Hactenus de infinitio

tio

tiuo : nunc loquemur De imperatiuo.
Seb. Munsterus.

Regula ista est sic intelligēda, quod mem infinitiui plerunq; negationem importat, & infinitiuus ipse rationem habet futuri temporis : id quod com-
mode per literam lamed explicatur: ut לרבה ad loquendum : מרבה pro מלרבה ne loquatur, uel ne loquaris, uel ne loquar.

Elias.

5

Scias nunquam usu uenire, ut litera feruilis capiti imperatiui præficiatur, solo uau excepto. Et quum iam dixerimus imperatiuum non habere nisi secundam personam : addimus nunc & hoc, absenti quoquè posse imperari, idq; per futurum tempus : ut, יעשה פועל ויפקר פקירים faciat Parao & cōstituat præpositos: Genesis quadragessimoprimo. & similia multa.

In hunc

ORATIO

6 In hunc quoque modum uenit imperatiuus secundæ personæ loco futuri, præsertim in præceptis affirmatiuis: ut **תִּסְפֹּר לְךָ** idest, Numerabis tibi: Deuteronomij decimosexto. **תַּעֲשֶׂה לִּי** idest, Facies mihi: Exodi uigesimo: & similia. Sic in forma præteriti cum uau conuersiuo, ut **וְאָחַבְתָּ אֹתוֹ** idest, Et diliges Dominum: Deuteronomij sexto. **וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ** idest, Et respondebis & dices: Deuteronomij uigesimo sexto. & similia. Quæ autem ueniunt in forma imperatiui simpliciter, pauca reperiuntur: ut **כַּבֵּד אֶת־** idest, Honora patrem tuum: Exodi uigesimo. **שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה** idest, Audi Israel! Dominum: Deuteronomij sexto. & similia. Præcepta uerò negatiua nunquam ueniunt nisi in forma futuri: ut **לֹא תִרְצַח לֹא תִנָּאֵת** idest, Non occides, non mœcha

PRIMA

mœchaberis, non furaberis: Exodi uigesimo. Nec poterimus dicere לא רצח לֹא נָאֵחַ לֹא גָנוֹב idest, Non occides, non mœchare, non furare: quia nunquam uenit imperatiuus post unã harum dictionũ אַל לֹא פֶן בִּי אִם אֲשֶׁר אַתָּה לְמַעַן בַּעֲבוּר aut quæ his sunt similes.

7 Præterea illi qui loquitur pro seipso non competit imperatiuus uniuersaliter, quum nemo sibi ipsi imperare soleat. Venit quoq; interdum imperatiuus in forma deprecationis aut petitionis, præsertim respectu dei benedicti: quemadmodum id sæpe in libro Psalmorum inuenitur. Ponuntur etiam aliquando iuxta eum dictiones הֵאֱלֹהִים uel הֵאֱלֹהִים idest, O, obsecro: ad indicandum præcandi formam: ut שִׁמְעֵה נָא idest, audi quæso: Danielis nono. אֲנִי הֵאֱלֹהִים הַזֶּה idest, Obsecro Domine, salua quæso: Psalmo centesimo decimo

ORATIO

mo octauo. Inuenitur quoque imperati-
uus in forma hyperbolæ uel subfan-
nationis, aut potius exprobrationis: ut
שמח בחור *idest, Lætare adolescens:*
Ecclesiastæ duodecimo. באו ביתאל *idest, Venite in Bethel:* Amos quarto.
& similia pauca.

FUNDAMENTVM SEPTIMVM

in quo explicatur significatio septem
coniugationũ: & primo quidem
explicatur modus significan-
di coniugationis ל *idest, leuis.*

Elias.

*Coniuga-
tio quæ
leuis.*

Coniugatio prima, est una ex pa-
rentibus: uocaturque ל *idest,*
est, coniugatio leuis: & hoc ob alleuia-
tionem suam. Nam non est in ea da-
ges, neque habet pro signo suo additio-
nem literæ: sicut cæteræ coniugationes
tam actiuæ quàm passiuæ habent si-
gnum

PRIMA

gnum distinctiuum: nempe dages uel additionem literæ unius aut duarum cum dages: quæadmodum uidebis in Tabula coniugationū, quam ædemus in fine istius libri, auxiliante Domino.

Seb. Munsterus.

Coniugatio prima kal, non habet dages, ut piel: nec literam characteristicam ut hiphil: nec syllabam à fronte adiectam, ut hithpael: ideo leuis appellatur. Habet tamen in passiuua uoce superadditam literam, uel dages loco eius.

Elias.

2

Significatio propria huius coniugationis kal, connotat eum qui operatur actionem in semetipso. Et hinc est, quod nulla alia uerba quàm neutra, in hanc coniugationem reponi deberent: ut הָלַךְ iuit, עָמַד stetit, יָשָׁב sedit: & his similia. Id quod potissimè

Y 2

mum

ORATIO

num locum habet in ordine quiescentium, quorum uerba ut plurimum in coniugatione kal sunt neutra: ut נִצַּח exiuit, סָרַח surrexit, שָׁב reuersus est: & similia. Sic quoque alia duae formae, nempe פָּעַל & פִּעִיל sunt plerumque neutrae: quemadmodum declarabimus in Oratione secunda, fundamento primo, signo secundo.

Seb. Munsterus.

Habet coniugatio prima in suo themate triplicem formam: ea quae frequentissima est, fit per camez & pathah: ut שָׁמַר Quae rarior, fit per camez & zere: ut הִפִּיץ Quae rarissima, fit per camez & holem: ut יָבֵל potuit.

Elias.

3

In hunc modum, dignum fuerat ut coniugatio kal ubique haberet significationem neutram. Quod autem illi discernun

PRIMA

cernuntur quædam uerba trāſitiua, id fit contra morem ſuum : facileq̄ à nobis ratio afferri poſſet, quur id fiat : uerum quia delectamur breuitate, omitti mus illam rationem, & ad alia ſcribenda accingimur. Porrò gignit hæc coniugatio ex ſe prolem, uocaturq̄ בפעל id eſt paſſiuum kal.

Seb. Munſterus.

Videtur hic eſſe mens Eliæ, quod in prima coniugatione kal, ſolum uerba neutra fuerant reponenda : in piel, tranſitiua : in hiphil, tranſitiua ad tertium : & in hithpael, retranſitiua. Ut, שָׁבַב iacuit, in kal : שָׁבַב poſuit, in piel : הִשְׁבִּיב fecit iacere, in hiphil : & הִשְׁתַּבַּב poſuit ſeipſum, in hithpael. Sed hanc normam lingua ſancta non tenet : quum in kal plurima tranſitiua inueniantur : ut שָׁמַר cuſtodiuit, מִשַׁח unxit, הִרְגָה occidit, בָּרַח ſuccidit : &c.

Y 3 Et ea

ORATIO

Et ea in piel, nihil adñciunt significa-
 tioní, nisi uehementiam quandam: ut
 תִּשַׁלְּטַנּוּ misit, תִּשַׁלְּטַנּוּ ablegauit.

FUNDAMENTVM OCTAVVM
 de significatione coniuga-
 tionis passiuæ.

Elias.

I

Coniugatio secunda uocatur בְּנֵי
 תִּשַׁלְּטַנּוּ coniugatio passiuæ, & est
 proles coniugationis kal: & hæc quidẽ
 habet quatuor species, id est iuxta qua-
 druplicem eius distinctam significatio-
 nem. Significatio primæ speciei est pe-
 culiaris huic coniugationi, connotatque
 eum qui actionem recipit de manu al-
 terius. Exemplum. Quando dicis de
 parente seu actiua coniugatione, אָכַל
 comedit: dices de prole, אָכַל come-
 stus est. Vbi uides quomodo filius, id
 est passiuum, recipit actionem come-
 stionis à patre, qui est cõiugatio leuis.
 Dignum

PRIMA

Dignum igitur erat, quod non forma
retur passiuum nisi à uerbis transitiuis:
sed accidit ei id quod accidit parēti suo,
hoc est, quemadmodum recipiūtur in
coniugationem leuem uerba trāsitia,
præter cōditionem suam: ut suprā scri/
psimus in Fundamento suo, sic reci/
piuntur in hanc coniugationem passi/
uam uerba, quæ ex seipsis passionem
quandam significant: quod tamen est
contra passiuorum naturam.

Seb. Munsterus.

Vt à uerbo **הָלַךְ** incessit, fit passiuum
נִהְלַכְתִּי ambulauit: **נִצַּל** eua/
sit, **נִצַּל** liberatus est: & similia pauca
inueniuntur more deponentialium in
passiua uoce: ut suprā quoq; dictum
est, & exemplum dedi de **Coenauit** &
coenatus est.

Elias.

2

Species secunda habet uerba, quæ

Y

4

carent

ORATIO

carent parente: hoc est, quæ non inueniuntur in coniugatione leui, sed tantum in passiuâ: ut **יָשַׁע** iurauit, **יָלַח** præliatus est, **יָשַׁעַן** innixus est; & similia, quæ haud secus exponuntur, quàm si essent de coniugatione leui.

Seb. Munsterus.

Hæc tria uerba, & pauca alia (si modo quædam sint) coniugantur sub passiuâ uoce: & tamen habent actiuam significationem, sicut apud Latinos uerba deponentalia.

Elias.

5

Species tertia continet uerba, quæ habent parentem neutræ significationis: ut **יִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת** idest, Et approximabitur paterfamilias: Exodi uigesimo secundo. **יָגַשׁ מֹשֶׁה** idest, Et accessit Moses: Exodi uigesimo quarto. **יֹשֵׁב אֶרֶץ** idest, Terra habitans: Exodi decimosexto. **יָחַד הַקָּבֵר** idest

PRIMA

est, Fuit uerbum: tertij Regum primo.
 & similia. Dicunt tamen Grammatici,
 quod omnia ista uerba iam enumera-
 ta, & alia his similia, non ueniunt à uer-
 bis kal: quū uerba neutra non gignant
 ex se aliquod passiuum, sicut nec paul
 seu participium præteritum habent, ut
 scripsimus in Fundamento suo: sed ha-
 bent pro actiua uoce coniugationem
 piel uel hiphil, & ab illis recipiunt pas-
 sionem suam: sicut dictio נוֹשַׁבֵּת reci-
 pit lectionem suam à מִיֹּשֵׁב quod est
 de coniugatione piel, & non ab יוֹשֵׁב
 quod est participiū præsens kal. Idem
 sentiendum de alijs.

Seb. Munsterus.

Possumus hic dicere, quod hæc uer-
 ba & eis similia non differunt à uerbis
 illis, quorum mētionem suprā fecimus
 in prima specie uerborū passiuorum:
 hoc est, inueniuntur in utraque con-
 iuga

iuugatione sub eadem significatione
neutra.

Elias.

4

Species quarta continet uerba,
quæ habent parentem, seu actiuam
uocem, transitiuam quidem, sed quæ
interdum ex se gignit filium, seu passi-
uam uocem, quæ non recipit lectio-
nem à parente sed à seipsa: & est tunc
significatio eius ceu significatio uerbi
neutri simpliciter, uel exponitur perin-
de ac si esset de coniugatione hithpael:
ut **וְעָמְשָׂא לֹא נִשְׁמַר** idest, Et Ama-
sa non est custoditus: secundi Regum
uigesimo. hoc est, **לֹא הִשְׁמַר** non
custodiuit se: nam glossa eius est, quòd
non custodiuit seipsum. Sic **וַיִּמְכַר לְךָ**
idest, Et uenditus tibi: Leuitici uiges-
mo quinto. Ut dicunt sapientes nostri
bonæ memoriæ, loquitur hic uersus
de uēdente seipsum necessitate cogen-
te. Sic

PRIMA

te. Sic וְהִשְׁיֵגָה יָדוֹ וַיִּגְאָל idest, Et apprehēderit manus illius & redemptus fuerit: Leuitici uigesimoquinto: hoc est quòd redemerit seipsum. Sic וַיִּחַרְחַר האִישׁ וַיִּלְכֹּת idest, Et expauit uir, & apprehensus est: Ruth tertio: uult dicere, quòd complexus fuerit seipsum. Sunt adhuc & alia non pauca loca, præter illa.

5 Scias etiam, quòd ab hac specie uenit imperatiuus in hac coniugatione: ut הַשְׁמֹר לָךְ idest, Custoditus sis tibi: Geneseos trigesimoprimo. הִפְרֵד נָא מֵעָלַי idest, Separare nunc à me: Geneseos decimotertio capite. quæ exponuntur pro הַשְׁתַּמֵּר idest, Custodi te: & הִתְפַּרֵד idest, Separa te. Sic quoq; uenit imperatiuus aliarum duarum specierum: ut, הִשָּׁעַר innitere, הִבָּגַשׁ accede: & similia. Sed à prima specie, quæ scilicet recipit

PRIMA

FUNDAMENTVM NONVM,

de significatione coniu-
gationis piel.

Elias.

1

Coniugatio tertia, nēpe piel, quæ
& dageffata uocatur, etiam ipsa
est parens seu actiua, habens semper
ainpoal, seu mediam radicalem dageff-
satam. Habet autem quatuor species,
quarum quælibet propriam habet si-
gnificandi rationem. Prima species con-
tinet uerba, quæ huic cōiugationi sunt
propria, & nō inuenitur in prima con-
iugatiōe kal. Et est significatio eorum,
ut significatio coniugationis kal trans-
euntis in unum: ut **שָׁמַע** auribus per-
cepit, uel aurem accommodauit: **בָּחַן**
inuestigauit, **בָּחַן** aptauit: Ecclesia-
stes duodecimo: & his similia, quæ si-
gnificant agentem, qui scilicet agit in
alium.

Spe

ORATIO

2 Species secunda continet uerba quæ inueniuntur in duabus coniugationibus, sed in coniugatione kal sunt neutra: ut שָׁבַח quieuit, הִלֵּךְ ambulauit, & his similia: & quando habent formam piel, tunc transeunt ad duo: ut שָׁבַח אֶת־הַתְּבַרְכָּה tabernaculum constituit: Psalmo septuagesimooctauo, עָרוֹם הָלַכְוּ idest, Nudum fecerunt incedere: Iob uigesimoquarto. Quorum significatio est conformis significationi coniugationis hiphil transeuntis ad duo, quemadmodum declarabimus in Fundamento suo.

3 Species tertia habet uerba quæ inueniuntur etiam in duabus coniugationibus, sed sunt in utraq; coniugatione transitiuæ significationis: & nõ est ulla differētia inter ea, nisi quod in piel habent efficaciorē significationem, quàm in coniugatione kal: ut,

שָׁלַח

PRIMA

שָׁבַר & שָׁבַר misit, שָׁלַח & שָׁלַח
confregit: & similia.

Seb. Munsterus.

Hæc uerba in piel addunt significationi primæ coniugationis quandam uehementiam & constantiam: ut אָמַל comedit, אָמַל immoderatè & more porcorum comedit, רָרַח persequutus est, רָרַח anhelantí animo insequutus est: פָּתַח aperuit ostium, uel simile quod iterū claudatur, פָּתַח effringendo & uiolenter aperuit.

Elias.

4

Species quarta complectitur uerba quæ inueniuntur tam in kal, quàm in hac coniugatione: sed sunt in utraq; neutra, nisi quòd in hac habent fortiorē significationem quàm in kal: ut, שָׁעַר צִמָּתָא idest, Crinis tuus creuit, seu floruit: Ezechielis decimosexto. & פָּתַח תְּסַמְרָר aperuit se uua acerba:

Can

ORATIO

Canticorum septimo. quæ idem significant quod **נָהַפּ** & **נָמַץ** nisi quod addunt aliquam constantiam. Porrò uerbum quod in kal sit transituum & in piel neutrum, huiusmodi nullum inuenitur: nam ista coniugatio non constructur, nisi propter uerba transitua.

Seb. Munsterus.

Adducitur exemplum de uerbo **נָמַץ** quod Propheta eo loci sub metaphora meretricis, quæ ante annos pubertatis incipit meretricari, ostendit populum Israeliticū mox postquam deo regeneratus fuerat, cultum dei reliquisse, & idololatriæ in ipsa iuuentute operam dedisse.

Elias.

5

Sed & hoc notandum, quod in hac coniugatione inueniuntur uerba, quibus in omnibus alijs coniugationibus nulla similia inueniuntur: & hæc quidem

PRIMA

dem sunt, quæ contrariam habent actionem: ut יִרְשְׁנוּ אֶת-הַמִּזְבֵּחַ idest, Et cinerabunt altare: Numeri quarto: hoc est, amouebunt cinerem, seu excinerabunt altare. Sic תְּבוּאתֵי הַשָּׂדֶה idest, Prouētum meum radicabit: Iob trigessimoprimo: hoc est, eradicabit radices. Sic מִסְעֵה בֹרֵחַ idest, Ramificans ramum: Isaiæ undecimo: hoc est, deramificans, seu auferens ramos: & his similia.

Seb. Munsterus.

Multa passim apud Hebræos inueniuntur uocabula, contrariam in diuersis locis habentia significationem: ut קָדוֹשׁ sanctus, קָדָשׁ scortum, חָטָא peccauit, חָטָא à peccato expiuit, הֵלֵל laudauit, הוֹלֵל stultus, ingratus: & cætera.

Elias.

6

Verum scias, quod id non uenit nisi

Z in

ORATIO

in uerbis à nominibus deriuatis, ut illa sunt quæ iam commemorauimus: id quod latius declarabimus in tractatu Specierum, specie secunda. Tamen non licebit tibi id facere in omni uerbo deriuato à nomine, sed in eo duntaxat quod Biblia sacra in hunc modum usurpat. Cæterum, parturit & hæc coniugatio prolem: hoc est, passiuam uocem, quæ pual uocatur: de qua nunc dicemus.

FUNDAMENTVM DECIMVM,
in quo explicatur significatio
coniugationis pual.

Elias. I

Coniugatio quarta uocatur **לפעול** nasciturq; à piel: nec habet nisi significationem unam, quæ semper est passiuua de manu alterius, nempe à piel actiua uoce, à qua recipit lectionem suam & passionem: nam & ipsa dagessatur

PRIMA

tur ut parens eius. Exemplum. Quem admodum in parente seu actiua uoce dicitis סָפַר בְּפֶרֶךְ numerauit, expiavit: sic dices in prole seu passiuua uoce סָפַר בְּפֶרֶךְ numeratus est, expiatus est. Vbi non fit mentio illius qui numerat aut qui expiat, nec uenit in recordationē: & idcirco uocant hanc cōiugationem, וְשֵׁם בְּעֵלְוֵי שְׁלֵחַ נֹפֵר שֵׁם בְּעֵלְוֵי hoc est, quæ non recordatur nominis sui agentis.

Seb. Munsterus.

Est igitur passiuuum huius coniugationis simile passiuo primæ coniugationis, secundum primam speciem, quæ & ipsa in passiuo recipit actionem ab actiuo: atque ob id imperatiuus non competit ei, sicut supra Fundamento octauo, signo quinto, dictum est. Sin aut talia occurrant in imperatiuo, exponenda sunt neutraliter uel retransitiue: ut eodem Fundamento, signo quarto

Z 2 dictum

ORATIO

dictum est: ut si ad infirmum dicam, **קָרַפּוּ** in kal, uel **רָפָא** in piel, idest sanare: non præcipio ei, ut absolutè per alium sanetur, quum id non sit in eius potestate: sed ut seipsum curet, uel apud alium medelam quærat qua curetur. Alij fortassis aliter explicabunt hunc nodum. Nam nullus Hebræus grammaticus hic mihi satisfacit.

Elias.

2

Idem intelligendum de coniugatione **קָרַפּוּ** quæ nascitur ab hiphil: nam de utraque idem est iudicium, quum & illa semper recipiat passionem suam de manu alterius. Et hinc est, quod in nulla earum est imperatiuus, necq; in ulla earum inuenitur unum ex participijs: non quidem in pual, nisi in paucis locis: sed ubi participium capitur loco nominis formalis: ut **קָרַפּוּ אֶתְּ רֹבֵל** idest, Et rubus non confurmitur

PRIMA.

mitur: Exodi tertio. לַנֶּעַר חֵילָהּ idest
 Puero nato: Iudicum decimotertio: &
 similia. At in cōiugatione hophal uni-
 uersaliter non inuenitur participium.
 Sed nec infinitiuus inuenitur in una
 harum coniugationum, nisi raro. Et
 cum literis בְּבָלִים nunquam inueni-
 tur: id quod fusius declarabitur Ora-
 tione secunda, fundamētis secundo &
 tertio. Et ita nō remanet in eis, nisi præ-
 teritum & futurum.

Seb. Munsterus.

In summa hoc uidetur uelle, nul-
 lum passiuum habere imperatiuum,
 quod formatur à uerbo purè transiti-
 uo: hoc est, quod recipit passionē suam
 ab actiuo, nisi uolueris imperatiuum
 illum exponere retransitiue, ut idem sit
 agens & patiens. Sed illa retransitiua
 significatio potissimum habet locum
 in prima cōiugatione, & raro aut nun-

Z 3 quam

ORATIO

quam in passiuo piel aut hiphil.

Elias.

5

Dicunt autem quidam Grammatici, quod etiam futurū pual & hophal nō ueniat in usum nisi pro duabus personis: nam aiunt deficere ab eo primas personas: argumētum hinc sumentes, quod in Biblicis libris non inueniātur nisi uno in loco, nēpe מִבְּטֵן לְקַבֵּר אוֹבֵל idest, De uētre ad sepulchrum ducar: Iob decimo: quod est futurum primæ personæ de quiescētibus in pe iod. Verum, nō deesset mihi quod obijcerem illis, nisi præsens locus prohiberet sermonis prolixitatem.

FUNDAMENTVM VNDECIMVM, in quo declaratur significatio coniugationis hiphil.

Elias.

1

Coniugatio quinta, quæ est hiphil, est etiam parens seu actiua: habetq̄

PRIMA

habetq; quatuor species, quarum quælibet habet propriam significationem. In specie prima sunt uerba, quæ in coniugatione kal sunt neutra, in hac autem transeunt ad duo: & hæc potissima est ratio, quæ hiphil deriuetur à kal: unde & frequentius hæc coniugatio inuenitur in ordine quiescentium, quum illic sit habitaculum uerborum absolutorum: quemadmodum scripsimus in Fundamento septimo, capitulo secundo. Exemplum. à קָם surrexit, שָׁב reuersus est: dices קָם הָקִים fecit surgere seu erexit, הָשִׁיב reduxit: & cætera. Idem accidit uerbis perfectis: quia à שָׁבַב iacuit, & רָכַב equitauit, dices הָשִׁיבַב fecit iacere seu collocauit, הָרַכִּיב fecit equitare: quæ omnia transeunt ad duo.

Seb. Munsterus.

Ego non uideo discrimen aliquod

Z 4 inter

ORATIO

inter uerba hiphil & piel à uerbis neu-
 tris primæ cōiugationis deriuata, quā-
 tum attinet ad significationem : nam
 ex æquo à קם surrexit, dicimus in
 piel קומם erexit, & תקים erexit: sic
 à שבב iacuit, in piel שבב collocauit:
 & in hiphil השביב posuit. Id tamen
 uerū est, quod quædam neutra transfe-
 runtur à kal in piel, quæ significationi
 neutræ solum quandam energiam in
 piel addunt: ut est צמה & צמה
 Item, quædam sunt in kal transitua
 ad duo, quæ in piel quoq; transeunt
 ad duo, sed cum efficaciori significatio-
 ne: at in hiphil, transeunt ad tria.
 Pro exemplo accipe אכל comedit,
 אכל uorauit, האכיל cibauit: uerum
 huiuscemodi uerba, non multa inue-
 niuntur.

Elias.

2

Species secunda continet uerba,
 quæ

PRIMA

quæ in coniugatione kal transeunt ad duo, in hac autem coniugatione transeunt ad tria: ut à radice **אכל** comedit, qui actus transit ad secundum, dices **האכל** fecit comedere, quod transit ad tria. Exemplum, **חמאכילך מן** idest, Cibans te manna. **והאכילך את-** **המן** idest, Et fecit te comedere manna: Deuteronomij octauo. Vides hic tres personas. Dominus sanctus & benedictus, est cibans: Israel, comedens: & manna, id quod comeditur.

3 Species tertia habet uerba, quæ non inueniuntur in coniugatione kal: ut **החריש** tacuit, **השבים** mane surrexit, **השליך** proiecit: & similia, quæ non inueniuntur in kal, sed habent modum significandi kal.

4 Species quarta complectitur uerba quæ sunt neutra, tam in kal, quàm in ista coniugatione: ut **פרעה**
הקריב

ORATIO

הַקָּרִיב idest, Pharao accessit: Exodi
 quartodecimo capite. וַיַּעֲזֹב מִשָּׁם
 idest, Et mouit se inde: Geneleos duo-
 decimo capite: quæ eiusdem significa-
 tionis sunt cum עָזַב & קָרַב Et
 istorum sunt pauca numero. Tamen
 quidam ingeniosi Grammatici aliter
 docuerunt: nempe, quod non sint neu-
 tra, sed quod deficiat ab eis res in quã
 transit actio: ut sit ita sensus, וַיַּרְעֵהוּ
 מִהַחֲנֹהֶוּ הַקָּרִיב idest, Et Pharao fecit
 accedere exercitum suum. Sic ab
 וַיַּעֲזֹב מִשָּׁם deficit אֶת־לֹו ut sensus
 sit ita, Et mouit inde tabernaculum
 suum. Sic intelligendum de reli-
 quis locis. Gignit autem & hæc con-
 iugatio prolem, hoc est, passiuam
 uocem: & uocatur nomen
 eius hophal.

Funda

PRIMA

FUNDAMENTVM DVODECIMUM, in quo explanatur significatio coniugationis hophal.

Elias.

I

Coniugatio sexta, hophal uocatur: & est proles, hoc est, passiuua uox ipsius hiphil: unde & additionem habet literæ he, sicut parens eius. Habet autem duas species. Vna est, quando coniugatio kal est neutra: ut à קם surrexit, dices קם erexit: & in hophal, קם erectus est. En significatio eius est, ut significatio coniugationis pual, quum קם sit ille qui erigitur per manus alterius.

2 Species secunda est, quando uerbum in coniugatione kal est transituum, tunc hophal recipit passionem per aliquod intermedium, sicut & parens eius (hoc est, hiphil) agit operationem suam per intermedium. Exem-
plum

ORATIO

plum, הַכֹּהֵן מִנְחָה וְנֶסֶךְ idest, Exterminatum est sacrificium & libamen: Iohelis primo. Ecce hic inueniuntur tres personæ: (ut ita dicam) Locusta, uitis, & sacrificium. Nam locusta, est quæ exterminat: uitis, quæ exterminatur: & ea exterminata, exterminatur consequenter & sacrificium. Proinde omnes aliæ proprietates ipsius hophal, æstimandæ sunt iuxta cōditiones comparis sui pual: quemadmodum id iam declarauimus in Fundamento suo.

FUNDAMENTVM DECIMVM /
tertium, in quo declaratur significatio coniugationis hithpael.

Elias.

Coniugatio septima uocatur coniugatio הַתְּפִיעַל de qua iam diximus, quòd sit parens & proles: hoc est, actiua & passiuua. Nam tota actio eius

eius est retransitiua, quum recipiatur ab ipso agente: ut **וְהִתְקַדְּשִׁיתֶם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים** idest, Et sanctificabimini, & eritis sancti: Leuitici uigesimo: hoc est, sanctificabitis uos ipsos: & hæc significatio est ei propria.

Seb. Munsterus.

Rabbini in Commentarijs utuntur plerūq; hac coniugatione pro passiuo kal & piel, nisi quod à fronte adijciunt literam nun: ut **נִתְקַדְּשׁ** confirmatus est, **נִתְקַדְּשׁ** sanctificatus est.

Elias.

2

Habet autem & aliam significatio-
nem, nempe quòd aliquando similis
est recipienti passionem, quum tamen
non recipiat. Exemplum, **וְהִתְבָּרַךְ בְּלִבּוֹ** idest, Et benedicet se in corde
suo: Deuteronomij uigesimonono:
hoc est, Cogitabit in corde suo, quòd
sit benedictus, quum tamen non sit.

Sic

ORATIO

Sic, **יש מתעשר ואין כל מתרושש**
והוון רב idest, Est qui diuitem se facit
 & non omnia, est qui depauperat se &
 habet substantiam multam: Prouer/
 biorum decimotertio. Est autem sen/
 sus, Ostēdit se diuitem uel pauperem,
 & non est sic. Et similia multa.

3 Id tamen non accidit nisi uer/
 bis absolutis. Licebit quoq; tibi ut idē
 facias in quibusdam, etiam si non inue/
 niantur in Biblicis libris. Sed caue, ne
 id facias in uerbis transitiuis. Et ut in
 summa dicam, cōiugatio ista non egre
 ditur unquam extra seipsam. Nec at/
 tendas uerba illorum, qui falsò aiunt
 inueniri quædam loca ubi sit trāsitiua:
 ut, **כל בלי עץ תתחטטו** idest, Om/
 nia uasa lignea expiabitis: Numeri tri/
 gesimoprimo. **והתחלתם את הארץ**
 idest, Et sorte diuidetis terram: Nume/
 ri trigesimoquarto: & similia. Hæc qui
 dem

*Hithpael
 nunquam
 trāsitiua.*

PRIMA

dem bene possemus exponere in forma retransitiuorum, sed non est hic locus immorandi.

4 Præterea sunt quædam uerba, quæ in nulla alia coniugatione quæ in hithpaël inueniuntur: quale est, **וַיִּתְחַנֵּן** orauit, **וַיִּתְחַנֵּן** deprecatus est: & similia. & illa quidem exponuntur, perinde ac si essent de coniugatione kal. Vnde est regula notabilis, quod omne uerbum quod in aliqua (præterquam in kal) coniugationum inuenitur, est exponendum ac si esset de kal: ut in niphâl, **וַיִּשְׁבַּע** iurauit, **וַיִּגְלַח** pugnavit: & in hiphil, **וַיִּשְׁבַּח** mane surrexit, **וַיִּשְׁלֵךְ** proiecit: de quibus scripsimus etiam in suis coniugationibus.

Regula

Orationis primæ
finis.

Secunda

ORATIO

SECUNDA ORATIO.

Elias.

QRATIO secunda explicat differentias, quas inter se habent coniugationes in punctis & literis superadditis, & per quæ signa unam ab alia discernere queas, siue in perfectis siue in imperfectis uerbis. Distinximus autem & illam Orationem in tredecim Fundamenta.

Seb. Munsterus.

VT ex priori oratione didicisti distinctos modos significandi coniugationum, ita in hac Oratione debito ordine seruato, tibi proponuntur formulæ singularum coniugationum: quo modo uerba in unaquaque coniugatione à præterito per omnes modos usque ad futurum sint mutanda in punctis
uel

SECUNDA

uel ratione personarum uel ratione numeri, uel etiam ratione generis. Item, quid potentiores accentus nonnunquā efficiant in punctis.

FUNDAMENTVM PRIMVM,
in quo explicatur punctuatio
coniugationum kal & item
niphāl, idēq; in perfectis,
& signa earum.

Elias.

I

Coniugatio kal aliud signum non habet, nisi quod super tres literas radicales nullam extraneam recipit literā, nec unquam habet dages. In præterito habet camez, idēq; in omnibus personis, excepta secunda pluralis utriusq; generis, in qua camez uertitur in scheua, & hoc propter mem & nun finales literas: ut **וַיִּבְרַח** & **וַיִּבְרַח** uisitastis.

a Ain

ORATIO

Ainpoal uero habet pathah per omnes personas, excepta tertia pluralis & tertia singularis foeminini, quæ habet scheua mobile: ut **בָּקְרוּ** uisitauerunt, **בָּקְרָה** uisitauit.

Seb. Munsterus.

Hic tibi incipienti necessaria est Tabula Hebraicarum coniugationum, quam inspicias: si hæc quæ hic tractantur, uelis cum fructu legere, & sanè intelligere.

Elias.

2

Scias etiam, quod tertia singularis masculini uenit in triplici forma: nempe, **פָּעַל פָּעַל פָּעַל** quæ omnes inueniuntur in una sententia Biblica: Exodi quadragesimo capite, **וְלֹא יָכוֹל מִשְׁרָה לָבוֹא אֶל-אֶחָד מִוְעָד בֵּי-שְׁבוֹעַת עֲלֵיו הָעֵצוּ וּבְבוֹר יְחִירָה מִלֵּא אֶחָד-הַמֹּשְׁבֵי** cuius hæc interpretatio est, Et non potuit Moses uenire ad tabernacu-

S E C V N D A

naculum, eo quod quiesceret super ipsum
nubes, & gloria Domini implevit
tabernaculum.

Seb. Munsterus.

Vbi שָׁבַר יָבֵל & מֵלֵא sunt tres
illæ formæ, quæ in prima inveniuntur
coniugatione.

Elias.

3

At in reliquis personis præteriti,
veniunt ea quæ desinunt in zere, iuxta
illorum formam quæ desinunt in pa-
thah. Exemplum. Sicut à שִׁמַּר dicis
שִׁמַּרְתָּ שִׁמַּרְתִּי & cætera: sic à הִפֵּץ de-
sideravit, dices הִפֵּצְתָּ הִפֵּצְתִּי desiderasti,
desideravi: & cætera. Porrò tertia
pluralis & tertia singularis fœminini,
quando veniunt in pausa, redeunt ad
priorem punctum zere: ut, הִפֵּצְתָּ
הִפֵּצְתְּ. Ea uero quæ habent pathah in
pausa, migrant in camez: ut, הִפֵּצְתָּ
הִפֵּצְתְּ. Et quæ sunt de forma הִפֵּצְתָּ

ORATIO

ea retinet holem per omnes personas præteriti, excepta tertia persona pluralis & tertia singularis fœminini. Nam illæ habent scheua: ut יָבְלוּ potuerūt, יָבְלָהּ potuit. In pausa uero redeunt ad pristinum punctum holem: ut לְהוֹצִיאָהּ אֶת־הַפְּיִימוֹ וְלֹא יָבְלוּ idest, Vt educent pediculos, & non potuerunt: Exodi septimo capite.

Seb. Munsterus.

Hæc sunt diligenter obseruanda, quia ubiq; in Biblicis libris occurrunt huiuscemodi exempla, præsertim sub his tribus accentibus, soph pasuc, athnahtha, zakeph katon, & nonnunquam sub rebia & tarha.

Elias.

4

Scias quoq; quod formæ מָעֵל & מָעֵלִים ut plurimum non ueniunt nisi in uerbis neutris: ut יָצָוֹ senuit, מָלֵא impleuit, seu plenus fuit, אָדָּבֵק adhæsit

SECUNDA

sit, שָׁבַן quieuit, נָחַל cessauit, קָמַל
 emarcuit: & pauca inueniuntur transi-
 tiua, qualia sunt נָפַץ desiderauit, &
 אָהַב dilexit. Sed forma פָּעוּל sem-
 per inuenitur in uerbis neutris: ut יָכוֹל
 potuit, יָגוּר timuit, & קָטַנְתִּי מִכָּל
 הַחַסְרִים idest, Minor fui omnibus
 misericordijs: Geneseos trigesimo secū-
 do. Ideo non habent benoni neque
 paul, quemadmodum scripsimus Ora-
 tione prima, fundamēto quinto, signo
 quarto: sed uenit nomen formale loco
 utriusque, idēq; in forma præteriti: ut,
 וְאַבְרָהָם זָקֵן idest, Et Abraham senex
 seu senescens: Geneseos uigesimo quar-
 to: quod est nomen formale. וַיְהִי בִי
 וַיִּזְהַק יִצְחָק idest, Et fuit quum senuisset
 Isaac: Genesis uigesimoseptimo: quod
 est præteritum. Sic וְלֹא יָכוֹל מֹשֶׁה id
 est, Et non potuit Moses: Exodi qua-
 dragesimo: quod est præteritum. Et

ORATIO

non inuenitur ab eo nomen formale
in aliquo uersu Biblico: sed magistri
nostri bonæ memoriæ utuntur eo pro
adiectiuo, quum dicunt אינו יכול non
est potens, אינם יכולים non sunt po-
tentes. Proinde reliqui modi horum uer-
borum incedunt pariter uno ritu, nec
est differentia inter tres formas.

Seb. Munsterus.

Inuenitur tamen nonnunquam à
uerbo שונא odiuit, participium שונא
odiens: sicut & ab אהב dicitur אהב
amans. Sed Elias diceret hæc esse no-
mina pura.

Elias.

5

Benoni, seu participium præsens,
habet pe punctatum cum holem per
omnes personas, & ain cum zere, sed
hoc solum in singulari: ut בּוֹקֵר uisi-
tans. Sed in reliquis personis uertitur
in scheua, ut fieri solet. Exemplum,

בּוֹקֵר

SECUNDA

בִּיקָרִים uisitantes, בִּיקָרָה uisitans
 seu uisitatrix, בִּיקָרוֹת uisitantes. Scias
 etiam, quod foemininum plerunq; ue/
 nit cum tau finali litera, ut בִּיקָרָה &
 raro cum he, ut הוֹלֵכָה ambulans: le/
 remiæ tertio. De quo amplius loque/
 mur in Oratione sequenti.

6 Paul, seu participium præter/
 ritum habet pe camezatum in singula/
 ri: ut בִּיקָוֹר uisitatus: sed in reliquis per/
 sonis uertitur camez more suo in sche/
 ua: & in omnibus personis habet ain
 schurec: ut, בִּיקָוִיר uisitati, בִּיקָוִירָה
 uisitata, בִּיקָוִירוֹת uisitatae.

Seb. Munsterus.

Notandum, quod ferè omnia no/
 mina quæ incipiunt à puncto camez,
 quando ponuntur in regimine, uel au/
 gentur una syllaba, mutant camez il/
 lud in scheua: ut בִּיקָוִיר uerbum, בִּיקָוִירָה
 uerbum meum, item בִּיקָוִירָה בִּיקָוִירָה

ORATIO

de quo infrà in Nominibus, latius.

Elias.

7

*Forma
infinitivi*

Infinitivus habet sub pe camez, ut
 פִּקוֹר Sed cum literis בבלט uertitur
 in scheua. Aliquãdo etiam habet sche
 ua sine literis bachlam: ut עת ספור עת
 רִקוֹר idest, Tempus plangendi, tem/
 pus saltandi: Ecclesiastes tertio: & simi
 lia. Omnia autẽ utriusq; formæ exem
 pla habent holem in ain: & literæ ba/
 chlam punctantur cum hirec, habetq;
 litera mox sequens uirgulã raphe: hoc
 est, manet lenis: ut, לִפְקוֹר בִּפְקוֹר
 בִּפְקוֹר Excipitur litera mem, post quã
 semper uenit dages, ut מִפְקוֹר Quod
 fit ad designandum defectum literæ
 nun: id quod in tractatu Cantici ube/
 rius declarabitur.

Seb. Munsterus.

Litera mem quando est præpositio
 habet hirec & sequitur dages, quod
 repræ

SECUNDA

repræsentat defectum nun literæ. Absoluta enim præpositio est **מן** & pro **מן** fuerat dicendum **מן** **פִּקּוּר** sed contrahuntur duæ dictiones in unam per elisionem literæ nun. Ante gutturalem uero literā, in qua dages locum non habet, mutantur dages & hirec in zere uocem magnam: ut **מִתְּרַג** ab occidendo.

Elias.

8

Imperatiuus singularis habet pe *Forma imperatiui.* scheuatū & ain cum holem signatum, iuxta modum infinitiui, quādo habet literas bachlam. In plurali uerò masculini, & in singulari fœminini, pe habet hirec: eo quod in litera ain sit iam scheua: quod latius declarabitur in Oratio-
ne tertia, fundamento decimo, capite secundo. Sic quoq; quando singularis masculini habet in fine additionem literæ he, punctatur pe litera cum hirec:

ut

ORATIO

ut **שְׁבַח עִמִּי** idest, Dormi mecum: Genesis trigesimonono. **שְׁלַח הַנֶּעָר** idest, Mitte puerum: Genesis quadragesimotertio. Et hoc intellige de ijs uerbis, quorū ain habet pathah: ut **שְׁלַח** & similia. Sed quando ain habet holem, punctuatur pe cum hatephca/ mez: ut à **זְבוּר** dices **זְכַרְתָּ לִּי** idest, Memento mei: Nehemiæ decimotertio. Sunt tamen quæ ab hac regula excidunt, de quibus nobis hic non est negocium.

9 Futuri rationem iam didicisti. Nam signum eius est **אֵינָו** idēq; in capite uerbi: & punctuatur non secus quàm imperatiuus. Commendabis itaq; hanc regulam memoriæ tuæ, quod in omnium ordinum cōiugationibus, addendæ sunt imperatiuo literæ **אֵינָו** & emerget futurum. In hac uero cōiugatione, literæ **אֵינָו** semper
pun

SECUNDA

punctuatur cum hirec, excepto aleph
 quod habet sægol, eo quod sit guttu/
 ralis litera. Sunt qui etiam aliam affe/
 runt rationem, sed prior magis mihi
 probatur. Et nota, quod scheua sem/
 per quiescit post איתן

10 Præterea sciendum, quod
 prima persona utriusque numeri uenit
 aliquãdo cum additione he in fine: ut
 אָזְכֶּרָה אֱלֹהִים idest, Recordabor dei:
 Psalmo quadagesimo secundo. בְּשִׁלְחָה
 אֲנַשִּׁים idest, Mittemus uiros: Deute/
 ronomij primo. Secunda uero & ter/
 tia persona pluralis masculini habent
 interdum additionem nun in fine: ut
 לְמַעַן יִלְמְדוּ idest, Propterea discent:
 Deuteronomij quarto. שְׂמֹרֵתְּ שְׂמֹרֵת
 custodiendo custodietis: Deuterono/
 mij secundo. Et conditio illa tam nun
 q̄ he, est uniuersalis per omnes coniu/
 gationes omniũ ordinum, exceptis his
 quæ

ORATIO

quæ quiescunt in lamed he. Illa enim non habent unquam additionem he: quum alioquin in eis quiescat he, litera radicalis: ut יגלה אגלה reuelabo, reuelabit. Sed & hoc notandum, quod additio literæ he in fine nunquam inuenitur, quando litera futuri temporis est iod uel tau, nisi in duobus aut tribus duntaxat locis: sed quæ ob eorum paucitatem hic omittimus.

II Notandum quòd inueniuntur quædam uerba quæ in futuro aliquando habent holem in fine, & aliquando pathah: ut וישבות חמן idest, Et cessauit manna: Iosue quinto. למה תשבת idest, Quare quiescit opus? Nehemiæ sexto: & similia. Sunt alia quæ semper ueniunt cum pathah, & sunt plerumq; neutra: ut ישבב dormiet, ירבב ascendet equum, וישמון idest, Et impinguatus est Israel

SECUNDA

Israel & recalcitrauit: Deuteronomij
 trigesimosecundo: & similia. Sed ea
 quæ habent holem sunt plerūq; tran-
 sitiuæ, exceptis illis quorum lamed poal
 est ain uel heth: illa enim semper desi-
 nunt in pathah: ut שִׁמַע יִשְׁמַע
 audiet, & שְׁלַח יִשְׁלַח
 mittet. Idem sentiendum, quan-
 do ain poal est ain uel heth: ut תִּשְׁחַח
 תִּשְׁחַח לְהַם תִּלְעַג לְבַל תִּגְדוּם
 idest, Deride-
 bis eos, subsannabis omnes gentes:
 Psalmo quinquagesimonono. Excipi-
 untur ab hac regula, וַיִּנְהוּם עָלָיו
 idest, Et fremet super eum: Isaia octauo.
 מַה אֲזַעוּם
 idest, Quare indignabor?
 Numeri uigesimotertio. Et nota,
 quod omnes istæ formæ sunt commu-
 nes imperatiuæ: nam imperatiuus &
 futurum habent eandem formam in
 punctatione, sicut scripsimus supra in
 nono signo.

ORATIO

pro signo suo additionem nun in capi-
te, & est leuis ut parēs eius: nam dages
non habet. Præteritum habet per om-
nes personas literam nun, pūcto hirec
signatam à capite, & scheua quiescens
post illud nun. Ainpoal uero patha-
tur, & retinet in pūctuatione formam
& modum parentis sui.

13 Benoni, seu participium præ-
sens, habet etiam nun superadditum,
sicut præteritum: nisi quod ain came-
zatur per omnes personas: ut **בַּמִּקְרָא**
בַּמִּקְרָאִים **בַּמִּקְרָאִים** Exemplum aliud,
רוּחַ נְשֻׁבָה idest, Spiritus contractus:
Psalmo quinquagesimo. Et habet sem-
per accētum **מִלְרַע** hoc est, in ultima,
etiam extra pausam. & **אֶתָּה מִיָּתוֹן לֹא**
נִשְׁבַּרְתָּ idest, Vnum ex his nō est con-
fractum: Psalmo trigesimo quarto: ubi
habet accentum **מִלְעִיל** idest, in per-
nultima: quia est præteritum foemini-
num

S E C V N D A

num. Non autē ita uenit præter quàm
in pausa: extra pausam uero, habet
semper scheua: ut, **וְשִׁבְרָה קָרְיָתָהּ אֶחָד**
idest, Cōtrita est ciuitas uanitatis: Isaię
uigesimoquarto. Paul non est hic, ut
iam suprā docuimus.

14 Infinitiuus uenit cum de-
fectu nun, passiuæ literæ: & ob id da-
gessatur pe, ad repræsentandum illius
literæ defectum. Et ut dages illud for-
te fiat, necesse est, ut literam he ponā-
mus ante pe poal: ut **וְיִבְרָךְ** uisitari. Sic
enim dages fortiorem habet prolatio-
nem, quum dages nunquam sit forte
à principio dictionis, nisi alia præcedat
litera: quemadmodum declarabitur in
tractatulo Cantici.

Seb. Munsterus.

Forma infinitiui & imperatiui pas-
siuæ uocis, est diligenter aduertenda,
ne adiectam he ך literam suspiceris
esse

ORATIO

esse he hiphil. Sed non facile poteris hic errare, si radicem ipsam intuearis. Quando enim tres radicales literæ expresse manent, & prima habuerit dages forte, signum est illic deficere nun passiuam literam.

Elias.

15

Quinetiam cum literis bachlam solet he illud uenire, exceptis paucis locis ubi deficit he litera: ut, **בַּעֲטָה עוֹלֵל** idest, In deficiendo paruulum: Threnorum secundo. **לְעֵנוּת מוֹפְנֵי** idest, Vt humilietur à facie mea: Exodi decimo. **וּבְבִשְׁלוֹ אֵל יִגַּל לִבְךָ** idest, Et quum lapsus fuerit ipse, nō lætetur cor tuum: Prouerbiorum decimo.

16 Imperatiuus semper habet literam he, sed futurum ea litera opus non habet, quum literæ **אֵיתוּ** quæ præficiuntur futuro, fortificent dages. **Regula.** In hac coniugatione, literæ

nun

SECUNDA

nun נ he ה & hæ quatuor literæ
 איתן semper hirecantur: & imperati-
 uis atque futurum semper habent pe-
 poal dageffatum atque camezatum,
 nisi quando est pepoal una ex quinqz
 istis literis אהעהר tunc enim he &
 איתן habent punctum uocalem zere:
 quemadmodum in tractatulo Cantici
 latius declarabitur.

Seb. Munsterus.

Habent hæ quatuor literæ איתן
 & litera he ה ante literas gutturales
 punctum zere, propter dages quod in
 literis gutturalibus signari non potest,
 & tamen est signandum, quum teneat
 locum literæ nun: ut ubi א נפֿרֿ fit
 אפֿרֿ אפֿרֿ Ab נאֿחֿבֿ fit אאֿחֿבֿ di-
 ligar, נאֿחֿבֿ diligetur. hoc est, dages
 ponitur ad hirec, & fit zere: & repræ-
 sentat iam zere uox magna, defectum
 literæ nun.

b Fun

ORATIO

FUNDAMENTVM SECVNDVM

in quo docetur quomodo punctu-
anda sit coniugatio piel & pual
in perfectorum ordine, &
item quæ illius sunt
signa.

Elias.

I

Coniugatio piel habet in ain pro
signo punctum dages, idc̄ per
omnes modos. Totum præteritū ha-
bet sub pe hirec, & sub ain pathah,
præter quàm in tertia singulari mascu-
lini, in qua ain habet plerunc̄ zere: ut
נָדַד numeravit. Inuenitur quoq̄ cum
pathah: ut נָפַד perdidit, נָפַד con-
fregit: Threnorum secundo: & similia
pauca. Tertia uero persona pluralis &
tertia singularis foeminini habet sche-
ua mobile (ut est mos eius) sub litera
dageflata: ut נָדַדוּ & נָדַדוּ nume-
rauit.

Seb.

Seb. Munsterus.

Integram formam præteriti habes
 supra in nostra Grammaticali Institu-
 tione, unà cum reliquorum modorum
 formis: uide ibi, & nihil erit tibi hic alie-
 num aut difficile.

Elias.

2

Participium præsens & præteri-
 tum semper habent à fronte additio-
 nem literæ mem' scheuata: sed in parti-
 cipio præsentis sequitur post illud sche-
 ua pathah, ut מְסַמֵּר numerans: &
 in participio præterito, sequuntur tria
 puncta, ut מְסַמֵּר numeratus. Ho-
 rum modorum signa, sunt מִם מִם
 Habet autem benoni sub ainpoal in
 singulari masculino zère, sed in reli-
 quis personis habet scheua: ut מְסַמֵּר
 מְסַמֵּרִים & cætera. Porrò in paul seu
 participio præterito habet per omnes
 personas ainpoal, camez: ut מְסַמֵּר

b 2

מְסַמֵּר

ORATIO

מִפְּקָרִים & cætera horum similia.

3 Infinitivus habet sub se par-
 thah, & sub ain zere: ut פִּקֵּר Literæ
 vero בבלם habent scheua, excepto ב
 quod semper habet hirec: ut, פִּקֵּר
 בַּפִּקֵּר לַפִּקֵּר מִפִּקֵּר Cæterum, impera-
 tivus singularis conformis est infiniti-
 vo: ut פִּקֵּר Sed pluralis & fœminini
 habet scheua mobile, ut פִּקְרוּ פִּקְרִי
 & in plurali fœminini migrat scheua
 in zere, ut פִּקְרְנָה In futuro addendæ
 sunt literæ איתן imperativus, ut אִפְקֵר
 יִפְקֵר & cætera: signanturq; puncto
 scheua, ut mem benoni.

4 Regula generalis. In omni
 coniugatione quæ habet in participio
 præsentis mem superadditum, imitan-
 tur literæ איתן punctuationem mem
 participij: idq; in omnibus ordinibus,
 præter quàm in hiphil quiescētium in
 ain, cuius rationem illic tibi assignabo.

Seb.

SECUNDA

Seb. Munsterus.

In tribus posterioribus coniugationibus, idest in piel, hiphil & hithpael, literæ futuri temporis, habent regulariter punctum quem habet mem litera participij: nempe in piel habent punctum scheua, in hiphil pathah, & in hithpael hirec: id quod coniugationum formulæ tibi clare ostendunt. In quarto tamē ordine fallit regula: nam illic mem litera habet punctum zere, & literæ וִדָּן habent camez.

Elias.

5

Quòd si ainpoal fuerit una ex literis וִדָּן migrat plerunque dages ad punctum qui est sub litera præcedenti: & is punctus si fuerit hirec, mutatur propter aduentum dages in zere: si autem sit pathah, uertitur in punctum camez: quemadmodum declarabitur in tractatu Cantici.

b

3

Seb.

Seb. Munsterus.

Exempla. Pro בָּאֵר dicitur בָּאֵר declaravit: & in imperatiuo בְּאֵר declara, pro בִּאֵר Sic in futuro אֲבִיאֵר declarabo, pro אֲבִיאֵר Simile est בִּרַּךְ pro בִּרַּךְ benedixit, & in imperatiuo בְּרַךְ pro בִּרַּךְ benedixit. Hic uides, quomodo dages in mediā radicalem scribendum, ponitur ad punctum primæ radicalis literæ, & ex puncto hirec facit zere, atque ex pathah facit camez.

Elias.

6

Proinde licet he & heth non recipiant punctum dages, tamen plerūq; debiliores sunt quam ut dages ante se propellant, & mutant punctum paruum in magnum: ut סָחַר mundauit, בָּחַר selegit, מָחַר accelerauit. Sic in cōiugatione hithpael, ut מִתְחַחֲרִים appropriate, מִתְחַחֲשִׁים mussitantes.

Con

7 Coniugatio pual habet pro
 signo suo literam ain dageffatam, idēq; *Passiuum*
 per omnes modos, ut parens eius. Præ *piel*
 teritum, in omnibus personis habet
 pe tribus affectum punctis: in reliquis
 uero punctis, non differt à forma pa-
 rentis sui.

Seb. Munsterus.

Hoc est, tam in præterito quàm in
 futuro, prima radicalis habet kybuz,
 secunda pathah, & literæ futuri tem-
 poris scheua.

Elias.

8

Participium præsens singularis si-
 mile est præterito, nisi quod ain came-
 zatur: ut *אֵינִי אֵינִי* & cætera. Parti-
 cipium præteritum & imperatiuus hic
 non habent locum, quin & imperati-
 uus raro in hac coniugatione inueni-
 tur: habet autem pe tria puncta, id est
 kybuz, & ain holem: ut *אֵינִי אֵינִי*

b 4 furan

ORATIO

furando furto sublatus sum: Geneseos
quadragesimo. Cum bachlam uero re
gulariter non inuenitur. In futuro, lite
ræ אֵיִן habent scheua, ut parens e/
ius: & pe habet tria puncta, ut præteri/
tum. Exemplum, אֵיִן אֵיִן & cæ/
tera. Et quando ainpoal fuerit guttura
lis, qualem tunc habeat formam decla
rabitur in tractatu Cantici.

Seb. Munsterus.

Quando media est gutturalis, quæ
dages non recipit, mutatur kybuz in
punctum æquiualentem kybuz & da
ges: utputa in uau holem, uel uau su/
rec: ut à בִּרְךָ idest benedixit, non fit
passiuum בִּרְךָ quia deest dages in li/
tera media radicali: illud igitur posi/
tum ad kybuz, mutat ipsum in uau
holem, & dicitur בִּוְרְךָ idest, bene/
dictus est: item בִּוְרְךָ idest, declara/
tus est.

Fun

SECUNDA

FUNDAMENTVM TERTIVM,
in quo declaratur modus punctuandi
coniugationem hiphil & hophal in
perfectis, & quæ habeant signa.

Elias.

1

Coniugatio hiphil, habet pro si-
gno he in capite, & hirec magnū
sub ainpoal. Præteritum habet per om-
nes personas he hirecatum in capite,
& hirec sub ain: sed quod solū inueni-
tur in utraq; tertia persona & in tertia
singularis foeminini: ut הפקיר הפקירו
הפקירה. In reliquis autem personis
uenit loco eius pathah, id est ad alleuia-
tionem punctorum. Alioquin enim
multiplicarentur uocalia & syllabæ: ut
הפקיר הפקירתי הפקרתה & cætera.

Seb. Munsterus.

In prima & secunda persona utri-
usque numeri abijcitur litera iod ad ui-
tādum syllabarum multiplicationem:

nam

ORATIO

nam si diceremus **הַפְּעִירָה** haberemus quatuor syllabas: mussitat enim scheua post hirec & iod uocem magnam: sed in **הַפְּעִירָה** sunt tantum tres syllabæ.

Elias.

2

Participium præsens habet additionem literæ mem à fronte, punctuaturq; cum pathah. Participium uero præteritum habet literam mem cum schurec radici superadditum: & post utriusq; participij mem, sequitur scheua quiescens, ut **מִפְּעִירָה** & **מִפְּעִירָה**. Horum signum est **מִפְּעִירָה**. Proinde omnes personæ benoni habent hirec magnum sub ainpoal, & in paul camez magnum.

Seb. Munsterus.

Hirec magnum uocatur, iod litera, si eam præcedat hirec. Camez uero magnum est, post quod non uenit punctus

SECUNDA

punctus dages : item; camez paruum est, post quod uenit punctus dages: ut in dictione למה nam primum camez est paruum, alterum uero magnum.

Elias.

3

Nota etiam, quod in utroq; participio scribi debuerat litera he cum pathah, legendum q̄ מִתְפַּקֵּר & in edן מִתְפַּקֵּר sed propter alleuiationem uocalium abijcitur he, & ponitur uocale eius, nempe pathah sub mem, dicimus q̄ in benoni מִתְפַּקֵּר & cætera: & in paul, מִתְפַּקֵּר & sic de alijs.

4

Infinitiuus habet etiam à fronte literam he, sed pathatam, ut scilicet discriminẽ habeatur inter ipsum & inter præteritum. Ain uero habet zere, ut וְהִבֵּר לְבֹו idest, Et aggrauãdo cor suum: Exodi octauo: & similia. sed cum blachlam nunquam uenit sine hi rec, ut לְתַקְטִיּוּ אִיבָת וְלְתַקְטִיּוּ אִיבָת ad minoran

ORATIO

minorandum mensuram & ad maiorandum pondus: Amos octauo capite: & similia.

5 Imperatiuus singularis masculini semper habet sub ain zere: ut, **תִּקְרָא אֶת-הַלֵּוִים** idest, Constitue Leuitas: Numeri undecimo. Quando uero in fine habet additionem literæ he, ain punctuatur cum hirec: ut **תִּקְשִׁיבָה** aduerte, **תִּאָזְנֶינָה** auribus percipe. Plurale uero masculini & singularis foemini semper habent hirec: ut **תִּבְקִירֶיךָ** & pluralis foeminini habet zere, ut **תִּבְקִרְנָה** Quod tamen dicimus ex coniectura quadam, quia non inuenitur aliquod exemplum Biblicum in hac persona.

6 Formam futuri iam didicisti, nempe quòd literæ **אֵינָן** ponendæ sunt ad imperatiuum, ut **אֲבַקֵּר יִבְקִיר** ubi tamen dicendum fuerat **אֲבַקֵּיר יִבְקִיר**

SECUNDA

יְהַפְּקֶה & cætera cum he: sed abijcitur
 he, cuius rationē iam suprā scripsimus
 in benoni. Habet autem ain plerunqꝫ
 hirec, paucis exceptis, quæ habent ze/
 re iuxta formam imperatiui: ut יְבִרֵת
 יְהַרֵת idest, Exterminabit Dominus:
 Psalmo duodecimo. וַיְבָרֵךְ אֱלֹהִים id
 est, Et diuisit deus: Geneseos primo.

7 Coniugatio hophal habet
 pro signo additionem literæ he in ca/
 pite, ut parens eius. Præteritum in om/
 nibus personis habet literam he cum
 hatephcamez, ut תִּפְקֶה uel cum tri/
 bus punctis, ut תִּפְקֶה מִבּוֹן מִקְדָּשׁוֹ
 idest, Et proiectum est habitaculum
 sanctuarij eius: Deuteronomij deci/
 mo. Potest quoqꝫ tempore necessitatis
 uenire cum uau schurec, ut תִּפְקֶה for/
 mam scilicet tenendo quiescentium,
 ut תִּפְקֶה הָיָה depositus est, תִּפְקֶה
 erectus est. Nam hæc tria puncta pro fratri/
 bus

bus computantur, & uenit saepe unum loco alterius, potissimum in coniugatione pual & hophal.

Seb. Munsterus.

Vnde in Commentarijs, Hebraei loco kybuz & hatephcamez semper scribunt literam uau: pro uau autem mobili, scribunt plerumque & in rarioribus dictionibus duo uau: sicut & pro iod mobili, idest consonante, scribunt duo iod: ut עיין pro עין & לוה pro לוח

Elias.

8

Non est in hac coniugatione benoni, nec paul, necque imperatiuus. Infinitium quoque raro habet, & is quidem punctuatur cum hatephcamez, & ain, poal cum puncto zere: ut הַמְלִיחַ לא הַמְלִיחַ idest, Vastando non es uastata: Ezechielis decimosexto capite. Cum literis בכלם regulariter non inue

SECUNDA

Inuenitur. Literæ uerò **תת** in futuro habent hatephcamez, idè ad exprimendum coniugationis signum.

Debuerat autem futurum sic formari, **תתתת** Verum de hoc iam superius mentionem fecimus in participio præsentis hiphil.

FUNDAMENTVM QVARTVM

in quo explicatur punctuatio
coniugationis

לענת

Elias.

Signa coniugationis hithpael sunt **he** & **tau** atq; **dages** in **ain**. En habes tria signa. Præteritum in omnibus personis habet **he** à fronte hirecatum, & post illud sequitur **tau** cum **scheua** quiescente: & tunc demum tres literæ radicales, quarum media habet **dages** per totam coniugationem: sed & **pe** habet **dages**, at illud est **dages leue**,
quum

ORATIO

quum ueniat post scheua: de quo in libro bello Cantici.

Seb. Munsterus.

Habet pepoal dages, quando scilicet est una ex literis כגו בפה solet enim scheua illud leue poni cum memoratis literis, quando scribuntur à principio dictionis, aut ueniunt post scheua quiescens, sicut in hoc loco.

Elias.

2

Præterea in præterito, pe semper pathatur: residuum uero coniugationis, tam quo ad lectionem quam quo ad punctuationem non differt à coniugatione piel.

Seb. Munsterus.

Vt תִּטַּבֵּל tinxit se: hæc forma punctorum in nullo modo mutatur, ubique enim manet תִּטַּבֵּל In præterito adijcitur à fronte litera he, & in participio mem hirec, & in futuro תִּטַּבֵּל

Hirec

Hirec infinitivus & hirec imperativus non differunt à forma præteriti.

Elias.

3

Participium præsens habet additionem literæ mem in capite cum puncto hirec, & ipsum sequitur tau cum scheua quiescente. Et hic quoque abijcitur litera he. Nam sic formari debuerat **מְהִירֵם** quemadmodum scripsimus in benoni hiphil, sed dicimus **מְהִירֵם** Paul, seu participium præteritum non est in hac coniugatione.

4

Infinitivus non differt à præterito, nec abijcitur litera he, etiam si accesserint literæ bachlam. Sic imperativus semper retinet he: sed in futuro cedit he, ut in participio præsentis: & punctuantur literæ **אֵי** cum hirec, ut in coniugatione kal & niphil. Habet etiam plerumque ainpoal zere, ut **אֵתְּחַלֵּךְ** idest, Ambulabo coram

c Domino

Domino: Psalmo centesimo decimo/
sexto. & raro uenit cum pathah: ut,
אל תתקדר לפני מלך idest, Ne glo/
rieris coram rege: Prouerbiorum uige/
simoquinto. & alia similia. Quando
autem ainpoal fuerit gutturalis, expli/
cabitur tibi forma illius in tractatulo
Cantici.

Seb. Munsterus.

Forma ista est, quod dages pathah
in uerbis habentibus mediam guttura
lem, aut res literam, mutatur in camez
uocem magnam: ut תתפאר תתפאר
מתפאר idest, decorauit sc.

Elias.

5

Sed & hoc diligenter notabis,
quod per totam coniugationem tau
hithpaal semper præcedit pepoal, seu
primam radicalem literam: quemad/
modum supra quoque scripsimus: nisi
quando pepoal fuerit una ex literis

תשׁוּ

S E C V N D A

זשׁ tunc enim alia erit illius forma.
 Si tau uenerit ad literas famech uel
 schin, ponitur tau ipsum post pepoal:
 ut וישמר הקות עמרי idest, Et ob-
 seruabit leges Amri: Micheæ septi-
 mo. ויסתבל ההגב idest, Et impin-
 guabit se locusta: Ecclesiastici duode-
 cimo. Cum zade uerò, uertitur ה in
 ט ut ביה נצטרק idest, Quomodo
 iustificabimur: Geneseos quadragesi-
 mo quarto. Et cum zain uertitur in da-
 leth, ut הוציאתו למימר idest, Pro-
 ducitis tempus ad loquendum: Danie-
 lis secundo capite.

6 Videtur tamen nobis, non
 subesse rationē, ut deriuemus hoc po-
 sterius uerbum ab הוציאתו idē ob
 duas causas. Vna est, quòd illa sit di-
 ctio Syriaca: altera, quòd in מסורה
 inuenitur ita scriptum: הוציאתו qui-
 dem scribitur, & legitur הוציאתו

ORATIO

Et est una de duabus dictionibus quæ leguntur cum dalet & scribuntur sine eo. Sed est adhuc dubium apud illos, num scribi debeat cum dalet aut absque eo, etiam si inueniamus magistros in Thalmud sic consueuisse facere, dum dicunt **נָרְמָן לֹא צָבִי** paratus ei hinnulus, **נִרְצָן הָרִיז** obnoxius factus iuri: uerum non est cōueniens, ut sic agamus in lingua Hebraica: nam ñdem Magistri dicere consueuerunt, Phrasis seu lingua Biblica seorsum, phrasis Thalmud seorsum.

Seb. Munsterus.

Hoc est, habet purus Hebraismus in sacris Biblijs suum regulatum modum loquendi, habet & Thalmud suum confusissimum chaos & irregularem loquendi formam, ut qui uerum Hebraismum callet, in Thalmud nihil ferè sine præceptore intelligat.

Elias

Insuper quum scrutati fuerimus totam Bibliam, non inuenimus radicem ullam cuius pepoal sit zain, quæ opus habuerit pro sua inflexione coniugatione hithpaal, sed satisfacit illis coniugatio niphhal in quarta sua significatione: quemadmodum dictum est Oratione prima, fundamento octauo, signo quarto. Porrò dictionem רחצו חובו idest lauamini, mundamini: Isaiaë primo capite: inuenies in libro Compositionis. Sic dictionem, רחשוטטנה בגרות idest, Circuite per sepes: Ieremiæ quadragesimono: inuenies quoque in eodem Compositionis libro. Verum nunc uertam faciem meam ad explicandum defectiua, & deinde quiescentia, atque tandem duplicata, compendiosius quo potero.

ORATIO

FUNDAMENTVM QVINTVM

in quo declaratur ordo deficientium in pe nun, quale est

נִשְׁבַּח appropinquauit.

Elias.

I

Coniugatio kal seu leuis, in hunc modum formatur. Præteritum & utrunq; participium formantur sicut in perfectis. Sic infinitiuus plerūq; integre uenit, ut נָפַל חָבַל idest, Cado & cades: Esther quarto. Sic תָּלוּךְ נִסּוּךְ idest, Eundo & proficiscendo: Genesis duodecimo. Sunt etiam quæ ueniunt cum defectu nun, & cum additione tau in fine loco nun pepoal: ut נִשְׁבַּח appropinquare. Sed & imperatiuus plerūq; uenit integre: ut נִצּוּר נָגַר idest, Custodi fili mi: Prouerborum sexto. Venit quoq; cum defectu literæ nun, ut נִשְׁבַּח uel נִשְׁבַּח uel נִשְׁבַּח appropinqua. Sic שֶׁל נִעַלְךָ idest, Solue

SECUNDA

Solve calciamentum tuum: Exodi ter-
tio. Et in plurali, אָשׁוּ uel גִּישׁוּ acce-
dite. Et in fœminino singulari, גִּישִׁי
הָלוּם idest, Accede huc: Ruth undeci-
mo. & in plurali אָשְׁבֵה uel גִּשְׁבֵה ac-
cedite. Hoc autem dicimus ex certa
coniectura, quia non inueniuntur in
sacris Biblijs.

Seb. Munsterus.

Verba huius ordinis plerunq; ab-
ijciunt in infinitiuo, imperatiuo & fu-
turo nun primam radicalem literam:
in multis etiã manet, præsertim in his
quorum media radicalis est gutturalis,
ubi scilicet defectus nun nequit signa-
ri. In infinitiuo loco nun abiectæ lite-
ræ adiicitur uerbo in fine litera tau.
Idem fit in tertio ordine.

Elias.

2

Futurum plerunq; uenit cum defe-
ctu nun, & loco eius ponitur dages in

ORATIO

ainpoal: ut **אָשׁ** accedam, **אָשׁ** ac-
cedet: & cætera: cum puncto pathah,
uel cum holem, ut **אָפּוֹל** cadam, **אָפּוֹל**
cadet. Inueniuntur quoq; pauca quæ
ueniunt integre: ut **וְהוֹרְתוּ יְבָצוּרוֹ** id
est, Et legem eius custodiant: Psalmo
centesimo quarto. Quando uero ain/
poal est gutturalis, uenit radix illa ut
plurimum integre. Exemplum. **לֹא**
תִּנְחָת idest, Non mœchaberis: Exodi
uigesimo. **וְלֶחֶם סֵתִיִּים יִנְעֵם** idest,
Et panis absconditus dulcescit: Pro/
uerbiorum nono. **תִּינְחָת פָּרָא** idest,
Num rugiet onager? Iob sexto: & si/
milia. Excipiuntur tamen pauca, in qui/
bus literæ **אֵיתוּ** ueniunt cum puncto
zere loco literæ nun: ut **מִי יִחַת עֲלֵינוּ**
idest, Quis opprimet nos? Ieremiæ de/
cimo. **וְחַחֵם בְּלִי הָעִיר** idest, Et uoci/
ferata est tota ciuitas: Ruth primo ca/
pite. & similia.

Coniu

SECUNDA

3 Coniugatio piel & pual in defectiuīs nun, quādoquidem utraq; In piel
nullus de
fectus semper habeat mediam radicalem literam dageffatā, ut iam didicisti: in hoc ordine semper uenit integre, quū non sit uia qua defectus nun signari possit. Siquidem non poteris ponere dages in ainpoal, quod suppleat defectum literæ nun, quum iam ex ipsa coniugatione litera illa habeat dages: nec competūt duo dages in unam literam, nec unum dages signare potest duas res. Hinc igitur est, quod ea uerba semper integra ueniunt.

Seb. Munsterus.

Habeto pro regula generali, quod omne uerbum de secundo & tertio ordine est uerbū perfectum in hac secunda coniugatione, hoc est, talia uerba nunquam abiiciūt nun aut iod in hac coniugatione, sicut nec in hithpael.

Elias

Et nota, quod non est differentia in isto ordine inter personas præteriti niphāl, & personas præteriti piel: quia tam illa quàm ista habent ainpoal dagessatum, licet diuersa ratione. In niphāl quidem dagessatur, ad repræsentandum defectum nun radicalis literæ. In piel uerò est signum coniugationis: ut, לֹא גִבַּר שׁוֹעַ לְפָנַי רַל idest, Non cognoscitur diues ante pauperem: Iob trigesimoquarto: quod est præteritum in niphāl. item, גִּבַּר אֱלֹהִים אוֹהוּ idest, Agnouit eum deus: primi Regum uigesimotertio: quod est præteritum in piel. Et in hunc modum, cognosces in omni loco, iuxta rei congruentiam & tenorem sententiæ, num oblatum uerbum sit niphāl uel piel. Sunt & alia signa, per quæ discrimen notari potest: uerum, non est hic locus ubi
 diu

SECUNDA

diutius immorandum nobis sit.

Seb. Munsterus.

Habetur in uigesimoquarto capite Exodi, וַיֵּשׁ מֹשֶׁה לְבַדּוֹ quod ego sæpe sic legi, Et penetrabat Moses solus: quasi esset uerbum piel. At multi Hebræorum exponunt passiuè, nempe in hunc modum, Et adductus est Moses solus. Idem sentiendum Exodi capite trigesimoquarto, ubi scriptum est, וַיֵּשׂוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל idest, Adducti sunt omnes filij Israel.

Elias.

5

Coniugatio hiphil & hophal in defectiuis literæ nun non differt, quantum attinet ad puncta à perfectis, nisi quod deficit nun radicale, & loco eius ponitur dages in ainpoal. Coniugatio uerò hithpaal uenit integra, sicut in perfectorum ordine: & huius rei ratio

nema

ORATIO

nem signauimus supra in coniugatione piel.

Seb. Munsterus.

Non omnia, sed maior pars uerborum in hoc ordine abiiciunt in hiphil primam radicalem nun: nam à נָחַל fit נִחַל idest, Fecit hæreditare. In hithpael nullum uerbum huius ordinis potest uenire cum defectu nun, eo quod defectus non possit signari, quum media radicalis litera ratione coniugationis habeat dages.

Elias.

6

Præterea sciendum, quod sunt *Defectiua* quædam radices, quarum pepoal est *in pe iod* iod: & hæ quoquè insequuntur nominam defectiuorum in pe nun, uocanturq; defectiua in pe iod. Sunt autem omnes radices, quæ pro ainpoal habent zade: ut נָצַח stetit, נָצַח posuit, נָצַח strauit, נָצַח fudit, נָצַח forma-
uit

SECUNDA

uit, יָצַת accendit. Hinc enim dices,
 יָצַת גְּבוּלוֹת עַמִּים idest, Constituet
 terminos populorum: Deuteronomij
 trigesimosecundo. נִצַּחְתִּי אֲנִי idest,
 Constituam nunc: Genesis trigesimo/
 tertio. וְאֲנִי עֵשׂוֹל idest, Et sternam
 infernum: Psalmo cētesimo trigesimo/
 nono. וַיִּצֶק שָׁמֶן עַל רֹאשָׁהּ idest, Et
 fudit oleum super caput eius: Genesis
 uigesimooctauo. בְּטָרִם אֲצַרְךָ idest,
 Prius quàm formarem te: Ieremiæ pri/
 mo. וַיִּצֶת אֵשׁ בְּצִיּוֹן idest, Et succen/
 dit ignem in Sion: Threnorum unde/
 cimo. In quibus omnibus, zade dageſ
 satur loco iod pepoal.

Seb. Munsterus.

Hec uerba non mutant in hiphil
 iod primam radicalem literam, in uau
 holem: sed abiecto iod, dageſſant za/
 de mediam radicalem: & in kal non fa/
 ciunt in futuro tempore more uerbo/
 rum

ORATIO

rum tertij ordinis, iod quiescere in zere uoce magna, sed abiecta iod litera dageffant zade, more uerborum secundi ordinis: unde uocantur defectiua in pe iod.

Elias.

7

Cæterum radix יצא exiuit, excipitur à memorata regula. Est etiam alia radix, nempe יצא idest gyrauit: cuius ainpoal non est zade, & tamen dicimus ab ea. ויהי בי הקיפו idest, Et fuit quum gyraffent: Iob capite primo. ubi punctus dages in litera kuph ponitur loco iod pepoal: de quo adhuc aliquid loquemur in quiescentibus pe iod.

8 Est quoq; & alia quædam radix, cuius pepoal est lamed, uenitq; iuxta modum defectiuorū in pe nun: & est radix illa יצא idest accepit, tulit: à quo dices, יצא idest accipiam,

יצא

SECUNDA

יָקַח accipiet, supplente dages literam
 lamed pepoal. Nec inuenitur lamed a-
 liud præter istud, quod ullo modo de-
 ficiat. Deficit autem illud, quod tam
 frequenter hac radice utamur. Abijci-
 tur etiam interdum dages ipsum: ut,
 וַיִּקְחוּ אֵלַיךְ. idest, Et accipient ad te:
 Numeri decimonono capite. וַאֲקַח
 פֶּת לֶחֶם idest, Et accipiam frustum
 panis: Geneseos capite decimooc-
 tauo. In quibus exemplis, kuph est le-
 ne, & non dagesatum, sicut & in radi-
 ce נָסַע De qua וַיִּסְעוּ וַיַּחֲנוּ idest, Et
 profecti sunt atque castrametati: Nu-
 meri trigesimalotertio: & similia. Vbi li-
 tera samech dagesari debuerat, sed ra-
 phatur propter frequentem usum ra-
 dicis נָסַע

Seb. Munsterus.

Omnia litera, præter gutturales
 literas, dicitur raphari quando non da-
 gessatur

ORATIO

gessatur, etiam si non sit una ex literis
 בגר בפה non quod omnibus impo-
 natur raphe, quod solum est sex iam
 memoratarum literarum, sed hæc uir-
 gula raphe denotat hic laxationem.
 Laxari autem litera dicitur, quando
 non fortiter per punctum dages, sed
 leniter absq; dages profertur.

Elias.

9

Sunt tamen qui dicunt, uocabu-
 lum לקח duas habere radices, nem-
 pe לקח & נקח A לקח formantur
 præterita & participia, à נקח uerò fu-
 tura: sicut & uocabulum חלך inueni-
 tur habere duas radices, uidelicet חלך
 & ילך Ab חלך formantur præte-
 rita & participia, & à ילך futura, ut
 חלך uadam, ילך uadet: & cætera.
 Sed prima opinio conueniētiōr appa-
 ret propter multas rationes, quas hic
 breuitatis causa omittimus.

Funda

SECUNDA

FUNDAMENTVM SEXTVM;

in quo declaratur ordo quiescentium in pe aleph & iod, ut

sunt אָמַר & יָשַׁב

Elias.

I

C Oniugatio quiescentium in pe aleph, uenit integra usque ad futurum. In futuro enim quiescit aleph radicale: ut אָמַר dicam, יֵאָמַר dicet: & cætera: ubi dici debuerat יֵאָמְרוּ & cætera.

Seb. Munsterus.

Quiescunt hæc uerba in futuro dupliciter: in prima enim persona sic quiescit aleph in holem, ut expresse non scribatur: in reliquis uero personis litera aleph scribitur, sed non legitur, quoniam non habeat proprium punctum. Omnis autem litera quæ non legitur, quiescit quantumlibet scribatur. Vnde in propositis exemplis, holem scribi de-

d bet

bet supra literas אֵיֶהוּ & non super
aleph quiescente.

Elias.

2

Et nota, quando יֹאמַר & תֹּאמַר
ueniunt cum uau conuersiuo, mutatur
pathah in sægol: ut יֹאמַר & dixit,
תֹּאמַר & dixisti. Quãdo uerò ueniūt
in pausa, redeunt ad pristinã formam
uidelicet desinentia in pathah: ut יִעַן
אֵיבֹב יֹאמַר idest, Et respondit Iob &
dixit: Iob tertio. הִעִיזָה פָּנֶיהָ תֹּאמַר
לִי idest, Indurauit faciem suam, & di-
xit ei: Prouerbiorum septimo. Et quia
dictio לִי est dictio parua, perinde
est ac si finis sententiæ terminaretur in
dictionem תֹּאמַר

Seb. Munsterus.

Est etiam alia regula in tractatu Ac-
centuum, quod יֹאמַר desinit in sæ-
gol, quando habet accentum in penul-
tima, & in pathah quando accentus
scribi

SECUNDA

scribitur in ultima dictionis syllaba.

Elias.

3

Sciendum quoque, quod residui huius conjugationis modi ueniunt ut in perfectis, nec unquam quiescit in eis littera aleph: nisi quod in quibusdam eorum mutantur puncta, idque propter litteram gutturalem aleph. Sic in cæteris gutturalibus literis, nempe נִּיָּן migrat punctus hirec sub nun passiuæ litteræ: & item hirec sub he hiphil, in סֵּגוֹל: & littera gutturalis quæ uenit post nun & he, punctuatur cum hatephsægol uel cum hatephpathah: quemadmodum declarabo in libello Cantici.

Seb. Munsterus.

Sensus est, ubi reliquæ litteræ habent purum scheua, litteræ gutturales scheuandæ habent scheua mixtū cum pathah uel sægol: & littera mox præcedens habet sægol uel pathah: ut ubi

d a à

à **אָרַל** dico, in futuro **יִאָרַל** Ab **עָמַר**
 dico **אָעַמַר** & **יִעַמַר** Idem iudicium
 est de similibus.

Elias.

4

Inueniuntur denique aliquæ radi-
 ces ex quiescentibus in pe aleph, quæ
 integræ ueniunt, etiam in coniugatio-
 ne kal: ut ab **אָסַר** & **אָסַר** dicitur
אָאָסַר colligam, **יִאָסַר** colliget,
אָאָסַר uinciam, **יִאָסַר** uinciet. Ra-
 tio autē huius est, quod rarius illis uti-
 mur, ideo non rescindimus ab eis pri-
 mam literam.

5 Coniugatio kal ordinis quie-
 scentium in pe iod (ut est **יָשַׁב** sedit)
 formatur iuxta normam perfectorum
 uerborum, à præterito usq; ad infini-
 tium. Quin & infinitium aliquādo
 ut in perfectis formamus, præsertim
 quando alteri uerbo coniungitur: ut,
יָרַד יָרַד idest, Descēdendo descen-
 dimus

SECUNDA

dimus: Genesis quadragesimotertio,
sed frequētius uenit cum defectu iod,
& tunc loco eius scribitur in fine uerbi
litera tau: ut שֶׁבַת בְּהָרַי idest, Seden/
do in monte: Deuteronomij duodeci/
mo capite.

Seb. Munsterus.

Infinitiuus in hoc ordine quando
abiicit literam iod & recipit tau, pun/
ctuatur duobus sægol, nisi quando ul/
tima est gutturalis, tunc migrat utrun/
que sægol in pathah: ut à יָרַע fit in
infinitiuo יָרַעַה pro יָרַעַי scire. Sic à
יָרַעַי permisit, fit infinitiuus יָרַעַה

Elias.

6

Imperatiuus etiam patitur defe/
ctum iod: ut שֶׁבַע sede, שֶׁבַעו sedete: &
cætera. Et meminisse te oportet nul/
lum esse in forma ipsa discrimen inter
infinitiuum & imperatiuum huius or/
dinis & infinitiuum & imperatiuū or/
dinis

d 3 dinis

ORATIO

dinis deficientium in nun. Diligenter igitur aduertendum tibi est, ne erres in illis aut similibus.

Seb. Munsterus.

Vt à עֵי דicitur עֵי cognosce, & עֵי cognoscere: sic à עֵי fit עֵי propinqua, & עֵי propinquare. Coincidunt igitur hæc duplicia uerba in imperatiuo & infinitiuo.

Elias.

7

At literæ אֵיוּ patenter distinguunt inter hos ordines. Nam in defectiuus nun, אֵיוּ punctuantur cum hirec sequente dages, ut אֵיֹשׁ אֵיֹשׁ & cætera. In isto autem ordine habent zere, quod est uox magna, repræsentans uidelicet iod in ipsa quiescens. Illud enim iod expresse non scribitur, nisi in paucis locis: ut אֵיֹלָבָה שׁוֹלֵל id est, Incedam dispoliatus: Micheæ primo. & similia.

Ple/

SECUNDA

8 Plerunque etiam dum iod scribitur, habet איתן hirec & ain pathah: ut אִינָהּ sugam, אִינָהּ fuget, אִירָשׁ possidebo, אִירָשׁ possidebit, אִיטֵב bonus ero, אִיטֵב bonus erit: & similia. Quando uerò iod non scribitur, tunc איתן & ain poal signantur cum zere: ut אִשֵּׁב sedebo, אִשֵּׁב sedebit: & cætera. Inueniuntur quoq; aliqua quæ ueniunt cum dages loco iod literæ quiescētis, ut אִצִּיק dicitur אִצִּיק רוחי idest, Effundam spiritū meum: Isaiaë quadragesimo quarto. & אִצִּיק שֶׁמֶן idest, Effudit oleum: Genesis uigesimalio octauo. Sic אִצִּיר dicitur אִצִּיר אֶתְּךָ idest, Prius quàm formarem te: Ieremiæ primo. & similia.

Seb. Munsterus.

Sunt igitur uerba incipientia à litera iod in triplici differētia: quædam & maior quidem pars faciunt in futuro

ORATIO

iod literam quiescere in zere uoce magna sub literis איתו Alia retinent iod & punctuant literas איתו more primæ coniugationi consueto: ut אירש יירש Tertia abscondunt iod per dages in secunda radicali litera, quæ scilicet secundam radicalem literam habent zade: de quibus paulo superius mentio fit, nempe Fundamento quinto, signo sexto. Est etiam unum, quod iod mutat in uau surec, nempe יבול potuit, אוכל potero.

Elias.

9

Hæc autem uerba uocantur defectiua in iod, & non quiescentia in iod: quia imitantur in futuro, modum defectiuorum in pe nun. Et hæc est regula notabilis in Grammatica. Quando uenit dages loco literæ deficientis, tunc uocatur dictio illa, dictio defectiua: si uenerit unum ex uocabulis magnis

SECUNDA

gnis loco literæ , uocatur dictio illa,
 Dictio quiescens, seu ex ordine quies-
 centium.

10 De his autem prius uidisti,
 quum in præcedenti Fundamento, si-
 gno sexto, scripserimus multa esse uer-
 ba defectiua in pe iod, habentia pro
 ainpoal literam zade: & quum huius
 rationem indagaremus per omnes li-
 bros Grāmaticos, nullam inuenimus.
 Vnde uisum est nobis promptam red-
 dere rationem, nempe hanc: quando
 quidem zade & samech magnam ha-
 beant affinitatē in prolatione, & præ-
 fertim quando zade non est dageffa-
 tum. Et multi sint homines, qui peni-
 tus nullam faciunt differentiam inter
 has duas literas dum proferunt eas,
 præsertim Galli: ut si ab illis sit profe-
 rendum futurum uerborum, יצב יצב
 יצב & similia: utpote יצב stabo,
 יצב

ORATIO

אִי locabit, iuxta normam quiescentium in pe iod, audies eos literam zade proferre in hunc modum, אִסָּב יִסָּב
 Et hinc mihi uidetur, quod zade labente iod dageffatur, quo fortiorem & duriores habeat expressionē. Scripsimus tamen iam in præcedenti Fundamento, quod pauca sunt quæ excipiuntur à memorata regula, nec opus est ea hic repetere.

Seb. Munsterus.

Non est dubium, quin in hac lingua institutor eius uoluerit cauere omnem ambiguitatem quæ ex consimili nasci posset dictionum prolatione: id quod in multis aduerti potest exemplis: atq; ideo non pauca contra communem normam uidentur peccare, quum tamen necessitas distinctæ prolationis illam exegerit diuersitatem: id quod in uerbis אִסָּב & יִסָּב uidereli

cet

SECUNDA

et. Itē in coniugatione hithpael, quando prima radicalis litera est schin, ut in השתמר Potest & id notari in dictionibus אִשָּׁה & אִשָּׁה & multis similibus: ut taceam de istis uerbis quæ primam literam habent iod & secundam zade: & cætera.

Elias.

11

Coniugatio passiuua habet per totum præteritum literam nun cum uau in holem quiescente: poniturque uau illud loco iod radicalis. Idem fit in participio præsentis. In reliquis uerò modis, uau fit mobile: & punctuatur coniugatio ut in perfectis. Exemplum. A יָעַי cognouit, dices יָעַיָהּ cognosci & cognitus sis, יָעַיָהּ cognoscar, יָעַיָהּ cognoscetur: & cætera. Mutatur autē iod in uau, quo dages ipsum perceptibilius fiat, & melius in uau quàm in iod cognoscatur.

Munste

Seb. Munsterus.

Regulariter tertius ordo in passiva uoce, mutat iod in uau: uau autem illud in præterito & participio est qui escens: in infinitiuo & imperatiuo atque futuro est mobile, propter punctum dages signandum.

Elias.

12

Coniugatio piel & pual in hoc ordine sine defectu ueniunt. Non est enim possibile, ut quiescat litera iod & ponas dages post ipsum, quod est signum huius coniugationis: quum dages nunquam uenire soleat post literam quiescentem.

13

Coniugatio hiphil per totum præteritum habet he sequente holem loco iod radicalis literæ: ut הוֹשִׁיב collocauit, הוֹשַׁב collocasti: & cætera. Sic per totam coniugationem literæ in capite superadditæ habent holem

SECUNDA

lem, ut in benoni: מוֹשִׁיב collocans, in infinitiuo & imperatiuo הוֹשִׁיב collocare & colloca, ut in præterito. In futuro, אוֹשִׁיב collocabo, יוֹשִׁיב collocabit: & cætera. Excipitur participium præteritum, in quo post literam mem semper sequitur schurec, id est per totum hiphil, non tam in perfectis quam in imperfectis uerbis. Punctuatur autem ainpoal per totam istam coniugationem, sicut in perfectis.

Seb. Munsterus.

Solum initium in ista coniugatione & ordine differt ab initio hiphil uerborum perfectorum, nempe quod iod prima radicalis litera mutatur in uau, holem: reliqua non differunt à uerbis perfectis.

Elias.

14

Id quoque hic aduertendum, quod illa uerba quæ in futuro kal interdum
reti

retinent iod radicalem literam expresse scriptam, quorum supra mentionem fecimus: hic quoque in coniugatione hiphil, iod non abijciunt: sed habent ante iod, zere uocem magnam, quæ iod ipsum explicet: ut à יָטַב bonus fuit, dices הֵטַב הֵטַב idest, Benefaciendo benefaciam: Geneseos trigesimo secundo capite. Et à יָמַן dicitur אִם הֵשֵׁמַאל וְאִימִינָה idest, Si sinistram tenueris, ego dextram eligam: Geneseos decimo tertio. Sic ab יָלַל ululauit, אֶסְפָּרָה וְאִילִילָה idest, Plangam & ululabo: Micheæ primo. In hunc quoque modum he præteriti, infinitiui & imperatiui, & mem participij præsentis habent zere: ut הֵטִיב הֵטִיב idest, Benefaciendo benefaciens, הֵטִיבוּ הֵטִיבוּ idest, Benefacite uias uestras: Jeremiæ septimo. & similia.

15 Coniugatio hophal in hoc ordine

ordine habet he punctuatū cum schurec: ut יוֹסֵף הוֹרֵר idest, Et Ioseph demissus est: Genesis trigesimo. Eadem forma est in quiescētibus ain: ut הוֹסֵם erectus est: & in duplicatis, הוֹסֵב circumdatus est. In tribus his, he habet schurec, nec est differentia inter ea quoad punctuationē: in reliquis uero personis præteriti, est discrimen inter duplicata & inter quiescentia in pe & ain: quemadmodum declarabitur in hac Oratione, fundamento duodecimo, signo octauo.

16 Coniugatio hithpacl per omnes modos uenit integra: ut à יָלַד genuit, וַיִּתְּיָלוּ idest, Et geniti sunt: Numeri primo capite. Et à יָעַץ consuluit, וַיִּתְּיָעֲצוּ idest, Et consilium inierunt: Psalmo octogesimo. & similia. Tamēn sæpe uertitur litera iod in uau mobile, iuxta rationem quam signauimus supra

ORATIO

suprà in niphāl: ut à יָרַע cognouit,
 בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף idest, Quum cognitus
 esset Ioseph: Geneseos quadragesimo
 quinto. & à יָרָה iecit, יִתְוַדַּע עָלָיו
 idest, Et proijciet super eum: Leuitici
 decimosexto. & similia.

Seb. Munsterus.

Ratio quam suprà in niphāl signa-
 uit, non potest satisfacere huic loco: il-
 lic enim fit uau mobile, ut punctus da-
 ges habet in eo locum: hic autem non
 est opus punctulo dages in litera uau,
 quum nulla litera post scheua recipiat
 dages, præter בָּגַר בֶּפֶת

FUNDAMENTVM SEPTIMVM
 in quo declaratur punctuatio coniu-
 gationis kal & niphāl uerborum
 quiescentium in ain uau,
 quale est קוּם

Elias.

P Ræteritum singulare in hoc ordi-
 ne, habet

SECUNDA

ne habet sub pe camez ad designandum quietem literæ uau, etiam si non sit mos, quòd camez repræsentet literam uau, sed potius aleph. Nam solet holem repræsentare uau, & illud holem hic uertitur in camez, quo præteritum kal in ordine conforme fiat reliquis ordinibus, qui omnes in præterito kal habent camez sub pe, exceptis duplicatis: id quod fusius declarabitur in Fundamēto duodecimo huius orationis, signo secundo.

Seb. Munsterus.

Quæ ueniunt ex duplicatis, faciunt præteritum in pathah, ut differant à præterito uerborum quarti ordinis: ut hic dicis וַיִּשְׁרַע surrexit, illic uerò שָׁרַע circuiuit: & in secunda persona שָׁרַעְתָּ surrexisti, וַיִּשְׁרַעְתָּ circuiuisti: & cætera.

Elias.

2

Inuenitur etiam aleph scriptū post
e camez

ORATIO

camez in dictione **וָאֵץ אֵץ** idest,
 Et surrexit uastitas: Hoseæ undecimo.
 ubi quiescit. Inuenitur quoq; mobile,
 nempe in dictione **וָאֵץ אֵץ** id
 est, Et alta erit atq; sedebit: Zachariæ
 decimoquarto. Et ista duo aleph sunt
 loco uau. Sic quoquè in tertia pluralis
 masculini, & tertia scæminini singula/
 ris, pe camezatur. Et quando habet ac
 centum in penultima, indicium est uau
 quiescere: ut **וָאֵץ** surrexerunt, **וָאֵץ**
 surrexit: sed in reliquis personis pe pa/
 thatur, ut **וָאֵץ** surrexisti, **וָאֵץ** sur
 rexi: & cætera. Et hoc fit propter sche/
 ua quod quiescere solet per totum præ
 teritū kal: alioquin si pe camezaretur,
 non posset scheua quiescere, sed moue
 retur: quemadmodum id fusius decla
 rabo in tractatu Cantici.

Seb. Munsterus.

Nunquam enim uenit post scheua
 mobile

Accentus
 modum
 mutat

S E C V N D A

mobile dages siue leue siue forte: muta-
tur igitur hic camez in pathah, ne sche-
ua post camez mobile fiat, atq; tau li-
tera primæ & secundæ personæ post
scheua mobile priuetur dages.

Elias.

3

Venit quoq; præteritum cum ze-
re iuxta formam **פַּעַל** ut **בָּאֲשֶׁר מָוֹת**
אַהֲרֹן idest, Vt mortuus est Aharon:
Deuteronomij trigesimo secundo. **בִּי**
מָוֹתוֹ בְּלֹא הַאֲנָשִׁים idest, Quoniã mor-
tui sunt omnes uiri: Exodi tertio. Et in
forma **פַּעוּל** habes Geneseos quadra-
gesimo quarto: **הַבֶּקֶר אֹר** idest, Ma-
ne illuxit. Item **בִּי-אֹרוֹ עֵינַי** idest,
Quoniam illuxerunt oculi mei: primi
Regū decimo quarto. & similia pauca.

4

Participium præsens per to-
tum habet sub pe camez: nec est differ-
rentia inter hoc participium singularis
masculini, & tertiam personam singu-

e 2 laris

ORATIO

laris masculini præteriti: ut בא אחיך idest, Venit frater tuus cum dolo: Geneseos uigesimoseptimo. ubi ponitur in præterito. Item אנכי בא idest, Ego uenio ad te in densitate nubis: Exodi decimono- no. quod est benoni. In fœminino ue- rò genere est discrimen aliquod: nam præteritum est מלעיל hoc est, habet accentum in penultima: ut רחל באה idest, Rahel uenit: Geneseos uigesimo nono. Sed participium est מלרע hoc est, habet accentum in ultima: ut בתו באה idest, Filia eius ueniēs: Geneseos uigesimono. Venit etiam benoni cum zere quando est de forma פעל ut ברי מות אחת idest, Quoniam mortuus tu: Isaiaë trigemoseptimo. Et in forma פעול ut טוב טובים bonus, boni.

Seb. Munsterus.

Vt in uerbis primi, secundi & tertij
ordinis

SECUNDA

ordinis, inueniuntur hæ tres formæ in præterito kal פָּצַר cum camez & pa- thah, צָרָה cum zere, יָבַל cum ho- lem: ita in quarto ordine, ubi thema est monosyllabum, inuenitur hæc tri- plex forma, ut קָם surrexit, אָוֵר lu- xit, מָתַּ מֵתַּ mortuus est: in secunda per- sona מֵתַּ אֲרַתַּ קָמַתַּ

Elias.

5

Participium præteritum, infinitiuus & imperatiuus, omnes isti modi ueni- unt cū schurec, præsertim infinitiuus: ut לא אוכל קום idest, Non potero surgere: Threnorū primo. Item in im- peratiuo, קום קום idest, Surge, inuo- ca: Ionæ primo. Eandem formam ha- bet פָּעוּל licet à uerbo קום formari nō possit, quum sit uerbum neutrum: sed à uerbo שום licebit formare par- ticipium præteritum, quum sit uerbum transitiuum: nam dicimus שום possi-

ORATIO

tus, שומים positi, שומה posita: ut
 מן אבשלום היה שומה idest, De
 Absalom fuit posita: secundi Regum
 decimotertio. Inuenitur quoq; infini-
 tiuus & imperatiuus cum holem: ut,
 יקום קום idest, Surgendo surgent:
 Ieremiæ quinquagesimonono. פור
 התפירה idest, Dissipando, dissipa: &
 cætera: Isaiæ uigesimoquarto. Impera-
 tiuus, ut ישוב אלי idest, Et reuertere
 ad me: Ieremiæ tertio. מול את בני
 ישראל idest, Circumcide filios Israel:
 Iosue quinto capite.

6 In futuro, literæ איתן ca-
 mezantur ad repræsentandū ainpoal,
 nempe literam uau: ut אקום surgam,
 יקום surget: & cætera. Vau uero sure-
 catum & expresse positum, non est ain-
 poal, sed uau protractiōis: sicut est uau
 in אקור & יקור & cætera. Sunt
 tamen qui dicunt, uau illud esse radica-
 le

SECUNDA

le: demonstrantq̄ id per hęc exempla
 יקומו תקומו in quibus remanet uau.
 Si enim non esset radicale, dicendum
 esset יקומו תקומו iuxta formā יקומו
 ubi uau extruditur.

7 Sunt etiam quæ inueniuntur
 cum holem, ut אל תקוץ בתוכחתו
 idest, Ne fastidium habeas in correptione eius: Prouerbiorum tertio. Sic
 quoq̄ in מסורה hoc est, in Biblicis
 Annotationibus & collationibus, ubi
 cunq̄ inueneris יהוס & יהוס semper
 habet holem, præter unum quod
 habet schurec: ut לא תחוס עינם id/
 est, Non parceret oculus eorū: Ezechie/
 lis nono. Sic ubicunq̄ inueneris scri/
 ptum אהוס semper habet schurec.
 Porrò in pausa uenit futurum semper
 cum holem: ut, יהי ראובן ואל ימות
 idest, Viuat Ruben & non moriatur:
 Deuteronomij capite uigesimosecun-

ORATIO

do. **שְׁלִשִׁים שָׁנָה וַיָּמוּתָהּ** idest, Triginta annorum & mortuus est: Geneseos octauo. Sed extra pausam redit holem in camezhateph, id est potissimum cum uau conuersiuo: ut **וַיָּקָם אַבְרָהָם** idest, Et surrexit Abraham: Geneseos uigesimoquarto. **וַיִּקְצַץ מוֹאָב** idest, Et abominatus est Moab: Numeri uigesimo secundo. Sic quoque sine uau hipuch seu conuersiuo quando subiungitur dictioni paruæ: ut **יָשֵׁב בָּא אֲפֹרָ** idest, Auertatur quaeso ira tua: Isaiaë duodecimo. **יָשֵׁב בָּא נַפְשׁ הַיֶּלֶד** idest, Reuertatur obsecro anima pueri: tertij Regum decimosextimo. In quibus exemplis alterum camez uocatur hatephcamez, non obstante quod nullum punctum camez iuxta ipsum schemata scribitur: de quo clarius & perspicacius aliquid inuestigabis in nostro Cantici tractatulo.

Seb.

SECUNDA

Seb. Munsterus.

In libro Cantici facit Elias discrimen inter hatephcamez & camezhateph. Hatephcamez expresse scribitur cum scheua: sed camezhateph nō scribitur cum scheua, & tamen potest ipsum sequi dages, unde & camez paruum uocari potest.

Elias.

8

Coniugatio passiuā habet in præterito nun camezatum pro tribus personis absentibus: ut **בָּנוּ** paratus est, **בָּנוּ** parati sunt, **בְּנוּ** parata est. In reliquis uero personis uertitur camez more suo in scheua, & holem migrat in schurec: ut **בִּי-בְנוֹתַי** idest, Quoniam paratus fui: Isaiaë decimo capite. **בְּבוֹגוֹתַי וְנִרְפַּאתַי** idest, Dissolutus & contritus sum: Psalmo trigesimo octauo. ne scilicet sint duo holem pariter.

9 Participium præsens in singulari

ORATIO

gulari non differt à præterito:at in reli
 quis personis migrat camez in scheua:
 ut כָּבוֹד כָּבוֹד rectus,recti:& cætera.
 Infinitiuus & imperatiuus ueniūt cum
 he hirecato à capite sequente dages,
 haud secus quàm in perfectis:ut תָּבוֹן
 paratus esto. Et in futuro תָּבוֹן יָבוֹן
 parabor,parabitur:& cætera.

Seb. Munsterus.

Dages illud succedit in locum nun
 passiuæ literæ,præponiturq; in impe/
 ratiuo & infinitiuo litera he,ut dages
 illud forte fiat.

FUNDAMENTVM OCTAVVM
 in quo probabiliter ostenditur coniu/
 gationem piel,quæ est in isto or/
 dine,esse coniugationē illam
 quam aliqui grammatici
 uocant quadratam.

Elias.

Nunc de Coniugatione piel &
 pual

SECUNDA

pual, præsertim quum peruenerimus ad eum locū, cuius meminimus à principio Orationis primæ, in quo probabimus, coniugationem quadratam regulariter non inueniri, aut certe in paucis uerbis. Sciendum igitur, quod quidam Grammatici dixerunt super his uerbis אֵשׁ תִּאָבֵלֶהּ אִשׁ idest, Deuorabit eum ignis: Iob undecimo. & לְלִשְׁתִּי בַסֶּתֶר idest, Detrahentē mihi in secreto: Psalmo centesimo primo. לְמִשְׁפָּטִי אֵתְהַפֵּן idest, Iudicantem me deprecabor: Iob nono. hæc exempla esse de coniugatione quadrata, idēq; propter hatephcamez quod est sub pepoal eorum: scheua uero aiūt esse loco holem ad repræsentandum uau quiescentem litteram post pepoal: ut sint radices eorum אוֹבֵל לִוּשָׁן שׁוֹפֵט quarum quælibet constare uidetur quatuor essentialibus literis.

Attamen

O R A T I O

2 Attamen ingeniosiores Grammatici confutant illorum opinionem, qui taliter sentiunt: aiunt עב , non adducendam rationem ex memoratis tribus exemplis, quum alia præter illa non inueniatur. Nam uolunt illa omnino esse irregularia, aut certe cõposita, quemadmodum id declarabimus in libello Compositionis, de singulis mëtionem facturus in suo loco. Et quòd ultra dicunt, in isto ordine inueniri uera quadrata: ut à בבבב dicitur בבבב Intellectum præstitit, ubi uau quiescens est ainpoal, & hinc sequuntur duo nun, quæ sunt duo lamedpoal: ut sic constet uerbum illud quatuor radicalibus literis: & in hunc modum, huiusmodi uerba iuxta illorum interpretationem, uera quadrata uocari possunt. Solent ingeniosiores Grammatici ad hoc respondere, quòd uerum quidem sit in

שובב

SECUNDA

בִּינָה קוֹמִים שׁוֹבֵב & similibus, duplicari lamed poal: sed ea sunt de coniugatione piel dageffata & non quadrata, ut ipsi dicunt. Et quoniam uau in illis est litera quiescens, non potest fieri ut more coniugationis piel dageffetur, quum dages nunquam ponatur in litera quiescente, sed loco eius duplicatur lamed poal, dicitur עָבַד pro עָבַד פָּאראuit, seu direxit.

Seb. Munsterus.

Hæc diligentissime sunt obseruanda, nempe quod loco dages duplicatur tertia radicalis, præsertim quum litera dageffata ualeat literam duplicatam, & uau quiescens non sit capax punctuli dages. Quod autem hæc uerba sint de coniugatione piel, probant mem litera participij atq; literæ futuri temporis אֵינִי quæ punctuatur cum scheua, sicut omnia uerba piel. Probatur id quoq;

ORATIO

quocumque ex hithpael, ut Elias iam declarabit: & ex transitiva significatione huius coniugationis.

Elias.

5

Et huius ratio colligi potest ex hithpael uerborum huius ordinis, in quibus etiam duplicatur lamed poal loco puncti dages: dicimus הִתְבַּנְּנוּ pro הִתְבַּנְּנוּ parauit se Eadem ratione in pual, quod dagesari debuerat, dicimus $\text{בְּאֵיךְ הָהוֹמוֹת הוֹלֵלֵתִי}$ idest, Dum non essent abyssi concepta sum: Prouerborum octauo. ubi dicendum alioquin fuerat $\text{בְּיַחַד מִן־עֲרֵי גִבּוֹר בּוֹנְנוּ}$ Sic הוֹלֵתִי idest, A Domino gressus uiri disponuntur: Psalmo trigesimo sexto. quod est de coniugatione pual, & scribitur loco בּוֹנְנוּ Idem sentiendum in futuro, ut $\text{כַּמּוֹץ יְסוּעַר מִגּוֹרָו}$ idest, Sicut palea deturbabitur ex horreo: Hosea decimotertio. Item יְמוּלֵל יְרֵבֶשׁ idest

SECUNDA

est, Excidetur & arefcet: Psalmo nona-
 gesimo. Quæ sunt de coniugatione
 pual huius ordinis. Qui autem dicunt
 ea esse de coniugatione quadrata, ne-
 cesse est ut dicant ea esse uerba neutra.
 Sed nos longè aliter sentimus, quum
 inueniamus multa uerba de coniuga-
 tione ista transitiva. Præterea & id
 nobis potest esse suffragio, quod me-
 morata coniugatio quam illi quadra-
 tam uocant, habēda sit pro piel, quod
 eam æque sæpenumero inueniamus
 transitiuam ut cōiugationem piel, quæ
 fermè semper est transitiva: ut scripsi-
 mus in Fundamento suo. Proinde
 licebit & alia ratione ostendere hanc
 coniugationē usurpari loco piel. Nam
 si aduerteris participium præsens &
 præteritum, uidebis utrunq; à fronte
 habere literam mem scheuata, ut in
 piel: quin & hæ quatuor literæ **בבל**
 atq;

ORATIO

atque אִתָּו habent scheua iuxta mo/
rem ipsius coniugationis piel. Est ta/
men differentia aliqua inter benoni &
paul: quia benoni desinit in zere: ut,
מְשׁוּבֵב נְחִיבוֹת idest, Reducens semi/
tas: Isaiæ quinquagesimooctauo. Paul
uero desinit in camez: ut וְהוּא מְהוּלֵל
מִפְשְׁעֵינוּ idest, Et ipse uulneratus pro
pter iniquitates nostras: Isaiæ quinqua
gesimotertio capite.

4 Regula. Coniugatio piel
in isto ordine habet pe punctuatum
cum holem, ad repræsentandum lite/
ram uau quiescentem, quæ radicis ain/
poal est, & duplicatur in ea lamed poal
loco dages. Punctum uero literis à ca/
pite addendis substernendum est sche/
ua, iuxta formam coniugationis piel.
Eandem formam seruat coniugatio
pual, nec est inter hanc & illam diffe/
rentia ulla, nisi in ipso significato: ut,

SECUNDA

פָּרָוּרָם בּוֹנְנוּ חָזָם idest, Parauerunt sagittam suam: Psalmo decimosexto. quod est de coniugatione quam nos piel uocamus. & וְיָמֵי מִצְעָרַי גָּבַר בּוֹנְנוּ idest Et à Domino gressus uiri diriguntur, quod est de coniugatione pual. Item, הוֹלֵלָה יָרָה idest, Et formauit manus eius: Psalmo octuagesimonono. de coniugatione piel. Sic לְפָנַי גִּבְעוֹת הוֹלֵלָתַי idest, Ante colles formata sum: Proverbiorum octauo capite. quod est de coniugatione pual, quemadmodum supra scripsimus.

Seb. Munsterus.

Omnia itaque uerba quarti ordinis, quæ in prima coniugatione sunt neutra, fiunt in hac coniugatione quadrata, siue piel transitiva: ut à קָם surrexit, קָמוּם crexit, קָמוּם eminuit, קָמוּם exaltauit, קָמוּם reuersus est, קָמוּם re-duxit: & cætera.

f Elias

Elias.

5

Coniugatio hiphil habet per totum præteritū à capite literam he cum zere, & in tribus tertijs personis habet literam pe hirecatam: ut תָּקִים תְּקִימוֹת תְּקִימוֹת In reliquis uero personis eadem litera habet pathah, ut תְּקִימוֹת תְּקִימוֹת & cætera. tamen in illis personis litera pe aliquando retineat hirec, sed tunc he habet hatephpathah uel hatephsægol. Exemplum, תְּקִימוֹת תְּקִימוֹתִי תְּקִימוֹתִי erexisti, erexi: & תְּקִימוֹת תְּקִימוֹתִי תְּקִימוֹתִי exuscitasti, exuscitavi uel euigilavi: unde תְּקִימוֹתִי בִּי יְהוָה יִסְמְכֵנִי idest, Euigilavi quoniam Dominus sustentabit me: Psalmo tertio.

Seb. Munsterus.

Coniugantur uerba hiphil in ordine quarto in præterito duplici modo: nempe sic, תָּקִים תְּקִימוֹת תְּקִימוֹתִי uel תָּקִים תְּקִימוֹת תְּקִימוֹתִי Et habent
ple

S E C V N D A

plerunq; eandem cum uerbis piel si-
gnificationē: ut קוּמִים uel הָקִים ere-
xit, שָׁבַב uel הָשִׁיב reduxit.

Elias.

6

Participium præsens habet mem-
cum zere, ut he præteriti. In reliquis ue-
ro personis uertitur zere more suo in
scheua: ut מִקִּים erigens, מִקִּימִים eri-
gentes: & cætera. Participium præteri-
tum habet mem schurecatū, ut ubique
habere solet in coniugatione hiphil.
Exemplum, מוֹקֵם erectus, מוֹקְמִים
erecti: & cætera. Infinitiuus & impera-
tiuus ambo habent he camezatū, quo
scilicet discrimen aliquod sit inter ipsos
& inter præteritū. Pepsal uero habet
zere: ut הָקֵם erige, erigere. At cum li-
teris bachlam pe habet hirec: ut בְּהָקִים
מִהָקִים לְהָקִים מִהָקִים &c. Sic quoq; imperati-
uus pluralis masculini & singularis fœ-
minini habet hirec: ut הָקִימוּ erigite,

ORATIO

קָדְמִי erige: & cætera. ut iam in perfectorum ordine etiam scripsimus.

7 Futurum habet sub literis אִתָּן camez, quum potius habere deberet zere, sicut habet mem participij præsentis: de quo iam scripsimus regulam, nempe in cõiugatione piel uerborum perfecti ordinis, Oratione secunda, fundamento quarto.

Seb. Munsterus.

Ibi dictum est, literas אִתָּן in punctis semper conformes esse puncto, quem habet mem participij præsentis: sed fallit hic regula, ubi mem habet zere, & literæ futuri temporis habent camez.

Elias.

8

Habet autem futurum sub literis אִתָּן camez, quo discrimen aliquod sit inter ipsum & futurum kal, quod in quiescentibus iod sub אִתָּן habet ze

re

SECUNDA

re: ut אָשֵׁב *sedebo*, יָשֵׁב *sedebit*: & cætera. Et hæc est ratio, quur literæ אֵיֶהּ hic punctuantur cum camez sic cut & in kal eiusdem ordinis, nisi quod uerba in kal habent pe cum schurec: ut אֶקוּם *furgam*, יָקוּם *surget*: & cætera. hic autem in hiphil pe habet hirrec: ut אֶקוּם *faciam surgere, seu erigam*, יָקוּם *eriget*: & cætera.

9 Coniugatio hophal iam à nobis est descripta in quiescentibus pe iod, in Oratione ista, fundamento sexto, signo duodecimo. Coniugatio etiã hithpael iam descripta est superius in coniugatione piel, Fundamento isto, signo secundo: nempe quod soleat uenire cum duplicato lamed poal, & id loco dages: ut אֶתְבַּוְּנָה *intellexit, intellexisti*: & cætera. Participium præsens, מֵתְבַּוְּנִין *intelligens*. In infinitiuo אֶתְבַּוְּנִין *intelligere*: quæ forma

ORATIO

non dissimilis est præterito. Futurum,
 יתבונן intelligam, יתבונן intelliget:
 & cætera.

FUNDAMENTVM NONVM,
 in quo declaratur ordo quiescen-
 tium in lamed aleph, ut est
 קרא idest, clamauit.

Elias.

1

Coniugatio kal habet per totum
 præteritum literam aleph quie-
 scentem præcedente eam camez, exce-
 pta tertia persona pluralis, & tertia sin-
 gularis fœminini, ubi aleph mouetur,
 ut קראו clamauerunt, קראו clamauit.

Seb. Munsterus.

Mouetur in his duobus exemplis
 aleph, eo quod proprium habet pun-
 ctum uocale. Reputatur autem uau su-
 rec pro puncto ipso aleph supposito.

Elias.

2

Porro in participio præsentis & præ-
 terito

SECVNDA

terito quiescit aleph, sed tantum in singulari masculino, in reliquis autē personis mouetur: ut קורא uocans, קוראים clamantes: &c. קרוא uocatus, קרואים uocati: &c. In infinitiuo קרא uel קרא
 Et cum literis bachlam בקרא בקרא
 Venit quoque interdum cum tau superaddito, more quiescentiū in lamed he: de quibus in sequenti Fundamento dicemus. Exemplum, לבלתי קראת לנו idest, Non uocando nos: Iudicū octauo. לפי מלאת לבבל idest, Ad implendum Babylonem: Ieremiæ uigesimo nono. & his similia.

3 Sic igitur est in multis locis permutatio quædā huius ordinis cum quiescētibus in lamed he, in qua re nos hic non prolixi erimus, quandoquidē nihil negocij nobis sit cum his quæ excipiuntur à regula. Imperatiuus, קרא uoca, quiescente aleph: in reliquis au-

ORATIO

tem personis mouetur: ut קראו uoca-
 te, קראי uoca, קראנה uocate: quod
 etiam uenire solet cum defectu literæ
 he: ut קראו לו ויאכל לחם idest, Vo-
 cate eum & comedat panem: Exodi
 undecimo. Accidit quoq̃, quod tam
 litera aleph quàm nun quiescunt, nem-
 pe in dictione hac, קרא לי ברה id-
 est, Vocate me amaram: Ruth primo.

4 Proinde hæ quatuor literæ
 איתו haud secus punctuantur quàm
 in perfectorum ordine, quiescitq̃ lite-
 ra aleph quando claudit ipsam dictio-
 nem: ut יקרא יקרא & cætera. Sed
 quando post literam aleph sequitur al-
 lia litera, mouebitur ipsum aleph: ut
 יקראו clamabunt, תקראו clamabitis,
 תקראי clamabis. In plurali tamen fœ-
 minino quiescit, ut Exodi primo, בן-
 תקראנה מלחמה idest, Quoniam uo-
 cabunt prælium.

Omnes

SECUNDA

§ Omnes autem residuæ conjugationes insequuntur istam normā, nisi quod in eis uenit zere ante aleph litteram quiescentem in personis præteriti: ut **בָּרַח** uocatus est, **בָּרַחְתָּ** uocatus es: & cætera: **הִמְצִיא** fecit inuenire, **הִמְצִיאתָ** fecisti inuenire.

FUNDAMENTVM DECIMVM, in quo declaratur punctuatio ordinis quiescentium in lamed he, ut est **גָּלָה** reuelauit.

Elias.

C Oniugatio kal habet in præterito quadruplicem formā. Prima est, quod he litera quiescit in fine uerbi: ut **גָּלָה** reuelauit. Secunda, quod absconditur: ut **גָּלוּ** reuelauerunt. Tertia, uertitur in tau raphatum: ut **גָּלְתָה** reuelauit mulier. Quarta, in reliquis personis uertitur in iod quiescens: ut, **גָּלִיתָ** reuelasti, **גָּלִיתִי** reuelauit: & cætera

ORATIO

tera. Et in omnibus his personis, pe ha
bet punctum camez, ut in perfectis.

Seb. Munsterus.

Differunt uerba huius ordinis à re/
liquorum ordinum uerbis, propter he
tertiam radicalem, quæ in præterito se
cundum diuersas personas habet mul
tiplicem uarietate: in imperatiuo quo/
què & infinitiuis & futuro, discrepat in
ipsa terminatione à reliquis uerbis kal.
Punctuatio autem primæ literæ non ua
riat à communi forma kal.

Elias.

2

Scias quoque, quod in tertia pluralis
& in tertia singularis fœminini, uerti
tur he aliquando in iod literam mobi
lem: ut ab **צור חסיו בו** sperauit,
id est, Creator, sperauerunt in eo: Deu
teronomij trigesimo secundo. Item **בך**
חסייה נפש id est, In te sperauit anima
mea: Psalmo quinquagesimo septimo:
existen

SECUNDA

existente camez semper ante iod mobile, quo latius ipsum proferas. Nam debuerāt sic scribi, הָסִיִּי sperauerunt, הָסִיָּה sperauit: iuxta formam פָּקָרוּ פָּקָרָה ut dixi.

5 In participio præsentis, he quiescit, habens plerunq; ante se sægol: ut גּוֹלָה reuelans: quod fit ad distinguendum ipsum à quiescentibus in lamed aleph, quod habet zere: ut קוֹרָא De quo iam scripsimus in præcedenti Fundamento. Quando uerò subiungitur dictioni parvæ uel dictioni habenti accētum in penultima, habebit & ipsum zere, signabiturq; accentus in penultima eius: ut וַיְהִי בִּבְנֵה עִיר idest, Et fuit ædificans ciuitatem: Geneleos quarto: עוֹשֵׂה מַלְאָה idest, Faciens miraculum: Exodi decimoquinto. & similia multa, quæ enumerantur per Magistros Traditionis, qui מסורה Masoreth scripserunt

ORATIO

preferunt, id est Concordantias uocabu-
lorum scripturæ. Porro singulare fœ-
minini habet camez ante literam he:
ut אֶסְתֵּר עוֹשֶׂה id est, Esther faciens:
Esther undecimo. In utroq; autē plu-
rali, id est masculini & fœminini, occul-
tatur litera he: ut גּוֹלִים reuelantes, seu
reuelatores, גּוֹלוֹת reuelatrices. Et ha-
bet pepoal in omnibus istis holem, si-
cut in perfectis.

4 In paul uertitur litera he in
iod mobile per omnes personas, pun-
ctuaturq; ut in perfectis. Exemplum.
גָּלוּי reuelatus, גּוֹלִיִּים reuelati: &c.

Seb. Munsterus.

Hic litera iod non est mobilis,
quā non sit consonans, sed est nudum
uocale: in plurali uerò & fœminino, fit
mobilis litera.

Elias.

5

Infinitiuus ut plurimum habet he

in

SECUNDA

in fine quiescens, præsertim si sit sine li-
 teris כבלם ut ראה ראיו idest, Vi-
 dendo uidimus: Geneseos uigesimo/
 sexto. עשה יעשה לו idest, Faciendo
 faciet ei: Prouerbiorum uigesimoter-
 tio. Quando uerò infinitiuus alteri uer-
 bo non iungitur, habet scheua: ut ראה
 פניך idest, Videndo faciem tuam: Ge-
 neseos quadragesimooctauo. חסבלת
 עשה idest, Stulte fecisti agendo: Ge-
 neseos trigesimo. Quando uero habes
 annexam unam ex literis כבלם uerti-
 tur he litera in uau quiescens, acceditq̄
 in fine litera tau. Exemplum, בגלות
 in reuelando, בגלות quum reuelaret:
 & cætera. quin & absque literis כבלם
 retinet nonnūquam hanc formam: ut
 גלות הארץ idest, Reuelare terram: Iu-
 dicū decimosextimo: & similia pauca.

Seb. Munsterus.

Habet igitur iste infinitiuus triple-
 cem

ORATIO

rem formam, purus, qui scilicet est sine literis bachlam, desinit in holem, manente litera he: & is habet sub pepoal uno modo camez, & alio modo scheua. Qui uero est cum literis bachlam, desinit in וּת oth.

Elias.

6

Imperatiuus singularis habet in fine he quiescēs, præceditq; ipsum punctus zere: ut גְּלוּ reuela. In plurali masculini & singularis foeminini, absconditur he, ut גְּלוּ גְּלוּ. In plurali uero foeminini uertitur he litera in iod quiescens, præceditq; ipsum sægol: ut עַל שְׂאוֹל בְּבִינָה idest, Super Saul flete: secundi Regum primo. uel absque litera iod, ut יֵצְאוּ וּרְאוּ idest, Egredimini & uidete: Canticorum tertio. In futuro ponas literas אָתָּה super imperatiuum, & habebis propositiū. Punctuatur autem hic ut in perfectis. Et nota, quod

SECUNDA

quod omnes iam memoratæ regulæ, quas præscripsimus tibi in hac coniugatione de cōuersione literæ he in iod uel in tau, & item de defectu eius, sunt intelligendę de omnibus uerbis huius ordinis, tam in kal quàm in alijs coniugationibus. Nam sunt communes omnibus septem istius ordinis cōiugationibus: punctuaturq̄ pepoal, & literæ superadditæ (ut sunt, litera mem in utroque participio, literæ bachlam in infinitiuo, literæ futuri פתח) in singulis coniugationibus sicut in perfectis. Nec operæpretium esse puto, ut hic singula repetam: & alijs exemplis rem semel demonstratam, denuo inculcem. Pergamus ad cætera.

Seb. Munsterus.

Sensus est, ut in kal he in secunda & prima persona præteriti mutatur in iod, & in infinitiuo in oth: sic in piel & hi

ORATIO

& hiphil hæ mutationes accidunt eis:
 ut גַּלַּת גְּלִיתָ reuelasti, גַּלוּת reuelare.
 Et in hiphil, הִגַּלְתָּ הִגְלִיתָ Et in infini-
 tiuo, הִגְלוּת Idem fit in hithpael.

Elias.

7

Sed hoc necesse est ut scias, multa
 esse futura in hoc ordine, quæ interdū
 ueniunt in kal cum defectu literæ he:
 ut אָגַל reuelabo, יִגַּל reuelabit, תִּגַּל
 reuelabis, punctuanturq; cum hirec
 & sægol: sed & cum literis אִתּוֹ inue-
 niuntur habere zere: ut אַל תִּשָּׂן idest
 Ne respicias: Numeri decimosexto.
 וַתֵּלֶךְ וַתֵּרָוַע idest, Et abiit atq; errauit:
 Geneseos decimosexto. Sic in passiuo,
 אֲגַל reuelabor, תִּגַּל reuelaberis, יִגַּל
 reuelabitur, cum hirec & camez. Et in
 piel, אֲגַל reuelabo, יִגַּל reuelabit,
 תִּגַּל reuelabis, cum scheua & pathah.
 In coniugatione uerò pual & hophal
 cum defectu literæ he non inueniuntur
 hæc

SECUNDA

hæc uerba. In hiphil, אָגַל faciam reuelare, יָגַל faciet reuelare, תִּגַּל facies reuelare: cum sex punctis. In hithpael אֶתְגַּל prodam me, יִתְגַּל prodet se, תִּתְגַּל prodes te.

8 Nota etiam, quod raro is defectus cōtingit, nisi quando uerbo adiunctum fuerit uau conuersiuū. Exemplum in kal, וַיִּבֶן אֱלֹהִים idest, Et ædificauit deus: Geneseos undecimo. In passiuo, וַיִּסָּר אֱלֹהִים idest, Et obuiam factus deus: Numeri uigesimotertio. In piel, וַיִּצַו אֱלֹהִים idest, Et præcepit deus: Geneseos undecimo. In hiphil, וַיַּבֵּן idest, Et fecit respicere caudam: Iudicum decimoquarto. In hithpael, וַיִּתְגַּל בְּחֹזֶן אֶחָלוּ idest, Et discooperuit se in medio tabernaculi sui: Geneseos nono.

Seb. Munsterus.

Hæc frequentissima sunt in libris

g Hebræ

ORATIO

Hebræorum sacris, ut scilicet acceden-
te uau hippuch, à fine corruat tertia ra-
dicalis he, ut **וַיְבֹרֶךְ** pro **וַיְבַרְכֵה** & ædifi-
cauit: **וַיִּצַו** pro **וַיִּצְוֶה** & præcepit:
וַיַּעַשׂ pro **וַיַּעֲשֶׂה** & fecit: & cætera.

Elias. 9

Aduerte quocq; & illud **חֲנֹסָה רֶבֶר**
אֵלַיךְ תִּלְאַתְּ idest, Nunquid si tenta-
uerimus loqui tecum molestus eris? &
postea scribitur, **תָּבֵא אֵלַיךְ וַתִּלָּא** id-
est, Veniet ad te & molestus eris: Iob
quarto. Pauca autem inueniuntur abs-
que uau conuersiuo: ut **אַל-תִּפְּסֹן אֵל-**
מִנְחָתָם idest, Ne respicias ad munus
eorum: Numeri decimosexto. **וַסֹּר**
אַחֵר אֵל תִּגַּל idest, Et secretū alterius
ne reueles: Prouerbiorū uigesimoquin-
to. **יַעַשׂ יְהוָה עִמָּכֶם** idest, Faciat Do-
minus uobiscum: Ruth capite primo.
& similia.

10 Sic quocq; imperatiuus singu-
laris

SECUNDA

laris uenit interdum cum defectu he
 ut in piel, צַו אֶת־בְּנֵי idest, Præcipe
 filijs: Leuitici sexto. Item, גַּל עֵינַי id/
 est, Reuela oculos meos: Psalmo cen/
 tesimo decimonono. Et in hiphil, ut
 הָרַב בַּבַּסֵּנַי idest, Multiplica, laua me:
 Psalmo quinquagesimoprimo. הָרַת
 מִמּוֹנַי idest, Desine à me: Deuterono/
 mij nono. Et in hithpael, ut שִׁבַּב עַל־
 מִטְתְּךָ וְהִתְחַל idest, lace super lectum
 tuum & fac te infirmum: secundi Re/
 gum decimotertio. In kal uero & ni/
 phal non uenit imperatiuus unquam
 cum defectu literæ he.

II Nota etiam, quod quatuor in/
 ueniuntur radices, quarum lamed poal
 he nūquam quiescit, sed perfectorum
 more semper expresse scribitur in eis:
 & sunt istæ, גָּבַח בָּמַח נָגַח תָּמַח Hinc
 etiam est, quod punctuantur cum ca/
 mez & pathah ut uerba perfecta,

ORATIO

& non ut quiescentia in he, quæ semper habent duplex camez: ut בְּנֵה קֶנֶת עֲשֵׂה גֵלֶת & his similia. Punctuantur autem priora quatuor uerba cum pathah sequēte punctulo mappic, quod literā he semper stabilem demonstrat & quæ nunquam reñciatur. Nam à בַּת dices בִּי גְבַהּ בְנוֹת צִיּוֹן גְּבַת idest, Quoniā superbierunt filiaē Sion: Isaiaē tertio. וַיִּגְבַּהּ יְהוָה צְבָאוֹת idest, Et eleuatus est Dominus exercituū: Isaiaē quinto. cum mappic. Sic de isto בָּמֶה לֶךְ בְּשָׂרֵי idest, Concupiuit ad te caro mea: Psalmo sexagesimo tertio. poteris dicere, בְּמֶחֶת בְּמֶחֶתִי & cætera. tametsi non inueniatur. Sic de נֶגַה Iob decimo octauo. לֹא יִגַּה שְׂבִיב אֲשׁוּ id est, Non splēdebit flamma ignis eius. ubi litera he habet punctum mappic. Item de תָּמֶה habes Psalmo quadragesimo octauo. תָּמֶה רָאוּ בֶן תָּמֶה id est

SECUNDA

est, Ipsi uiderunt sic admirati sunt. אֵל
 על החפץ idest, Non mireris
 super desiderio illo: Ecclesiastici quin/
 to. cum mappic. Porro וְהִתְחַמְּתָה Ge/
 nesis decimonono. הִתְחַמְּתָה וְהִתְחַמְּתָה
 Isaiaë uigesimalonono. & his similia, ha/
 bent pro radice uerbum מְחַמְּתָה quod
 est ex quadratis, ideoq̄ non compre/
 henditur inter memorata quatuor uer/
 ba. Est proinde cōtrouersia de isto uer/
 bo, וְהִתְחַמְּתָה אֶרֶץ מִצְרַיִם idest, Et defe/
 cit terra Aegypti: Geneseos quadrage/
 simoseptimo. utrum sit à radice לָחַץ
 uel à לָחַץ Et hinc dicitur בְּמַתְּלַחֵלֶּה
 idest, Sicut fatigans se: Prouerbiorum
 uigesimo sexto capite. Verum, nihil
 ad nos de ista concertatione.

Non enim est nobis
 negocium de re/
 trusis.

ORATIO

FUNDAMENTVM VNDECIMVM, in quo explicatur modus punctuandi coniugationem kal & niphali in ordine duplicatorum.

Elias.

I

Vocamus duplicata uerba, ea quæ habent duas posteriores litteras similes: ut est **שָׁלַל** circuiuit, **שָׁלַל** spoliauit, **וָאָ** totondit: & alia his similia. De reliquis uero speciebus duplicatorum, iam diximus in Fundamento tertio, oratione prima, capite undecimo. Iam uero notabis, quædam ex illis esse duplicata uerba, quæ interdum ueniunt iuxta morem uerborum perfectorum: ut à **וָאָ שָׁלַל** dicimus **וָאָ שָׁלַל** & similia. nec opus est ut illa declarem, quum perfectorum seruēt normam. Sed ueniunt plerumque cum defectu unius literæ duplicatæ

SECUNDA

tatæ, & tunc altera dageffatur ad re-
 præsentandum defectum amiffæ lite-
 ræ: ut סבֹּתָ circuiſti, pro סבֹּבָה &
 סבֹּוּתִי circuiui, pro סבֹּבֹתִי. Et ſi
 quæras, quæ duplicatarum literarum
 deficiat: Reſpondeo, Cogimur dicere,
 literam ainpoal deficere, lamedpoal
 uero dageffari. alioquin ſi contrarium
 fieret, non eſſet uirtus in dages ad re-
 præſentādum amiſſam literam, quum
 punctus dages non in præcedenti ſed
 ſequenti litera oſtendat defectū. quod
 bene notabis & memoriæ commēda-
 bis, quum ſit notabiliſſima regula in
 Grammatica.

*Officium
 dages*

Seb. Munſterus.

Inueniuntur tamen quædam uo-
 cabula, in quibus dages oſtendit defe-
 ctum ſequentis & non præcedentis li-
 teræ: ut eſt וַיִּסַּב & reduxit: & alia quæ-
 dam, quorum Eliás meminit in libro

compositionis seu irregularium uocabulorum.

Elias.

2

Per totum præteritum pepoal pathatur, quo discrimen sit inter ista uerba & inter quiescentia in ain, in quibus pe camezatur: & præterea pe hic pathatur propter dages, quod uenit in reliquis præteriti personis post pathah: ut סְבוֹתָ סְבוֹתֵי & cætera. In quibus exemplis, si samech camezaretur, non posset sequi dages, quandoquidē dages non solet uenire post camez uocem magnam.

3 Ob eandem rationem participiū præsens habet quoque pathah: ut סֵב סְבוֹתָ & cætera. Etiam illa quæ iuxta magistros מְסוּרָה sunt camezata: ut est תָּם וְיָשָׁר idest, Integer & rectus: Iob primo. à quo dicimus in plurali, וַיִּחַרְרוּ יַחְרֵי תַמִּים idest, Et pariter

S E C V N D A

ter erunt immaculati: Leuitici secundo.
 ubi dageffatur. At hic צַדִּיק הַמִּים id
 est, Iustus, integer: Geneseos sexto.
 הַמִּים scribitur cum camez, quia est sin
 gulare masculini, à quo dicimus in plu
 rali תְּמִימִים iuxta formam תְּסִיר
 תְּסִירִים Et nota, quod non est diffe
 rentia inter præteritum & participium
 singulare masculini, nisi in modo signi
 ficandi: ut תָּם הַבָּסָה idest, Consum
 pta est pecunia: Geneseos quadragesi
 mo septimo. quod est præteritū. Item
 וְבַר לֵבָב idest, Et mundum cor: Psal
 mo decimoquinto. quod est participiū
 formale. At in foeminino genere est
 differentia inter præteritum & partici
 pium, quia præteritū habet accentum
 in penultima: ut הַמִּשְׁגָּב נִתְחַח idest,
 Confugium & formidauit: Ieremiæ
 quadragesimo octauo. Participium ue
 ro habet accentum in ultima: ut וְלִשׁוֹן
 רַבָּה

ORATIO

רַבָּה idest, Et lingua tenera: Prouer-
biorum uigesimoquinto. Participium
uero præteritum nunquam uenit nisi
integrū: ut וְאַתָּה שָׁדוּד idest, Et tu de-
uastatus: Ieremiæ secundo. Sic וְשַׁלַּח
וְרָצוּצִים idest, Et dimitte oppressos:
Isaiæ quinquagesimo octauo. & cæte-
ra. Infinitiuus & imperatiuus habent
holem, quatenus scilicet differentia sit
inter ipsos & inter præteritū atq; parti-
cipium præsens. Exemplum de infini-
tuo, סוּב אֶת-הַהַר הַזֶּה idest, Circum-
eundo montem istum: Deuteronomij
secūdo. Item de imperatiuo, סוּב רָמָה
לְךָ idest, Reuertere, similis esto tibi:
Canticorum secundo. סִבּוּ צִיּוֹן idest,
Circuite Sion: Psalmo quadragesimo/
octauo. סִבּוּ עִיר idest, Circui ciuita-
tem: Isaiæ uigesimotertio. Vbi post ho-
lem uenit dages, tametsi non sit consue-
tudo eius ut ueniat post uocē magnā.

Venit

SECUNDA

Venit autem hic post holem propter accentum millel, hoc est propter accentum in penultima syllaba positum: id quod tibi clarius explicabitur in tractatu nostro Cantici.

Seb. Munsterus.

Quando post uoces magnas sequitur punctus dages, tunc accentus non ponitur in ultima, sed in penultima: ut למה idest, quare.

Elias.

4

Futurum habet sub literis איתן ca-
mez, haud secus quàm in ordine quiescentium in ain. Est tamen differentia inter hoc & illud futurũ. Nam in istis
pe plerunq; habet holem: ut רחבתי
אחור אהא אשור אחור idest, Et miserebor cui
miserturus sum: Exodi trigesimo secun-
do capite. Sic in plurali, שול תשול
לה idest, Dimittendo dimittetis ei:
Ruth secũdo capite, רובו יושבי סלע
idest

ORATIO

idest, Laudabunt habitatores petrae
 Isaia quadragesimosecundo. Sic יסבי
 תסבינה אל מותיכם ut תסבו תסבי
 est, Circūdabunt manipuli uestri: Ge-
 neseos trigesimo septimo. Quiescentia
 uero in ain habent plerunq; schurec,
 ut suo loco scripsimus. Sunt etiam
 qui dicunt, literas איהו habere dages
 post se, ut אהום perficiam, יהום per-
 ficiet: & cætera. De quibus loquemur
 in coniugatione passiuua, quæ mox se-
 quitur istam.

§ Coniugatio passiuua habet in
 tribus tertijs personis præteriti literam
 nun camezatam, & pepoal pūctuatur
 uel cum zere uel cum pathah uel cum
 holem, una scilicet ex tribus formis, iu-
 xta quas coniugatio kal in perfectio-
 rum ordine punctuari consueuit, nem-
 pe פעל פעל פעל de quibus suo lo-
 co suprà diximus. Exemplum de illis
 quæ

SECUNDA

quæ habēt pathah, **בָּעַל זֹאת** idest, **Vi**
 lefactum est hoc: quarti Regum ter-
 tio. **וְנָסַב הַגְּבוּל** idest, **Et circumdatus**
 est terminus: Numeri trigesimoquar-
 to. **וְהָיָה הַשָּׁמַשׁ וְנָמַס** idest, **Et inca-**
 luit sol & dissolutum est: Exodi deci-
 mosexto. ubi **נָמַס** habet duplex ca-
 mez, idēq; propter pausam. Proinde
 reliquæ personæ dageffantur, ut **נָסְבוּ**
עַל-חֲבִית idest, **Circumdatisunt su-**
 per domum: Geneseos decimonono:
וְנָסְבוּתָם נְסֻבוֹתָיו & cætera. Exemplum
 de his quæ habent zere, **נָמַס בְּתוֹךְ**
מֵעַי idest, **Dissolutum est in medio ui-**
 scerum meorum: Psalmo uigesimose-
 cundo. **וְנָסְבָה אֵלַי** idest, **Conuersa est**
 ad me: Ezechielis uigesimosexto. Quæ
 uero habent formam holem, ea dun-
 taxat in plurali inueniuntur: ut **וְנָגְלוּ**
בַּסֶּפֶר idest, **Et conuoluentur seu plica-**
 buntur sicut liber: Isaiæ trigesimoquar-

ORATIO

to. בגווי יעבר idest, Tondetur & per/
 tranabit: Nahum primo. Possumus
 quoq; in singulari dicere בגול בגווי iu/
 xta formam במור idest, Oppressus
 est. cuius radix in sermonibus Magi/
 strorum nostrorū hæc esse deprehen/
 ditur, מבר Hinc est illud Psalmo
 centesimo sexto, וימבו בעינים idest, Et
 humiliati sunt ob iniquitatē suam. Cæ/
 terū omnes tres formæ in reliquis per/
 sonis præteriti ueniūt iuxta unum mo/
 dum, ut נסבות circumdatus es, נקלות
 uilipensus es, נגלות conuolutus es: in
 quibus omnibus, ainpoal dageffatur
 ad indicādam literam duplicatam. In/
 ueniūt tamen pauca quæ leuia sunt,
 hoc est, quæ carent puncto dages: ut,
 נבקה רוח מצרים idest, Euacuatus est
 spiritus Aegypti: Isaiæ decimonono.
 ורחבה ונסבת idest, Et dilatabitur atq;
 circumdabitur: Zachariæ decimoquar

SECUNDA

to. **נְקֻטָּה בַּפֶּשֶׁי בְחַיִּי** idest, Attædiata
est anima mea in uita mea : Job quar-
todecimo. quæ regulariter sic scribi de-
buerant **נְבֻזָּה בְּסִפָּה בְּקֻטָּה** & cætera.

6 Participium præsens singu-
lare per totum habet camez : ut, **עִם**
בְּבֵר תְּחַבֵּר idest, Cum purificato puri-
ficabis te:secundi Regum uigesimose-
cundo. Et cum zere:ut, **לֵב נָמַס** idest,
Cor liquefactum : Nahum secundo.
Item **נָקַל מִחַיִּוֹתַי לִי עֲבָר** idest, Vili-
pensus es ut non possis esse mihi ser-
uus : Isaiaë quadragesimonono . Reli-
quæ uero duæ formæ habent dages:
ut, **אֲנַחְנוּ נִמְסִים** idest, Nos liquefa-
cti sumus: Ezechielis trigesimalotertio.
Sic quoq; debuerat dici **נִמְסִים** cum
punctulo dages:& cætera. Infinitiuus
uenit cum puncto holem per modum
quiescentium in ain : ut, **תְּבוֹק תְּבוֹק**
idest, Dissipando dissipabitur : Isaiaë
uigesi

ORATIO

trigesimoquarto. uel cum zere, ut **הַמֵּס יֵמֵס** idest, Dissoluendo dissoluetur: secundi Regum decimosexto. Sic imperatiuus habet uel holem uel zere iuxta formam infinitiui. Poterit quoq; habere pathah sicut & futurum, ut indicabimus. Nam solet imperatiuus imitari formam futuri, quemadmodum id iam semel aut bis annotauimus.

Aliæ uero personæ imperatiui dagesant ainpoal, ut **הַבְּקִי הַבְּקִי** & cætera: uel **הַמֵּסוּ הַמֵּסוּ** & cætera. Futurum tenet formam quiescentium in ain: ut, **אֶשֶׁם וְאֶשְׂאֵת** idest, Deuastabo & absorbebo: Isaiæ quadragesimosecundo. **יְהוּם בְּרֵיוֹ** idest, Consummabitur fructus eius: Ezechielis quadragesimoseptimo. **וַיִּדְבֹּר אַהֲרֹן** idest, Et tacuit Aharon: Leuitici decimo. Et nota, quod haud parua controuersia est inter Grammaticos de istis dagesatis,

nam

S E C V N D A

nam quidam uolunt ea esse de coniugatione kal : id quod hinc probant, **וְאָבֹת אֹתוֹ טָהוֹר** idest, Et comminui eum commolendo: Deuteronomij no. ubi absq; dubio **אָבֹת** est de coniugatione kal, id quod ex sequenti pronomine **אֹתוֹ** aduertiri potest. Alij uero dicunt, ea uerba esse de coniugatione niphal, sumentes argumentum ex puncto dages, quòd literam passiuam nun repræsentedat. Nos uero dicimus, quædam eorū esse de kal, & quædam de niphal seu passiuua uoce, cognosciq; poterunt ex ipsa significatione & tenore sententiæ. Nec est nobis hic diutius immorandum. Id tamen certò scias, quod futurū huius coniugationis semper terminari debet in pathah: ut, **לֹא יִמָּדַר** idest, Non mensurabitur: Hoseæ secundo. **יְהִי כְבוֹד יַעֲקֹב** idest, Attenuabitur gloria iacob: Isaiaë decimosecundo

h ptimo

ORATIO

ptimo. Et quando ainpoal habet punctum, & si sequitur uau schurec, tunc dagesabitur: ut, יָחֲמוּ חַטָּאִים idest, Consummabuntur peccatores: Psalmo centesimo octauo. Sic יִשְׁפוּ חַפְתִּים idest, Diripientur domus: Zachariae decimo quarto. Quando uerò pepoal est una ex gutturalibus, habent literæ zere: ut וְאֵל-תַּחַת idest, Et non pauebis: Deuteronomij primo. יִחַוּ חַמּוֹת וְאֵל-אֲחַתָּה אָנֹכִי idest, Et pauebunt ipsi & non pauebo ego: Ieremiae decimo. Et aliquādo seruat hęc ipsa forma in alijs quàm gutturalibus literis: ut וְאֶעֱלֶה בְּעֵינַיָהּ idest, Et uilis facta sum in oculis eius: Geneseos decimo sexto. וְנִסְעָה בַּת יִרְיָ idest, Et amotus est neruus fœmoris: Geneseos trigesimo secundo. Inueniuntur etiam quædam sine puncto dages, ut יָרְמוּ כְּאֲבָנִים idest, Similes erunt lapidi: Exodi deci-

SECUNDA

moquinto. וַיִּחַמוּ יָמַי בְּבָי idest, Et finiti sunt dies luctus: Deuteronomij trigesimotertio. Quæ regulariter hoc pacto scribi debuerant, וַיִּחַמוּ וַיִּחַמוּ. Sunt tamen qui dicunt, ea esse ex kal, de hac scilicet forma וַיִּחַמוּ וַיִּחַמוּ. De quibus supra quoque abunde scripsimus in signo tertio.

FUNDAMENTVM DVODECIMUM, in quo declarantur alia coniugationes uerborum duplicatorum.

Elias.

Coniugatio piel in hoc ordine uenit plerunque more uerborum perfectorum, ut וָלֵל וָלֵל uilipendit, uilipendisti: & cætera. Sic וָלֵל וָלֵל laudauit, laudasti: & cætera. & de his non opus est ut aliquid hic dicamus. Sed hic idem ordo insequitur interdum normam piel uerborum quies-

ORATIO

scientium in ain, nam duplicatur loco
dages lamedpoal: de quo iam supra
scripsimus Fundamēto octauo huius
orationis: dicimus רָמַם à Psalmo
nonagesimonono. $\text{רָמְמוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ}$
idest, Exaltate Dominum deum no/
strum. sic אֲרֹמַם יְרֹמַם exaltabo, ex/
altabit: sicut in quiescentibus in ain, à
 $\text{בִּוְנָן בִּוְנָנִי}$ dicimus & cætera.

Seb. Munsterus.

Fieri etiam potest, ut רֹמַם hic sit
piel de quarto ordine: nam inuenitur
 רָם & רָמַם in eadem significatione:
tametsi posterius rarius occurrat.

Elias.

2

Ratio autem istius conformita/
tis est hæc. Quum uerba duplicata ha/
beant duas posteriores literas similes,
haud facile potuerunt maiores nostri
pro coniugatione piel mediam radica/
lem dageffare: quum ex illa dageffa/
tione

SECUNDA

tionem, una litera in eadem radice quodammodo triplicaretur, Nam ipsa radix in hoc ordine duplicat secundam literam: & præterea si media dagessetur, illa quoque ratione dages ualeret duplicem literam, & ita eadem litera continuò triplicaretur. Hinc igitur est, quod interdum reiecto dages ponitur pro eo litera uau quiescens: & per hoc soluitur dubium de multis uerbis, utrum sint de quiescentibus in ain, aut ex duplicatis.

Seb. Munsterus.

Soluitur quidem dubium, sed non tollitur ambiguitas, quæ nascitur ex conformitate huius & quarti ordinis: nam si à שָׁמַם formes piel שׁוּמַם omnino habebit formam piel quarti ordinis: sic enim à עָם fit עוּמַם id est, erexit. Opus est igitur in hac conformitate, radicum cognitione.

Porro participium præsens & præteritum, non ueniunt unquam nisi integra: ut **מִסְבֵּב מִסְבֵּב** circumdans, circumdantes: **מְחַלְלִים מְחַלְלִים** laudatus, laudati: & cætera. Vnde omnia quæ inueneris in forma **מִפְעֵל** participij præsentis, aut in forma **מִפְעֵל** participij præteriti, ut est apud Isaiam uigesimooctauo, **מְשַׁבֵּב נְחִיבוֹת** idest Conuertens semitas. & **מְעוֹנֵן וּמְנַחֵשׁ** idest, Augurans & incantans: Deuteronomij decimooctauo. **וְהוּא מְחַלְלֵל** idest, Et ipse uulneratus propter peccata nostra: Isaiæ quinquagesimo tertio. **מְרוֹמָם עַל כָּל בְּרָכָה** idest, Eleuatus super omnem benedictionē: Nehemiæ nono. Hæc inquam omnia sunt ex quiescentibus in ain, & non ex duplicatis. Et hæc est opinio Rabbi Aben Ezra in libro Elegantiarum.

Sunt

SECUNDA

Sunt tamen qui ab illo dissentiunt. Inuenitur enim מִהוֹיֵן עֲנִיִּים idest, Misericors manfuetorū: in Prouerbijs. quod est ex duplicatis. Rabbi David Kimhi adducit quoque multa huiusmodi uerba, quæ quiescunt in ain, & duplicant ain poal: id est in libro Radicū suarum.

Proinde hithpael uenit plerunque cum integra radice, ut הִתְפַּלֵּל orauit, הִתְחַנֵּן misertus est: & similia. Venit etiam hæc coniugatio interdum in forma quiescentium in ain, ut אֶמְצַר uenit אֶמְצַר עַל הַיָּלָד idest, Et mensurauit se super puerum: tertij Regū decimo septimo. Et אֶמְצַר דָּמָא dicitur אֶמְצַר דָּמָא idest, Volutans se in sanguine: secundi Regum uigesimo. & similia.

4 Coniugatio hiphil habet in præterito duplicē modū: & in utroque habet litera he, zere. In primo quoque modo habet pepoal, zere: ut הִחֲסִיב לֵב idest

h 4 idest

ORATIO

ideſt, Et conuertit cor: Ezræ ſexto. **החל**
הנפת ideſt, Inceperit plaga: Numeri de
 cimoſeptimo. **העו איש** ideſt, Impu-
 denter egit uir: Prouerbiorū decimo.
 Alter modus habet ſub pepoal pun-
 ctum pathah, ut **המר שני לי מאר** id
 eſt, Amaram me fecit omnipotēs ual-
 de: Ruth primo. Sic quoq; utraq; ter-
 tia perſona uenit iuxta hos duos mo-
 dos. Exemplum cum zere, **חסבו אלי**
את-ארון ideſt, Reduxerunt ad me ar-
 cam: primi Regum ſexto. **והמשאת**
החלה ideſt, Et eleuatio flammæ cœ-
 pit: Iudicū uigeſimo. Exemplum cum
 pathah, **המסו** liquefecerunt, **המסו**
 liquefecit. Reliquæ uero perſonæ præ-
 teriti omnes, inſequuntur normā quie-
 ſcentium in ain, niſi quod huius ordi-
 nis uerba dageſſantur: ut, **חסבות את-**
לבם ideſt, Cōuertiti cor eorum: tertij
 Regum decimo octauo. **והזבותי בבור**
במי

SECUNDA

נִמְי idest, Purificaui in mundicia ma-
nus meas: Iob nono. Quiescentia uero
in ain raphantur, seu carent punctulo
dages: ut תְּשִׁיבוֹתָ תְּשִׁיבוֹתַי reduxi/
sti, reduxi: & cætera.

5 Participium præsens habet
mem cum zere, ut quiescentia in ain.
Est tamen discrimē aliquod inter hæc
& illa uerba: quoniam quiescentia in
ain habent hirec sub pe, ut מְקִיִּים eri/
gens, מְשִׁיב reducens. Illa uero ha/
bent zere, ut מְסִב בְּלִי idest, Redu/
cens uasa: Ieremiæ uigesimalimo.
מְחִל לְהִרְע idest, Incipiens malignari:
Ieremiæ uigesimoquinto. Porro reli/
quæ personæ habēt dages, ut מְסִבִּים
reducentes, מְסִבָּה reducens. Quie/
scentia autem in ain habent raphe seu
carent dages, ut מְשִׁיבָה מְשִׁיבִים re/
ducens, reducentes. Paul habet mem
cum schurec, ut semper solitus est ha/
bere

bere. Exemplum, מוֹסֵב reductus, seu gyratus. & in alijs personis habet dages, ut מַסְבֵּה מַסְבִּים Numeri trigesimo secundo מַסְבוֹת שֵׁם idest, Conuersas nomine. Quiescētia uero in ain carent dages: ut, מוֹשְׁבִים reducti, מוֹשְׁבַת reducta: & cætera.

6 Infinitiuus habet literam he camezatā sequente zere, ut חִמֵּץ בְּשָׂרוֹ defluēdo carnem illius. Zachariæ de primo quarto. Venit quoq; cum literis בבלם in illa forma: hoc est, cum zere: ut לְחַחֵל ad incipiendum, לְחַרֵּץ ad attenuandum. Verum hic, בַּחֵץ לְחַרֵּץ idest, Contriuit ad attenuādum: secundi Paralipomenon trigesimo secundo. est infinitiuus de cōiugatione niphāl, iuxta mentem Rabbi Iacob filiĵ Eleazari. At rabbi David Kimhi putat esse de hac coniugatione, ut sit idem quod לְחַרֵּץ habente pepoal pūctum zere, licet

SECUNDA

licet quiescētia in ain hāc formam non habeant, sed cum hirec punctuātur, ut להקים ad erigendum, להשיב ad reducendum. Sic imperatiuus quoq; habet zere, ut תחל רש idest, Incipe hæreditare: Deuteronomij secundo. Reliquæ uero personæ habent dages: ut, תסבו reduce. עיניך תסבי idest, Reduc oculos tuos: Canticorum sexto. & תסבנה reduce. & hæc omnia habent accentum in penultima, alioquin non posset sequi dages.

7 Futurū habet sub literis איתן camez, non secus quàm in ordine quiescentium in ain. Distinguuntur tamen illa ab istis: quia hæc habent in fine zere, ut תחל גרלך idest, Incipiā magnificare te: Deuteronomij undecimo. יקל ירי idest, Leuis erit manus eius: primi Regum sexto. Quiescentia uero in ain habent hirec: ut תקים erigam, תקים eriget

ORATIO

eriget. Et quando habent uau conuer/
 sium, mutāt punctum zere in sægol:
 ut, וַיִּגַּל אֶת-חֲאֲבֹן idest, Et uoluit lapi/
 dem: Geneseos uigesimonono. וַיִּרֶךְ
 לְעֶפְרַיִם idest, Et contudit in puluerem:
 quarti Regū uigesimotertio. Et in hoc
 non differunt à quiescentibus in ain,
 quemadmodum suo loco scripsimus.

8 Inuenitur quoq; alia forma,
 in qua literæ איתן habent pathah se/
 quente dages: ut וַיִּסֹּב אֱלֹהִים idest,
 Et reduxit deus: Exodi decimotertio.
 וַיִּרְבֵּץ בֵּי-חַתָּם וּרְבִיץ idest, Quia perficies
 uias tuas: Iob trigesimoquinto. Inueni/
 tur etiam וַיִּסְבוּ פְּנֵיהֶם idest, Et uerte/
 runt facies suas: Iudicum decimoocta/
 uo. וַיִּסְבוּ אֶת-אֲרוֹן idest, Et reduxe/
 runt arcam: primi Regum quinto. ubi
 literæ samech & beth habēt punctum
 dages præter morem suum, quum nō
 sit consuetudo ut ueniant duæ dages/
 latae

SECUNDA

satae literae ad deuorandum unam literam: unde regulariter sic dici debuerat ויִסְבוּ Porro foemininum plurale habet scheua: ut, וַיִּחַלְנָה שִׁבְעַ שָׁנִי id est, Et coeperunt septem anni: Genesios quadragesimosecundo capite, & caetera illi similia.

Seb. Munsterus.

Frequens est in Hebraismo, ut sine ulla necessitate uox magna mutetur in uocem paruam atq; dages: quod potissimum fieri solet in his duabus radicibus סיה & חתל Habes & hic exemplum commodum.

Elias.

Coniugatio hophal habet in praeterito literam he punctuatam cum schurec, ut הוֹסֵב reductus est: de quibus iam mentionem fecimus in ain. Aliae uero personae à tertia singularis masculini, habent dages: ut הוֹסֵבוֹת reductus

ORATIO

ctus es, חוֹסְבוֹתִי reductus sum: & cætera. Quiescentia autem in ain non habent punctum dages: ut חוֹשֶׁבֶת idest, conuersus es, חוֹשֶׁבְתִי conuersus sum: & cætera. Futurum formatur duplici modo. In uno modo, hæ quatuor literæ אִיתָן habent uau schurec: ut לֶחֶם יִוֶרֶק idest, Panis comminuetur: Isaiaë uigesimooctauo. יוֹתָן רָשָׁע idest, Misericordia fiet impio: Isaiaë uigesimosexto. Attamen frequentius habent tria puncta sequente punctulo dages: ut, יָבֵת שַׁעַר idest, Conteretur porta: Isaiaë uigesimoquarto capite. & לָעֶרֶב יָבֵתוּ idest, Ad uesperam succidentur: Iob capite quarto. Coniugationem hithpael iam summarie perstrinximus in coniugatione piel, ideo minime est opus ut denuo illam repetam. Veniamus igitur ad cætera, quæ erunt de compositis.

Funda

SECUNDA

FUNDAMENTVM DECIMVM

tertium, in quo declarantur aliquæ regulæ uerborum quæ sunt de ordine compositorum.

Elias.

I

Scripsimus iam à principio orationis primæ, fundamenta ordinum esse sex, quæ hucusque explicuimus. Nunc explanabimus & alios ordines qui cõponuntur ex memoratis sex ordinibus, tametsi non sit opus ut tempus teram in illis, quum quisque illorum obseruet formam duplicis ordinis unde cõponitur. Exemplum: hæc radix נָשָׂא inclinauit, ut componitur ex defectiuis in pe nun, & ex quiescentibus in lamed he: ita ratione nun seruat formam huius uerbi נָשָׂא appropinquauit, & ratiõe he insequitur normam uerbi נָשָׂא hoc est, ubicũq; solet desin

ORATIO

deficere litera nun in uerbo נגש uel
 ubi solet quiescere litera he in uerbo
 הלל ibi quoquè deficit litera nun, &
 quiescit he litera in uerbo נטה Excit
 pitur imperatiuus: nam ubi à uerbo
 נגש dicis נגש appropinqua, נגש ap
 propinquate, nun reiecto, non poteris
 dicere à נטה in imperatiuo טה טה
 sed נטה inclina, נטה inclinate. Pari/
 formiter à uerbo הלל formatur im/
 peratiuus in coniugatione piel הל re/
 uela, צי impera, cum defectu literæ
 he: sed non poterimus sic dicere, à נטה
 in imperatiuo טה inclina.

2 Porro ordo quiescentium in
 extremitatibus habet treis species. Pri
 ma habet uerba, quorum pepoal est
 aleph, & lamed poal he: ut אבה uo/
 luit, אבה coxit: in quibus uerbis, lite
 ra aleph seruat normam quiescentium
 in pe aleph: he uero insequitur formā
 quic

SECUNDA

quiescentiū in lamed he. Secunda species complectitur uerba, quorum pepoal est iod, & lamedpoal aleph: ut, יָרָא timuit, יָרַאתִי timuisti: & cætera. definit autem hæc species in zere, iuxta formam פָּעַל. Porrò in tertia specie sunt uerba, quorum pepoal est iod & lamedpoal he: ut יָרָה iecit, יָרַיתִי iecisti: & cætera. ubi iod in utraq; specie sequitur formam quiescētium in pe iod, more uerbi יָשַׁב idest, sedit: litera uerò aleph imitatur formam quiescētium in lamed aleph, iuxta formam uerbi קָרָא clamauit. Sic litera he tenet formam quiescētium in lamed he: hoc est, imitatur formam uerbi גָּלָה reuelauit: exceptis infinitiuo & imperatiuo, qui integri ueniūt, literam pepoal retinētes: ut in infinitiuo, אֶיָּרָא timuit, dices יָרָא uel יָרַא time: & cum literis בְּכֹלֶם primi Regum decimo, i ctauo

ORATIO

etauo. לִירוּא מִפְּנֵי יְהוָה idest, Ad ti-
 mendum à facie Dauid. In imperati-
 uo, יִרְא אֶת-יְהוָה idest, Time Domi-
 num: Prouerbiorum uigesimoquarto.
 יִרְאוּ מִיְהוָה idest, Timete à domino:
 Psalmo trigesimotertio. אַךְ יִרְאוּ אֶת-
 יְהוָה קְרוּשֵׁי יָד idest, Attamen timete
 Dominum sancti eius: Psalmo trigesi-
 moquarto. ubi aleph quiescit (nam
 uox schurec hæret ad literam res) quo
 discrimen sit inter istam uocem & in-
 ter uerbum רָאָה uidit: de quo dicitur,
 בִּי לֹא יִרְאוּנִי הָאָרֶץ וְיָמִי idest, Quoniã
 non uidebit me homo & uiuet: Exodi
 trigesimosecundo. Sic à יָרָה dicitur,
 יָרָה יִירָה idest, Sagittando sagittabi-
 tur, seu Lapidando lapidabitur: Exodi
 decimonono Et cum literis בְּכֻלָּם Psal-
 mo undecimo. לִירוּתָה בְּמוֹ אֹפֶל id-
 est, Ad sagittandum, seu iaciendum in
 eos obscuritatem.

Seb.

SECUNDA

Seb. Munsterus.

In memoratis tribus speciebus non inueniuntur multa uerba. Prima non habet ultra tria aut quatuor. Secunda habet tātum unum, scilicet **אָרָא**. Quarta quoq; non inuenitur habere ultra quatuor.

Elias.

3

Regula. Omnes species ordinum compositorū quos hactenus commemorauimus, nunquā ueniunt cum defectu pe, etiam in infinitiuo & in imperatiuo: exceptis his duabus radicibus, **אָרָא** egressus est, **אָרָא** tulit seu leuauit, quæ ueniūt cum defectu pe. Exemplum de primo, **אָרָא** exire, **אָרָא** in exeundo, & cætera. In imperatiuo, **אָרָא** egredere, **אָרָא** exite: & cætera. Sic de altero dicitur **אָרָא** idest, tollendo seu leuando: **אָרָא** in tollendo, seu dum tolleret: & cætera. In impera-

i 2 tiuo

ORATIO

tiuo, טָוַלְתָּ tolle, טָוֹלוּ tollite: & cætera. Futura in his uerbis sic formantur: à יָרַא timuit, dicitur אֶיִרָא timebo, יִירָא timebit: & cætera. Et à יָצֵא exiit, אֶיִצֵּא egrediar, יִצֵּא egredietur: & cætera. Item à יָרַח iecit, אֶיִרַח iaciā, יִירַח iaciet: & cætera. Et cum defectu literæ he, אֶיִר iaciam, יִיר iaciet: & cætera. iuxta formam יָרַח בְּגִדְלוֹ idest, Et pulchrefactus est in magnificentia sua: Ezechielis trigessimoprmo.

4 Porrò ordo deficientium in

Coniugatio uerbi extremitatibus non inuenitur, nisi in radice נָתַן dedit, quæ in præterito defectum patitur posterioris nun: ut נָתַתָּ נָתַתִּי dediti, dedi: in imperatiuo uerò & futuro deficit nun primum, ut נָתַן da, נָתַן dabo, יִתֵּן dabit: & cætera. Proinde in infinitiuis nonnunquã deficit utraq; extremitas: ut אֶחֱלֶה idest, Incipiam dare: Deuteronomij secundo

SECUNDA

cundo. **בְּתַתּוֹת יְהוָה** idest, In dando do-
minum, siue Quum daret Dominus:
Numeri uigesimosecundo. Quod qui-
dem sic scribi debuerat **בְּתַתּוֹת** iuxta
hanc formam **בְּאִשְׁתּוֹ** idest, in approp-
pinquando. Inuenitur quoq; præteri-
tum eiusdem uerbi deficere in utraque
extremitate, nempe in dictione **וְאֹיְבֵי**
לִי תַתַּתּוֹת idest, Et inimicos meos dedi-
sti mihi: secundi Regum uigesimose-
cundo capite.

5 Ordo autem quadratorum *Verba*
uerborum, hoc est, quæ quatuor con- *quadrata*
stant radicalibus literis: ut est **וְשַׁעְשַׁע**
וְיִנְק idest, Et oblectabit se infans:
Isaiæ undecimo. componitur ex quie-
scentibus in lamed & ex duplicatis, ca-
ditq; he lamed poal, & duplicatur pe
& ain. Sic quoq; inuenitur, **וְהִרְתִּיר**
וְשַׁעְשַׁעְתִּיר idest, Lege tua oblectaui me:
Psalmo cētesimodecimonono. Vtrūq;

ORATIO

exemplum est de coniugatione piel.
 In coniugatione uerò pual, על ברבים, תשעשעו
 idest, super genua oblectabi
 mini: Isaię sexagesimo sexto. Et in hith
 pael, בהקתיך אשתעשע, idest, In præ
 ceptis tuis oblectabo me: Psalmo cen
 tesimo decimonono. Inueniuntur etiam
 duæ radices quatuor distinctarum ra
 dicalium literarum: hoc est, in quibus
 nulla litera duplicatur: hæ autem sunt,
 וברסמנה, ברסם & ברבל
 idest, Demolietur eam a
 per de silua: Psalmo octuagesimo. &
 ורור מברבל idest, Et David indu
 tus: primi Paralipomenon capite deci
 mo quinto.

6 Inueniuntur etiam multa de
 ordine duplicatorum, quæ in hac for
 ma ueniunt: duplicaturq; in eis pepo
 al post lamed poal: ut א גלל dicitur
 ונל גלתיך מן הסלעים idest, Et uoluam
 te de

SECUNDA

te de petris: Ieremiæ uigesimoprimo.
 Sic à קָלַל Ecclesiastici decimo, וְחָוָה
 לֹא פָנִים קָלַל idest, Et ipsum non le-
 ue fecit, seu limauit facies. Et item à uer-
 bo סָלַל habes Prouerbiorum quar-
 to, סָלַלְתִּי וְתָרוּמָנִי idest, Exalta
 eam, & eleuabit te: Prouerbiorū quar-
 to. & alia his similia. Omnia autem
 huiusmodi uerba non inueniuntur, ni-
 si in coniugatione piel. Exemplum de
 quiescentibus in ain, הִבֵּר יְהוָה
 מִטַּלְטַלְךָ טַלְטַלָּה גִבֵּר idest, Ecce Do-
 minus mutabit, seu transferet te trans-
 latione uiri: Isaiæ uigesimosecundo. cu-
 ius prima radix est טִיל Hinc est illud
 וַיִּטְּלוּ אֶת-הַבַּיִם idest, Et proiecerunt
 uasa: Ionæ primo. Hinc quoq; nasci-
 tur illa coniugatio, quam grāmatici uo-
 cant quadratam, nempe quæ duplicat
 lamed poal, ut à שׁוּב fit מְשׁוּבֵב con-
 uertens, & à קוּם surrexit, מְקוּמָם

erigens. Verum, iam probauimus ea uerba esse de cōiugatione piel, nec diutius hic sistendum censemus.

7 Verbum quinq; literarum essentialium non inuenitur, nisi unum: nempe **הַמְרַמֵּר** ut **הַמְרַמֵּר מֵעֵי** idest, Turbata sunt uiscera mea: Threnorum secūdo. Et in pausa, **פְּנֵי הַמְרַמֵּר** idest, Facies meæ conturbatæ sunt, seu fletu sordidæ factæ sunt: Job decimo sexto. Duplicatur autem in hoc uerbo ain & lamed post tres radicales literas. Nam radix eius est, **הַמֵּר** idest, luto sum, sordidum seu turbatū fuit. Hæc uerò **לִבִּי סְהַרְחַר** idest, Cor meū fluctuat, seu instabile uagatur: Psalmo trigesimo octauo. Item **הַפְּכֵפֵךְ יָרַר** idest, Peruersa est uia: Prouerbiorum decimo quinto. sunt nomina adiectiua sicut & illa, **יֶרְקָרָק** flauus, **אַרְבָּם** rufus: Leuitici decimo tertio.

Inue

SECUNDA

8 Inuenitur quoque uerbum unum
 ex quiescētibus in lamed he, constans
 quinque radicalibus literibus: nempe,
 יְפַיֵּחַ מִבְּנֵי אָדָם idest, Pulchrior fa-
 ctus es præ filijs hominum: Psalmo
 quadragesimoquinto. cuius radix est
 יִפַּח duplicaturque in ea pe & ain, & est
 de coniugatione kal: sed הִמְרִמֵר est
 de coniugatione pual: tametsi nihil re-
 ferret, si ipsum coniugaremus iuxta pa-
 rentis sui formam, hoc est, in piel: dicē-
 do, הִמְרִמֵר הִמְרִמֵר. Sic enim aiunt
 Grammatici, quod omnis radix quæ
 in parente seu actiua uoce inuenitur
 coniugari, potest quoque & in passiuua
 uoce inflecti: & econuerso, ut יִקַּח נָא
 מֵעַט מַיִם idest, Accipiatur queso pau-
 xillum aquæ: Geneseos decimo octa-
 uo. וְכִי יִתֵּן מַיִם עַל זֶרַע idest, Et quo-
 niam dabitur aqua super semen: Leui-
 tici undecimo. quæ ambo sunt de con-
 iugatione

conjugatione hophal : ergo poterimus ea quoque coniugare iuxta normam parentis sui, idest hiphil, & dicere הִלְפִיתָ contulit, הִנְחִיתָ contulit.

9 In hunc itaque modum si inuenis uerbum unum in aliqua certa conjugatione, poteris ipsum consequenter inflectere per totam illam conjugationem: ut à אֲנִיבִי בָּל אֲנִיבִי idest, Lætificasti omnes inimicos eius : Psalmo octuagesimonono, poteris in hiphil formare participium præsens, uidelicet מְשִׁיחַ lætificans: & participium præteritum, מוֹשִׁיחַ lætificatus: & infinitiuum atque imperatiuum הַשְׂמִיחַ lætificare, uel הַשְׂמִיחַ exhilara & exhilarare: & futurum, אֲשִׁמִּיחַ lætificabo, אֲלִחִיבוּ אֶחְבִּבוּ יְשׁוּעָה עָלֵינוּ עֲבָדוֹ מִשִּׁיחַ אֶמֶן idest, Dominus deus noster lætificet nos per manum serui sui Maschiæ, Amen.

TERTIA

ORATIO TERTIA

DECLARAT Oratio tertia
 uarias formas & משקלים
 idest Ponderationes Nomi-
 num perfectorum: diuiditurq; instar
 priorum orationum, in tredecim Fun-
 damenta.

Seb. Munsterus.

Ponderationes Nominum uocari-
 tur uariæ formæ nominum, ubi
 quæ eiusdem sunt formæ & eorūdem
 punctorum, seruant communem nor-
 mam in sui inflexione: ut sicut à פֶּלֶךְ
 fit מִלְּכִים Sic הָבֹן הָבֵל צֶרֶק & si-
 milia, eandem seruant formam, quum
 de singulari in pluralem numerū mu-
 tātur. Sed Elias ipse iam declarat hanc
 ponderationem.

Fun

ORATIO

FUNDAMENTVM PRIMVM,
 in quo explicatur quid significetur
 per dictionem מִשְׁקָל
 & quomodo nomina
 soleant ponderari.

Elias.

I

CRIPSIMVS iam in oratione prima fundamento tertio, quòd radicem unamquamque consueuerint grammatici ponderare iuxta pondus seu formam huius dictionis בעל. Quemadmodum aut agunt in uerbis, sic quoque faciunt in Nominibus. Exemplum. Hoc nomen ארץ terra, ponderat seu exigunt iuxta formam בעל. Et חכם idest sapiens, ponderatur iuxta formam בעל. Similiter ea nomina quæ habent à fronte uel à calce additionem literæ habent similem ponderationem: ut, משמר

TERTIA

מִשְׁמֹר idest custodia, exigitur ad formam
 מִפְּעַל & זְכוּרָה idest memoria,
 ad formam פְּעֻלָּה Sic תְּפִאָּרָה ponitur
 deratur per תְּפִעָּלָה & cætera.

Seb. Munsterus.

Summa huius capituli est, quod à
 radice פִּעַל fiunt diuersæ Nominum
 formæ per uaria pūcta & per adiectionem
 literarum à fronte & calce, item
 per subtractionē primæ aut tertiæ radicalis
 literæ: ut פִּעַל פְּעִיל פִּוְעַל & aliæ multæ id genus
 formæ, ad quas reducuntur omnia nomina
 quæ sub diuersis istis inueniuntur
 formis.

Elias.

2

Idem sentiendum de nominibus
 quæ deriuantur ab ordinibus defecti-
 uorum & quiescētium. Nam & illa exi-
 guntur ad formā dictionis פִּעַל hoc
 est (ut me intelligas) quādo deficit aut
 quiescit

ORATIO

quiescit litera à nomine, tunc quoque iuxta formam illam deficit uel quiescit litera una à dictione **מַעַל** Exéplum, **מַטְעַ** plantatio, **מִשָּׂא** onus: ut in his dictionibus deficit litera una radicalis, scilicet nun, & additur à capite mem litera, sic pondus illarū ad quod exiguntur: nempe **מַעַל** caret prima radicali, uidelicet **נ** & suscipit additionem literæ **מ** Idem obseruandum in **מִטְרָה** idest obseruatio, & **מִתְּנָה** donatio: quæ pro suo pondere habent dictionem **מַעַלָּה** In his enim omnibus deficit pepoal, additurçp à fronte litera mem, & à fine accedit he foeminina litera, saltem in duobus posterioribus exemplis.

Seb. Munsterus.

Hæc omnia non sunt admodum necessaria: sed ad hoc seruiunt, ut scias in nomine defectiuo, quæ litera essentialis

TERTIA

tialis deficiat, prima, secunda aut tertia: ut in nomine מִתְּנָה deficit prima radicalis litera nun, & accedit à fronte litera hæemanthica mem, & à calce litera fœminina he.

Elias.

5

Idem quoque fit in quiescentibus in pe iod: ut שֵׁנָה somnus, רֵעָה sciencia, עֵצָה consilium: in quibus omnibus deficit iod pepoal, & accedit in fine he litera fœminini, iuxta formam עֵלָה Sic in ordine quiescetium in ain: ut אֹר lux, יוֹם dies: quorum מִשְׁקָל seu forma est בֹּר Idem iudicium est de סִיר olla, קִיר paries: quæ habent בִּיל pro suo pondere: & זָר alienus, צָר tribulator, habent בָּל pro suo miscal: ut uidebis.

4 Haud dissimilis ratio est in illis quiescentibus, quando habent literam aliquam superadditam: ut מְקוֹם locus

cus

ORATIO

cus, מלון diuersorium, quæ sunt de
 forma מכול Et תבנית similitudo,
 & תרמית deceptio, habent formam
 בעלית Sic de omnibus Nominibus
 omnium ordinum agitur. Verum, hic
 diligenter aduertendū est, quando hu
 iuscemodi formas constituis: ut scias,
 quæ litera sit radicalis, & quæ ministe
 rialis: ne fortè impingas, & præsertim
 in uerbis. Exempli gratia: מוציא אני
 מר במות idest, Inuenio ego amario
 rem morte: Ecclesiastici septimo. cuius
 miscal est מועל Nam est participium
 præsens de coniugatione kal, à radice
 מוצא inuenit: at מוציא רוח מאוצרותיו
 idest, Educens uentum de thesauris
 suis: Psalmo centesimo trigesimoquin
 to. illius radix est יצא exiuit: & est in
 hoc loco participium præsens de con
 iugatione hiphil, iuxta formam & mi
 scal מועל & cætera.

Idem

TERTIA

5 Idem nunc obseruandum in nominibus: ut, **מַלְאכָה** idest, Quisquilix frumenti: Amos octauo. quod habet formam huius **מַלְאכָה** idest, Baculus manus: Ezechielis trigesimo nono. Est autem **מַלְאכָה** ex defectiuus in pe nun, habetq; superadditam literam mem: sed **מַלְאכָה** est ex integris: estq; mem litera essentialis: sicut & in simili casu **מַקוֹם** idest locus, habet formam **שְׁלוֹמ** idest pax: sed **מַקוֹם** est ex quiescentibus in ain, & **שְׁלוֹמ** ex perfectis. Et hæc quidem tam in regimine quàm in plurali numero inter se, quātum ad formam attinet, nullam habent differentiã, sed ut horum puncta sic quoq; illorum mutantur. quem admodum id latius explicabimus, de singulis in suis quibusq; locis & fundamentis loquuturi.

ORATIO

FUNDAMENTVM SECVN-
dum, in quo declarantur causæ ob
quas puncta in Nominibus
mutantur: & quæ sint pun-
cta mutabilia, atq; in
quæ mutantur.

Elias. I

SCiendum itaq; causas, quæ nomi-
na in punctis mutant, esse quatuor:
harum autem signum est סָרְבֵּר idest
סְמִיכוּת regimen, רְבוּי pluralis nu-
merus, נְקֻבִיּוּת foemininus casus, &
בְּנוּיָה affixorum subiunctio. Pun-
cta uero, seu uoces quæ in nominibus
mutationem admittunt, sunt quatuor:
uidelicet Camez, Zere, Sægol, & Ho-
lem. Quin & Scheua, est quasi unum
ex illis: non tamen annumeratur illis,
quia non continetur in summa uoca-
lium: quemadmodum declarabitur in
statu Cantici.

Seb.

TERTIA.

Seb. Munsterus.

Sentus huius distinctionis est :
quando nomen aliquod constat pun-
ctis Camez, Zere, Sægol & Holem,
& est mutandum de singulari in plu-
ralem, aut de masculino genere in fœ-
mininum, aut de statu absoluto in sta-
tum regiminis uel affixionis, sunt pun-
cta illa mutanda secundum Regulas
subscriptas.

Elias.

2

Mutatur autem zere & camez ferè
semper in scheua, & præsertim quan-
do ponuntur sub prima litera. Quan-
do uero scribuntur sub secunda litera,
migrant in pathah. Exemplum: à דָּבָר
in regimine dicis, דְּבַר יְהוָה idest,
Verbum Domini: Geneseos decimo-
quinto. Et à וְיָ in constructione di-
cis, וְיָ בֵיתוֹ idest, Senex domus suæ:
Geneseos uigesimoquarto. Sic cum

k 2 qui

ORATIO

quibusdam affixis singularis numeri. Mutantur quoque in Scheua cum aliquibus affixis pluralis, & in constructione, ut singula hæc infra cōspicies Fundamento septimo.

Seb. Munsterus.

Regimen seu constructionem, Hebræi uocant coniunctionem nominatiui & genitiui: ut est, Præfectus urbis, Dominus terræ, Creator cœli. Et in talibus loquutionibus nominatiuus ferè semper mutat puncta, quando in statu absoluto habet unum ex memoratis punctis. Exempla suppeditat hic noster Elias.

Elias.

3

Regula. Omne nomen perfectum, cuius uocale primū est camez, migrat in omnibus memoratis mutationibus in Scheua. Idem iudicium est de nominibus, quorum primū uocale est zere.

Est

TERTIA

Est tamen discrimen aliquod inter *camez* & *zere*, quia *camez* mutatur in omni nomine in *scheua*, quæcunque fuerit uox secunda: sed *zere* non mutatur, nisi quando uocale secundum fuerit *camez*.

Seb. Munsterus.

Inueniuntur pauca quæ hanc regulam non seruant: ut à פֶּרֶשׁ fit plurale פֶּרָשִׁים equites. Sic חֶרֶשׁ & in plurali חֶרָשִׁים artifices. Tamen *rabbi Kimhi* dicit hæc esse ex *dageffatis*, nempe quod חֶרֶשׁ primam debuit habere per *pathah* & res *dageffatam*, si illius esset capax.

Elias.

4

Exemplum. Quando uocale primum est *camez*: ut, זָקֵן קָצִיר גָּדוֹל ab his dices in constructione singulari, זָקֵן uerbum, גָּדוֹל magnus, קָצִיר messis, זָקֵן senex. Et cum affi-

k 3 xis

O R A T I O

xis, וְקָנוּ קְצִירוֹ גְדוּלוֹ דְבָרוֹ Et in plurali, דְּבָרִים גְּדוּלִים קְצִירִים וְקָנִים Et cum affixo, דְּבָרָיו גְּדוּלָיו קְצִירָיו וְקָנָיו Sed in regimine plurali habet sub prima litera hirec: ut דְּבָרַי גְּדוּלֵי קְצִירֵי וְקָנֵי Cuius rationem tibi aperiam in Fundamento sexto,

Seb. Munsterus:

Quod hic Elias à pluralibus absolutis קְצִירִים & גְּדוּלִים deducit ista pluralia constructiua גְּדוּלֵי & קְצִירֵי nulla potest probari autoritate, quum קְצִיר in plurali faciat קְצִירִים Et in regimine קְצִירֵי Sed quæ alia forma est, quàm קְצִיר Idem sentiendum de גְּדוּלֵי quod nullo pacto deriuari potest à גְּדוּל Nam גְּדוּל facit in plurali constructiuo גְּדוּלֵי & non גְּדוּלִי Patet id quarti Regum decimo, ubi sic habetur גְּדוּלֵי הָעִיר idest, Maiores uitatis.

Elias

Ea uero quorum uox prima est zere: ut est לֵבב idest cor, עֵנַב bonus, שֵׁעַר crinis: & his similia: zere quoque mutant in scheua, scilicet hoc pacto: לֵבב עֵנַב שֵׁעַר Et cum affixis, לָבַבֹּו cor eius, עֵנַבֹּו uua eius, שֵׁעַרֹּו pilus eius: & in plurali, עֵנַבִּים לָבַבִּים & cætera. At quando uocale secundum non est camez, zere quod est in capitis nomine non mutatur: ut אֲפֹרֹה humerale, אֲפֹרֹה præsepe: & in regimine, אֲפֹרֹה בַר idest, Humerale lini: secundi Regū sexto. אֲפֹרֹה בַר idest, Præsepe uacuitatis: Prouerbiorum decimoquarto. & אֲפֹרֹהֹו humerale eius, אֲפֹרֹהֹו præsepe eius. Idem sentiendum est de singulis quatuor memoratis mutationibus, in quibus ista forma, quantum ad puncta uocalia attinet, nullam habet mutationem.

6 De his uero nominibus quorum secundum uocale est sagol, iam non dicam, ut est סֵפֶר liber, עֵגֶל uultus, עֵשֶׂב herba: & similia. sed explicabuntur Fundamēto sequenti. Inueniuntur quoq; pauca cum quatuor punctis: hoc est, cum duplici zere: ut, חֵיל בֶן שַׁחַר idest, Lucifer filius auroræ: Isaiaë decimoquarto. חֵבֶל יְרוּשָׁיִם idest, Orbis & qui habitant in eo: Psalmo uigesimoquarto. Et hæc non inueniuntur in plurali, neq; cum affixis. Sed חֵבֶל הָרָא idest, Scelus est: Leuitici decimo octauo. quod significat תּוֹעֵבָה abominationē, habet sex puncta: & pro signo utriusq; sint tibi ista, אַרְבַּעָה חֵם קִטְוֵי אֶרֶץ idest, Quatuor sunt parua terræ: Prouerbiorum trigesimo. שֵׁשׁ חֲנָה שֵׁנָה יְהוָה idest, Sex ista odit dominus: Prouerbiorū sexto. Prudens intelligit quid per hæc uelim.

Seb.

TERTIA

Seb. Munsterus.

Sensus huius loci est, quod pauca sunt quæ inueniuntur cum quatuor punctis, quæ autem habent formam duplicis sægol: ut est וְרָא illa sunt in magno numero. Trahit autem scripturam ad propositum suum, ut intelligas per parua terræ, ea quæ pauca numero sunt, illa (inquit) quatuor constant punctis. Alia autoritas non tam commode quadrat proposito suo.

Elias.

7

Proinde pauca inueniuntur quorum punctum uocale est camez, & secundum sægol: ut וְרָא uanitas, עַל iniquitas, מֵת mors: & similia: & in illis omnibus est ainpoal uau, & idcirco æquum est ut talia ponantur in numero quiescentium in ain uau: ut declarabimus Oratione quarta, fundamento quarto, signo quarto.

Nota

ORATIO

8 Nota etiam, quod uocale secundum nunquam mutatur, nisi quando fuerit camez uel zere: talia enim nomina in regimine singulari mutant zere uel camez in pathah, & in regimine plurali in scheua, sicut & cum quibusdam affixis pluralis: quemadmodum id declaraturi sumus Fundamento septimo huius orationis.

Seb. Munsterus.

Exempla huius loci sunt רַבֵּר & יָקֵן In regimine, רֵבֵר & יָקֵן Et in plurali constructiuo, יָקֵנִי רֵבֵרִי & cætera his similia.

Elias.

9

Sed in reliquis mutationibus non regulariter mutantur: sicut supra satis monstrauius.

Seb. Munsterus.

In plurali enim absoluto manet camez & zere: ut יָקֵנִי & רֵבֵרִי Sic in

TERTIA

in fœminino genere תְּשֵׁהּ idest noua, וְזָקֵנָה uetula.

FUNDAMENTVM TERTIVM,
in quo declarantur nomina quæ
habent punctum sægol.

Elias.

I

NOueris nunc quæ inueniri aliquod nomen, cuius uocale primum sit sægol, quin & secundum uocale sit sægol: ut sunt בְּגָד uestis, קֶבֶר sepulchrum, חֶסֶד pietas: & similia. Et forma illa nominum excedit in numero reliquas formas nominum: uocantur quæ nomina sex punctorum, & habent semper accentum millel (hoc est, in penultima syllaba) nec mutantur in regimine singulari uniuersaliter: ut est, בְּגָדִים idest, Vestis linorum: Leuitici decimotertio. חֶסֶד אֱלֹהִים idest, Misericordia dei: Psalmo quinquagesimo secundo. Sed cum affixo singularis uer-

citur

ORATIO

itur sægol primum in hirec, & secundum in scheua: ut בגרו idest, uestis eius, עברו sepulchrum eius: & alia istis similia.

Seb. Munsterus.

Sunt tamen multo plura, quæ sægol primum mutant in pathah: quem admodum sequenti ostenditur signo.

Elias.

2

Hic etiam aduertendum, quando litera prima est una ex gutturalibus, tunc migrat sægol primum in pathah: ut חסרו idest, misericordia eius, עברו seruus eius: & cætera. Inueniuntur tamen & alia multa, quæ in hoc casu habent pathah, etiã quando prima non est gutturalis: ut à רגל dicitur רגלו pes eius, & à גפן fit גפנו uitis eius: & his similia.

Seb. Munsterus.

Multa sunt quæ cum affixis in singulari

TERTIA

gulari & in plurali constructio mutant sægol primum in pathah: & sunt
 בָּרַם בָּלָב מֶלֶךְ נָפֶשׁ יָלָה & alia multa. Idem intelligendum est de adiectiuis, quæ de masculino in fœmininum mutantur genus: ut מֶלֶךְ rex, מַלְכָּה regina, בָּלָב canis, בַּלְבָּה canicula, עֶבֶר seruus, עֲבֵרָה famula.

Elias.

5

In reliquis autem mutationibus, omnia ista nomina insequuntur normam nominum camezatorum: nam ut à דָּבָר dicis דְּבָרִים דְּבָרֵי דְּבָרָיו Sic à בָּגֵד dices, בְּגָדִים בְּגָדֵי בְּגָדָיו uestes eius: & cætera. Et ab חֶסֶד fit חֶסֶדִים חֶסְדֵי חֶסְדָּיו

4 Scias etiam, quædam nomina inueniri cum sex punctulis, quæ interdum habent tantum quinque puncta, quale est יָרַר notum, quod quinquies inuenitur habere quinque puncta, &

extra

ORATIO

extra illa loca semper habet sex puncta. Sic שָׁמַיִם intellectus seu ingeniū, in quinque locis inuenitur habere sex puncta, & extra illa loca semper habet quinque puncta in hunc scilicet modum שָׁמַיִם. Sunt denique & alia multa, quæ hic exceptionem habent, & illa possunt cognosci ex Annotatione masoreth מסורה. Et nos citabimus in æditione nostra magna, quam secundo incepimus, occasione sumpta ex illo מסורה

Seb. Munsterus.

Liber ille iam æditus est, & à nobis post Venetianam euulgationē denuo publicatus. Nomen operis est, Masoreth hammaforeth.

Elias.

5

Inueniuntur etiam nomina, quæ semper ueniunt cum quinque punctis: ut sunt סָפֵר liber, עֵגֶל uitulus, עֵשֶׂב herba

TERTIA

herba: & similia. Sed nunquam inuenitur aliquod nomen, cuius primum uocale sit sægol & secundum zere.

Seb. Munsterus.

De his nominibus quæ constant quinq; punctis, hoc est zere & sægol, paulo post dicetur, quomodo eorum puncta mutantur.

Elias.

6

Sed & hoc notandum, quod nomina illa quæ habent sex puncta siue duplex sægol, in duobus differunt à nominibus illis quæ aliquando (uel quæ semper) quinq; constant punctis: uno modo quando ueniunt in pausa, hoc est, sub athnah aut fine sententię: tunc enim ea quæ sex habent puncta, mutant sægol primum in camez: ut, יְהִי לִי עֶבֶד idest, Ipse erit mihi seruus: Geneseos quadragesimo quarto. Sic וְעָרוֹם יִבְּסָה בְּגָדוֹ idest, Et nudum operiet

ORATIO

operiet uestimento: Ezechielis decimo octauo. & alia his similia. Sunt præterea, quæ etiam cum accentu zakeph sic mutantur: ut, מִתְחַרָּה בְּאֵרוֹ idest, Aemularis cedrum: Ieremiæ uigesimo secundo. Sunt item alia quædam ex his, quæ etiam in æthnachtah & fine sententiæ non mutantur: ut מֶלֶךְ rex, תְּבַן palea: & illis similia. Verum בְּפֶסֶח ubique unum punctum mutat, excepto illo loco, נֶחֱפֶה בְּפֶסֶח idest, Oper tus quasi auro: ubi sub pausa athnah retinet sægol. Et quidem huius rei rationē facile possemus reddere, sed temporis angustia id nos hic prohibet. Rursum illa quæ quinque scribuntur punctulis, nunquam habent in pausa punctum camez.

Seb. Munsterus.

Lectio sacrorum Bibliorum, in multis te de his nominibus & eorum
muta

TERTIA

mutationibus reddet exercitioorem.

Elias.

7

Alio modo in hoc differunt, quod ea quæ sex habent subnotata puncta, in affixione singulari interdum habent punctum hirec, & interdum pathah: sicut id supra indicauimus: sed illa quæ scribuntur cum quinque punctis, semper habent hirec: etiam si constent ex gutturalibus literis, non mutatur hirec, saltem in pluribus locis. Exemplum. Ab עשב dicitur in regimine plurali עֲשְׂבוֹת הָרִים idest, Herbarum montium: Prouerborum uigesimoseptimo. Sic ab עקב fit עֲקֻבוֹת מִשִּׁיחָךְ idest, Vestigia Christi tui: Psalmo octuagesimonono. Quæ uero mutantur, mutantur in sægol: ut חֶלְקֵי idest parse eius, עֲגֻלוֹ uitulus eius, חֶלְבֵי adeps eius. Idem obseruatur in regimine plurali, ut חֶלְקֵי idest partes, עֲגֻלֵי uituli: &

l

cate

cætera. Per hunc igitur modum poteris ista discernere ab illis.

Seb. Munsterus.

Idem iudicium est de adiectiuis, quæ in foemininum mutantur genus: ut עגל uitulus, עגלה uitula, חלה & חלהה pars: quod tamen substantiuum est.

Elias.

8

Et nota, quòd omnia ista, tam quæ sex constant punctis, quàm quæ quinque, quando pro lamed poal habent literam heth uel ain, migrat sægol alterum in pathah: ut צֶמֶח germen, שֶׁבַח hymnus, פֶּרֶח flos, שֶׁבַע septem: & alia his similia. Quod si ain poal fuerit heth litera uel ain, mutatur utrunq; sægol in pathah: ut בֹּהַל torrens, שֶׁחַר aurora, בֶּעַר stultus, בֶּעַר puer: & similia. Sed פְּחַם pruna, בְּחַל carbo, בְּחַש mendax: hæc sunt de dagessato

TERTIA

gestatorum forma. quod hinc digno
scitur, quia non mutantur in plurali nu
mero. Nam dicitur, **בְּעֵרִי בְּחַלִּים** id
est, Carbores exarserunt: Psalmo de
cimo octavo. & **בְּנֵי בְּהָשִׁים** id est,
Filij mendaces: Isaiaë trigesimo.

Seb. Munsterus.

In his quoque quæ desinunt in he
literam stabilem & incommutabilem,
mutatur sægol posterius in pathah: ut
sunt, **גְּבֻהָ** splendor, **גִּבְוָהָ** altitudo.
Habent tamen hæc duo nomina locū
in sequenti Fundamento. Item in for
ma **בְּעֵרִי בְּחַלִּי** excipitur unum, nempe
לְחַם quod ob mediam gutturalem li
teram non mutat duplex sægol in du
plex pathah. Et singulare **רַחֵם** non
facit plurale **רַחֲמִים** sed **רַחֲמִים** mo
re pluralis constructiui.

Elias.

9

Sed & hoc notandum, quod ista

1 2

omnia

ORATIO

omnia sunt מִלְרַע hoc est, habent accentum in ultima: quæ uero pathātur, illa semper sunt מִלְעֵיל hoc est, habent accentum in penultima, sicut illa quæ habent sex & quinque punctula. Et in hoc quoquē illa discernuntur ab his quæ constant duplici camez: nam ea semper sunt מִלְרַע ut אֶבֶן idest aurum, זֶבֶר uerbum, עָשָׁן fumus. Aduerte id bene, quia est regula notatu digna.

FUNDAMENTVM QVARTVM
in quo declarantur formæ nominum, quorum prima uox est holem.

Elias. 1

SCiendum quādo uocale primum in aliqua dictione est holem, illud in affixorum subiunctione singulari, & in plurali, atque in regimine plurali mutatur in hatephcamez: sed hac conditione

TERTIA

ditione, quòd uox secunda sit sægol,
 & non alius punctus: ut אָז idest au-
 ris, קָדָשׁ sanctitas, חָרָשׁ mensis: &
 similia. Hinc enim dicitur אָזְנוֹ auris
 eius, חָרָשׁוֹ קָדָשׁוֹ & אָזְנוֹת אֹזְנִים Et
 cum affixis, אָזְנוֹ aures eius: & cæte-
 ra. At in regimine singulari nunquam
 mutantur: ut, אָז אֶתְרוֹ idest, Auris
 Aharon: Exodi uigesimooctauo. &
 קָדָשׁ יְהוָה idest, Sanctitas Domini:
 Leuitici decimonono: & similia.

Seb. Munsterus.

Habet hæc regula quoq; locum in
 his nominibus quæ ob tertiam guttu-
 ralem mutant sægol in pathah: ut ab
 אָרָה in plurali constructiuo dicitur
 אֶרְחוֹת יְהוָה idest, Semitæ Domini.
 De quo infra signo quarto.

Elias.

2

Potissimum autem in perfectis,
 necesse est ut uox secunda sit sægol:

1 3 alio

alioquin in quiescentibus in lamed he mutatur etiam holem, quando uocale secundum non fuerit sægol. Quod loco suo declarabimus, nempe in Oratione quarta, fundamento nono, capitulo quarto.

Seb. Munsterus.

Exemplum quinti ordinis est, עֹנִי afflictio: à quo, in affixorum subiunctione dicitur עֲנִי afflictio mea. Sic הוֹלִי idest infirmitas, הַלִּינִי infirmitates nostræ.

Elias.

3

Porro quando in perfectis uox secunda non est sægol, ut in his, אוֹצֵר idest thesaurus, עוֹלָל infans: & similibus: holem quod est in capite regulariter non mutatur. Punctus uerò camez, aut zere, qui est in calce, qualiter illud mutetur iam ostendimus in Fundamento secundo, capitulo

tulo seu signo huius Orationis tertio.

Seb. Munsterus.

Mutatur autem punctus camez in pathah, in regimine singulari: ut בַּבֵּבּ idest, Stella cœli: & in plurali constructiuo בַּבְּבִי & cætera. Zere uero non mutatur, nisi quod in plurali numero migrat in punctum scheua: ut עוֹלָלִים Porro עוֹלָלִים habet pro suo singulari עוֹלָל

Elias.

4

Scripti etiam paulo superius in nominibus quæ sex constant punctulis, Fundamento tertio, capitulo octauo, quod propter heth literam uel ain, posterior punctus sagol migret in punctum pathah: & hæc eadem regula locum etiam hic habet: nam ab אֹרֶה & בּוֹבַע dices אֹרְהוּ idest semita eius, & בְּבַעוּ galea eius: & cætera. Quando autem ain poal est una ex literis guttu-

4

ralibus

ORATIO

ralibus, tunc migrat hatephcamez sub
ainpoal, & pepoal habet punctum ca/
mez: ut ab אָהֵל dicitur אֶהֱלוֹ taber/
naculum eius: & אֶתֶר forma, אֶתֶר
forma eius.

Seb. Munsterus.

Sunt itaq; hæc nomina גַּבַּע ga/
lea, אֶרֶב femita, קִדְוֶשׁ sanctitas, &
גַּבַּת altitudo: eiusdē formæ: nisi quod
ultima gutturalis mutat sægol in pa/
thah, sicut & צִמָּה & מִלֶּךְ eiusdem
sunt formæ eadem ratione.

FUNDAMENTUM QUINTUM

in quo declarantur formæ nomi/
num, quibuscunq; alijs à
iam memoratis con/
stent punctis.

Elias.

A Duertendum præterea, quod
pauca inueniuntur nomina, quo/
rum prima uox est schurec. Exempla,

מִינִים

TERTIA

מִיָּנִים וְעוֹבֵב idest, Chordæ & organum: Psalmo centesimosecundo. עֲגִיל
 יְבוּמִי idest, In auris & murenula: Numeri trigesimoprimo. Inuenitur denique tantum unum quod habet haterphcamez, nempe מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמֹן idest, Opus manuum artificis: Canticorum septimo. Et sic non restant nobis alia puncta quæ explicemus, præter pathah, hirec, & tria puncta, hoc est kybuz: pro quibus tibi unam damus regulam omnibus satisfaciētem, & est hæc. Quia enim tria illa puncta sunt ex minoribus, congruum fuit ut semper post ea sequeretur dages: de qua re fusius loquemur in tractatu Cantici. Nunc autem nomina dageffata nunquam mutantur: exempla, אַבִּיר idest magnificus, בַּבִּיר fortis, בַּבֵּב fur, סֵלָם scala. Hinc dices in regimine אַבִּיר הָרָעִים idest, Præcipuus pa-
storum

ORATIO

storum: primi Regū uigesimalimo:
 בְּבִיר בַּת idest, Robustus uirtute: Job
 trigesimalosexto. Et in statu affixorum,
 אֲבִירֵי idest magnificus eius, בְּבִירֵי ro
 bustus eius. Sunt tamen pauca quæ
 excipiuntur ab hac regula mutationem
 admittentia.

2 Nota etiam, quod nomina à
 capite scheuata, nūquam mutant illud
 scheua: ut

רֶבֶשׁ mel,

גְּבִיר uir,

זֶאֵב lupus,

חֲמֹר asinus,

גְּבוּל terminus:

& his similia: in quibus scheua nun
 quam mutatur. Quod autem inueni
 tur Canticorum quarto, אֲבִלְתֵי יַעֲרֵי
 עִם רֶבֶשׁ idest, Comedi fauū meum
 cum melle meo: putant illud aliam ha
 bere formam: ut nulla est Nominum
 forma, quæ à communi regula non pa
 tiatur

TERTIA

tiatur aliquam exceptionem. De quibus amplio-rem faciemus mentionem in Præfatione nostri libri Compositionis: uide ibi.

3 Præterea sciendum, quod uox quæ illico post scheua uenit, nunquam mutatur, nisi quando fuerit camez: cuiusmodi sunt, כְּתָב scriptura, יָקָר honor: & his similia. At iam explicuimus in Fundamento secundo, signo secundo, quo pacto mutetur camez. Porro quando ista nomina, de quibus hic agimus, ueniunt in regimine plurali, uertitur scheua capitale in punctum hi rec: ut כְּתָבִי idest scripturæ: יָקָרִי honores: quorum rationem ostendemus in sequenti Fundamento.

Seb. Munsterus.

Nomina יָקָר כְּתָב & similia, habent in plurali כְּתָבִים In regimine uero mutatur punctus camez in scheua
ua

ORATIO

na:ut בְּתָבִי Sed quia ab initio dictionis ob geminationē, scheua primum regulariter mutatur in hirec, cogimur dicere בְּתָבִי & יָקָרִי De quo nunc Elias tractabit.

FUNDAMENTVM SEXTVM,
in quo fit mentio de his quæ con-
ducunt ad notitiam affi-
xorum nominum.

Elias.

NON inutile uisum est, ut præmit-
tam tibi regulam unam notabi-
lem, quæ conditionem scheua manife-
stet. Nam punctum illud est radix &
fundamentum in affixorum ministe-
rio, præsertim in nominibus perfectis.
Itaq; sciendum, quod nunquam à ca-
pite dictionis duo scheuain simul scri-
buntur, ita ut unum mox consequatur
alterum. Docuimus etiam paulo super-
ius in Fundamento secundo, signo se-
cundo

TERTIA

cūdo, quod camez & zere migrant in scheua in capite cuiuslibet nominis.

2 Idem iudicium habetur nonnunquam de eo in medio dictionis. Vnde quodcūq; nomen habet ab initio scheua, etiam si illud ex alio puncto natum fuerit: puta si camez uel alius punctus à principio nominis, mutetur in scheua ratione aliqua quatuor mutationum quas signauimus à capite Fundamenti secūdi, ueneritq; post huiuscemodi scheua punctus camez aut zere, & inciderit simul causa ad mutandum punctum camez uel zere in punctum scheua, certe concurrent in hoc statu duo scheua in à principio dictionis: sed impossibile est, ut sic pariter maneant, quemadmodum supra scripsimus, ideo necesse est ut primum scheua migret in hirec, quoties huiuscemodi inciderit casus. Quod ut clarius

rius intelligas, hæc duo nomina זָבָרִים
& זְקָנִים capias pro exemplo. Quum
enim obtinuerint locum constructio-
nis, illico in fine litera mem cadit: id
quod explanabitur in Fundamento
huius orationis duodecimo: & tum ne-
cesse erit, ut etiam uoces ipsæ alleuien-
tur, nempe ut camez uel zere more
suo in punctum scheua mutantur: quo
facto, erunt duo scheuain à capite di-
ctionis, dicendumq; tunc esset זָבָרִי
זְקָנִי. Sed quia id non est possibile, ut
illas dictiones sic punctuatas proferre
queas, mutandum est primum scheua
in hirec, dicendumq; זְבָרִי זְקָנִי idest
uerba, senes.

Seb. Munsterus.

Idem iudicium est de literis seruilibus
וּבִלְבַב quorum naturale pūctum
est scheua: unde quando à fronte accedunt
ad literam scheuatam, necesse est

TERTIA

ut eorum scheua migret in hirec: ut à
 לְדַבְּרִים dicis בְּדַבְּרִים Sic לְדַבְּרִים
 Ante iod uero scheuatum, utrunque
 scheua migrat in unum hirec: ut à
 יִדְבֹּר dicimus וַיִּדְבֹּר idest, & loque-
 tur. Vau tamen quando à capite acce-
 dit ad literam scheuatā, mutatur sche-
 ua in schurec: ut à דַּבְּרִים nō dicimus
 וּדְבָרִים sed וּדְבָרִים idest, & uerba.
 Regulariter enim habet uau ante lite-
 ram scheuatam & ante literas בּוֹמֵת
 schurec loco scheua: paucis exceptis lo-
 cis ubi habet camez.

Elias.

3.

Hinc liquet illos errare, qui dicunt
 in Thalmud, אִיזְהוּ מְקוֹמָן לְדַבְּרֵי בְּהִנָּה
 quia à דַּבְּרִים fit constructiuum דַּבְּרֵי
 sicut à דַּבְּרִים dicimus דַּבְּרֵי Et qui-
 dem ego uidi in una glossarum, quæ
 sunt de ordināda oratione, in qua scri-
 ptum habetur: dici debet לְדַבְּרֵי בְּהִנָּה

ORATIO

& non לְזָכְרִי quia זָכָרִי idem sonat quod זְכוֹרָתְךָ idest memoria. Nunc autem de masculis sacerdotio aptis, fit in Mischna mentio. Ad quod ego dico, non esse ullum discrimen inter זָכָרִי si ipsum formes à זָכָר seu זְכוֹרָתְךָ memoria, & inter זָכָרִי quando est à singulāri זָכָר quod est masculus. Nam dicimus à זָכָר memoria, זָכָרִי memoria: sicut à בָּגָד ueste, בְּגָדִי uestes. Et quemadmodum absurdum & contra Hebraismi proprietatem esset dicere בְּגָדִי Sic minime conuenit, ut dicamus זָכָרִי

Seb. Munsterus.

Ista sunt intelligenda de absoluto plurali constructiuo, quod sub hac forma absolute, idest sine affixis, nunquā inuenitur: cum affixis autem hanc tenet formam, exceptis his quatuor affixis, הֵם הֵן בָּם בָּן quæ exigunt plurale

TERTIA

rale constructiuum: ut זְבָרַי memoria,
uel masculi eius: זְבָרֵיהֶם masculi
eorum. Verum de his lege Eliam, ut
iam sequitur.

Elias.

4

Porrò in statu affixorum, pluralis
numerus recipit omnia affixa à capite
dictionis cum puncto scheua: ut

זְבָרַי uerba eius,

זְקַנָּי senes eius,

זְבָרֶיךָ uerba tua.

Excipiuntur illa, quæ in fine habent li-
teras mem & nun: propter quas opus
est quadam uocaliũ alleuiatione: nam
cum camez uel zere mutetur in sche-
ua, & sic duo concurrant scheuain: ut

זְבָרֵיהֶם uerba eorum,

זְקַנָּיהֶם senes eorum.

neesse est ut scheua primum uertatur
in punctum hirec, dicatur זְבָרֵיהֶם
& זְקַנָּיהֶם & cætera.

m In

ORATIO

5 In hunc quoque modum hæc nomina פתח & יקר, atque his similia, quæ à principio habent punctum scheua: quando ueniunt scribenda in plurali constructiuo, migrat scheua in punctum hirec, diciturque

פתחי הקדש scripta sanctitatis,

יקרי רוח gloriae spiritus.

Tametsi hæc exempla non inueniantur in sententia aliqua Biblica, nihilominus sic dicimus per modum coniecturæ.

FUNDAMENTVM SEPTIMVM

in quo explicantur Affixorum modi.

Elias. I

IN primis est notandum, quod cuiuslibet nomini decem subiunguntur Affixa, seu Pronomina. Literæ autem quæ istud exequuntur officium, sunt numero sex: comprehendunturque signo

TERTIA

igno isto חַבְנוּיִם hakenuñm.

Accipe igitur has decem Affixio-
nes per ordinem: & quidem à Nomi-
ne דָּבַר dices

דָּבַר	uerbum eius, masculini ge.
דְּבַרְךָ	uerbum tuum, masculini g.
דְּבַרִּי	uerbum meum, mas. & fœ.
דְּבָרָם	uerbum eorum:
דְּבַרְכֶם	uerbum uestrum, masculini
דְּבַרְנוּ	uerbum nostrum, mas. & f.
דְּבַרָּהּ	uerbum eius, fœminini ge.
דְּבַרְךָ	uerbum tuum, fœminini g.
דְּבָרָן	uerbum earum:
דְּבַרְכֶנּוּ	uerbum uestrum, fœmini.

2 Vides quomodo prima lite-
ra in omnibus istis exemplis habet
punctum scheua, & secunda camez:
præter ea quæ in fine habent mem li-
teram, uel nun: in quibus camez, quod
est sub ainpoal, mutatur in punctum
pathah: idcirco propterea quod pluri-

m 2 bus

ORATIO

bus quàm alia exempla, constant uocalibus.

Seb. Munsterus.

Id non intelligendum est de nudis literis mem & nun à fine adiectis: sed de syllabis בַּם & בְּן accipiendum est, quæ mutant camez alterum in punctum pathah.

Elias.

3

Nunc accipe formam affixorum in plurali numero.

A דְּבָרִים	dicimus
דְּבָרָיו	uerba eius, masculini ge.
דְּבָרֶיךָ	uerba tua, masculini gen.
דְּבָרַי	uerba mea, mascul. & fœ.
דְּבָרֵיהֶם	uerba eorum:
דְּבָרֵיכֶם	uerba uestra, masculini g.
דְּבָרֵינוּ	uerba nostra, maf. & fœ.
דְּבָרֶיהָ	uerba eius, fœminini ge.
דְּבָרֶיךָ	uerba tua, fœminini gen.
דְּבָרֵיהֶן	uerba earum: &

דְּבָרָא

TERTIA

דְּבָרַיְכֶם uerba uestra, fœminini gen.

4 Hic uides, quod in omnibus istis dictionibus litera prima habet punctum scheua: præter quàm in illis quæ à fine asciscunt literã affixam mem uel nun. Illa enim mutant scheua in punctum hirec, quum duo scheuain à principio dictionis simul stare non possint: quemadmodum in præcedenti Fundamento scripsimus. Ponitur quoquè in omnibus memoratis exemplis, iod ante affixum ipsum ceu signum pluralis numeri.

Seb. Munsterus.

Excipitur affixum iod, quod non patitur secum iod plurale: nam minime dicitur דְּבָרַיְכֶם sed דְּבָרַי idest, uerba mea: præcedente pathah. Quando uero præcedit punctus hirec, tunc capitur singulariter: ut דְּבָרִי idest, uerbum meum.

Elias.

5

Proinde notandum, quod affixa quæ Nominibus subiunguntur, semper significant possessionem quãdam: hoc est, significant rem ipsam per nomen expressam in illius esse possessione, quem affixum ipsum demonstrat.

Exemplum. Quando dicis

עֶבְרִי seruus eius, aut
אֲמִתִּי ancilla eius:

significatur seruus, aut ancilla huius uel illius. At affixa quæ uerbis subiunguntur, eum indicant in quem actio aliqua ueluti in patientem transit: ut

בְּקָרְבִי uisitauit eum,
בְּקָרְבִי uisitauit te.

Quod perinde est ac si diceres,

בְּקָרְבִי אֹתוֹ ille uisitauit istum: aut,
בְּקָרְבִי אֹתְךָ ille uisitauit te. & cætera.

Quod tibi aliquanto fusius explicabimus in tractatu Affixorum.

Sed

TERTIA

6 Sed & hoc aduertendum, quod literæ quæ à Nominum capite seruiunt, habent pro signo memoratiuo בִּשְׁה וְבִלְבֵּ Et quoniam propter eas Nomina in punctis uocalibus minime mutantur, non opus est ut hic quippiam de illis dicam, sed earum ministerium explicabitur in nostro Officiorum tractatu.

Seb. Munsterus.

Ministeria illarum literarum sunt: quòd Mem, est Præpositio à, uel ab.

Schin, Qui, quæ, quod.

He, litera articularis.

Vau, coniunctio copulatiua.

Caph, aduerbium similitudinis.

Lamed, articulus accusatiui casus.

Beth, præpositio In.

Sed hæ sex literæ præpositiuæ, non mutant puncta Nominum, sicut affixa postpositiuæ.

ORATIO

FUNDAMENTVM OCTAVVM
in quo declarantur formæ No-
minum foeminini generis.

Elias.

I

SCiendum, quod nomina foemini-
ni generis plerunq; terminantur in
literam he, & litera mox præcedens
punctuatur cum camez: & accentus di-
ctionis cadit in eam literam quæ ha-
bet punctum camez: ut

צִדְקָה	iusticia,
חֵכְמָה	sapientia,
גְזֵלָה	rapina,
אֲבִילָה	comestio,
שְׂמֹלָה	uestimentum,
עֲבוֹרָה	cultus,
מְלוּכָה	regnum,
בְּהֵלָה	terror:

& alia his similia.

In regimine uero mutatur litera he in
tau, & punctus camez in pathah: sed
alia

TERTIA

alia puncta manent omnino incōcus-
sa: nisi quod ea nomina quæ hanc ha-
bent formã בעלה qualia sunt ברכה
idest benedictio, צדקה iusticia: sic
habent in constructione, ברכת יהוה
idest, Benedictio Domini: Geneseos
trigesimooctauo. צדקת יהוה idest,
Iusticia Domini: Deuteronomij trige-
simoprmo. Et cum affixis, ברפתו &
צדקתו & cætera.

Seb. Munsterus.

Excipiuntur, quæ mediam habent
gutturalē: ut est צעה illa enim pro-
pter mediam hatephatam habēt sub
prima litera pūctum pathah: ut צעה
אדם idest, Clamor hominis.

Elias.

2

Causa uero huius est, quod ca-
mez primum transit in scheua, quod
consequenter uertitur in punctum hi-
rec: ob causam, quam iam suprã scripsi-
mus

ORATIO

mus in Fundamento huius Oratio-
nis sexto.

Seb. Munsterus.

Concurrunt enim duo scheuain,
sed quia simul legi nequeunt, mutatur
primum scheua in punctum hirec: ut
suprà satis explicatum est.

Elias.

3

Aliæ autem formæ nihil mutant:
nam dicimus,

הַבְּמֵתוֹ הַבְּמֵתָ

Sic

גֹּזֵלָה גֹּזֵלָתוֹ

&

אֲבִילָה אֲבִילָתוֹ

& alia his similia.

4

Regula. He fœminina litera duplex habet signum per quod cognosci potest. Vnum est, quod semper habet punctum camez ante se. Alterum, quod necessariò accentus ponendus est sub eam literam quæ habet camez: hoc est, quod dictio illa habet accentum milra, siue in ultima. Quod si

unum

TERTIA

unum ex his duobus signis defuerit, si
 tera he non constituet nomen fœmi-
 ninum, sed est uel ociose superaddita,
 uel est radicalis: ut קָרָא לַיְלָה idest,
 Vocauit noctem: Geneseos primo ca-
 pite. נַחֲלָה מִצְרַיִם idest, Torrens Ae-
 gypti: Numeri trigesimoquarto. &
 אֶרֶץ שֵׁעִיר idest, In terram Seir: Ge-
 neseos trigesimo secundo: & similia, in
 quibus accentus non est in ultima, &
 præterea in omnibus eis, he litera est
 superaddita, & nomen ipsum est ma-
 sculini generis.

5 Porro quando litera est ra-
 dicalis, tunc nomen ipsum est de quie-
 scentibus in lamed he: id quod illic la-
 tius declarabimus, & præsertim in se-
 quenti Oratione, fundamento sexto,
 capitulis seu signis secundo & tertio,
 dabimus tibi quasdam regulas nota-
 biles, per quas discernere debeas he li-
 teram

ORATIO

teram superadditam ab he radicali.

FUNDAMENTVM NONVM,

in quo declaratur plurale

nominum foeminini

generis.

Elias.

I

N Omina foeminina in plurali numero plerunque habent in fine literam tau: & quæ eam præcedit, punctuatur cum holem & uau quiescente: ut

יְצַדִּיקוֹת iusticiæ,

חַכְמֹת sapientiæ: & similia.

2

Aliquando autem uau illud scribitur, & aliquando non scribitur. Quod scribitur, uau plenum: & quod non scribitur, uau deficiens uocatur: ab autore qui fecit חִמְסוֹרָה idest, librum Traditionum, seu Collationū scripturæ. ut, תּוֹלְדוֹת idest, generationes: quod plurale ubique inuenitur deficiens, demptis duobus locis ubi est plenum

num

TERTIA

num. Sic צרות idest, tribulationes,
semper inuenitur integre scriptum.
Hoc uerò plurale דקרות idest, decre-
ta, in nouem locis repertum, octies est
plenum & semel deficiens. Similiter
pluralia masculina, quæ desinūt in י
aliquando patiuntur defectum in iod,
ut דתנינים quod dracones significat,
ter deficere inuenitur. Et in uocabulo
צריקים iod posterius quandoq; inue-
nitur expunctum. Et in hunc modum
plurima inueniūtur, quemadmodum
id auxiliante Domino indicabimus in
æditione nostra המסורה quam iam
non semel contestati sumus nos pro-
pe diem ædituros.

3 Sunt quoq; nomina fœmi-
nina, quæ in singulari numero habent
he literam fœminini, in plurali uero
desinunt in י more masculinorum:
ut à שנה idest annus, dicitur שנים
anni

ORATIO

anni: & à נְמִלָּה quod est formica,
נְמִלִּים formicæ: & alia his similia.

Sicut & nomina masculina aliquando
inueniuntur habere in plurali nume-
ro terminationem fœmininam: ut ab

אב	pater,	fit
אבות	patres:	& à
בור	puteus,	dicitur
בורות	putei.	& similia.

Sunt etiam quædam quæ in utranque
desinunt pluralem terminationem: ut ab

חגור	cinctorium,	fit plurale
חגורים	&	
חגורות	cinctoria.	

Sic à	דור	generatio,	dicitur
	דורות	&	
	דורים	generationes.	

Verum iam contestati sumus, nos ædi-
tuos libellum unum, in quo explica-
bimus omnes huiuscemodi Nominũ
diuersitates: uocabiturq; nomen illius

TERTIA

פרק המדות idest, tractatulus Proprietatum.

FUNDAMENTVM DECIMVM;

in quo declarantur nomina foeminina, quæ in singulari numero desinunt in literam tau.

Elias.

Sciendum, quemadmodum participium præsens foeminini in conjugatione kal, in singulari numero habet duplicem formam: nempe פוקרה uel פוקרה Et frequentius ista forma פוקרה est in usu quàm alia: id quod suo loco fusius indicauimus, nempe Oratione secunda, fundamēto primo & signo quarto: Sic quoq; nomina foeminina hanc duplicem formam habere inueniuntur, sed frequentius desinunt in literam he, quàm in tau: sicut id ostendimus suprà Fundamento octauo

Et tauo, & in Fundamento sequenti de-
clarabimus quandam differentiã quæ
est inter ea.

2 Scias igitur, quædam esse no-
mina fœminina, quæ in fine habent li-
terã tau, & mox præcedens litera pun-
ctuatur cum sægol: ut

קטורה uapor,

שבולה spica: & similia.

Et frequentius talia nomina scribun-
tur cum duobus sægolin, quæ literam
tau mox præcedunt: ut

ארתה pallium,

ערתה corona: & similia.

3 Noueris etiam, quod memo-
rata nomina solum hanc duplicem ha-
bent formam: nam uel habent duplex
sægol, uel habent holem præcedente
uno sægol literam tau fœmininam.
Idem sentiendum de nominibus, quæ
à fronte admittunt literam mem: ut

מגרת

TERTIA

מְעַרָה increpatio,

מִשְׁקוּלָה ponderatio:

aut habent superadditam literam tau,

ut תְּחִבּוּשָׁה ligatura,

תְּפָאֵרָה ornamentum.

& punctus qui est ante holem uel sægol nūquam mutatur, siue ueniat post eum dages siue non.

4 Porro modum mutationis

& punctuationis eorum, quando habent unam ex literis gutturalibus, aut quando ueniunt in pausa, & alia contingentia, disces & intelliges ex nominibus trium literarum, & quæ habent istam in punctis formam: hoc est, quæ habent holem & sægol, desinunt cōp in tau fœmininā literā, quale est קְטוּרָה & similia, insequuntur normam horum nominum קָרַשׁ קָרַשׁ uidelicet quod in statu mutationis, holem migrat in hatephcamez: ut קְטוּרָהוּ idest, incen-

n sum

ORATIO

sum eius: & similia. ut iam in Fundamento quarto scripsimus.

5 Ea uerò quæ constant duplici sægol, ut sunt עֶטְרָה אֲרָרָה imitantur formam nominum sex puncta habentium: de quibus scripsimus in Fundamentis tertio & quarto. Scias tamen, quod primum sægol nūquam uertitur in hirec, sed duntaxat in punctum pathah: ut

עֶטְרָהוּ corona eius,

תְּפֹאֲרָהוּ decor eius: & cætera.

iuxta formam רֶגֶל רֶגְלוֹ & similium.

FUNDAMENTVM VNDECIMUM, in quo declaratur quo pacto affixa subiungantur nominibus fœminini generis desinētibus in he uel tau, & quale inter se habeant discrimen.

Elias. I

Notādum, quod ea nomina quæ
in

TERTIA

in fine habent he fœmininā literam, mutāt he literam in tau molle, quoties illis aliquod subiungitur affixum : ut

à צדקה dicitur

צדקה iusticia eius:

& à שמלה fit

שמלה uestimentum eius:

& similia. Illa uero quæ in fine habent literam he alioquin superadditam, in affixorum subiunctione priuantur litera he: ut à מקנה quod significat pecus, dicitur מקנהו & cætera. Excipitur tamen affixū tertiæ personæ singularis numeri, ubi he fit mobile : ut

מקנהו pecus, uel possessio eius:

מטתו baculus eius.

2 Porro in plurali numero affixa masculina & fœminina pluralia, & itē singularia fœminina tertiæ personæ non abijciunt literam ה he: ut,

מקניהם מקניהן מקניה

n 2 Alia

ORATIO

Alia uero affixa excludunt literam he: ut, מִקְנֵי מִקְנֵיךְ מִקְנֵיךְ & cætera.

Cæterum, ea nomina fœminina quæ in statu absoluto desinunt in literam tau, sub omnibus affixis in singulari numero dageffant illud tau: ut ab

עֲטָרָה & תְּפָאֲרָה dices
 עֲטָרָתִי corona eius,
 תְּפָאֲרָתִי decor eius:

& alia his similia: & per hoc discernes illa ab istis. Vnde cogimur dicere, ista

nomina, מִלְחָמָתוֹ prælium eius,
 מִשְׁמֶרֶתוֹ custodia eius:

& his similia, habere singulare absolutum מִלְחָמָה & מִשְׁמֶרֶת

Nam si essent ab מִלְחָמָה & מִשְׁמֶרֶת in hunc modum subiungeretur affixum, מִשְׁמֶרֶתוֹ & מִלְחָמָתוֹ

tau scilicet literam raphatam habens.

5 Id quoque sciendum, quod fœminina pluralia recipiunt affixa ma-

nente

TERTIA

nente duplici signo pluralis numeri:
hoc est, manente iod signo masculini,
& tau signo foeminini: ut,

צִדְקוֹתָיו iusticiæ eius,

צִדְקוֹתֶיךָ iusticiæ tuæ: & cætera.

Sic quæ in singulari cum affixis habent
literam tau dageffatam: de quibus su-
prà scripsimus: in plurali numero quã-
do recipiunt affixa, habent literam tau
raphatam, hoc est mollem: ut,

מִלְחָמוֹתָיו prælia eius,

מִשְׁמֹרֶתָיו custodiæ eius.

Huius autem rei causa est holem, quum
non soleat post ipsum uenire dages.

4 Nota etiam, quod affixa plu-
ralis masculini & foeminini, plerumque
in fine subiunguntur cum he litera &
mem, uel cum he & nun: ut,

מִשְׁפּוֹחֵיהֶם familiæ eorum,

מִשְׁפּוֹחֵיהֶן familiæ earum.

exceptis paucis locis, in quibus he ex-

ORATIO

cluditur: ut, משפחותי & משפחותם
 Est autem aliqua differentia inter ea,
 & is qui intelligit expositionem rabbi
 Schlomo Iarhi super hunc uersum,
 והכל תלונתם idest, Et cessabit mur/
 mur eorum: Numeri decimosextimo.
 intelliget quale sit discrimen inter

משפחותם & משפחותי
 & משפחותיהם

Verum, iam statui componere librum
 quendam, in quo exponā omnia uer/
 ba memorati rabbi Schlomonis, quæ
 grammaticaliter commemorat in sua
 glossa super Pentateuchum.

FUNDAMENTVM DVODECI/
 mum, in quo declarantur nomina
 quæ habent ultra treis ra/
 dicales literam aliam
 superadditam.

Elias. I

Notandum, quod sex sunt literæ
 quæ

TERTIA

quæ nominibus absq; ulla consignifi-
 catione superaddi solent, quarum si-
 gnum est **האמנה** Et aliquando qui-
 dem à fronte superaddi solent, aliquân-
 do à calce, nonnunquam à fronte & à
 calce. Et aduerte, quod non superad-
 duntur nisi illis nominibus, quæ deri-
 vantur à uerbis: quemadmodum id la-
 tius explicabo in libello Specierum, se-
 cunda specie. Declarabo autem singu-
 las illas literas, in duobus istis ultimis
 Fundamentis, quomodo segregari de-
 beant à radice trium literarum.

2 In primis notandum, quod
 he litera non inuenitur superaddita
 in itis nominum perfectorum, nisi in
 uno duntaxat loco: nempe **לְהִשְׁמָעוּתָא**
אָזְנִים idest, Ad auditum aurium: Eze-
 chielis decimo octauo. Nominibus ue-
 ro imperfectis sæpius inuenitur super-
 addita: ut **הַצִּלָּה** defensio, à uerbo

ORATIO

לַעֲוֹלָה euaſit: & דִּילַטָא dilatio, à uerbo דִּילַט dilatauit: quæ quidem ſuis in locis excutiam. Porro in fine nominum inueniuntur tria genera hehin. Quoddam conſtituit fœmininum genus, aliud eſt radicale, & tertium eſt ſuperadditum: quod Fundamento octauo explicuimus.

3 Litera aleph in multis locis ſolet ſuperaddi nominibus, & tum plerunque punctuatur cum ſægol: ut,

אֶצְבֵּעַ digitus,

אֶשְׂבַּב ſtratum,

אֶשְׂבּוּל botrus,

אֶגְרוֹת pugnus: & alia his ſimilia.

Interdum quoque inuenitur habere pathah: ut,

אֶבֶט baltheus,

אֶבְרַר præpoſitus,

אֶפְיֵב mendax: & ſimilia.

Qui eſcit autem ſcheua ſemper poſt litteras תְּאֵמְנֵי

Seb.

TERTIA

Seb. Munsterus.

Hoc dicitur, quod litera he emphatica litera habeat pathah sequēte punctulo dages, & mem præpositio habeat punctum hirec sequente quoquē dages. Quando autem istæ duæ literæ sunt hæemanthicæ, non sequitur punctulus dages.

Elias.

4

Inueniuntur denique nomina in quibus aleph est litera radicalis, quæ scilicet numerantur inter nomina quatuor radicalium literarum: de quibus mentionem faciemus in sequenti Oratione, fundamento decimotertio. Et nota, quod illa nomina hæemanthica ferè nunquam admittunt literam he fœmininam.

5 Sed & hoc sciendum, quod aleph in fine nominum nunquam inuenitur denominatiue adiecta, saltem
in

ORATIO

in lingua Hebræa, secus in Chaldaica
lingua quam Thargum uocamus, in
ea enim sæpe nominibus à calce super,
addi consuevit: ut,

מֶלֶךְ rex,

עֶבֶד seruus: & similia.

Sunt etiam quæ literam aleph habent
pro tertia radicali litera, sicut

בַּסָּף solium,

פֶּלֶא miraculum.

Verum, illa sunt de quiescentibus in la
med aleph, quorum suo loco non obli
uiscemur. Rursus sunt alia, in quibus
litera aleph loco he usurpari solet: ut,
בְּמִטְרָא לְהַיִּי idest, Quasi signum pro
sagitta: Threnorum tertio. Et קְרָאן לִי
מֵרָא idest, Vocate me amaram: Ruth
primo. & his similia.

6 Mem quoque superaddi so
let nominibus à fronte, & tunc plerun
que punctuatur cum puncto hirec, &
scheua

TERTIA

scheua quod uenit post ipsum, quies
scit, & ultima uox est camez: ut,

מִקְדָּשׁ sanctuarium,

מִשְׁכָּן tabernaculum.

Et cum punctulo hoem: ut,

מִזְמוֹר psalmus,

מִכְלִיל ornatus, uel summarium.

& his similia. Quando autem post
mem sequitur litera gutturalis, tunc pa
thatur mem in fauorem gutturalis lite
ræ: ut מֵאֵכֶל cibus,

מִתְשׁוּת denudatio: & similia.

Idem quoque fieri solet extra casum lite
ræ gutturalis, & tunc plerumque talia da
gessantur quando habent subiunctum
affixum, aut quando pluralis numeri
formam habent: ut,

מִטְעָם cibus,

מִרְבֵּב tapetum,

מִתְחַמֵּד desiderium:

de quibus dices & מִרְבֵּבִים מִטְעָמִים

מִתְחַמֵּד

ORATIO

מִתְחַמְדִּים Sed & ea quæ sub mem li-
 tera habent punctum hirec, interdum
 inueniuntur dageffari : ut à מִשְׁגָּב fit
 מִשְׁגָּבִי idest confugium meum : & si-
 milia pauca. Omnia autem talia quæ
 recipiunt dages, habent penultimam
 uocem pathah : sed quæ in punctum
 camez uel holem desinunt, nunquam
 admittunt dages.

7 Iam etiam didicisti, quod ca-
 mezata in regimine mutant punctum
 camez in pathah : ut à מִקְרָשׁ dices
 מִקְרָשׁ יְהוָה idest, Sanctuarium Do-
 mini : Numeri decimonono. מִשְׁכָּן
 יְהוָה idest, Tabernaculum Domini :
 ibidem. Item מִבֵּל מֵאֵבֶל בְּרַעַח id/
 est, De omni cibo Pharaonis : Gene-
 seos quadragesimo.

8 Sunt etiam aliqua quæ in fi-
 ne admittunt he fœmininam literam,
 & simul habent mem punctuatū cum
 hirec

TERTIA

hirec uel pathah aut cum sægol: ueluti

מִלְחָמָה prælium,

מִמְלָכָה regnum,

מִמְשָׁלָה dominium.

& in statu regiminis habetur מִלְחָמָה

& מִמְלָכָה עוֹג idest, Regnum Og:

Deuteronomij tertio. Item לְמִשְׁלָה

הַיּוֹם idest, In dominium diei: Gene-

seos primo. Inuenitur quoq; hæc for-

ma extra statum regiminis: ut מִסְגָּרָה

טוֹפָה idest, Clausura palmæ: Exodi

uigesimoquinto. אֶת-הַמְּאָעָרָה idest,

Increpationem: Deuteronomij uigesi-

mooctauo. Et cum puncto holem: ut,

מִשְׁקוּלָה ponderatio,

מִתְגוּרָה cinctura.

Et iam quidem Fundamento decimo

scripsimus nonnihil de horum condi-

tionibus. Inueniuntur præterea no-

mina, quæ à calce admittunt literam

mem: ut בְּתָאוֹם subito, נוֹשְׁלֵשׁוּם

diuster

ORATIO

diustertius : & similia quædam pauca.
 At mem, quod in fine nominum adij-
 citur ad constituendum pluralem nu-
 merum, ut hic זְבָרִים זְבָרִים non uo-
 catur mem superadditum, sed potius
 mem seruire, & præcedit ipsum semper
 hirec magnū : hoc est, hirec simul cum
 iod. Et quādo nomen huiusmodi plu-
 rale uenerit in statum regiminis, cadit
 mem ipsum remanente solo iod : & lite-
 ra quæ mox præcedit iod, punctuatur
 cum zere : ut זְבָרִי זְבָרִי id quod fusius
 declarabo in tractatu Affixorum.

FUNDAMENTVM DECIMVM/
 tertium, in quo declaratur quo pacto
 quædam nomina habent super-
 additas literas nun uel tau
 uel iod, à capite uel
 à calce.

Elias. 1
Litera nun, à fronte non solet su-
 peraddi

TERTIA

peraddi nominibus, nisi in paucis quibusdam Nominibus proprijs: ut sunt
 בַּמִּרְרָה נֶפְתָּלִי נֶמְרוֹד quæ nos legimus, Ne-
 phtalim, Nemrod: & similia.

2 At in fine dictionis frequen-
 ter inuenitur superaddi, & tūc pepoal
 habet plerunque punctum hirec: ut,

זְכוּרָה memoriale,

שְׁלוּטָה potestas.

Et quædam desinunt in camez: ut,

בְּשֵׁתִין linum,

כֶּרֶצֶן acinus: & his similia.

Inueniuntur quoq; paucula quæ cum
 hatephcamez aut cum tribus punctu-
 lis signantur: qualia sunt,

קָרְבָּן sacrificium,

שֻׁלְחָן mensa.

& talia habent plurale fœmininum in

oth terminatum: ut, קָרְבָּנוֹת שְׁלֻחָנוֹת

Inueniuntur quoquè multa, in quibus
 nun illud est radicale, reijciuntur q; ta-

lia

ORATIO

lia nomina in classem nominum constantium quatuor radicalibus literis: ut sunt

לְשֵׁמַן legatus,

בְּרִיבַן stimulus.

De quibus nonnihil dicemus in Oratione sequenti, fundamento ultimo. Inueniuntur præterea multa quæ da-
gessantur: ut sunt

זְכָרוֹן memoria, seu historia:

שִׁבְרוֹן ebrietas.

etiam quando ainpoal signatur cum puncto scheua: ut

קֶלְשׁוֹן sarculus,

קֶמְשׁוֹן urtica.

& similia pauca in hunc modum da-
gessata.

3 Litera tau superaddi solet nominibus à capite, & tunc plerunque punctuatur cum pathah, etiam extra casum literæ gutturalis, quiescitque scheua post ipsum, & uox ultima sæpenu-
mero

TERTIA

mero est uau schurec: exempli causa;

תַּמְרוֹר mutatio,

תַּמְרוֹק mundus muliebris,

תַּעֲנוּג uoluptas.

Inueniuntur denique pauca quædam cum punctulo hirec uel cum zere: ut,

תַּלְמִיד discipulus,

תַּבְרִיךְ pallium,

תַּרְשִׁישׁ insula,

תַּשְׁבֵּץ inclusio: & similia.

Item litera tau inuenitur quoq; habere punctulum hirec: ut,

תַּרְחֵר abies:

& cum he litera fœminini generis: ut,

תַּפְאֲרָה pulchritudo.

Sunt etiam quædam, quæ inueniuntur habere literam tau tam à fronte quàm

à calce: ut תַּלְבוּשֶׁת uestitus,

תַּפְאֲרָה decor: & similia.

Et omnia ista habent accētum millel: hoc est, in penultima syllaba.

o Inue

ORATIO

4 Inueniuntur subinde quædam quæ à calce duntaxat habent ad-
ditum tau, & non à fronte: & litera sta-
tim præcedens punctuatur cum schwa
rec, & pepoal cum pathah: ut,

מַלְכוּת regnum,

גְּבוּהַת altitudo,

מַרְדּוּת rebellio,

שְׁחָרוּת nigredo.

Rurfus inueniuntur aliqua, quæ sub
pepoal habent punctulum hirec: ut,

רְפָאוֹת sanitas,

שְׁפִלוּת humilitas,

עֲפָשׁוֹת peruersitas.

Item quædam habent sub pepoal se-
quente scheua, punctulum hirec: ut,

יְרִירוּת dilectio,

שְׂרִירוּת prauitas.

Et in his omnibus sic debet formari
plurale, ut iod ipsum moueatur: hoc
est, consonans fiat, & non uocale ma-

neat

TERTIA

neat: quemadmodum à מַלְכוּת dicitur in plurali numero אַרְבַּע מַלְכוּתִים idest, Quatuor regna: Danielis nono. Sic dicemus שְׂבִלִיּוֹת sterilitates, עֲקָשִׁיּוֹת peruersitates, גְּבַהֲיוֹת extollentia.

5 Reperiuntur quoque aliqua, quæ habent literam tau additam in fine, præcedente punctulo hirec: ut sunt

גְּבֻרִית	sulphur,
שְׂאֲרִית	reliquia,
תְּכֻנִית	similitudo,
תְּרֻמִית	deceptio,
רֵאשִׁית	principium,
תְּמִישִׁית	quinta pars: & similia.

Et hæc quoque habent in plurali iod mobile, iuxta formam תְּמִישִׁיּוֹת quod in Thalmud inuenitur. Sic dicitur, תְּכֻנִיּוֹת ראשִׁיּוֹת & cætera.

6 Iod frequenter inuenitur superadditum nominibus proprijs à capite

ORATIO

pite:ut, יַחֲסַ יַעֲקֹב יַחֲסַר & similia.
 Ex appellatiuis inueniuntur etiam quæ
 dam: ut sunt,

בַּלְקוֹת faccus, seu pera:

וַיִּנְשׂוּת ulula.

quod & in holem inuenitur finiri: ut,
 וְעוֹרֵב וַיִּנְשׂוּת idest, Coruus & no/
 ctua: Isaiaë trigesimoquarto. Sicut &
 illud Exodi uigesimo octauo capite,
 וַיִּהְיוּ סַפִּיר וַיְהִי לוֹס idest, Sapphirus & ia/
 spis. Item iod quoquè inuenitur su/
 peraddi nominibus proprijs in fine:
 ut, בַּעֲרֵי בְחָרֵי & similia pauca. Sed

יְהוּדֵי Iudæus,

מִצְרֵי Aegyptius,

עִבְרֵי Hebræus: atq; similia.

In his, iod non est litera hæemanthicè
 superaddita, immo potius est gentilis
 litera: id quod in libello Specierum cla/
 rius explicabimus.

Oratio

QVARTA.

ORATIO QVARTA

Elias.

QVARTA Oratio multiplices formas nominum imperfectorum & quiescentium declarat: diuiditurque & ipsa in tredecim Fundamenta.

FVNDAMENTVM PRIMVM,
in quo explicantur Nomina
quæ defectum patiuntur
in pepoal nun.

Elias.

I

SCIENDVM hic in primis, quod omnia nomina defectiua in nun habent augmentum à capite, mem: semper punctuatum cum pathah sequente da ges, quod repræsentat defectum nun:

o 3 ut

ORATIO

ut, מטע יהרה idest, Plantatio Do-
mini: Isaiæ sexagesimoprimo. מטע
ושריה idest, Arma & lorica: Iob qua-
dragesimoprimo. quorū radices sunt,

נטע plantavit,

נסע profectus est.

Sunt quoq; quæ in fine recipiunt he-
literam foeminini generis: ut,

מפלה cadauer,

מטרה custodia.

Et cum puncto zere: ut,

מגפה plaga, seu caedes:

מסבה conflatile: & similia.

Et hanc formam quoq; habet מצבה
idest, statua. quod tamen est de quie-
scentibus in pe iod: Nam idem est de
illis & de ijs quæ deficiunt in pe nun,
iudicium: quemadmodum id indicaui

Oratione secunda, fundamento quin-
to, signo septimo.

2

Didicisti autem iam suprâ,

quod

Q V A R T A

quod nomina dageffata non mutantur in punctis: ut est explicatum Oratione tertia, fundamento quinto, signo primo. In hunc quoque modum occurrunt nonnunquam nomina, quæ defectum patiuntur in pe nun, & simul in lamed poal he quiescunt. Exempla: **הַמַּדְּ** idest, cædes: & **הַמַּחְ** contentio. quorum radices sunt, **מַדְּ** & **מַחְ**. Et litera he, quæ additur nominibus in fine, est he fœmininum. Sed hic, **הַמַּדְּ הַמַּחְ** idest, Angustum stratum: Isaiaë uigesimo octauo capite: est à radice **מַדְּ** idest, strauit. Sunt præterea aliqua, quæ in fine habent literam radicalem: ut **הַמַּדְּ** idest, baculus: & similia. Ratio uerò per quam he illud dignoscitur ab he fœminina litera, est, quia habet ante se punctum sægol: & id declarabitur latius in Fundamento huius Orationis sexto. Item

ORATIO

exemplum ubi extremitates deficiunt,
 דָּתָּן idest, donum: & cum defectu ex-
 tremittatis utriusque, דָּתָּת idest, da-
 tum, à radice דָּתָּן idest, dedit.

3 Regula. Quandoquocumq; inue-
 neris aliquod nomen, quod à fronte
 habet mem literam pathatam sequen-
 te punctulo dages: non dubites, quin
 illud sit ex defectiuis in pe nun. In-
 ueniuntur quoq; duo in hoc ordine,
 quæ à fronte habent augmentum he
 sequente puncto dages: ut דָּוָה וְהַצִּלָּה
 idest, Dilatio seu respiratio & libe-
 ratio: Esther quarto. Sic דָּבָרָה פְּנֵיהֶם
 idest, Cognitio facierum suarum: Isaie
 capite tertio. quorum radices sunt דָּבָר
 & פְּנֵי Rursus inueniuntur alia duo
 in hoc ordine, quæ à fronte defectum
 patiuntur absq; ullo superaddito au-
 gmento: & sunt hæc, שִׁיָּא idest, ele-
 uatio: & שִׁיָּג idest, occupatio, seu ap-
 prehen

QVART A

prehensio: ut, יַעֲלֶה לַשָּׁמַיִם שִׂיאוּ
 idest, Ascendet in cœlum altitudo eius: Iob uigesimo. Sic, וְכִי שִׂיג לוֹ
 idest, Quoniam negocium est illi: tertij Regum decimo octauo. quorum radices sunt וְשִׂיג & וְשִׂיא Nec opus est, pro illis aliquam afferre rationem: quandoquidem pauca numero sint.

FVNDAMENTVM SECVNDVM,
 dum, in quo explicantur ea
 nomina quæ quiescunt
 in pepoal aleph
 uel iod.

Elias, 1

Hic sciendum, quod nullum unquam reperitur nomen, in cuius capite quiescat litera aleph: sed omnia talia nomina formantur more nominum perfectorum: ut ab אָמַר fit מֵאָמַר idest, dictum: uel אֹמַר idest, uerbum. & ab אָכַל idest, comedit

ORATIO

dit: fit מַאֲכַל uel אוֹכֵל uel אֲכִילָה
 idest, cibus, & cibatio. Simili modo li-
 tera aleph in medio nominis nūquam
 inuenitur quiescere: ut à

שָׂאֵל rogauit, fit
 שְׂאֵלָה interrogatio, uel
 מִשְׂאֵל petitio.

In fine uerò dictionis solet quiescere:
 quemadmodum infrà ostendam in
 Fundamēto huius Orationis octauo,
 signo siue capite secundo.

2 Ea uerò quæ quiescunt in pe-
 iod, plerunq; habent à capite additio-
 nem mem uel tau, punctuāturq; cum
 punctulo holem: ut,

מוֹצֵא exitus,

מוֹשֵׁב confessus: & similia.

habentq; punctum camez in fine: li-
 cet sint & alia quæ desinunt in zere: ut,

מוֹעֵד solennitas,

מוֹקֵשׁ offendiculum: & similia.

Et nota

Q V A R T A

Et nota, quod ea quæ in singulari numero desinunt in punctum camez, in plurali quoquè retinent camez illud: nam à prioribus exemplis hæc pluralia formantur,

מושבִּים sessiones, seu habitationes:
 מוצאות egressiones.

Sed illa quæ in numero singulari desinunt in punctum zere, mutant illud in plurali numero in pūctum scheua:

ut à מופת dicitur

מופתים prodigia:

& à מוקש fit

מוקשים scandala: & similia.

Habent autem omnia ista accentum milra: hoc est, in ultima syllaba. Et iam quidem didicisti conuersionem punctorum camez & zere in fine dictionum. Item exemplum, ubi in hoc ordine à fronte additur tam in singulari numero quàm in plurali, litera tau,

תושב

ORATIO

הוֹשֵׁב habitatio,

הוֹשְׁבִים habitationes.

Tamen quæ à fronte recipiunt augmentum literæ tau, frequentius in fine desinunt in he fœmininum: ut,

הוֹלֶדֶת generatio,

תוֹבָחָה correctio: & similia.

Idem fit in his quæ quiescunt in extremitatibus: ut,

תוֹרָה laus, uel gratiarum actio:

תוֹרָה instrumentum, seu lex:

à uerbis יָרָה & יָרָה

Item sunt, quæ in utraque extremitate admittunt tau literam: ut,

תוֹעֵלָה utilitas,

תוֹהָלָה spes: & similia.

Sunt etiam, licet pauca, quæ habent mem literam in capite, & tau in fine: ut

מוֹעֵצָה consultatio,

מוֹרָשָׁה possessio.

Regula. Quodcunq; nomen à fronte
te

Q V A R T A

te inuenitur habere augmētum mem
 uel tau, sequēte punctulo holem, illud
 est ex quiescentibus in pe iod. Excipiuntur tamen quædam à regula: ut,
 וְהֵבֵאתִי מוֹרֵר idest, Et adducam te/
 neritudinem: Leuitici uigefimosexto.
 בְּמוֹעַל יְרִיחָם idest, In studio manuū
 suarum: Nehemiæ octauo. quæ sunt
 ex duplicantibus ainpoal. Inueniuntur
 etiam pauca, quæ habent literam
 mem punctuatam cum schurec: ut,

מוֹסֵר disciplina,

מוֹצֵק infusorium: & similia.

Item inueniuntur alia quæ carent aug-
 gmento literæ à fronte, sed desinunt
 tantum in he foemininum: ut,

שֵׁנָה somnus,

עֲצָה consilium,

רֵעָה scientia: & similia.

Et hæc in regimine mutant punctum
 zere in scheua, & camez in pathah:
 quem

ORATIO

quemadmodum explicatum est in prima Oratione, fundamento secundo.

Sunt præterea alia, sed pauca, quæ in hac forma carent he fœminina litera: & hæc non sunt curanda ob paucitatem eorum: ut est, **יָצָא הַחֵמֶר לֹ** id est, Egestionem dices ei: Isaiæ trigesimo. Sic, **בֹּל הָרִים** id est, Fructus montium: Job quadragesimo capite. quorum radices sunt

יָצָא exiuit, &
יָבֵל protulit.

FUNDAMENTUM TERTIUM,

in quo explicantur nomina quiescentia in ainpoal, augmentum literæ habentia.

Elias. I

NOtandum in primis, quod multa sunt nomina in ordine quiescentium in ainpoal, quæ habent augmentum mem cum puncto camez: ut,

מִקְוִים

Q V A R T A

מָקוֹם locus,

מִלּוּן diuersorium: & similia.

Et hæc in statu regiminis & affixionis mutant puctum camez in scheua, more nominum perfectorum: ut,

מִקוֹמוֹ מִלּוּנוֹ & מִקוֹם מִלּוּן
& cætera. Quædam habent terminationem pluralem masculinam: ut,

מִלּוּנִים מִקוֹמוֹת

Quando uero à calce assumunt he fœmininam literam, mem semper habet scheua, sequiturq; ipsum schurec: ut,

מִשׁוּבָה auersatrix,

מִלּוּנָה tugurium,

מִבּוּנָה intelligentia: & similia.

Sunt quoq; quæ augmentum tau in capite habent: ut,

תְּקוּמָה erectio, uel resurrectio:

תְּלִינָה murmur: & similia.

Sed absque he fœminina litera nunquam in hac forma inuenitur nomen,
quod

ORATIO

quod habeat superadditam literam
mem aut tau.

2 Regula. Quodcunq; no-
men inueneris à fronte habere augmē-
tum mem cum puncto camez, & in di-
ctis quatuor mutationibus mem illud
uel tau uertit camez in punctum sche-
ua: signū est, nomen illud esse ex quie-
scentibus in ainpoal.

Seb. Munsterus.

Quatuor mutationes illæ sunt, mu-
tatio de singulari numero in pluralē,
uel de statu absoluto in statum regimi-
nis, aut de masculino genere in fœmi-
ninum genus.

Elias.

3

Inueniuntur quoq; pauca, quæ in
fine habent augmentum literæ tau: ut
בְּשֵׁת idest, confusio: & iam in præce-
dentibus didicisti tau in talibus dageš,
fari, quoties illis affixum aliquod sub-
iungitur

Q V A R T A

iungitur: ut, לְבִשְׁתָּךְ וְלְבוֹשֶׁתָּה idest,
In confusionem tuam & in confusio-
nem: primi Regum uigesimo.

4 Sic quoq; uenit in alia for-
ma: ut, עֵוֶה testimonium,
עֵוִוִּה testimonia.

sicut & suprà explicatum est Oratio-
ne tertia, fundamento ultimo, capitulo
quarto. Inuenitur etiam unum, quod
habet augmētum literæ mem in fine:
nempe ׀ׁ uacuum, uel uacuitas.

F V N D A M E N T U M Q V A R T U M
in quo agitur de nominibus quie-
scentibus in ainpoal, quæ
nullum habent literæ
augmentum.

Elias. I

S Vnt complura nomina in hoc or-
dine, quæ penitus nullum habent
augmentum, & constant duntaxat li-
teris duabus, semperq; punctuatur pe
p poal

ORATIO

poal uno puncto quinq; magnorum
uocalium. Exempla:

Quæ habent camez superadditū: ut,

זר extraneus,

צר tribulator,

רע malignus.

Quæ habent punctum zere: ut,

צר peregrinus,

אר exitium.

Quæ habent punctum hirec: ut,

סיר olla,

קיר paries,

עיר ciuitas.

Quæ habent punctum holem: ut,

אור lux,

יום dies,

טוב bonus.

Quæ habent punctum schurec: ut,

שוק platea,

בזר caldarium:

& cætera istis similia.

At cum

Q V A R T A

2 At cum uocalibus minori-
bus nunquam inueniuntur. Et nota,
quod prædicta nomina plerunq; non
mutantur: quæ autem mutantur, mu-
tantur in formas commutabiles seu æ-
quiuales: ut à nomine יום forma-
tur plurale cum puncto camez: simili-
ter cum affixis mutatur punctulus ho-
lem in punctum camez: ut,

ימים dies,

ימיו dies eius: & cætera.

Sic à ראש fit

ראשים capita,

ראשיו capita eius.

Itemq; nomen טוב in statu regimí-
nis & affixionis mutat holem in schu-
rec: ut, טובו טוב & cætera.

3 Porro quæ habent camez
& zere, regulariter non mutantur: hu-
ius ratio & causa patebit infrà Funda-
mêto octauo. Sunt quoq; multa quæ

p z habent

ORATIO

habent hirec & schurec, & non mutantur: nisi quod עיר quando significat pullum, in plurali numero habet iod mobilem literam: ut עירות & עירים. Sic שוק idest platea, in plurali numero mouet uau ipsum: ut שוקים. Sic קוצ quocqz, idest capillus, habet in plurali numero קוצותי idest, Cincinni eius: Canticorum sexto capite. Et à רור inuenitur in plurali numero וברורים idest, Et in ollis: secundi Paralipomenon trigesimoquarto.

4 Rursus sunt alia, quæ in singulari numero habent iod mobile: ut,

בית domus,

ית olia,

עין oculus,

ליל nox:

& alia his similia, quæ omnia habent accentum millel: hoc est, in syllaba penultima: alioquin necesse esset literam iod

Q V A R T A

iod dageffare:quemadmodum explicabitur in libello Cantici.

5 Hæc itaq; nomina per omnes quatuor mutationes habent litteram iod immobilem:ut in regimine & affixione dices, בית ביתו sic זית זיתו & in plurali numero יתים יתו id est, oliuæ. Item ליל לילות, לילות לילות. Et ab hac regula nihil excipitur, præter uocabulum בתים id est domus, in plurali numero:quod est ualde irregulare, quum in eo dages sequatur uocem magnam, accētumq; habeat milra, hoc est, in ultima.

6 Inueniuntur quoq; in hoc ordine nomina, quæ in numero singulari habent uau mobile: ut,

און	uanitas,
על	iniquitas,
מות	mors,
תור	medium:

ORATIO

& alia his similia, quæ habent camez
& sægol: nec inuenitur hæc forma in
perfectis, quemadmodum memorauimus in Oratione tertia, fundamento
secundo, capitulo septimo. In statu
uerò regiminis & affixionis quiescit
plerunq; litera uau: ut, בְּתוֹךְ הָעִיר id/
est, In medio ciuitatis: Geneseos deci/
monono. מוֹת יִשְׂרָאֵל idest, Mors re/
ctorum: Numeri uigesimotertio capi/
te. Et cum affixis, לִפְנֵי מוֹתוֹ idest,
Ante mortem suam: Deuteronomij
trigesimotertio. אֶל-הַיָּבֵיט idest, Ad
medium eius: Leuitici undecimo capi/
te. מַחְשְׁבוֹת אוֹיֵב idest, Cogitatio/
nes uanitatis tuæ: Ieremiæ quarto ca/
pite. Item quædam recipiunt aug/
mentum literæ he in fine, retinetq; lite/
ra uau mobilitatem suam: ut,

מוֹת mors,
עוֹלָה iniquitas.

Et unum

QVART A

Et unum inuenitur, quod in statu affixionis habet literam uau mobilem: nempe, וְבַעֲלוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה idest, Et in iniquitate sua quam fecit: Ezechielis decimo octauo. Præterea, uocabulum שׁוֹן idest uanum, frustra, seu uanitas, est de forma ista: nisi quod in punctis habet alleuiationem: nam uertitur punctus sægol in scheua, propter quiescētem literam aleph: quum שׁוֹן dicendum esset.

FVNDAMENTVM QVINTVM,
de nominibus quiescentibus
in lamed poal aleph.

Eliás.

NOtandum, quod multa sunt nomina quæ quiescunt in lamed aleph, & punctuantur duplici sægol:

ut, פֶּלֶא miraculum,

פֶּלֶא carcer,

בִּבְאָה fovea,

ORATIO

טָנָא sporta: & similia.

Et hæc imitantur normam nominum perfectorum: habentq̄ aliquando in affixorum subiunctione punctum hi

rec: ut, פֶּלְאִי miraculum eius,

פֶּלְאִי carcer eius:

& aliquando habent punctū pathah,

ut à טָנָא fit

טָנָאךְ sporta tua.

2 Sunt etiam aliqua quæ recipiūt punctum camez iuxta formam

פֶּעַל ut, יָצַח litis,

יָצַח exercitus:

& quædam iuxta formam פּוּעַל ut

יָוֵחַ iuncus,

סוּבַח comessatio:

& unum cum punctulo dages, nempe

בַּסָּא idest, solium: quod in statu regi-

minis non mutatur, sed in affixorum

subiunctione migrat punctus zere in

scheua, abijciturq̄ dages: ut, בַּסָּאךְ

בַּסָּאךְ

Q V A R T A

בְּסֵאוֹ Idem fit in numero plurali, ha-
betq̄ formam fœmininorum: ut Psal-
mo centesimo uigesimosecūdo, שָׁמָּה
יִשְׁבּוּ בְּסֵאוֹת idest, Illic sedebunt solia.

5 Hoc quoq̄ uocabulum חֵטָא
idest peccatum, est de forma ista, de-
buitq̄ scribi חֵטָא sed alleuiatur di-
ctio ipsa à punctis, sicut & שׁוּא alle-
uiatur, quod tamen est de forma פֶּעַל
ut diximus in præcedenti Fundamen-
to, signo quarto. Punctuatur autem
heth in dictione חֵטָא cum zere, iuxta
formam illorum nominū quæ quinque
constant punctis. Vnde & in affixorū
subiunctione habet sægol: ut,

חֵטָאוֹ peccatum eius,

חֵטָאִים peccatum eorum:

de qua forma dictum est Fundamen-
to tertio Orationis primæ, signo sex-
to. In plurali numero חֵטָאִים peccata.

Illud uerò חֵטָאִים וּבְרַרְרָה idest, Et in

uia

ORATIO

nia peccatorum: Psalmo primo: est de
 forma dageffatorum, quæ non admit-
 tunt aliquam mutationem. Nam de
 eo dicitur pluraliter in statu regiminis
 & affixionis, **עֲוֹנוֹתַי** idest, Pecca-
 ta populi mei: Amos nono. Et **עֲוֹנוֹתָי**
יִמְחָאוּ idest, Peccata eius delebit: Isaia
 decimotertio capite.

Seb. Munsterus.

Nomina quæ mediam dageffant
 non mutant priora puncta in plurali
 numero, aut in constructiuo uel affi-
 xorum subiunctione. Posteriora uero
 puncta admittunt mutationem.

FUNDAMENTVM SEXTVM,

in quo explicantur nomina

quiescentia in lamed

poal he.

Elias.

ADuertendum, quod nomina in
 lamed he quiescentia, plerunq;
 ueniunt

Q V A R T A

ueniunt cum augmento literæ mem
uel tau à principio: punctuaturq; au-
gmentum ipsum cum hirec sequente
puncto scheua: ut,

מִצְוָה præceptum,

מִנְחָה munus,

מִצְוָה spes,

תְּכֵלֶה consumptio: & his similia.

Verum, iuxta literas gutturales signan-
tur hæ literæ superadditæ cum pun-
cto pathah: ut,

מִחְצֵה mediætas,

מִחְסֵה acerra,

מִחְסֵה concupiscentia:

& cætera his similia.

Seb. Munsterus.

Mutant literæ gutturales sub lite-
ris hæemanthicis punctulum hirec in
pathah, per illam regulam, quod lite-
ræ gutturales hatehphatæ punctuant
se & præcedentem literam.

Elias

Sunt autem omnia illa he, quæ memoratis exemplis in fine subiūguntur, fœminina & nō radicalia: id quod ex accentu dignosci potest, nam omnia sunt milra: & præterea in statu regiminis & affixionis mutantur in tau molle, iuxta morem he fœmininæ literæ: ut, מִצְוַת יְהוָה idest, Præceptum Domini: Psalmo nono. מִנְחַת יְהוּדָה idest, Munus Iudæ: Malachiæ quarto. מִצְוָתוֹ idest, Præceptum eius.

מִנְחָתוֹ מִצְוָתוֹ

Et pauca inueniuntur, quæ desinunt in he hæmanthicum: ut ab

עָלָה ascendit,

מֵעָלָה ascensus: & similia.

Et hæc sunt millel, sicut etiam in Oratione tertia scripsimus, fundamento octauo, signo tertio.

3 At cum litera he radicali inueniun

Q V A R T A

ueniuntur plurima, habentq̄ semper
ante ipsam literam he punctum sæ
gol: ut, מִקְנֵה possessio,
מַחֲנֵה turma: & similia.

Et per hoc distinguuntur ab illis, quæ
desinunt in he fœmininam literam at/
que hæemanthicam: quin & in statu
regiminis atq̄ affixionis non mutan/
tur, nisi quod sægol migrat in punctū
zere: ut, מַחֲנֵה דָן idest, Turma Dan:
Numeri decimo. מִקְנֵה רֶבֶעַ idest, Pe/
cus multum: Numeri trigesimo secun/
do capite.

4 Cum affixis uero mouetur
litera he: ut,

מִקְנֵהוּ pecus eius,

מַחֲנֵהוּ turma eius: & cætera.

In omnibus istis censetur, he esse radi/
calem literam. Verum, quum superad/
ditur litera tau à fronte, nunquam in/
uenitur he esse radicale.

Fun

ORATIO

FUNDAMENTVM SEPTI-

mum, in quo explicantur no-
mina quiescentia in lamed,
poal he, atque habentia
augmentū mem uel
tau à fronte, &
tau à calce.

Elias.

SCiendum, quod in hoc ordine in-
ueniuntur etiam nomina, quæ ha-
bent augmentum literæ mem à prin-
cipio & tau à fine: ut,

מִשְׁבִּית imaginatio,

מַרְבִּית augmentatio: & similia.

Et quædam habent literam tau à capi-
te & calce: ut,

תְּכֵנִית similitudo,

תְּכֵלֵת consummatio: & similia.

in quibus pūctus postremus est hirec
magnum: idest, hirec cum litera iod.

2 Et nota, quod huiusmodi

nomina

QVART A

nomina deberent scribi cum tribus iod
din, in hunc modū, תְּבַיִת מְרַבֵּית

Quorum unū, uocatur iod protractio
nis uel sequelæ: quod etiam uenire so
let in participio præsentis tēporis con
iugationis hiphil post quodlibet ain
poal: ut, מְפַקֵּר &

מְפַקֵּרֶת faciens uisitare.

Alterum iod, est loco he lamed poal:
nam radices memoratorum exemplo
rum sunt, בָּרַח & בָּהָ

Tertium uero, est iod gentile: sicut iod
in עֲבָרִית Hebræa,

מִצְרִית Aegyptiaca: & similibus.

Verum, de hoc amplius loquemur in
libro Compositionis.

5 Inueniuntur quoq; alia no
mina in hac forma, quorū ultima uox
recipit literam uau schurecatam, præ
sertim quando à capite augmentum li
teræ tau fuerit: ut,

תַּרְבוּת

ORATIO

תְּרִבּוּת incrementum,

תְּבִנּוּת similitudo: & similia.

Non autem hæc forma inuenitur nisi in sermonibus Mischna (hoc est, in Expositione Legis) cum litera mem: ut מִלְקוֹת idest uerberatio, à uerbo לָקַח idest, percussit. Memineris etiam quòd litera mem & litera tau à capite istorum nominū semper habent punctum pathah, etiam extra causam literæ gutturalis. Inuenitur deniq; solum unum, cum augmēto literæ aleph in capite: nempe וְאֶחָדָי בְּאָזְנוֹיְכֶם id est, Ostensio mea in auribus uestris: Job decimotertio: cuius radix est תָּוָה idest, indicauit.

Seb. Munsterus.

In memoratis exemplis iod & uau ponuntur loco he tertiæ radicalis per regulam iehu, qua scilicet literæ יוּוּא facile inter se commutantur.

Elias

QVARTA

Elias.

4

4 Regula. Quodcunq̄ no-
men à capite habuerit mem literā uel
tau, signatum cum hirec uel pathah, &
mox sequēs litera habuerit punctum
scheua, illud non est de perfectis: præ-
sertim quum in eo non sint tres literæ
mobiles, sed est de quiescentibus in la-
med he. Inueniuntur tamen duo, quæ
à capite habent augmētum literæ tau
scheuatae: nempe,

חלעף aquæductus, &
חלעף fatigatio.

FVNDAMENTVM OCTAVVM
in quo explicātur nomina quiescentia
in lamed poal he, quæ scilicet à fronte
nullum habent augmentum, sed
in fine duntaxat subiungitur
illis he fœmininum.

Elias.

I

RVrsus sciendum, quod in hoc or-
dine

ORATIO

dine inueniuntur etiam nomina desinentia in literam he fœmininam: quorum quædam sub pepoal habet punctum camez: ut sunt

שפּ labium,

פּה pars: & similia.

Quædam uero habent punctum ze: re: ut

מאה centum,

זנב angulus: & similia.

Et hæc quidem omnia mutant iuxta morem consuetum, capitale punctum in scheua.

2 At nomina quiescentia in ain seu media radicali, quæ habent utrâq; hanc formam, regulariter non mutantur: ut à

קם surgens, masculini generis:

& צר tribulator, etiam masculini generis: dices in fœminino genere,

קמת surgens,

צרת tribulatrix:

Et in

Q V A R T A

Et in statu regiminis, in singulari numero, dices

קַמַת צֶרֶת

& in plurali masculino,

קָמִים צָרִים

ubi camez initiale non mutatur.

Idem sentiendum est de ijs, quæ habent punctum zere à principio. Nam

ab his quæ quiescunt in media radicali litera, puta à uerbis צַר & שָׁב fiunt

nomina צֶרֶת idest uiaticum, שִׁיבָה

senium: & in statu regiminis, צֶרֶת &

שִׁבָה עֲבָרָה idest, Senectus serui tui:

Geneseos quadragesimoquarto . ubi

uides zere non mutari. Ratio huius

hæc signatur: quæ quiescunt in media

radicali, semper opus habent à fronte

uoce magna, quæ aliquo modo repræsen-

tet uau mediam radicalem literam, &

in qua uau ipsum quiescat: ideo pro-

pter nullam status mutationem uoces

illæ magnæ poterunt uariari. At in

his exemplis,

q 2 שִׁבָה

ORATIO

שֵׁפֶח labium,

מִנַּח pars,

פִּיָּה angulus,

מֵאָה centum:

quæ sub prima radicali litera non habent uocem magnam, quæ repræsentet & includat quietem sequentis literæ, camez & zere libere mutari possunt, dicesq̄ שֵׁפֶח פִּיָּה & cætera his similia.

Seb. Munsterus.

Licet in מֵאָה & צִיָּה item in קִמָּה & שֵׁפֶח eadem sit punctorum forma, quia tamen non sunt de eodem ordine, ista mutât uocem priorem magnam, illa autem non mutant. Quando enim in uoce magna aliqua quiescit litera, illa iam æquiparatur punctulo dages, quod ob quamcunque mutationem non sinit mutari puncta priora.

Elias

QVART A

Elias.

3

Et uide, ne huius regulæ unquam obliuiscaris, quum sit notatu dignissima. Faciemus tamen adhuc illius mentionem in ordine duplicatorū in Fundamento undecimo, capitulo quarto. Quæ uero habent tertio loco literam he essentialem, hæc explicabo in Fundamento sequenti.

FVNDAMENTVM NONVM,

in quo declarantur nomina in

lamedpoal he quiescentia,

quæ scilicet retinent in

sine radicalem li

teram he.

Elias.

1

ADuertendum, quod pauca inueniuntur nomina in hoc ordine, quæ he radicalem literam non amittunt: qualia sunt, סוּפֵר וְסוּבִילִים idest, Superbus & sublimis: Isaïæ undecimo.

q

3

&

ORATIO

& יֵצֵא מִצֵּרָה idest, Et exiuit de phara:
 retra: Iob uigesimo. & similia. Sunt
 rursus alia quæ ueniunt cum puncto
 sægol: ut, גָּאָה מֵאָר idest, Superbus
 ualde: Isaia decimosexto. & רֵעָה דָּוִד
 idest, Amicus David: secundi Regum
 decimoquinto. In plurali numero di-
 citur, גָּאִים superbi,
 רְעִים focij, uel amici.

Porro, à גָּאָה quod desinit in pun-
 ctum camez, fit נִחְבָּז לְגֵאוּנִים id-
 est, Et contemptus, seu despectio su-
 perbis: Psalmo centesimo uigesimo ter-
 tio. & est iod illud mobile. Sic in גָּוָה
 uertitur he litera in iod mobile, quan-
 do uenerit in statu regiminis: ut, גְּוֵיָה
 הָאֲרֵיָה idest, Cadauer leonis: Iudi-
 cum decimoquarto. Et in plurali nu-
 mero, מָלָא גְוֵיָה idest, Impleuit rui-
 nas, seu cadauera: Psalmo centesimo
 decimo.

Scias

Q V A R T A

2 Scias quoqꝫ, quod multa inueniuntur Nomina in hoc ordine, quæ mutant he literam finalem in iod quiescens, præceditqꝫ ipsum punctus hirec. Et hæc quidem sunt in quadruplici differentia. Primò sunt quædam, quorum prima uox est camez : ut,

צלי decoctio,

קלי polenta.

Secundo, sunt alia quorum uox prima est scheua : ut,

שבי captiuitas,

ברי fructus,

בלי uas, uel instrumentum.

Tertio, sunt aliqua quorum uox prima est holem : ut,

חולי infirmitas,

עוני afflictio.

Quarto, aliqua quoquè inueniuntur quorum uox prima est sægol : ut,

משוי polymita, uel uestis serica : &

ORATIO

קָרִי molestia, uel occurfus.

5 Itaq; in statu regiminis mi-
grant camezata in punctum scheua,
ut צָלִי קָלִי & scheuata in punctum
sægol, sed in loco pausæ: ut פָּרִי בָּלִי
שָׁבִי Et quando istis subiungitur af-
fixum, redditur iod mobile: ut,

שָׁבִי captiuitas tua,

פָּרִי fructus tuus,

בָּלִי uas tuum.

Et fieri potest, quod in קָרִי & מִשִּׁי
iod quoq; mobile sit: quemadmodum
à פָּתִי puer, dicimus etiam
פָּתִיִּים pueri.

Quæ autem habent punctulum ho-
lem, mutant illud in hatephcamez,
quum ueniunt in statum regiminis,
etiam si uocale postremum non sit sæ-
gol: uti scripsimus in Oratione tertia,
fundamento quarto, signo secundo.
Sunt quoq;, quæ extra statum regimi-
nis

Q V A R T A

nis habent punctum hatephcamez:
 ut, בַּל חָלִי idest, Omnem infirmita-
 tem: Deuteronomij uigesimooctauo.
 מַה חָרִי idest, Qualis furor: Deutero-
 nomij uigesimonono.

4 Proinde, illæ formæ quas
 commemorauimus, interdum occur-
 runt cum augmento literæ tau in fine:
 ut עֵמִיתָ proximus.

Et horum quædam habent punctu-
 lum holem in fine: ut

אָחוֹת soror,

חָמוּתָ נurus.

quæ in regimine atq; affixorum sub-
 iunctione mutant punctum camez in
 punctum scheua: ut

עֵמִיתְךָ proximus tuus,

אָחוֹתְךָ soror tua,

חָמוּתְךָ nurus tua:

& cætera his similia. Item, horum
 quædam sunt cum puncto scheua: ut

אָבִיתָ

ORATIO

חנית lancea,

שבית captiuitas:

Et aliquando cum schurec in fine: ut

גלות captiuitas, seu exilium:

חיות uisio.

Et pepoal cum puncto scheua: ut

שבות captiuitas,

פרות redemptio.

Quomodo autem hæc mutantur in pluralem numerum, iam scripsimus in tertia Oratione, fundamento ultimo, signo siue capitulo sexto.

Seb. Munsterus.

Hæc in plurali numero ante terminationem oth, habent iod mobile: ut שביות idest, captiuitates.

Elias.

5

Item, quædam inueniuntur habere augmentum literæ nun in fine: ut

רצון uoluntas,

קלות ignominia: & similia.

in quibus

Q V A R T A

in quibus litera uau quiescit loco he
lamedpoal : ut,

בני אedificatio,

מדינה negotium,

מדינה possessio.

Seb. Munsterus.

Hæc posteriora simpliciter addunt
in plurali numero terminationem ם
sine ulla punctorum mutatione.

F V N D A M E N T V M D E C I M V M,

in quo explicantur nomina quies-

centia in lamedpoal he,

quæ duas duntaxat

habent literas.

Elias.

Sciendum, quod sunt in hoc ordi-
ne nomina, quæ nullam penitus
habent superadditam literam, quin &
he tertiam radicalem literam reijciunt,
remanentibus duabus duntaxat lite-
ris. Inter hæc autem nomina quædam
semper

ORATIO

semper camezantur, & quædam semper pathantur: alia interdum camezantur, & interdum pathantur. & illa enumerantur ab autore Traditionis hunc in modum :

אב	pater,
אח	frater,
יד	manus,
דג	piscis,
לר	regula ad regulam:
צו	præceptum ad præceptum :

Isaiæ uigesimo octauo capite.

2 Omnia, inquam, ista conformitatem habent cum his quæ quiescunt in media radicali, & item cum duplicatis: de quibus in sequenti Fundamento dabo tibi signa & quasdam regulas, per quas illa ab istis facile discernas.

5 Sunt præterea aliqua, quæ punctuantur cum hirec, sequente iod quiescente

Q V A R T A

quiescente: & ea nomina deriuantur à radicibus, quarum ainpoal est una ex literis ויה ut à radice

ויה irrigauit, dicitur

ויה irrigatio:

unde ויה אה idest, Etiam cum irrigatione: Iob trigesimo septimo capite.

Sic à ויה ביה planxit,

ויה planctus.

Hinc ויה בניהם idest, In planctu eorum lamentare: Ezechielis uigesimo septimo capite. Et à

ויה aruit,

ויה nauis:

ut ויה אהריר idest, Et trieris magna: Isaiaë trigesimo tertio capite. Et item à

ויה combussit, dicitur

ויה חהת יופי idest, Combustio propulchritudine: Isaiaë tertio capite.

In quibus omnibus, litera iod scribitur loco he radicalis literæ, ainpoal uero

ORATIO

ro occultatur : quemadmodum exempla docent.

4 Sed **א** idest os, non est de isto ordine : nam radix eius est **אח** nomen duarum tantum literarum, iuxta formam **אח** quod ouem significat. Et scribitur eodem tenore in regimine & in affixione iod literæ: hoc est, quantum attinet ad formam Nominis scriptam : non est differentia inter **אח יתרו** idest, Os Domini: Isaiaæ capite primo. & inter **אח תמרה אליו** idest, Os meum loquitur ad uos : Geneseos quadragesimo quinto capite. Quod tamen sic Grammaticè scribi debuerat, **אח** idest, os meum : sed ad euitandam duplicis iod difficultiorem prolationem, reijcitur unum iod.

Et tu quidem, id absque difficultate ubique locorum discernere poteris, quando ista dictio **אח** capienda erit.

QVARTÀ

constructiue, aut quando habebit literam iod affixam.

5 Regula super omnibus his quæ diximus in isto & præcedenti Fundamento: Omne nomen quod constat duabus literis mobilibus habens in fine superadditã literam tau, quam præcedit hirec uel schurec, aut habuerit iod quiescens in fine, siue constet duabus literis mobilibus siue una, aut habuerit literam iod mobilem, post duas literas radicales: tale nomen est ex quiescentibus in lamed he. Expende quod dixi, & inuenies ita esse. Et quod diximus, post duas radicales literas, id notanter dictum putes, ad excipiendum perfecta & quiescentia in ain. Nam quando litera iod nominibus perfectis adiuncta fuerit, habet locum post tres radicales literas: ut תַּמְשִׁיחַ idest, quinta: & similia.

In quie

ORATIO

In quiescentibus uero in ainpoal, litera iod uenit statim post primam literam: ut in dictionibus

בַּיִת domus,

זַיִת oliua: & cætera.

Noluimus autem in ista regula comprehendere quodcunq; nomen, in cuius fine inuenitur litera nun præcedente punctulo holem, qualia sunt

רְצוֹן uoluntas, &

קְלוֹן ignominia:

ne imponerent tibi nomina, in quibus nun illud ultimum est radicale, quemadmodum est in dictionibus

אֲרוֹן dominus,

אֲרוֹן arca:

sic מִרְוֵן contentio,

cum quiescentibus in ain, cuius radix est hæc,

רָוַן contendit.

QVARTA

FVNDAMENTVM VNDECIA

mum, in quo explicantur nomina
quæ sunt de ordine duplica/
torum, quæ scilicet unius
literæ defectum pa/
tiuntur.

Elias.

I

NOtandum, quod multa sunt no
mina de ordine duplicatorum,
quæ ueniunt cum defectu unius literæ
iuxta morem uerborum duplicatorū:
relinquunturq̄ solummodo duæ lite/
ræ in illis: ut sunt,

סָד calidus,

לָב pauper,

לֹב ros,

לֹב sporta,

לֹב puerorum cœtus:

& similia multa. Horum multa pa/
chantur, & quædam camezantur, an/
notanturq̄ per autorem Hammaso/
r

r reth

ORATIO

reth. Sunt etiam multa inter ea, quæ
habent punctulum holem : ut

עז fortitudo,

חום calor,

עול infans,

קור frigus: & similia.

Item quædam habent punctum zere:

ut ין gratia,

צד dens,

צל umbra: & similia.

Quæ itaq; habent punctum camez
uel zere, assimilantur quiescentibus in
ain atq; quiescētibus in lamed: de qui-
bus scripsi in suis formis & locis.

2 Dabimus tamen tibi signum
per quod possis discernere quæ sint ex
quiescentibus in ain uel in lamed, aut
quæ sint ex duplicatis. Quæ sunt ex
duplicatis, consueuerunt habere pun-
ctulum dages, nisi duabus tantum li-
teris constent, tunc enim impossibile
est

Q V A R T A

est unam ex illis dageffari saltem da-
ges forti: quum nunquam punctus da-
ges sit forte à capite dictionis: id quod
latius declarabitur in nostro Cantici
libello.

Seb. Munsterus.

Punctulus dages habet locum tan-
tum in sex literis בגר בפת & est da-
ges leue, quod scilicet non duplicat li-
teram, atq; ideo non significat alicu-
ius literæ defectum.

Elias.

A fine quoq; dictionis nunquam
uenit punctulus dages in aliqua litera
quæ puncto caret. Vnde quando tibi
occurrerit nomen aliquod, duabus li-
teris constans, & nescis cui ordini illud
adscribere debeas, ages in hunc mo-
dum. In primis, uide num sustinere
possit dages, si subieceris illi affixum
aliquod aut he fœmininam literam,

ORATIO

aut mutaueris ipsum in pluralem numerum: tunc enim est ex duplicatis.

4 Pro exemplo sit tibi יד id est, purus. Si uolueris scire cuius ordinis sit, adijce illi à fine terminationem pluralem, aut affixum aliquod, aut hecœmininum: & inuenies

	ימים	mundi,
	ימה	munda.
Sic ab	ימים	solennitas,
	ימים	solennitates,
	ימיו	solennitas eius:

quæ omnia habent punctulum dages, & ideo sunt ex duplicatis. Nam punctulus dages ponitur loco literæ duplicatæ. Sed à

	די	piscis,
dices	דיים	pisces,
&	דיה	piscis.

ubi litera gimel est mollis, & non habet punctulum dages: & idcirco erit nomen

Q V A R T A

nomen ipsum ex quiescentibus.

5 Iam autem præscripsimus tibi signum in Oratione ista, fundamento octauo, quo pacto discernere debeas quiescentia in ain à quiescentibus in lamed, diximusq; quiescentia in ain nunquam mutari: & ideo postquam dixeris à גרים in regimine גרי תים idest, pisces maris: mutato camez in punctum scheua, constabit uocabulum ipsum, locum habere inter quiescentia in lamed, eritq; radix eius גרה idest, piscis. Sed à

גר peregrinus, dices

גרים peregrini,

גרה peregrinus eius:

ubi punctus zere non mutatur, unde patet nomen illud esse ex quiescentibus in ain: eritq; radix eius גור

Habeo adhuc & alia signa, per quæ hos ordines à se inuicem discernas, sed

r 3 non

ORATIO

non est locus contrahendæ moræ.

Regula. Omne nomen duabus radicalibus literis constans, quarum altera in plurali numero, aut in subiunctione affixi uel etiam he fœmininæ literæ, habet punctulum dages: illud erit ex duplicatis, habetq; semper à fronte unam ex minoribus uocibus, etiam illa nomina quæ iuxta Traditionem Masoreth habent punctum carnez: ut, ים הַמֶּלַח idest, Mare salis: Geneleos decimoquarto capite. הַס וְיִשָּׁר idest, Integer & rectus: Iob primo capite: & his similia.

Quæ quum in pluralem numerum mutantur, aut habent subiunctum affixum uel he fœmininam literam, parthantur: ut,

יָמִים	maria,
תָּמִים	perfecti,
תָּמוּה	perfecta.

Quæ

Q V A R T A

Quæ uero habent punctum zere, mutantur in punctulum hirec : ut

שׁוּ dens,

שׁוּוּ dens eius:

חַוּ gratia,

חַוּוּ gratia eius.

Et quæ habent pūctulum holem, mutant illud in tria puncta: ut ab

חַוּ statutum,

dices חַוּוּ statutum eius,

חַוּוּוּ

חַוּוּוּוּ

Et iuxta opinionem Rabbi Salamo-
nis Iarhij, pepoal heth signatur cum
puncto hatephcamez, quoties ainpo-
al uenerit punctuatum cum scheua: ut

חַוּוּ & חַוּוּוּ & cætera.

Hanc opinionem posuit in eo loco,
ubi exponit hunc uersum, עֵי וְזִמְרָה
חַוּוּ idest, Fortitudo mea & laus Do-
minus : Exodi decimoquinto capite.

ORATIO

Rabbi uero Aben Ezra oculatior illo
 existens, respondet se inuenire, יהוה
 בעון ישמח מלך idest, Domine, in
 fortitudine tua lætabitur rex: Psalmo
 uigesimoprimo, cum tribus punctis.
 Et דָּוִד בְּעֵן idest, Duxisti in for-
 titudine tua: Exodi decimoquinto ca-
 pite: cum puncto hatephcamez.

Verum, iam pollicitus sum quum ua-
 cauerit, me æditurum libellum in quo
 Grammaticam Rabbi Salomonis de-
 clarabo: ibi utriusque Rabbi opinio-
 nem concordabo.

FUNDAMENTVM DVODECI-
 mum, in quo explicantur nomi-
 na quæ ex duplicatis habent
 superadditam mem lite-
 ram à fronte.

Elias. I

S Ed & hoc sciendum, quod in hoc
 ordine inueniuntur nomina, quæ
 habent

Q V A R T A

habent à fronte augmentum mem li-
 teræ , punctuatam ut plurimum cum
 puncto camez , iuxta formam nomi-
 num quiescentium in ain . Est tamen
 differentia aliqua inter ea , quia illa ha-
 bent punctulum holem : ut

מָקוֹם locus,

מִבּוֹן habitaculum.

ista autem habēt punctum camez uel
 zere in fine : ut

מִסָּךְ operimentum,

מִגָּן scutum:

sed non sunt multa.

2 Est & aliud discrimen inter
 ea : quia ea quæ quiescunt in ain , mu-
 tant punctum camez in scheua , quem
 admodum iam dictum est : illa uero
 quæ sunt de hoc ordine , minimè mu-
 tantur : ut à

גָּן protexit, dicitur

מִגָּן scutum,

מַגִּינִים

ORATIO

מגנים scuta,

מגני scutum meum.

Huius autem ratio est, quia punctus camez est loco punctuli dages, & idcirco mutari non potest: & iam quidem diximus semel & iterum, quod dages/ lata non mutatur, nec per consequens ea, in quibus uox magna est loco punctuli dages.

Seb. Munsterus.

Hæc regula diligentissime est obseruanda, nedum in hoc ordine, uerum & in perfectorum ordine, ubi propter mediam gutturalem literam, dages locum non habet: ut à

פָּרָשׁ eques, fit in plurali numero

פָּרָשִׁים equites: ubi litera res fuerat dages/anda.

Elias.

5

Inueniuntur quoque aliqua, licet pauca, quæ habent mem cum holem, iuxta

Q V A R T A

ta formam quiescentium in pe iod: &
in istis rursus est differentia aliqua:
nam quiescentia in pe iod, desinunt in
punctum camez uel in zere: ut,

מושב cathedra,
מוקש offendiculum.

duplicata uero terminantur in punctū
pathah uel in sægol: ut à ררר idest,
subiecit: מעשה מורר idest, Opus
subiectionis: tertij Regum septimo ca
pite. Et à רבר idest, tener fuit: há
bes, וּתְבִאתִי מוֹרָר idest, Et addu
cam molliciem: Leuitici uigesimosex
to. sed horum pauca sunt.

4 Verum, multa sunt quæ in
fine recipiunt he fœmininam literam,
facilec̄q; cognosci poterūt, quia dageš
sant ainpoal: ut,

מגלה uolumen,

מהתה pauor:

& quæ à fronte habent literam tau: ut

הבלה

ORATIO

תפלה oratio,

תחנון deprecatio.

Inuenitur quoq; unum cum additio-
ne literæ mem in fine, uidelicet

תפס gratis: à radice

תנן gratificauit.

FUNDAMENTVM DECIMVM,

tertium, in quo explicantur no-
mina quatuor aut quin-
que radicalium li-
terarum.

Elias.

ETiam notādum, quod quædam
inter duplicata inueniuntur, quæ
quatuor habent literas: hoc est, inter
duas literas finales quæ similes sunt,
repetunt pepoal: ut à

ברר clarus fuit, fit

ברבורים aues mundæ & saginataæ.

Sic à בקק euacuauit,

fit בקבוק laguncula:

& à

QVARTA

& à צלל tinniuit,
 fit צלצל cymbalum:
 & à קרקר inclinauit,
 fit קרקרק uertex: & similia.

2 Inueniuntur & alia Nomina quatuor literarum, in quibus quædam literæ etiam duplicantur, sed alio ordine: nam lamed poal duplicatur in illis, ut uides in dictionibus

רענן floridus,
 שאנן opulentus,
 חבלין illustris: & similia.

Et quædam desinunt in he literam fœmininam: ut est

שערורה horror:
 etiam cum litera iod superaddita,
 שערוריה turpitude.

3 Inueniuntur præterea in duplicatis, quæ quinque radicalibus constant literis, duplicantia scilicet ainpoal & lamed poal: ut à

ORATIO

	יָרֵךְ	fit
	יָרֵךְ	flauus:
& ab	אֵרֶם	fit
	אֶרְמוֹם	rubeus.
fic ab	אָסַח	collegit,
	אֶסְפָּסוֹת	collectum uulgus:
& cætera similia istis.		

4 Inueniuntur quoque quædam nomina quinque literarum, in quibus nulla litera alteri similis est: ut

	שַׁעֲטָנִי	uestis lana & linea,
	בִּלְגָשׁ	concupina,
	צִפְרָרֵץ	rana: & similia.

Sunt tamen qui dicunt, illa nomina composita: ut שַׁעֲטָנִי fit à שׁוּעַ טוּרָה idest, pectendo, filando & torquendo: & בִּלְגָשׁ à בִּלְגָ אִשָּׁה idest, Separauit uxorem: sic צִפְרָרֵץ idest, rana: quasi quæ cognoscat lucem matutinam. Sed probabilius uidetur, dicendū, quod hæc nomina sint ex lingua

gua

QVART A

gua Aegyptiaca aut Persica in Hebraismum inuecta. Et hic tibi talem constituo regulam. Nulla dictio quæ quatuor aut quinque constat literis, est de lingua sancta: quales etiam sunt

פֶּתֶשֶׁן exemplar,
 אֲרוֹכוֹנִים solidi, uel drachmæ,
 אַחְשָׁרָנִים ueredarij,
 אַחְשָׁרָפִים satrapæ: & similia.

De quibus etiam loquemur in Præfatione libri Compositionis.

5 Nomina uero quatuor aut quinque literarum quæ habent à capite literam aleph uel nun à fine, de his est controuersia, num literæ aleph & nun sint radicales uel superadditæ: uel

uti sunt אֲבִיט baltheus,
 חֲשִׁמּוֹ legatus:
 אֲרָגְמָו purpura,

& multa huiusmodi. Sunt qui putant literas illas superadditas: ut litera

aleph

ORATIO

aleph in dictione אֵינָהּ idest, indigena: & litera nun in dictione זִכְרוֹן idest, memoria, seu historia.

6 Quæ uero habent quatuor distinctas literas, quarum neutra alteri similis est: hæc in magno sunt numero: qualia ista sunt,

בַּפֶּתַח spherula,

סַפְּרָר Hispania,

פִּלְגֶשׁ concubina,

זֵרֶן securis,

זֹבֵב thesaurarius,

סַרְפָּה spina,

טַבָּח præfectus:

& cætera istis similia.

Et iam didicisti, quomodo ea quæ desinunt in camez & zere, mutantur: potissimum uidisti id in perfectis. Didicisti etiam ex his quæ tribus constant literis, quod unus & idem plerunq; illis sit mos & forma.

Inue

Q V A R T A

7 Inueniuntur quoquè inter quadrata nomina, quædam quæ dagessantur in plurali numero: & sunt ea quæ postremum punctum habent pathah: ut ab

חשמל electrum,
dicitur in plurali numero
חשמלים electra.

Sic quoque habetur Ezechielis decimo, בעין החשמלה idest, Secundum aspectum electri: lamed litera dagessata.

Sic etiam primi Paralipomenon uigesimo quinto, וְגַנְזָיו idest, Et cellaria eius. à גִּנְזָר cella,

quod in plurali numero habet
גַּנְזָיִם cellaria.

Et item Psalmo centesimo decimono, בְּרֹב סְרַעְפֵּי idest, In multitudine cogitationum mearum. à סְרַעְפָּה idest, cogitatio. Et hæc omnia, in punctum pathah desinunt. Sic quoque ab

s hoc

ORATIO VIII

hoc, in plurali numero inuenies **וְיָבִיאוּ**
תְּמִימִים idest, Venient magnifici:
Psalmo sexagesimooctauo, & in sin-
gulari numero dicitur **וְיָבִיאוּ** idest,
magnificus.

GRAMMATICÆ

ELIANÆ

FINIS

INDEX AL

PHABETICVS IN ELIÆ

LEVITÆ HEBRÆAM

GRAMMATICAM

AD LECTOREM

PARA VIMVS tibi ordi-
ne alphabetico Indicem in
Grammaticam nostri Eliæ
geminum: Primus habet decerpta ex
Verbis, quæ continentur in prima &
secunda Oratione. Secundus, collecta
ex Nominibus: quæ cæteras Oratio-
nes capiunt. In primo, ordines uerbo-
rum etiam seruantur. In utroque, hoc
semper notabis: primum numerum,
orationem indicare: alterũ, fundamen-
tum: tertium, signum siue caput aut ca-
pitulum, nam indifferenter solet ita ci-
tari. Propterea hi Indices, qualicunq;
forma imprimatur Grammatica, nun-
quam erunt mutandi: quia solam ope-
ris diuisionem sequuti sumus, quæ est
Orationũ quatuor, diducta Oratione
in Fundamenta tredecim: Fundamen-
ta sola, indefinitè signis secantur.

EX VERBIS

De litera A.

CENTVS mutat mo-
dum. Oratione 2. funda-
mento 1. capite 2. &
2.1.3. & 2.7.2

Actiuæ coniugationes, ha-

bent sex modos 1.2.2

Adiectiua, interdum loco participio-
rum 1.5.4

Adiectiui ratio 1.5.2

Aethen, literæ futuri, imitantur in pun-
ctis mem participij præsentis 2.2.4

Aleph in fine quiescit 1.3.4

Ordo primus,

Aethen in piel, pual, hophal 2.2.4

& 2.2.8 & 2.3.8

Ain hiphil, quomodo punctuandum.

2.3.1 & 2.3.2 & 2.3.5

Ain piel quomodo punctuandum 2.2.1

& 2.2.2 & 2.2.3

Ordo secundus,

Aethen kal & piel, quomodo pūctuan-

s 3 dum

INDEX

dum	2.5.2	&	2.6.7	&	2.6.8
Ain, si fuerit gutturalis					2.5.2
&	2.5.4	&	2.6.3	&	2.1.9
<i>Ordo tertius,</i>					
Aleph pe, quando habeat hatephsæ					
gol					2.6.3
Aethen kal & hiphil					2.6.8
&	2.6.13			&	2.6.1
<i>Ordo quartus,</i>					
Aethen					2.1.9
Aethen kal & hiphil					2.7.5
&	2.8.7			&	2.8.8
<i>Ordo quintus,</i>					
Aethen kal sine he					2.10.6
Aleph, tertia radicalis litera, quando					
quiescat	2.9.2			&	2.9.4
<i>Ordo sextus,</i>					
Aethen kal & hiphil, forma					2.11.3
&	2.12.6			&	2.12.7
Aethen passiuui, ante gutturalem					2.11.5
De litera B.					
B Achlam, literæ infinitiuui					1.5.6
&					1.6.2
Benoni in neutris, loco utriusq; partici					
pñ					1.5.4
					Benoni

Benoni, post articulum **BN** 1.5.8

Benoni, quando participium aut adiectivum 1.5.8 & 1.5.9

Benoni, quid 1.5.2

Benoni, quomodo differat ab adiectivo 1.5.2 & 1.5.3

Beth & caph, quando habeant rationem temporis 1.6.4

De litera C.

CAmez, magis aleph quam uau representat 2.7.1

Coniugatio niphah, habet quatuor species 2.1.12

Coniugatio hiphil, habet quatuor species 1.11.1

Coniugatio hophal, habet duas species 1.12.1

Coniugatio piel, habet quatuor species 1.9.1

Coniugatio prima kal, quid 1.7.1

Coniugatio pual, quid significet 1.10.1

Coniugationis hiphil, forma 2.3.1

Coniugationis hithpael, duplex significatio 1.13.1 & 2.4.1

Coniugationis piel, forma 2.2.1

INDEX

Coniugationes actiuæ & passiuæ, septem	1.1.3	&	1.1.4
Coniugationes kal & niph'al, quomodo punctuandæ			2.1.1
<i>Ordo secundus,</i>			
Coniugatio kal, quomodo formanda.	2.5.1	&	2.5.2
Coniugationes piel & pual, integræ.	2.5.3	&	2.5.4
<i>Ordo tertius,</i>			
Coniugatio kal, ubi integra			2.6.1
&			2.6.5
Coniugatio passiu'a, quiescentium in peiod			2.6.11
<i>Ordo quartus,</i>			
Coniugatio passiu'a, kal			2.7.7
Coniugatio piel, quam quadratam uocant			2.8.2
<i>Ordo quintus,</i>			
Coniugatio kal, quiescentium in aleph	2.9.1	&	2.9.2
Coniugatio piel & pual			2.6.12
Coniugationis kal, quadruplex forma.	2.10.1	&	2.10.2
			Ordo

IN VERBIS

Ordo sextus,

Coniugatio hiphil & hophal 2.12.3

& 2.12.8

Coniugatio passiva 2.11.4

Coniugatio piel 2.12.1

De litera D.

D Ages, ab initio non forte 2.1.14

Dages, in litera quiescente non
ponitur 2.8.2

Dages in piel, cuius litera media est
gutturalis 2.2.5

Dages, non facile sequitur uocem ma-
gnam. 2.11.2 & 2.11.3

Dages, non supplet duo officia 2.5.3

Dages, non uenit post quietem 2.6.12

Dages, post zere 2.12.5

Dages, supplet defectum nun 1.3.3

Defectiua in pe iod 2.5.6 & 2.5.9

Defectiua in pe nun 2.5.1 & 2.5.2

Deficiens in extremitatibus, unum.
2.13.4 & 2.13.5

Duplicata in piel, quomodo formen-
tur 2.12.1

Duplicata, quæ 2.11.1

Duplicata uerba 1.3.5

De lite

INDEX

De littera F.

F orma uerborum kal, tres	2.1.1
&	2.1.4
Futurum kal, definit in pathah uel holem	2.1.11
Futurū, usurpatur loco præteriti	1.4.6
Futuri forma, in quinto ordine	2.10.6
Futuri niphah, forma	2.7.6

De littera G.

G enera duo	1.1.1
--------------------	-------

De littera H.

H e, cum literis bachlam in niphah	2.1.14	&	2.1.15
He, in fine quiescit	1.3.4		
He, media radicalis in piel	2.6.13		
He, paragoge futuri temporis	2.1.10		
Hithpael, signa	2.4.1		
Hophal, habet tantum duos modos.	2.10.2	&	2.3.7

Ordo primus,

H e hiphil, habet hirec	2.3.1
Etiam in secundo ordine	2.5.5
He hiphil, quando cum zere	2.6.14
Hiphil quiescentium in pe iod	2.6.12
Hithpael integrum in secundo ordine	2.5.5

Quintus

IN VERBIS

Quintus ordo,

He finale, in quatuor uerbis est immu- tabile	2.10.9
He tertia radicalis, defieit propter con- iunctionem uau	2.10.6 & 2.10.7
He tertia radicalis, quiescit, abscondi- tur:uertitur in tau & in iod	2.10.1
Hirec & dages, quando mutantur in zere	2.2.5

De litera I.

I mperatiuus, recipit paragogen he.	2.1.8
Imperatiuus, post negationem minimè uenit	2.6.6
Imperatiuus, quando loco futuri	2.6.5
Imperatiuus secundi ordinis, cum defe- ctu nun literæ	2.5.1
Infinitiuus cum mem, quomodo expo- nendus	1.6.4
Infinitiuus, nomen uerbale	1.5.6
Infinitiuus, raro sine literis bachlam.	1.6.2
	&
Iod, ante zade deficit	1.6.3
Iod, ubi quiescat	2.5.6
Iod essentielle	1.3.4

De lite

INDEX

De litera K.

K Ybuz, hatephcamez & schurec, fratres	2.3.7
Kal, quare dictum	1.7.1

De litera L.

L Amed, peculiariter infinitiuo ser- uit	1.6.3
Lamed pepoal, semel deficit	2.5.8

De litera M.

M Em bachlam, habet post se da- ges	2.1.7
Mem & lamed bachlam, importat tem- pus	2.6.4

De litera N.

N Eutra in seipsis passiuva octo, & raro habent participia	1.5.4
Nomina geminantia primam radicalem, excedunt uerba	1.3.5
Nomina, quae extremitates habent si- miles	1.3.5
Nomina, uerbis imposita	1.1.3
Numeri duo	1.1.1
Nun, ubi deficiat	1.3.3
Nun, paragoge futuri temporis	2.1.10
Nun, passiuva nota, quando habet saegol loco	loco

IN VERBIS

loco hirec 2.6.3

De litera O.

Officium dages 2.11.1

Ordo quiescentium in extremitatibus, habet tres species 2.13.2

De litera P.

Participium cum literis bachlam, capitur adiectiuè 1.5.6

Participium paul, quomodo differat à præterito niphali 1.5.3 & 2.2.7

Participij præsentis, genuina significatio 1.5.1 & 1.5.3

Participia, habent tantum tertiam personam 1.2.4

Participia nominaliter, aut uerbaliter capta, quomodo cognoscantur 1.5.6

Paul in passiuo non inuenitur 2.8.5 & 2.1.13

Pe iod, mutatur in uau 2.6.11

Personæ quæ habeant accentum milra aut millel 1.4.8 & 1.4.9

Piel, habet uerba quæ contrariam obtinent significationem 1.9.5

Piel, integrum in secundo ordine 2.5.3

Præteritum & futurum, origo aliorum 1.4.1
Præteri

INDEX

Præteritum & futurum, loco præsen- tis, infinitiui & imperatiui	1.4.1
Præteritum, & participium kal fœmini- num, solo accentu differunt	2.11.3
Præteritum kal, quomodo punctua- tur	2.1.1
Præteritum, loco futuri	1.4.11
Præteriti niphal, punctuatio	2.1.2
Præteriti tres species in alijs linguis.	
1.4.12	1.4.14
Puncta, quæ uocantur fratres	2.3.7
De litera Q.	
Q Vadrata uerba, quæ sint	2.13.5
Q Quadrata uerba, unde formen- tur	2.13.5
Quiescentia, quæ	1.3.3 & 1.3.4
De litera R.	
R Adicales literæ, quot	1.3.1
R Radicalium diuisio	1.3.1
De litera S.	
S Aegol, loco pathah in pausa	2.6.2
S Scheua, post punctum camez non quiescit	2.7.2
Scheua sub uau seruili, ut mutatur.	
1.4.3 & 1.4.5 & 1.4.8 & 1.4.11	
	Species

IN VERBIS

Species duæ hophal	1.12.1
Species quatuor passiui kal	1.8.3
&	1.8.4
Species quatuor uerborum piel	1.9.1
&	1.9.3
Species quatuor uerborũ hiphil	2.11.1
&	2.11.2
&	2.11.4

De litera T.

T Au, infinitiuo quinti ordinis cum literis bachlam adijcitur	2.9.2
Tau, loco iod deficientis in fine	2.6.5
Tempora uerborum, sex	1.1.6
Transitiua in kal, nõ fiunt neutra	1.9.4
Transitiua, quæ	1.1.2

De litera V.

V Au hippuch	1.4.3	&	1.4.5
&	1.4.8	&	1.4.11
Vau hibbur	1.4.3	&	1.4.5
&	1.4.8	&	1.4.11
Vau, in medio quiescit	1.3.4		
Vau literæ, proprium punctum scheua	1.4.4		
Vau, sæpe mutat futurum in præteritum imperfectum	1.4.14		
Verbum defectiuum, quid	1.3.3		
Verbum			

INDEX

Verbum perfectum, quid	1.3.3
Verbum quinque literarum essentia- lium	2.13.7
Verba neutra, quæ dicantur	1.1.2
De litera Z.	
Z Ade, mediæ radicalis tertij ordi- nis, cur dageffetur	2.5.6
&	2.6.8
&	2.6.10

PRIMI INDICIS

FINIS

EX NOMINIBVS

De litera A.

CCENTVS fœmininorum
semper millel 2.7.3 & 3.13.3

Accētus camezatorum, mil-
ra 3.3.9

Accentus nominum quinque uel sex
punctorum 3.3.1 & 3.3.9

Accentus quiescentium in iod 4.2.2

Affixa quæ alleuiant puncta 3.3.4

Affixa sunt decem 3.7.1

Aleph, in medio nūquam quiescit 4.2.1

Aleph, tantū in fine quiescit 4.2.1

De litera C.

C Amez loco dages, non muta-
tur 4.12.2

Camezata habent accētum milra 3.3.9

Camezata, quomodo mutantur in re-
gimine 3.7.1 & 3.12.7

De litera D.

D Ages à capite, nunquam for-
te 4.11.2

Dages à fine, nunquam uenit in litera
non punctuata 4.11.3

t Dages

INDEX

Dages, loco literæ duplicatæ	2.11.1
&	4.11.4
Dages post holē uenire nō solet	3.11.3
Dages post uocem magnam	4.4.5
Dageffata non mutantur	3.2.2
& 3.5.1 &	4.1.2
Defectiua secundi ordinis	4.1.3
Defectiuorum regula	4.1.3
Duplicata, & eorum regulæ	4.11.1
& 4.11.5 & 4.13.2 &	4.13.3
De litera F.	
F	Oemina, absolutè in tau desinen-
	tia, dageffant illud cum affixis.
3.11.2 &	3.11.3
Fœminina desinentia in he, sunt mil-	
ra	3.8.1
Fœminina in he, mutant illud in tau	
molle	3.11.2
Fœmininæ literæ he cognitio	3.8.4
Forma hatephcamez primo uocali	3.5.1
Forma holem & sagol	3.4.1 & 3.4.2
Forma quę cōstat camez & sagol	3.2.7
Forma quæ constat duplici camez	3.1.1
Forma quinque punctorum	3.3.7
Forma sex punctorum	3.3.4
	Forma

IN NOMINIBVS

Forma sex punctorum cum affixis 3.3.7

Forma schurec primo uocali 3.5.1

Formæ nominū fœminini generis 3.8.1

De litera H.

HAeemanthica, non admittunt li-
teram he 3.12.4

Hæemanthica, quæ habent tau super-
additum 3.13.4

Hæemanthica secundi ordinis 3.1.2

Hæemanthica tertij ordinis 3.1.3

Hæemanthicæ literæ, sex 3.10.1

Hatephcamez, loco holem 3.4.1

Hatephpathah loco scheua 3.2.5

He radicale ab he fœminino quomodo
dignoscitur 4.1.2 & 4.6.2 & 4.6.3

Hirec magnum 3.12.8 & 4.7.2

Holem in perfectis, nisi sequatur sægol
non mutatur 3.4.2

De litera I.

IOd hæemanthicum 3.13.5

Iod, litera gentilis 3.13.6

Iod mobile, consonans 3.13.5

Iod mobile in singulari 4.4.4

Iod in plurali quiescens 4.4.5

Iod nota pluralis, aliquando deficit 3.9.2

t 2 De lite,

INDEX

De litera M.

M	Asculina, quæ terminationem habeant foemininam in plu- rali	3.9.3
Mem	à fine	3.12.8
Mem	hæemanthicum, à fronte super- additum	3.12.6
Mem	hæemanthicum, finale	3.12.8
Mem ,	in statu regiminis cadit à plurali masculino	3.12.8
Mem	seruile, ut differt à superaddi- to	3.12.8

De litera N.

N	Ominum formæ	3.1.1
----------	--------------	-------

De litera P.

P	Vncta mobilia, quæ os oris, qualem habeat ratio- nem	3.2.1 4.10.4
----------	--	-----------------

De litera Q.

Q	Vadrata in duplicatis &	4.13.1 4.13.2
Q	uiescencia in ain uau	4.3.1
Q	uiescencia in pe iod	4.2.2
Q	uiescencia in uau ain, habent uocem magnam sub prima	4.8.1

De lite

IN NOMINIBVS

De litera S.

- S**Aegol, in quibusdam non mutatur,
 etiam in pausa 3.3.6
Sægol, propter gutturalem mutatur in
 pathah 3.3.8
Scheua, à capite dictionis non gemina-
 tur 3.1.3 & 3.5.3 & 3.6.1
 & 3.6.2 & 3.8.2
Scheua, radix & fundamentum in affi-
 xorum ministerio 3.6.1

De litera T.

- T**Au hæemanticum, à capite 3.13.3
Tau, in fine superadditum 3.13.5

De litera V.

- V**Ariæ nominum formæ 3.1.1
Vau deficiens, quid 3.9.2
Vau plenum, quid 3.9.2
Voces mutabiles 3.2.1

De litera Z.

- Z**Akeph, mutat sægol in camez.
 3.3.6
Zere, quando mutetur in scheua 3.2.3
Zere, sub prima in quarto ordine, non
 mutatur 4.4.3

FINIS

ERRATA

Vbi erit patha, scribe pathah.

Vbi erit punctatio, scribe punctuatio.

Tituli paginarum imparium, debent numerare **Funda-**
menta: parium uerò, *Orationes.*

Oratione 2, fundamento 8, signo 1, lege sic

Genesis secundo. In passiuo

Ibidem, Genesis secundo. In hiphil

Oratione 2, fundamento 10, signo 1, lege sic

ignis: Iob primo.

Signorum citationes respondent nonnunquam priori
editioni, emendabis nunc ad istam editionem.

NOMENCLATURA

HEBRÆORVM

QVORVNDAM

LIBRORVM

t 4

INDEX QVORVNDAM
librorum Eliæ Leuitæ
Iudæi Germani.

GRammatica.

Cantica.

De affixis.

De compositis.

De officijs.

De proprietatibus.

De speciebus.

De accentibus.

Dictionariũ magistrale & Chaldaicũ.

Traditiones.

ELENCHVS QVORVNDAM
librorum Sebastiani Mun-
steri Germani.

Elementale Hebraicum.
Institutiones Hebraicæ.
Tabula Coniugationum.
Grammatica Hebraica.
Dictionarium Hebraicum.
Dictionarium Chaldaicum.
Dictionarium trilingue.
Grammatica Chaldaica.
De abbreviaturis.
De accentibus.
Modus legendi Commentaria.
Calendarium Hebraicum.
Logica Hebræa.
Historiæ Iosephi uersæ.
Versiones aliquot.
Scholia non pauca.

CATALOGVS QVORVNDAM
librorum sacræ linguæ,
qui hodie extant.

VETVS Testamentum.

Euangelium Matthæi Publicani.

Epistola ad Hebræos: nondū excusa.

Concordantiæ Biblicæ.

Paraphrases: idest Thargum.

Thargum Onkelos, in Pentateu-
chum.

Thargum Ionathæ, in Legem &
Prophetas.

Thargum Rabbi Ioseph, in reli-
quos Bibliæ libros.

Thargum Hierosolymitanum.

Annotationes: idest Masoreth, qui &
Hammaforeth dicitur.

Thalmud: ingens opus, uaria com-
plectens.

Mischna, potior pars Thalmud.

Sapiens

Sapiens Aben Ezra: hoc est, Abraham filius Ezræ, plurima scripsit: extant solummodo Commentaria in Mosen & Prophetas: fuit grammaticus, philosophus, astrologus, & theologus magnus.

Rabbi Salomon Iarhi Gallus, Commentaria scripsit in totam Bibliam, & in libros Thalmudicos.

Rabbi Ioseph Kimhi, scripsit Commentaria in Pentateuchum, adhuc non euulgata: & in omnes Prophetas & Psalmos, quæ extant.

Rabbi Dauid Kimhi Hispanus: & **Rabbi Moses Kimhi,** uaria scripserunt.

Rabbi Moses sacerdos Aegyptius, scripsit De perplexis, & multa alia.

Rabbi Moses Gerundensis, in Pentateuchum optimè scripsit.

Rabbi Moses filius Nahæman, scripsit in Iob,

Rabbi

Rabbi Abraham, De creatione.
Rabbi Abraham Hispanus, scripsit
Commentaria in Legem.
Rabbi Abraham Parizol Auinionen
sis, scripsit in Iob.
Rabbi Leui filius Gersoni Italus, scri
psit in Danielelem.
Kabuenaki, in Prouerbia.
Rabbi Ioseph filius Matathiaë, histo
riam scripsit Græce & Hebraice: is
est Flavius Iosephus.
Baal Aruch, docet modum legendi
Commentaria.
Catalogus Decalogi legis Mosaicæ.
Rabbi Iuda, scripsit Dictionarium.
Rabbi Iona quoq̃.
Rabbi Elias Leuita Askenazi, idest
Germanus, scribit multa.
Rabbi Akabia filius Malalehelis, &
hi qui sequuntur, scripserunt uaria.
Rabbi Emmanuel.

Rabbi

Rabbi Iohanan.
Rabbi Isaac.
Rabbi Eleazar, &
Rabbi Iacob filius eius.
Rabbi Saadiaz.
Rabbi Michol.
Veteres Cabaliftæ.

Et multi alij, quorum nomina non
mihi occurrunt.

INSTAVRATORES
linguæ sacræ.

D. Hieronymus Stridonensis.
Io. Capnion Phorcensis.
Con. Pellicanus Rubeaquensis.
Seb. Munsterus Ingelheimensis.
San. Pagninus Lucensis.

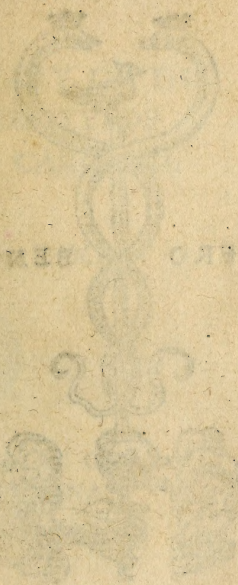
F I N I S

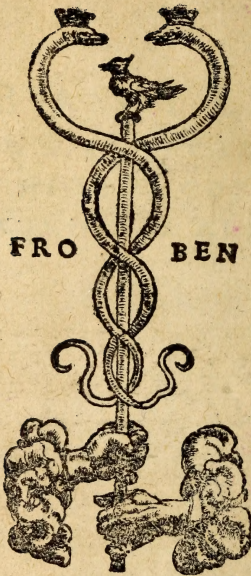
 B A S I L E A E

APVD HIER. FROBENIVM

ET NIC. EPISCOPIVM

ANNO M. D. XLIII

FRO BEN

62723 (83) M140

RARE BOOK ROOM

THE UNIVERSITY OF
NORTH CAROLINA
LIBRARY

PJ4563

.M84

(336)dl.

Gerhard

